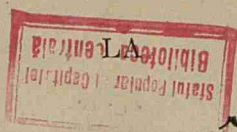

NASCEREA

ROMĂNI

STUDIŪ ETNOGRAFICŪ

DE

S. FL. MARIANŪ

MEMBRU ALŪ ACADEMIEI ROMÂNE.

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCURESCI

LITO-TIPOGRAFIA CAROL GÖBL

16, STRADA DÓMNEI, 16

1892.

PRECUVÎNTARE.

Cele mai însemnate momente din viața omului sunt nascerea, nunta și înmormântarea.

Multe și frumoase sunt datinele și credințele Românilor usitate în aceste momente.

De multă am dorit a scote la lumină măcar o parte din acestă tesaur neprețuit.

Timpul de multă așteptat a sosit și dorința mi s'a împlinit.

«Nunta» am publicat'o în anul 1890, «Inmormântarea» înainte de-o lună, iar astăzi prezentez On. publică cetitoră «Nascerea».

Însă cu aceste trei opuri lanțului de datine și credințe, cari înferică viața Românului dela nascere până la mörte, nu e completă.

Spre completarea lui ne-ar fi mai rămasă încă de descriș și „Juneșea la Români.”

Cu ajutorul lui Dumneșeu și a ómenilor buni, cari sciú să prețuiască munca celor ce se ocupă cu astú-felú de lucrări, sperú că în scurtú timpú voiú scote și „Juneșea” la lumină.

Până atunci primescă toși acei P. T. Domni, cari mi-au statú mână de ajutorú la alcătuirea și publicarea acestuí studiú, mulțămirile mele cele mai profunde.

AUTORULŪ.

Sucéva, în 18/30 Novembre, 1892.

I.

DORULŢ ROMÂNCEI.

Unŷ proverbŷ străvechiŷ ŷice ; «*mulŷimea copiilorŷ, bucuria Românuŷului*» saŷ «*mulŷimea copiilorŷ, averea Românuŷului.*» Deci una dintre dorinŷele cele d'intâi ale noilorŷ însurâŷei, ŷi cu deosebire ale tinerei neveste e ŷi aceea ca prea bunulŷ ŷi prea puterniculŷ Dumneŷeu să-ŷ binecuvinteze cu nascere de fiŷ ŷi fiice saŷ, cum se mai ŷice, cu *glôtă*.

Câtŷ de mare ŷi ferbinte e însă dorinŷa nevestei românce de a avé ŷi ea, dacă nu mai mulŷi, măcarŷ *unŷ singurŷ copilăŷu*, credŷ că nime n'ar puté-o exprima mai bine ŷi mai potrivitŷ, de cum a cântat'o ilustrulŷ ŷi nemuritorulŷ nostru poetŷ V. Alecsandri, în poesia intitulată «*Dorulŷ Româncei*», care urméză aici :

De-ar vré bunulŷ Dumneŷeu
Să-mŷ asculte dorulŷ meŷ !
De-aŷi avé unŷ copilăŷi,
Dragulŷ mameŷ îngerăŷi !

¶
Câtŷ e ŷiua, câtŷ e nópte,
I-aŷi ŷopti cu blânde ŷópte,
Câtŷ e nópte, câtŷ e ŷi,
Totŷ la sínu-mŷ l'aŷi păzi !

L'ași păzi, l'ași desmerdă,
Mii de sărutări i-ași dà,
Și i-ași dice 'ncetișorū:
Nani, nani, pușorū !

De-ar fi cerulū cu priință
Să 'mplinesc' a mea dorință.
De mī-ar da unū băiețelū,
Dragulū mamei voinicelū !

N'ar fi pruncū mai fericitū
Și pe lume mai iubitū !
Altū copilū n'arū fi ca elū
Mititelū și frumușelū !

Obrăjelu-i ca de spume
N'ar avé sémēnū pe lume !
N'ar fi ochii nimēruī
Dulcī ca ochișorii lui !

Iar eū mândra măiculiță
Pe-ai săi ochi, pe-a sa guriță
Ne 'ncetatū l'ași sărută,
Săruta și i-ași cântă.

Și i-ași face-o descântare
Să ajung'unū vitézū mare,
Unū vitézū ce-ar străluci,
Cum n'a fostū, nici n'ar mai fi !

Și l'ași pune să se culce
Pe alū meū sînū, légănū dulce,
Și i-ași dice 'ncetișorū:
Nani, nani, pușorū !

Acésta e dorința româncei !

Și dacă nu se vede curēndū *în stare binecuvîntată*, dacă
dorința ei nu se împlinesce în primii ani ai căsătoriei sale,

atunci, temându-se ca nu cumva să rămâe lungă timpă sau chiar pentru totu-d'a-una *stêrpă*, și bărbatulă ei să nu prindă mai de grabă aũ mai târziu a se plânge și a se căina pe dînsa, a se supêră și-a o muștră, numind-o *stêrpitură*, caută tôte chipurile și mijlócele încuviințate, cum ar puté mai de grabă *purcede grea*. Incepe mai întâi și întâi a se rugă din tótă inima lui Dumneđeũ, a umblă pe la mănăstiri și bisericii ca să i se cetescă, *a face lumină câtũ statulũ ei de lungi* și a le aprinde, ca să ardă la icóna Maicei Domnului, apoi atâtũ ea câtũ și bărbatulă ei a plăti *sărindare*, *acatiste* și liturghii, *a încunjură biserica* și *a îngenunchiã sub daruri* (1), și în fine a ținé posturile, cu deosebire însă *postulã Vinerii mari* (2) și *Lunile* (3).

(1) «*Ce-ți-e scrisũ, în frunte ți-e pusũ*» poveste publ. în «Țera nouă,» Tom. III. București 1887. p. 444.

«Unũ neguțatorũ fórte bogatũ era însuratũ de vr'o țece anĩ și nu avea nici unũ copilũ, *totũ se ruga lui Dumneđeũ să le dea și lorũ unũ copilũ*. Ba *ce acatiste! ce liturghii! ce sărindare!* nu le mai rămăsese bisericii la care să nu se fi dus; și în sfirșitũ dete Dumneđeũ de li se împlini pofta . . . Dumneđeũ le ascultase rugăciunea și făcuse să aibă și cĩ unũ copilũ.»

Ioanũ Kövary, *Stati-Cotũ*, poveste, publ. în «Gazeta Transilvaniei» an. LII, Brașovũ 1889, No. 259: «Stati-Cotũ avea de tôte cu prisosințã, dar pentru aceea elũ numai fericitũ nu era, cãci îi lipsia fericeirea sêracului, averea Românului, — îi lipsiaũ copiii. Elũ n'avea copii, și acestũ lucru ilũ punea pe gânduri. *Fidcul'a rugăciuni, ținu'ta posturile, dat'a sărindare, conjurata biserica, îngenunchiat'a sub daruri* . . . In zadarũ, lui Dumneđeũ nu i se făcu milă de elũ.»

(2) Sub «*Postulã Vinerii mari*,» se 'nțelege o *sêptemãndã intrêgã*, în care nevasta, ce s'a prinsũ să postescã, nu mănãncã numai o datã pe ți *de secũ* și anume dupã asfințitulũ sórelui, iar în Dumineca ce urmêzã, plãtesce o slujbã.

Vinerile în genere se ținu și pentru furtune, apoi ca să capete fetele norocũ și să le ajute *S-ta Vineri* ca să se potã câtũ mai curindũ mãritã.

(3) E o credințã veche și fórte lãțitã la Românii din Bucovina, *cã celũ ce se apucã să postescã Lunia*, aceluia în multe privințe îi merge bine. Așa nevestele, carĩ n'aũ copii și dorescũ să aibã, dacã postescũ douê-spre-țece Lunĩ dupã o laltã, credũ cã vorũ nasce copii. Asemenea mulți și dintr'aceia, carĩ cãpêta dureri crincene de ochi, cã mai nu potũ vedé nimica, încã se apucã a postĩ mai multe Lunĩ, unii chiar și tótã viețã. Alții iarășĩ se prindũ a

Dacă rugăciunile și închinările pe la mănăstiri și biserici, precum și plătirca de liturghii și sărindare n'au ajutat nimic, atunci nevasta își iea refugiul la alte mijloce, prin cari speréază ea că-și va ajunge scopul, și anume la prepararea și bătura unor sucuri de plante. Cele mai usitate plante, cari le întrebuițéază ea spre scopul acesta, sunt: unele dintre orchidee, apoi trandafirul alb, liliacul alb, rujă etc. Pe toate acestea le pune și ferbe în miere sau vin și sucul ce ese dintr'însele îl bea.

Neajutându-i bătura acésta, iea nouă fire de usturoiu, le pune pe toate în jumătate litru de rachiu, în care le lasă să stee nouă zile pe horn, iar după a noua și începe a bea din rachiu de acesta câte atâta câtă cugetă ea că-i va ajunge pentru nouă zile ce urmăze.

Afară de acésta mai bea ea încă și sémînță de epure și epuróică, iea adecă hósele unui epure și matca unei epuróice, le usucă bine, după ce s'au uscat de ajuns le piséază până ce se fac ca pulberea; le pune apoi, fie-care deosebit, în câte un șipuşor cu rachiu, iar șipuşóarele bine astupate le pune într'o cahă, unde nu se face foc, și acolo le lasă nouă zile. După a noua și, luându-le din cahă, bărbatul bea sémînța cea de epure, iar nevasta cea de epuróică.

postii Lunia, din cauză că li se bolnăvesc și pieru vitele. Mai pe scurt ficcare pentru ce voesce și pentru ce-lu dóre inima, și dicu că de când *s'au apucată a postii Lunia*, de-atunci și-au ajuns scopul dorit. E de 'nsemnat și aceea, că cei ce s'au apucată să postescă totă viața lor, postesc chiar și'n Lunia Pascilor, iară ceia-lalți, cari se prind a postii numai un număr anumit de Lunii, nu mănâncă de felu până în ziua următoare. Și dacă, *fiindă apucată, se 'nfruptă* în vre-una din aceste zile, atunci, spun ei, că *ce nu li se arată*, adică le merge rău. De aceea fie-care apucată observă cea mai mare stricteță în postirea acestor zile. De-aici apoi, dela acéslă datină străveche, s'a născut dicala *«postesce Lunile»* și se aplică mai cu sémă acelora, ce orî că nu au sërmanii de multe orî nimica ce mânca și postesc de nevoe, orî că nu au *de frupt* său, în limbajul Transilvăncilor, *de dulce*.

În fine se scaldă într'o apă, în care aũ fostũ fierce: *hemeiũ*, *capusnicũ* (crepusnicũ) și flóre de romãnișã (1).

Dupã ce s'a scãldatũ își cumpãrã o cordicã roșiã de mëtãsã așã de lungã ca sã se pôta încinge cu dînsa, o duce la bisericã, o dã pãlimariului ca acesta s'o puie sub cãmêșã mesei celei sfinte din altarũ, unde o lasã sã stee pãnã ce se împlinescũ 12 liturghiĩ, și la fie-care din aceste 12 liturghiĩ plãtesce preotului cãte o liturghie, adecã cãte 10—12 cr., dupã cum se plãtesce de obiceiũ, anume ca sã fie amintitã totũ-deauna în decursulũ serviciului dumnezeescũ. Dupã acêsta își iea nevasta cordica acasã și, încigẽndu-se cu dînsa pe sub cãmêșã, o pôrtã unũ timpũ mai îndelungatũ (2).

Ne ajutãndu-ĩ nici acesteã nimicũ și temẽdu-se ca nu cum-va sã rãmãe pentru totũ-deauna stêrpã, și din cauza acêsta apoi sã fie nu numai certatã și asupritã de bãrbatulũ sêũ, ci chiar și bãtutã, pentru cã nu e în stare sã nascã copii, umblã sate întregi de-a lungulũ și de-a latulũ, ca dórã dórã ar da peste vro-unũ lécũ. Ba cele mai multe dintre nevestele sterpe, în desperarea lorũ cã tótã viașã vorũ rãmãné astũ-felũ, nu se mulțãmescũ numai cu atãta, ci-și iaũ în urma urmelorũ refugiũ la descãntãtorĩ și descãntãtore, vrãjitorĩ și vrãjitóre, carĩ dupã credinșã lorũ, s:iiũ tóte tai-nele pãnã chiar și cele mai ascunse, și ca atarĩ trebuie numai decãt sã le ajute și lorũ, ca sã facã și sã aibã copii (3), carĩ sã le fie urmași, sã aibã cui încredinșã averea, ca

(1) Com. de d-lũ Pancrațiu Prelipcenũ, invêțetoriũ superiorũ în Șcheia, comunã aprópe de Sucéva.

(2) Com. de d-lũ Vasile Turturénũ, preotũ în Vicovulũ-de-sus, comunã în districtulũ Rãdãușului.

(3) P. Ispirescu, *Legende saũ basmele Romãnilorũ*, Bucurescĩ 1882, p. 243: «A fost odatã unũ împãratũ și-o împãrãtesã. Amẽndoi erau ómenĩ de trebã și frumoși. Ei se iubiau, nevoe mare. Dar erau totũ mãhniși și amãriși, cã nu făceau copii. Tóte lécurile ce luase împãrãtesã de pe la *vraci* și *vrãjitóre* nu-ĩ folosise intru nimicũ.»

acéstă să nu se iroséscă și pustiéscă; iar după mórte să aibă cine-î comânda și pomeni (1).

Maî pe scurtü se pune luntre și puncte și nu se lasă până ce nu-și vede dorința împlinită! (2).

Multe femeî sunt de părere, că ele ar fi avëndü unü felü de morbü läuntricü, numitü *matriciü*, *matrice* sau *mătrice*, și din cauza acestuia nu potü să nască copii.

Decî unulü dintre descântéocle cele maî usitate, carî le întrebuințéază ele spre ajungerea scopului doritü e și celü de *matriciü* sau *matrice*, care sună precum urméză:

Stăî matriciü!	Matriciü prin deochiü,
Nu hui,	Matriciü prin ostenélä,
Nu pocni,	Matriciü prin fierbințélä
Prin óse nu te porni!	Matriciü prin spaimä,
Matriciü prin sete,	Matriciü prin neodihnä.
Matriciü prin íome,	Matriciü de 99 de feluri,

(1) N. D. Popescu, Carte de basme. Culegere de basme și legende populare. Vol. I, Ed. II. Bucurescî 1892, p. 73:

«A fost odatä unü împératü și o împératésä, cărora le dăruise Dumnedeü trei fete totü una și una de frumoése, care cu câtü cresceäü, cu atât innebu-nea lumea de frumusețea lorü.

«Părințiî lorü nu erau de locü mulțumiți de astü întreitü darü, fiindü că ei doriaü din inimä unü coconașü, care să le moștenéscü tronulü și averea. Ei în totü-deauna se rugäü lui Dumnedeü să le dăruéscä unü bäiatü, și *alergäü și pe la vrăjitori și descântători, ca să li se împlinéscü dorulü.*

«Dumnedeü le îndeplini cererea, le dăruî unü coconașü, dar nu lăsä să trecä nepedepsită cártirea lorü împrotiva șartului dumnedeescü, și maî cu samä pentru că alergase la lucruri necurate, ca să siluéscä mila sa.»

(2) Femeile, cărora *cerulü nu le-a fostü cu prîințä*, carî aü perdutü tótä speranța că vorü maî avé când-va copii proprii, voindü cu tóte acestea a avé în casa lorü unü copilü, ca să aibă pe cine desmierda și cu cine se mângäiä, se punü în cale cu bărbațiî lorü și *iaü unü copilü de sufletü*, de regulä dela unü frate sau dela o sorä, care e împovăratä cu multä glótä, sau, cum maî dice Românulü, care *are casä grea*. Unii Românî însă, carî nu aü copii, adese-orî iaü de sufletü și pe unü *copilü fipatü, lepédätü* și apoi *aflatü*, cre-đendü că e fórte bine a ocroti unü ast-felü de copilü gäsitü și nevinovatü, care de altmintrelea arü puté să fie espusü celeî maî mari miserii.

Matriciū de 99 de soiuri,
Ieși de unde ești :
Din pieptū,
De sub pieptū,
Din inimă,
De sub inimă,
Din șele,
De sub șele.
Din brațe,
Și din mațe,
Din toate încheeturile
Și din toate ciolanele !
Că tu de nu mi-î eși,
Cu 99 de cose te-oiū cosi,
Din trupū și din toate ósele
Te-oiū porni.
Cu 99 de seceri te-oiū seceră,

Din trupū și din toate încheeturile
Te-oiū luă
Și'n Marea-négră te-oiū mâná
Și acolo te-oiū așezá,
Acolo-î sta,
Acolo-î bea,
Acolo-î mânacă,
Și pe N. în pace îi lăsá.
N. să rămâe curată
Și luminată
Ca Dumneđeū, când a făcut'o,
Ca maică-sa, când a născut'o,
Ca argintulū strecuratū,
Cum e de Dumneđeū lăsatū,
Ca sórele pe seninū,
In vecii vecilorū, aminū !

Descânteculū acesta, după cum mi-a spusū Gafița a lui Iacobū a Luchi din comuna Mălini, județulū Sucéva, plaiulū Muntele, în *Moldova*, care mi l'a dictatū, se descântă numai Lunī diminéța, până a nu răsări sórele, în rachiū, vinū saū borșū prospétū implutū, din care nu s'a gustatū de felū, rostindu-i-se versurile de trei orī după olaltă. Din rachiulū, vinulū saū borșulū astū-felū descântatū se dă apoi femeei de trei orī de gustatū și anume pe nemâncate.

Poporulū românū din ținutulū Chiorului, comitatulū Sarmarū, în *Ungaria*, numesce «*matriciū*» morbulū numitū altcum «*sgârcuri*» saū «*cârcei*».

Dacă vre-o femeie e atacatā orī pătimesce chiar de morbulū acesta, chémă pre atare descântătorū saū descântátóre, ca să-î cote — descânte — de *mătriciū*.

Acésta *cotare* — descântare — se face așa, că se iea untură râncedă, veche de mai mulți ani, și aceea se pune într'unū vasū. Apoi cu unū cuțitū de șatră, închegătorū și

baremă cu două tăişuri (custuri), la care cuţitū e de lipsă să fie ceva parte făcută din aramă, ţinându-lū în mâna dréptă şi atingêndū continuū cu elū untura cea râncedă, ڍice următorulū dēscântecū :

Mē luaī,
Mē duseī
Dela casa mea,
Dela masa mea
Pe cale,
Pe cărarare.
Când fuseī la mijlocū de cale,
La mijlocū de cărare,
Mătricele mē 'ntîmpinară,
Mătricele cu frecatulū celū mare,
Mătricele de 99 de feliurī,
Mătricele de 99 de nēmurī.
Pe gură mi s'o băgatū,
Prin óse mi s'o 'nşiratū.
Io prinseī a mē cânta,
Prinseī a mē văeta.
Nime'n lume nu mē vede,
Nime'n lume nu m'aude,
Numai singurū Maica sfîntă
De-asupră pămîntului,
Din naltulū cerului,
Din pórtă raiului.
Maica sfîntă mē întrebă:
—Ce te cânţi,
Ce te vaeţi ?
—Da cum nu m'oiū cântă,
Cum nu m'oiū văeta.
Mē luaī de la casa mea,

Dela masa mea,
Pe cale, pe cărarare.
Când fuseī la mijlocū de cale,
La mijlocū de cărare,
Matricele mē 'ntîmpinară,
Matricele cu lucru rēū,
Matricele cu rēndulū lorū,
Matricele cu frecatulū celū mare,
Matricele de 99 de feliurī,
Matricele de 99 de nēmurī,
Pe gură mi s'o băgatū
Prin óse mi s'o 'nşiratū.
— Oh ! fiica mea !
Nu te cântă,
Nu te văeta,
Nu gândi nemică,
Nu ţi-a fi nemică.
Cuţitū de şatră
In mâna dréptă
Lua-oiū,
In untură râncedă cota-ţi-oiū
La Marea-roşie duce-le-oiū.
Acolo să peie,
Să respeie
Ca spuma de mare,
Ca scopitulū sub picioare,
Tu sănătósă să rēmâi.

Aici atătū femeea morbósă câtū şi dēscântătorulū saū dēscântătórea *scopescū* de trei orī şi *scopitulū* ilū frēcă bine cu piciorulū.

Cu untura dēscântată se unge femeea morbósă pe unde

o dore, iar descântarea numai Marția și Sâmbăta séra se pôte face ca să aibă folosū (1).

Femeea, căreia i s'a descântatū descânteculū acesta, crede că trebuie numai decât să aibă copii.

Femeea, care nu are copii, se țice că nu e bună la Dumneșu, și din cauza aceea nu pôte avé (2); iar aceea, care anume face ca să nu aibă e, după părerea poporului, *drăcicie* și în cea-laltă lume o sugū *gândacii*, adecă șerpîi, de țîțe, iar fétulū ei, ce ar fi avutū să-lū nască viū, e pierdutū (3).

(1) Acestū descântecū, dict. de economulū Ioanū Botū din Vălenii Șomcutei-mari, se află publ. de d-lū Elia Popū în «Gutinulū» an. I. No. 30, Baia-mare 1889.

(2) Cred. Rom. din Mahala, districtulū Cernăuțului, com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū, agricultorū.

(3) Cred. Rom. din Șomcuta-mare (Chiorū) și împrejurime, com. de d-lū Elia Popū, invățatorū.

II.

IN ALTĂ STARE.

Pe câtă de mare i-a fostă mai nainte tinerei neveste téma că nu va binecuvînta-o Dumneđu cu glótă, pe atătă de mare îi este ei grija, după ce *a purcesă acuma grea* (1), ca *să nu piérdă fétulă*, pentru că în genere tóte nevestele, cari se află *în altă stare*, fiindă fórte gingaşe şi simşitóre mai pentru tótă nimica, sunt mai multă sau mai puşină espuse de-a nu puté purta copilulă totă timpulă câtă se cere ca să-lă pórté. Dreptă aceea fie-care nevestă caută acum a se ferí de tóte acelea, cari ară puté să-í fie atătă ei câtă şi copilului, ce-lă pórtă, spre óre-şí care scădere sau daună, şi acésta ferire, împreunată cu diterite datine şi credinşe

(1) Femeea, care se află în stare bine-cuvîntată, se numesce în limba poporului din Bucovina *grea*, *îngreunată*, *îngrecată*, *însărcinată*, *încărcată*, *înpovărată*, *grósdă*, *în altă stare*, *nesloboadă*, iar în şinutulă Năsăudului din Transilvania, pe lângă unii din termenii înşiraţi mai sus, se mai întrebuintează încă şi aceştia : *tărósdă* şi *în starea darului*.

O fată mare însă, care se află în asemenea împrejurări, se dice că e *burduhósdă*, *burduhănosă*, *cu pântecetele pândă la gură*, *cu ciolane în pântecete*, iar, după ce-a născută, se numesce în cele mai multe părţi din Bucovina, cu deosibire însă la munte, *védandă*.

apucate din moși strămoși, duréază totu timpulú de când a simșitú cã a purcesú grea și până dupã nascere, atãtu în decursulú ocupașionilorú sale de tóte đilele, cãtu și în timpulú mãncãrii și a bẽutulu; atãtu în decursulú gãtirii, preumblãrii și petrecerii, cãtu și în celú alú odihnei, mai pe scurtú la orí și care ocașiune.

Așa din momentulú când a simșitú cã e în altã stare, se încinge necontentitú peste totú timpulú îngreunãrii. De încratú nu-í vorba cã se apucã ea singurã la lucru, atãtu prin casã cãtu și pe-afarã, unde și când cere trebuința, dar în totú timpulú însãrcinãrii se feresce de a se osteni din cale afarã, prea bine sciindú cã ostenéla cea mare precum și rãdicãturile fórté lesne potú sã-í strice.

Cele mai usitate datine și credințe în timpulú lucrãrii sunt deci urmãtórele:

Ca o femeie însãrcinată sã facã lesne, de cãte orí mãturã și iea gunoiulú în pólã, aruncãndu-lú, sã đicã: «cum aruncú gunoiulú acesta de iute, așa sã și facú de lesne!»

Femeea însãrcinată, care va culege surcele în pólã, copilulú ce-lú va face va avé pe corpú nisce pete de diferite mãrimí; iar aceea, care va culege în pólã surcele eșite din rindea, va face copilulú cu pẽrulú creșú (1).

Sã nu punã vre-o legãturã dupã capú ca s'ó depene, cã apoi are sã fie copilulú cu buriculú pe dupã capú (2); iar dacã trece cine-va peste o femeie îngreunată și nu-și aduce de grabã aminte, atunci copiluluí i se învirte buriculú pe dupã grumazú (3).

Sã nu desculțe pe nime, nici sã nu tragã ciórecii cui-va,

(1) G. S. Ionénú, Mica colecțiune de superștițiile, pop. rom. Buzeú 1888, p. 6.

(2) Com. de d-lú Romulú Simu, invěșãtorú din Orlatú în Transilvania.

(3) Dict. de Mariuca Nistorú, Romãncã din comuna Mãlinii, jud. Sucéva, pl. Muntele în Moldova.

că apoi nu p^ote nasce p^ână ce acela, pe care l'a desculțat^u s'a^u desbrăcat^u, nu-ⁱ va da apă din opincă sa^u cismă, etc.

Să nu dee nim^{er}uⁱ apă în timpul^u stării bine-cuvntate, căci apoi nu p^ote nasce p^ână ce acela, căruia i-a dat^u ea apă, nu-ⁱ va da apă de b^{eu}t^u din pumni.

Să nu sufle în coptorul^u cu p^âne, că face copilul^u cu limba prinsă (1).

Prin r^{es}boiul^u de 'nv^{el}it^u p^ânza să nu trecă nici o femeie, pentru că nasce *copii gemeni* (2).

Când gata femeea p^ânza de țesut^u trimete pe un^u copil^u al^u ei afară călare pe fuștei r^{es}boiului cu ochii închiși. În drum^u îi deschide și ce vede întâi, bărbat^u ori femeie, de acel^u sex^u are să fie cel^u mai de apr^op^e născut^u al^u femeii (3).

În timpul^u mâncării și al^u b^{eu}tului:

O femeie grea nu se prea lasă a se duce într'o casă, unde se m^ânăncă, ca nu cum-va să râvnescă și ea, cu t^ote că o ast^u-fel^u de femeie, ori-unde s'ar duce și ar afla ómeni m^ânăcând^u și b^{eu}nd^u, ómenii respectivⁱ nu m^ânăncă nici nu be^u nimic^u p^ână ce n'o îm^bie și pre dⁱⁿsa, d^ându i în același timp^u din fie-care specie de m^âncare și b^{eu}tură să guste și ea măcar^u cât^u de puțⁱⁿu, că să nu i se înt^îimple vre un^u r^{eu}, sciind^u fie care prea bine că t^ote femeile îngreunate fără deosebire, cap^{et}ă felurite gusturⁱ de m^âncare și b^{eu}tură (4), și dac^ă nu li s'ar da de gustat^u, f^orte lesne ar put^e să pér^çă.

(1) Com. de d-l^u R. Simu.

(2) «Luminătorul^u,» an. X. Timiș^ora 1889. No. 27. în «Foiș^oră.»

(3) Că^lindarul^u poporului pe anul^u com. 1889. an. IV. Sibii^u, p. 73.

(4) S'a observat^u adeseori că o s^emă de femeⁱ îngreunate, cari av^{eu}nd^u pe de-o parte mare jig^u pe de altă parte însă căp^{et}ând^u felurite gusturⁱ, unele mai ciudate decât altele, m^âncău, dar mai mult^u pe ascuns^u, *criidă*, *bucd^ufi de sare*, *vară*, *cărbuni*, *humă*, *cărmidă*, *lut^u dela gura coptorului*, etc.

Și femeea, de ar fi câtă de sficioasă și rușinosă, nu se opune, știind că prea bine că, dacă n'ar gusta, lesne ar putea mai pe urmă să-i fie rău (1)

Dacă o femeie îngreunată *poftesce* dela cine-va vre-ună felă de mâncare sau băutura și acela nu-i dă, atunci spună Românii din *Bucovina* că e păcatulă celui ce nu i-a dat, și cu câtă e femeea mai *pofticioasă*, cu atâta și păcatulă respectivului e mai mare.

Românii din *Moldova* credă și spună că dacă ți-a cere ceva o femeie însărcinată și nu i-i da, aș să-ți ródă șorecii lucruri din casă (2).

Dela credința cea foarte răspândită în toate părțile locuite de Români, că adevărată o păcată a nu da femeii îngreunate ceea ce poftesce, vine apoi și datina că cei mai mulți, când vedă pre vre-o femeie îngreunată și credă că i-ar fi din ceva rău, îndată îi dau de gustare.

Adese-oră însă se 'ntemplă că unele femei îngreunate, fără să vadă pre cine-va mâncându sau bând, capătă poftă ca

(1) Pretutindene în Bucovina, apoi în Transilvania com. de d-nii R. Simu și I. Georgescu.—În Moldova dict. de M. Nistor: «femeia îngreunată să nu poftescă nimic, iar dacă poftesce să i se dea oră ce ar fi, că de nu perde.» — «Șeștóra», directoră Artură Gorovei, an. I. Fălticeni 1892. p. 52: «Femeia îngreunată trebuie să guste din tot ce vede, să-și aducă aminte că-i îngreunată la vederea tuturor lucrurilor urite, și să nu ție mânilă în cruci pe păntece.»

În Banat, com. de d-lă Ioană Popovică, învățătoră în Opațița: «Sunt unele femei greoie, cărora vedându ceva bun și gustos de mâncare, îndată *li se lasă* (poftescă) a mânca. Deci femeile cele știute și pățite în d'ale de astea, îndată dau din cele ce au femeii celei *îngreunate*, dîcându: «na, că știu ca ți s'a lăsa, și să nu lepești băiatul.» Iar cele nepractice și nepățite nu-i dau și apoi femeea, ce a vedutu și n'a căpătat să guste, fiindu-i gândulă totu acolo, și dacă-i este rușine și nu cere, nu multă după aceea lapedă băiatul.» —În Ungaria, com. de d-lă Elia Popă, învățătoră în Șomcuta-mare: «Femeia îngreunată, dacă intră în cutare-va casă și vede atare mâncare prin care i s'ar cășuna ceva, trebuie să-i dai să mănânce sau celă puțină să guste.»

(2) El. Sevastos, Călătorii prin Țera-romănescă, Iași 1888, p. 48.

din seninū te miri de ce lucru. Atunci bărbații lorū se facū luntre și punte ca să le aducă lucrulū poftitū (1).

Neputēndū însă bărbații a le aduce și a le da la timpū cele poftite și vēdēndū că începe a li se face răū, alērgă de grabă la mōșă saū la o babă sciutōre, care se pricepe în ale lécurilorū, și o chiamă ca să vie să le facă ceva, dōră nu pierdū.

Mōșa saū baba sosită iea de grabă 8—9 *sîmburi de pepene* și vr'o douē rămurele de *cimbru bună*, adecă *cimbru de grădină*; piséză bine atâtū sîmburii câtū și rămurelele și puindu-le apoi în rachiū saū și apă, dă femeii bolnave rachiū de acesta să bee. După ce a bēutū, pune vr'o câte-va coji de cépă într'unū hârbū cu cărbuni și o afumă cu fumulū ce iese din coji. Bēutura și afumatulū acesta se repeșcū mai adese-orī.

Făcēndu-se acēsta se đice că femeii i se face bine, *nu pierde*, și dacă copilulū e viū, îlū *pōrtă* mai departe, până ce-i sosește timpulū ca să nască (2).

Alte femei din contră, vēdēndū pre una îngreunată că e *fără vreme pălită* și că se află în pericolū de a perde, o afumă cu *nasū (nări) de vulpe*. Făcēndū acēsta, femeea, dacă nu i-a fostū sositū timpulū, nu perde, iar dacă e cu vreme, nasce cum se cade, fără să i-se intēmple ceva din causă că a afuma' o.

Cu nări de vulpe se afumă nu numai acele femei, cărora li s'a făcutū răū din causă că aū fostū poftitū ceva și nu li s'a datū la timpū, ci și cele ce s'aū spăriatū de ceva (3).

În *Moldova* unele femei, cari sunt în pericolū de-a perde,

(1) Com. de d-lū Ioanū Berariū, parochū în Stroesci.

(2) Dict. de Catrina Racolța din Calanfindesci.

(3) Dict. de Paraschiva Lehaciū-Leuștēnū din Fundulū-Moldovei, districtulū Cămpulungulū.

caută de grabă *cruce de nucă* (1) și sămînță de *pepinî* (cras-taveți), le rășnescă saŭ piséză binișorŭ la unŭ locŭ, le amestecă cu rachiŭ, vinŭ, apă, adecă cu ce le vine mai de grabă din demână, și apoi le beŭ. Altele ardŭ bumbi de sumanŭ de ori și ce colóre, punŭ scrumulŭ ce se face dintr'în-șiî în apă, și apă de aceea beŭ în trei restimpuri. Și iarăși altele, avëndŭ *códa de păunŭ* (2) strinsă, o usucă, o rîșnescŭ bine, și apoi, amestecându-o cu apă, iarăși o beŭ.

Dacă e chemată móșa saŭ o altă babă sciutóre, aceea, pe lângă întrebunțarea mijlócelorŭ mai sus arătate, mai încâlđescó încă și o cărămidă, o aruncă într'o strachină cu rachiŭ, și apoi cu aburulŭ ce iese dintr'acesta aburesce de jos în sus corpulŭ femeii, ce e în pericolŭ de a perde. Dacă nu-î ajută acésta, spală icóna Maicii Domnului și-î dă apă de aceea de beŭtŭ; saŭ iea o cósă, deschide o feréstră, prinde cósă de măsea, o plécă puținŭ cu virvulŭ în jos pe feréstră afară, tórnă apă de trei ori pe pânza cósei, astŭ-felŭ ca să se scurgă pe lângă vargă într'unŭ vasŭ și apoi din apă de acésta dă femeii de trei ori de beŭtŭ, iar cu restulŭ o spală mai întâi pe capŭ, apoi pe totŭ corpulŭ.

După tóte acestea, care trebuie să se facă câtŭ se póte de iute, iea *tortŭ de invěțătura*, adecă de acela la care s'aŭ invěțatŭ întâia óră copilele a tórce, ilŭ deșiră, ilŭ udă puținŭ, și apoi o légă cu dînsulŭ peste pânțele, și astŭ-felŭ legatŭ trebuie să umble trei ȓile, adică până ce a trecutŭ tótă primejdia (3).

O femeie îngreunată trebuie mai departe să se ferescă fórtetare de-a mânca fie ce, pentru că și acésta încă póte fórtetlesne să-î strice.

(1) Simbure de nucă, pentru că acesta e cu cruce.

(2) *Códa de păunŭ* — unŭ felŭ de floriciă.

(3) Com. de mai multe románce din Bucovina și Moldova.

Așa nu e bine să mănânce două pome, cari sunt crescute și lipite una de alta, sau, după cum spun Bucovinenii și Moldovenii, să nu mănânce nici un fel de *pome îngemănate*, căci *va face copii gemeni* (1).

Nu e bine să mănânce din *măr ruptă*, începută, adecă netăiată, *că face copilă cu semnă*, ca și când ar fi mușcată de-ună câne (2).

Să se ferescă, în timpulul cât e grea, de măncarea *pome-loră crude*, dar avându poftă să i se împlinescă, căci la din contră nasce fără timp, și neimplinitorului i se imputază acésta ca un păcat din cele mai mari (3).

Asemenea nu e bine să mănânce Duminica *fructe păstăiose*, căci copilul se face *bolândă* și timp la minte, și totă viața lui comite numai fapte rele. «*Dacă Dumneșeu vrea să te bătă, își iea mintea*,» țice proverbul, dreptă aceea se cuvine ca prin post să se depărteze acésta nenorocire dela copilă (4).

Să nu mănânce carne netăiată din frigare că face copilul cu limba prinsă (5).

Să nu mănânce borș umplut în ți de secă, căci copilul va avé un fel de bubușore numite *focuri* (6).

Să nu mănânce nici când, câtă timp e îngreunată, aripă de găină, rață, găscă, sau și de altă pasere, căci copilul, după ce-lă nasce, capătă morbulă numită *aripi* (7).

(1) In Bucovina și dict. de M. Nistor. Veđi G. S. Iónenă, op. cit. p. 5.— «Șeșetóra», dir. Artur G. Gorovei, an. I, p. 127: «Lucruri îngemănate să nu mănânci, că faci copii gemeni.»

(2) Com. de d-lă R. Simu.

(3) Aurelă Iana: «Credințele la naseri. din părțile Oraviței,» publ. în «Familia» an. XXV. Oradia-mare 1880, N-ro 41, p. 483.

(4) Dr. Heinrich v. Wlislöcki, Aus dem Leben der Siebenbürger Rumänen. Hamburg 1889, p. 6.

(5) Com. de d-lă R. Simu.

(6) El. Sevastos, Călătoriă, p. 69.

(7) Dict. de mai multe romănce din Bucovina.

În fine, în totu timpul îngreunării, trebuie să se ferescă ca să nu fure nimic de ale mâncării, pentru că fiindu prinsă, în rușinea ei, lesne ar pute să se prindă cu mâ-nile de obrazu, și prindându-se, copilul ce-lu nasce se ivscesce cu semnul lucrului furatū pe trupū (1).

De-aceea în *Țera-Românescă* se recomandă mamelorū, cari puftescū la ceva și cari dorescū mai cu sémă pome, pe cari nu le potū avé îndată, de a nu pune mâna pe corpulū lorū, de témă ca copilulū să nu pórte aidoma însemnatū în acelu locū obiectulū ce ele aū voitū să aibă

Credința acésta se găsesce și în *Francia, Lotaringia*, și la multe alte popóre, deși sciința modernă o respinge ca ne'ntemeiată, cu tótă autoritatea contrarie a lui Hippocratū, Galienū, Aristotū și Voltaire (2).

In timpulū gătirii:

Să nu-și înnode pletele, că face copilulū cu limba împiedecată.

Să nu-și pue flóre la brău, că face copilulū cu semnū (3).

In timpulū preumblării.

Femeea îngreunată, când va fi cu o lună înainte vremii naserii, să umble multū, și să bea mintă fiértă cu vinū saū limbricariță albă (4).

Femeii împovérate să nu-í trecă nimeni pe dinainte totū timpulū câtū se află în acéstă stare, căci acela în ceea-laltă lume o pórta în spinare. Asemenea să nu svirle cu vr'o flóre într'insa, că copilulū se face cu semnū (5).

Femeea îngreunată, atâtū după credința Românilorū din

(1) Com. de d-lū Victorū Tocariū, învățătorū în Valea-Puntei.

(2) T. G. Djuvara, Superstițiuni populare la Români și la diferite popóre, publ. în «Țera nouă» an. II, Bucurresei 1885, p. 248.

(3) Com. de d-lū R. Simu.

(4) Lupașcu, Medicina babelorū, p. 62.

(5) Com. de d-lū R. Simu.

Bucovina câtă și a celoră din *Transilvania*, să nu se uite nici când lungă și cu prea mare pasiune la lucruri și ómenī slufi, urifi, ologi, schiopī, orbi, mai pe scurtă să nu se uite, cum se spune, uitându-se la ceva, fie omă, animală defecuosă, însemnată, ci îndată cum a vedută ceva să-și aducă aminte că e în stare bine-cuvintată și că, prin urmare, nu e bine a se uita multă și lungă la nimică, că atunci copilulă se nasce după cum a arătată lucrulă saă omulă ce l'a vedută.

În părțile *Oraviței* din contră e datină că, vedându femeea în restimpulă stării bine-cuvintate ceva urită (omă schiopă, orbă, saă altă lucru), spre a nu fi noă-născendulă asemenea, ȃice: «nu vedă unulă, ci vedă doi.» Asemenea nu este iertată să fure în acestă restimpă ceva și de se va întimpla ună astă-felă de casă, apoi să nu ducă mâna la față, în credință ca nu cum-va acelă obiectă să se facă la celă noă-născendulă, și să ȃică: «nu ieă unulă, ci ieă doi» (1).

În alte părți ale *Banatului* se ȃice că muierea *greóne*, sub totă decursulă însărcinării, nu e bine să iasă din casă și să mérgă în locuri de acelea, unde ar avé prilejă să-vaȃă lucruri stră-ordinare, prin cari i s'ar puté apoi atra-ge și însuși fétului, ce-lă pórtă, nisce asemănări și mișcări de ale aceloră lucruri, persóne saă animale, ce le-ar vedé.

Dacă însă o muere prin vedere și mirare a atrasă dejă fétului seă unele însușiri nefiresci, cari după nascere și până într'o lună de ȃile se cunoscă fórté bine, atunci trebuie să urmeze astă-felă:

Să ieă într'o *Duminică tînăra* (2), pe timpulă acela când

(1) Aurelă Iana, Credințe la nasceri, publ. în «Familia» an. XXV. Oradia-mare 1889, No. 41, p. 483.

(2) Sub „*Duminică tînăra*” se 'nȃtelege duminica dintăi după lună noăă.

se află ómenii în bisercă, și anume cam pe la mijlocul liturghiei, pe copilul celú cu semnú în brațe, să se așeze cu dînsulú pe pragulú *sobei* (a chilieí), unde locuesce și, ținendu-lú în póle, să-í dee țîță, aducendu-și în același timpú aminte și gîndindú la aceea ce a vëđutú și s'a miratú, să se róge în gîndulú sëú lui Dumneđeú ca acesta să depărteze tóte însușirile nefirescí și neomenescí dela fiulú saú fiica ei. Cam la vr'o douë minute după acésta să se scóle de acolo și să se pună să ședă pe pragulú dela cuină (culină) în mijloculú ușei și iarăși să-í dea țîță. Apoi și de aci să se scóle și, puindu se pe pragulú dela coridorú, să ședă, ținendú picioarele pe pămîntú, chiar unde picură apa din ștresină casei, asemenea să-í dea țîță gîndindú la celea ce le-a vëđutú, rugându-se la Dumneđeú și đicendú:

«Dómne, Dumneđeule, a-totú-puternice, care aí făcutú pe omú după chipulú și asemnarea ta, îndepártézá dela fiulú (fiica) meú N.

Tóte apucăturile
Și tóte 'nsușirile
Cele nefirescí
Și neomenescí.
N. să rămână.
Curatú
Și luminatú
Ca aurulú strecuratú,
Ca sfânta Maică Marie,
Ce l'a lăsatú,
Ca róua 'n câmpú,
Ca stéoa 'n cerú!
Aminú!

Acéstă procedurá să se repețescá de trei orí, adecá în trei Duminecí tinere, în timpú de trei luní, și după ce va

fi făcutu acésta, se crede că tóte semnele și însușirile cele neomenesci și nefiresci trebuie să dispară de la copilū (1).

În *Transilvania*, dacă copilulū are semne pe față ori pe trupū, mama sa se pune și șéde în timpulū acela, câtū stă în casă, pe pragulū casei în șésc Vineri și totū-deauna scuipesce pe copilū. Iar dacă nu-î trece în restimpulū acesta, face și de altă dată ori și când póte umbla prin casă (2).

În *Bucovina* și 'n unele părți ale *Transilvaniei* se crede că dacă femeea îngreunată va fura ceva, copilulū ce-lū va nasce, va fi hoțū (3).

Dacă va vedé vre-unū focū mare, vre-una saū mai multe case arđéndū, să nu pue de felū mâna la față, nici să nu se mire, căci noulū născutū va avé pete roșii pe obrazū, și mai alesū acolo, unde a pusū mai întâi mâna (4).

Védéndū unū mortū, spre a nu fi colórea noū-născutului palidă, rostescce cuvintele, ce le rostescce când vede pe vre-unū omū diformū, adecă: «nu védū unulū, ci védū doi (5).»

Mai departe femeea îngreunată să nu dee cu piciorulū în vre-unū câne, căci copilulū ce-lū va face, va fi cânosū la inimă (6), saū după cum spunū și credū Românii din *Transilvania*, copilulū femeii ce va da cu piciorulū în vre-unū câne saū miță, va fi flocosū și përosū ca animalulū, pre care l'a lovitū (7).

Dacă vre-o femeie în stare bine-cuvîntată prinde vre-unū porcū de përū, saū umblă și cu perī de porcū în mână,

(1) Com. de d-lū I Popovici, învățătorū

(2) Com. de d-lū B. Iosofū.

(3) Com. de d-lū R. Simu.

(4) Pretutindene în Bucovina.

(5) Aurelū Iana, op. cit. N. 41, p. 483.

(6) G. S. Ionénū, op. cit. p. 6.

(7) Com. de d-lū R. Simu.

atunci copilul, după ce-lu nasce, capătă morbulu numitū: *pêrulū porculū* (1).

I omâniī slavisați din *Moravia* spunū că unei femeī îngreunate nu-ī este iertatū să umble cu capulū golū, nici să lovescă vre-unū câne saū mâța cu piciorulū, pentru că în casulū acesta va nasce prea de grabă. Iar despre caii, pe cari călăresce o femeie îngreunată, se crede că asudă tare (2).

Femeea însărcinată care va călca cu piciorulū pe vre-unū toporū, va face copilulū cu nisce semne pe pieptū ca creștăturile de toporū; iar care va călca cu piciorulū pe focū, va eși pe copilulū ce-lū va nasce unū feliū de focū numitū «*focū viū*» (3).

Femeea însărcinată să nu stea jos pe vre-unū pragū, căci pôte veni în urmă-ī vre-unū vrăjmașū să dea cu toporulū în pragulū pe care a statū, și atunci face copilulū cu o buză crăpată ca o tăietură.

Femeea îngreunată să nu trecă peste o funie, că face copilulū cu buriculū încurcatū pe după gâtū; nici nu trebuie să stea pe vre-unū sacū, că va nasce greū.

Femeea însărcinată, care va ședē pe treptelele unei scări delă casă, va face copilulū anevoe, iar aceea, care va ședē pe vr'o alvie, va nasce fată.

Femeea însărcinată, care cunună, îi va muri prunculū; iar aceea care se scie că este însărcinată și nu spune când este întreată, va nasce copilulū mutū.

Femeea îngreunată, care pörtă mai greū, va nasce băiatū, dacā pörtă mai ușorū, va nasce fată (4).

(1) Cred. Rom. din Ilișesci, comună în district. Suceviī.

(2) I. Nep. Enders, *Der Molkencurort Rožnau in Mähren und seine Umgebungen*. Wien 1872. p. 39.

(3) G. S. Ionénu, op cit. p. 6.

(4) Com. de Ionică alū Ioidachi Isacū, agricultorū în Mahala, districtulū Cernăuțului.

Dreptu aceea tóte femeile însărcinate, cari sciü ciş ceva carte, să citéscă în fie care i Visulü Maicii Domnului, căci atunci vorü nasce uşorü i le va trăi prunculü (1).

În fine o cimilitură din Bucovina descrie pre femeea îngreunată ast-felü:

Merge duda pe cărare,
Patru ochi, patru picioare,
Patru-deci de unghişore.

Iar o chiuitură din inutulü Săliştei, în *Transilvania*, adresată unei femei îngreunate, care uită că în scurtü timpü *are să se răstörne carulü*, sună precum urméză (2):

Lasă-i, mândră, dragostea
i-i caută faşia ;
Lasă-i, mândră, uritu
i-i caută scutecu ;
Peste-o lună, peste douë
Ii trebue trócă nouă,
Trócă nouă de lemnü verde,
Că prunculeulü i se vede !

(1) G. S. Ionénu, op, cit. p. 5 i 6.

(2) Com. de d-lü B. B. Iosofü.

III.

S B U R Ă T O R I U L Ū.

De multe ori femeile îngreunate sunt espuse a perde copiii, după credința poporului, nu numai din cauza celor arătate în capitolul premergător, ci și din cauza unor spirete rele.

Unul dintre acele spirite e și *Sburătoriulă*.

Sburătoriulă, după credința poporului din *Țera Românească*, e un spirit rău, ca un *Smeu*, care intră noaptea pe coșul său horn în casele ómenilor, sub formă de șerpe și cu aparență de flacără, și care chinuesce totă noaptea pre femeea, ce are *lipitură*, adecă pre aceea, care se scólă deminéța fără puteri, sdrobită de ostenélă și cu vinețele pe corp.

Femeea, care e cuprinsă de acéstă ființă rea, simte pe totu corpul ei o mare greutate, mușcătură, ciupeli și gâdălituri, și din causă acésta apoi, dacă se află în stare binecuvintată, nasce copilul mort.

Deci fie-care femeie îngreunată, care a avut nenorocirea să fie vizitată de *Sburătoriulă*, voindă a scăpa cât mai de grabă de *lipitură*, adecă de bóla căusată de acest spirit,

chiamă într'o Marți saŭ Vineri pre mōșă saŭ și pre o altă babă sciutóre, ca să-î descânte și s'o vindece.

Mōșa saŭ baba chemată aduce apă ne'ncepută și o tórnă într'o căldare. Iea apoi nouă feluri de plante și, punându-le și pre acestea pre rîndu în căldare, țice:

Avrămésă,
Cristinésă,
Leușténŭ,
Și odolénŭ,
Mătrăgună,
Sânge de nouă frați,
Iarba ciutei,
Și mama pădurii (1).
Cum se sparge târgulŭ,
(Cum se sparge oborulŭ),
Așa să se spargă faptulŭ
Și lipitura
Și sburătoriulŭ
Cum se respândescŭ respântiile,
Așa să se spargă farmecele
Și lipitura
Și sburătoriulŭ.
Cum se respândescŭ respântiile,
Așa să se răsipescă vrăjile
Și lipitura
Și sburătoriulŭ!

După acésta pune căldarea la focŭ ca să fiarbă dimpreună cu cele nouă feluri de plante.

După ce a fierțŭ de ajunsŭ și anume pe timpulŭ când «se sparge târgulŭ» (în Bucuresci «oborulŭ»), bolnava se scaldă în scăldătórea într'acestŭ chipŭ preparată.

Gătindu-se de scăldatŭ, mōșa, saŭ cine este, iea scăldătura

(1) Aceste plante și rădăcinii sunt adunate de babe saŭ țigance în luna lui Maiŭ de prin păduri și de pe câmpuri.

și o aruncă la răsăntii c'o mare ólá nouă, în trei ȝile pronunȝându versurile de mai sus dela 1—13.

Afară de scăldătórea și descânteculú acesta se mai facú contra lipiturei și a Sburătóriulú încá și hapurí cu lucrurí ȝise «*sfinte*», adegá cu tãmãe, smirnã, mirú mare, târnosélã, prafú de foí sfinȝite, carí se punú la icóne pe timpulú câtú femeea e însãrcinatã, iar când nasce și pãnã ce «*iese la moliftã*», peste 40 de ȝile, ia câte douë hapurí de acestea, dupã ce se închinã și face câte 15 mătãnií (1).

(1) G. Dem. Teodorescu, Poesii populare române. Bucuresci 1885. p. 379—380.

IV.

SAMCA SAU AVESTIȚA.

Ună altă spirită necurată, cu multă mai înfiorătoră și periculosă decât *Sburătoriulă*, este *Samca*, numită altmintrelea în Bucovina și *Spurcata*, iar în Țera-Românească *Avestița*, *aripa Satanei*.

Acestă spirită rău, care după credința Românilor și cu deosebire a celor din *Bucovina*, e celă mai viclenă și mai periculosă dintre toate spiritele necurate, și care după unii are 19, iar după alții până la 24 numiri și totu pe atâtea răutăți în sine, se arată femeilor îngreunate mai alesă când acestea se află în patulă născerii și nu numai că le înspăimintă, ci totu-odată le și frămintă, le torturază și le smintesce, așa că cele mai multe dintre dînsele săă moru îndată, mai înainte de ce ar fi apucată a născă, săă rămănu pentru totu-deauna schimosite și neputincioase.

Totu așa face elu și cu prunciă nouă născuți, de cum-va aceștia nu moru mai înainte de a se născă, adecă pe când aă fostu mamele loră maltratate de dînsulă. Pe aceștia încă

îi torturează și schimosesce în totu chipulū; așa că partea cea mai mare dintre dînșii trebuie numai decât să móră, iar cei ce mai rēmănu în viață capetă bóla numită, pe lângă *Samcă*, încă și *Rēulū* sau *Rēutatea copiilorū* și *Spasmă*, care asemenea îi muncesce și schimosesce în totu chipulū, și din cauza căreia, dacă nu se caută din bună vreme, încă morū.

Samca se arată femeilorū îngreunate și pruncilorū atâtū điaua câtū și nóptea în diferite chipuri, precum: ca muscă, cărăbușū, pasere, măță, căne, păingenū, găină, capră, porcū, cióră, bróscă, precum și ca multe alte animale și insecte, numai ca óie, vițelū și porumbelū nu se póte arăta, fiindū că acestea representă nevinovăția și curățenia, și din cauza acésta apoi nu se póte nici când preface în chipulū lorū. De casa sau persóna aceea însă, la care se află tóte numirile sale scrise, nu se póte nici de cum apropia, de óre-ce ea pe când avea să nască prea-curata fecióră Maria pre Domnulū nostru Isus Christosū, voidnū a merge ca s'o smin-téscă și pre dinsa, fiindū întâmpinată de *Arhanghelulū Mī hailū* și aflândū acesta din propria ei mărturisire ce are de gândū să facă, atâta ce mi-o bătū cu unū biciū de focū, până ce-î promise că nu se va apropia nici decum de casa sau persóna la care se vorū află numirile ei scrise (1).

Dreptū aceea mai fie-care femee îngreunată și mai alesū acelea, carī aū fostū, încă pe când erau mici, atacate de acestū spiritū răū, temēndu-se ca nu cum-va să fie cuprinse și maltratate de dīnsulū și în timpulū naseriī, punū ca să li se scrie în formă de cārticică unū felū de rugăciune, numită în unele părți ale Bucovinei «*rugăciunea sf. Arhanghelū Mī hailū*,» care nu numai că cuprinde în sine tóte numirile sale, ci e totū-odată și îndreptată în contra lui, și pre care

(1) Com de d-lū G. Tomoiagă, cant. bis. Dar să se vadă și rugăciunea ce o reproducemū mai la vale.

temeile o pörtă apoi ca amuletú la sine, de cum s'aú sim-
țitú că aú purcesú îngreunate și până după nascere, unele
chiar și tótă viața.

Se caută însă totú-deauna ca să li-o scrie unú moșnegú
bêtrânú și neputinciosú, care, cum se đice, «și-a trăitú tra-
iulú și și-a mâncatú mălaiulú;» nici când însă unú feciorú saú
o fată mare, unú bărbatú saú o nevastă, pentru că *Samca*
se légă apoi de celú ce a scris'o, pe când de moșnegi nu
se légă așa de ușorú, și chiar dacă se și légă, nu le póte ni-
micú alta strica decât dóră numai că-i face să crisce nóptea
prin somnú din dinți și din măsele, mai multú nimicú.

Celú ce se prinde că va scrie-o, și care dreptú rêsplată
pentru întreprinderea și munca sa capêtă de multe orí și
până la 4 fl. v. a., o scrie totú-deauna pe numele femeii ce
are *Samcă* saú se teme că va căpêta-o, și care apoi trebuie
să o pórte la sine, dacă voesce să nu se lege *Samca* de
dînsa.

Scriitorulú, dacă e deprinsú, desémná mai întâiú chipulú
Samcei și alú *Arh. Michailú*, bătêndu-o cu unú biciú de focú
saú străpungêndu-o cu o sabie, și apoi îi scrie tóte numele
și rugăciunea îndreptată contra ei (1).

Mulți inși îndătinéză de-a scrie cele 19—24 numiri ale
Samcei și pe unulú dintre păreții casei saú și în altú locú
din casă, credêndú că de nimeni apoi din casa, unde-i sunt
scrise numele și-i e desemnatú chipulú cum o bate *Arh.*
Michailú, nu se póte apropia; iar dacă cine-va din casă a
fostú atăcatú de dînsa, îlú părăsesce și nu se apropie mai
multú de dînsulú.

Iată acuma și rugăciunea, despre care ne-a fostú mai sus
vorba :

(1) Diet. de Paraschiva Lehačiu-Lcuștênú din Fundulú-Moldovei, comună
în distr. Cămpulungulú.

«In numele Tatătui, și alü Fiului și alü sfintului Duhü, Amin. S. S. S. D. S.

«Eü sfintulü Arhanghelulü Mihailü voevodulü oștilorü ceresci, pogorându-më în munții Eleonului, întâmpinai pe *Avizurha*, *aripa satanei*, și era förte gróznică: përlü capului ei era până în călcâi, și mânile ei erau de fierü și unghile la mîni și la picióre ca la secere; ochii erau ca stelele. Și o întrebare Arhanghelulü Mihailü: «de unde vii tu, duhü «necuratü, și în cotro mergi, și cum îți este numele tëü?» Iar ea a ȕisü: «Eü sunt *vașcă-Avizuha*, aripa satanei, și më «ducü în Vefleemulü Iudeei, c'am auȕitü că vrea să nască pe susü Chr. din Maica feciöră Maria; și mergü să o smintescü «pe ea.» Atunci o luă Arhang. Mihailü de përlü capului ei, și o băgară în lanțü de fierü și i-a pusü paloșulü în cóstele ei și o bătură förte tare, ca să-i spună tóte meșteșugurile ei. Iar ea a ȕisü: «Eü më facü ogarü, și «bróscă, și ciöră, și porumbü (1), și muscă, și păiajenü, și să-«gëtă gróznică; și așa întru în casele ómenilorü și le smin-«tescü bărbații și le bolnăvescü femeile și prunciü, și omorü «în pripă și dobitócele lorü. Și am 19 nume: 1 më chiamă «*Vestița*, alü 2-lea *Navodaria*, alü 3-lea *Solnomia*, alü 4-lea «*Silina*, alü 5-lea *Linicoida*, alü 6-lea *Avizuha*, alü 7-lea «*Scarmila*, alü 8-lea *Miha*, alü 9-lea *Lepiha*, alü 10-lea *Gripa*, «alü 11-lea *Stana*, alü 12-lea *Naconta*, alü 13-lea *Atana*, alü «14-lea *Hubiba*, alü 15-lea *Huba*, alü 16-lea *Giona*, alü 17-lea «*Glubina*, alü 18-lea *Isprava*, alü 19-lea *Tihana*; și unde «sunt aceste nume ale mele scrise și chipulü meü, eü de «acea casă nu më potü apropia alätü câtü de 70 hotare de «locü.» Atunci i-aü ȕisü ei Arhanghelulü Mihailü: «Iată îți «spuiü și-ți ȕicü ție și te legü cu numele Domnului nostru

(1) Póte că aice ar trebui să stee *ciöră porumbă*, căci în porumbü, după cum s'a arătatü mai sus, nu se póte preface.

«Is. Hris. Dumneđeū, să n'ai putere a te apropia de casele «robilorū lu Dumneđeū N. N., și de fiii lorū N. N., nici de «dobitócele lorū, nici de câștigulū lorū datū. Dumneđeū ȃice «să te duci în múnți pustii, unde omulū nu locuesce și co-«coșulū nu cãntă, în pietre seci, acolo să-ți fie locuința ta în «veci. Și iar te jurū cu numele Domnului nostru Is. Irist. «și cu prea curata lui maicã pururea feciórã Maria, și cu «Ioanū Botezătorulū, și cu cei 12 prooroci, și cu cei trei Ierarhi «Vasilie celū mare, Grigore bogoslovulū, și cu Ioanū Zlataustū, «cu Maștei, Luca, Ioanū și Marco, cu cei 4 evanghelișți, cu cei 318 «pãrinți de la Nichea, cu sfintulū m. m. Gheorghe, și sfintului «Dumitru, și Ierarhulū Nicolae, Teodorū Stratilatū, și cu «Ioanū celū noū dela Sucéva, și cu toți sfinții cuvioși și cuvio-«sele mucenice, și cu toți sfinții acum și pururea și în vecii «vecilorū aminū (1).»

O variantă a acestei rugăciunii, scrisă pe-o jumătate de cólă de hârtie, care mî-a comunicat-o d-lū C. Sorocénū, cantorū la biserica sfintului Nicolae din Sucéva, și care la rîndulū seū a cãpétat'o, dupã cum mî-a spusū, de la unū cãlugărū din mănăstirea Dragomirna, sună precum urmézã :

«In numele Tatãlui, și alū fiului și alū sfintului Duhū, Aminū!

«Eū sf. Arhangelū Mihailū, pogorîndu-mě din muntele Elionului, întãlnii pe acestū duhū necuratū, cu pielea gólã, ochi ca sticlele, cu țittele *pãrã* la genunchi, cu përulū capului *pãrã* la cãlcãi, unghiile ca secerile; și l'am întreatū: «unde mergi tu duhū necuratū?» și a respunsū: «mergū, «cã am auđitū cã vrea să nascã Maria feciórã pruncū din-«tr'insa, și eū mergū să o smintescū pe ea!»

(1) Acestã rugăciune am reprodus'o dintr'o cãrticecã micã tipãritã în Sibiiū la 1862, în care se mai aflã tipãrite încã și «*Epistolie a Domnului nostru Is. Chr., ce a trimis-o D-đeū din cerū,*» apoi «*Epistolia Maicii Domnului*» și «*Afurisaniile Arch. Mich. asupra satanei de Saca.*»

«Și acesta auzindă Arh. Mihailū, s'a mâniatū fôrte rău, și l'aū luatū de pěrulū capulū, și l'aū bătutū cu paloșulū celū de focū, și l'aū legatū de grumazū cu lanțū de fierū, și l'aū întreatū cum îi este numele. Iar acelū duhū necuratū a răspunsū, că are 19 nume, precum: *Aripa Satanei, Abaroca, Ogarda, Nesuca, Muha, Aspra, Hluchica, Sarda, Vinița, Zoița, Ilinca, Merana, Feroica, Fumaria, Nazara, Hlubicū, Nesatora, Genția, Samca*; iar unde sunt numele mele scrise, nu mă potū apropia de aceea casă și de acelū omū de 100 mile de locū.

«Și iar ilū scutură Arh. Mihailū și-lū întrebă: «cum poți tu intră în casele creștinilorū de smintesci pe femeii și pe prunciū lorū?»

«Și a răspunsū Satana cătră Sf. Arh. Mihailū, că se preface în felurite chipurī, precum: mătă, muscă, păingenū, pasere, umbră, șórecū, și așa intru în casele ómenilorū de smintescū prunciū femeilorū!

«St. Arh. Mihailū l'a blăstematū cu numele Domnului nostru Is. Christosū și a Maicei preacurate fecióră Maria, și cu tóte puterile ceresci, cu Heruvime și Serafime, cu Anghelū, Arhanghelū, cu cetele mucenicilorū, proorocilorū, patriarhilorū, cuvioșilorū, dreptilorū, și cu marele Vasilie, Grigorie cuvintătorulū de Dumneđeū și Ioanū gură de aurū, cu Aftanasie și Chirilū, cu Antonie și Teodosie, cu Niculaiu dela Mira și Spiridonū făcătorulū de minuni, și cu toși sfinții, și-ī dise: «Să nu te apropii de 7 mile de casa robilorū lui Dumneđeū, și a fiilorū lorū, nici de ograda lorū, nici de tóte câte le-aū datū Dumneđeū lorū, că toiagulū celū de fierū, și foculū celū nestinsū, și pedépsa rēsplătirii și-aū rinduitū «ție, diavole, Dumneđeū, ca să te muncesci, tu duhū necuratū, și cu cele-lalte duhurī necurate și cu toși slujitorii tēi, «carī ați căđutū din lumina cea de sus din cerū, și v'ați fă-

cutū din ingeri luminați, draci întunecați, că însuși Dumne-deu v'a rînduitū ca să muriți cu toți slujitorii în fundulū Tartarului, unde vermele nu dórme și foculū nu se stînge nesăvērșiți în veci! Amin.»

Ce se atinge în specialū de rugăciunea acésta, care în unele esemplare tipărite e însoțită de o iconiță, ce reprezintă de-o parte pe *Sf. Sisoe* cu unū copilū micū în brațe, iar de altă parte pe St. Arhangelū Mihailū străpungēndū cu sabia pe *Samca* saū *Avestița*, (veđi figura I și II), și asupra căreia d-lū B. P. Hasdeu a scrisū unū studiū fórte interesantū și instructivū, argumentāndū că e de origine bogomilicā, adecā alcătuitā de ereticulū *Bogomilū* (1), trebuie să amintimū aice că ea este fórte răspāndită nu numai la Romāni, ci și la *popórele slave*.

Ba ea se află chiar și la *Evrei* într'o formă aprópe identică cu cea romānă, servindu-le și lorū ca amulete pe lângă nepóte saū leuze, ca și Romāncelorū, cu acea deosebire numai că în legenda Evreilorū în loculū Arh. Mihailū se întâlnește prooroculū Ilie cu Lilithū, spiritū, care iea loculū Samcei saū Avestiței; în colo fondulū, ba chiar și vorbele sunt mai acelea-și. Lilith, ca și Samca, se duce să smintēscā femeea, ce se află pe patulū naserii și să omóre prunculū nou născutū, dar este bătutū de Ilie, căruia îi spune apoi unū șirū de numiri ce are, și pe urmă îi promite că se va depărta de acea casă, unde-și va vedē numirile scrise (2).

Incāt pentru numele *Samca* saū *Avestița*, care i se dă mai cu sēmă acestui spiritū necuratū și rēutācijasū, și în contra căruī a fostū dintru începutū alcătuitā rugăciunea acésta de cătră ereticulū *Bogomilū*, trebuie să amintescū aice că elū nu e nimicū alta decāt numai personificarea *frigu-*

(1) — Cuvinte din bētrāni. t. II, Bucuresci 1879, p. 263—291 și 717—720.

(2) Dr. M. Gaster, *Literatura populară romānă*. Bucuresci 1882, p. 396.

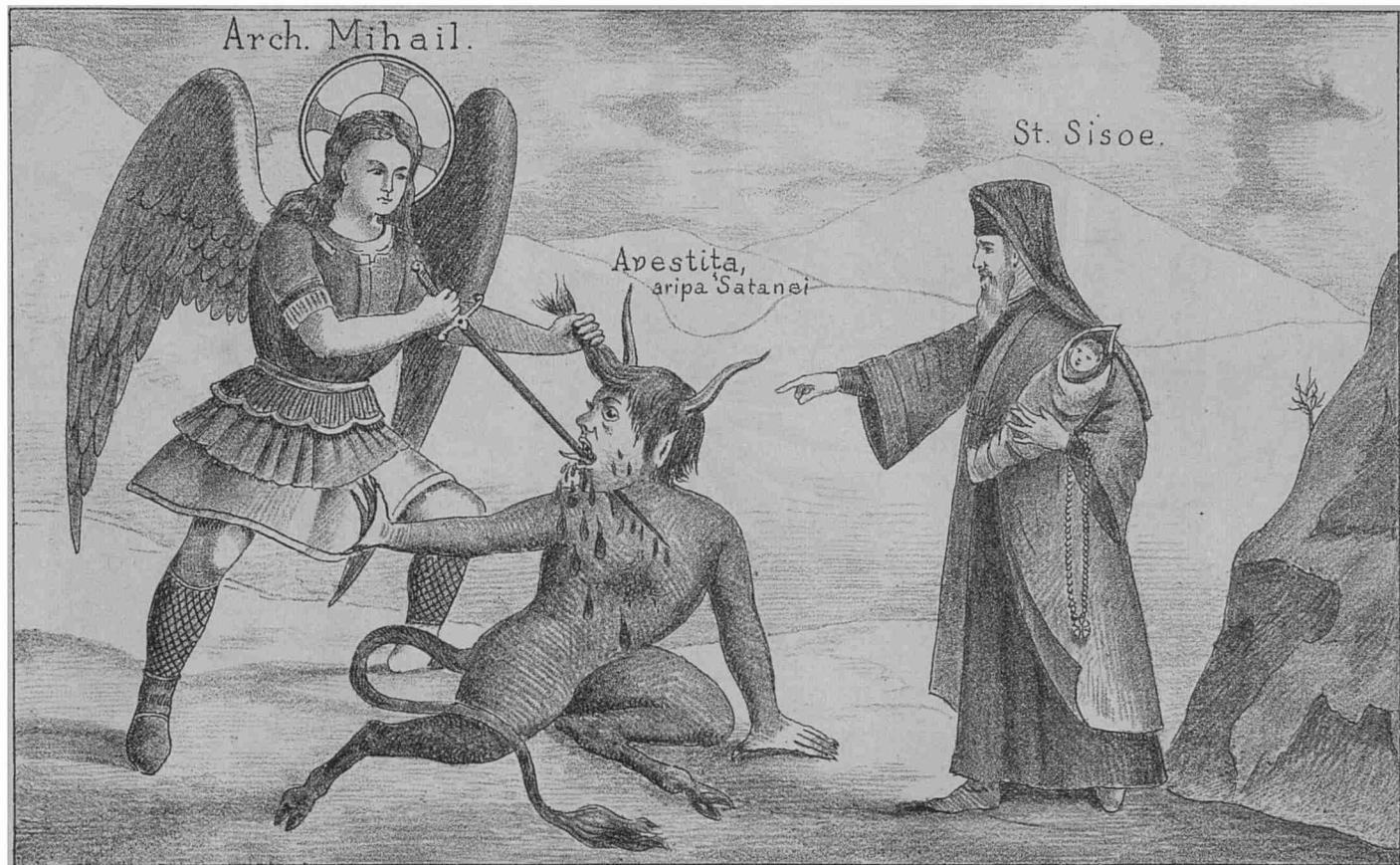

Fig. I.
www.digibuc.ro

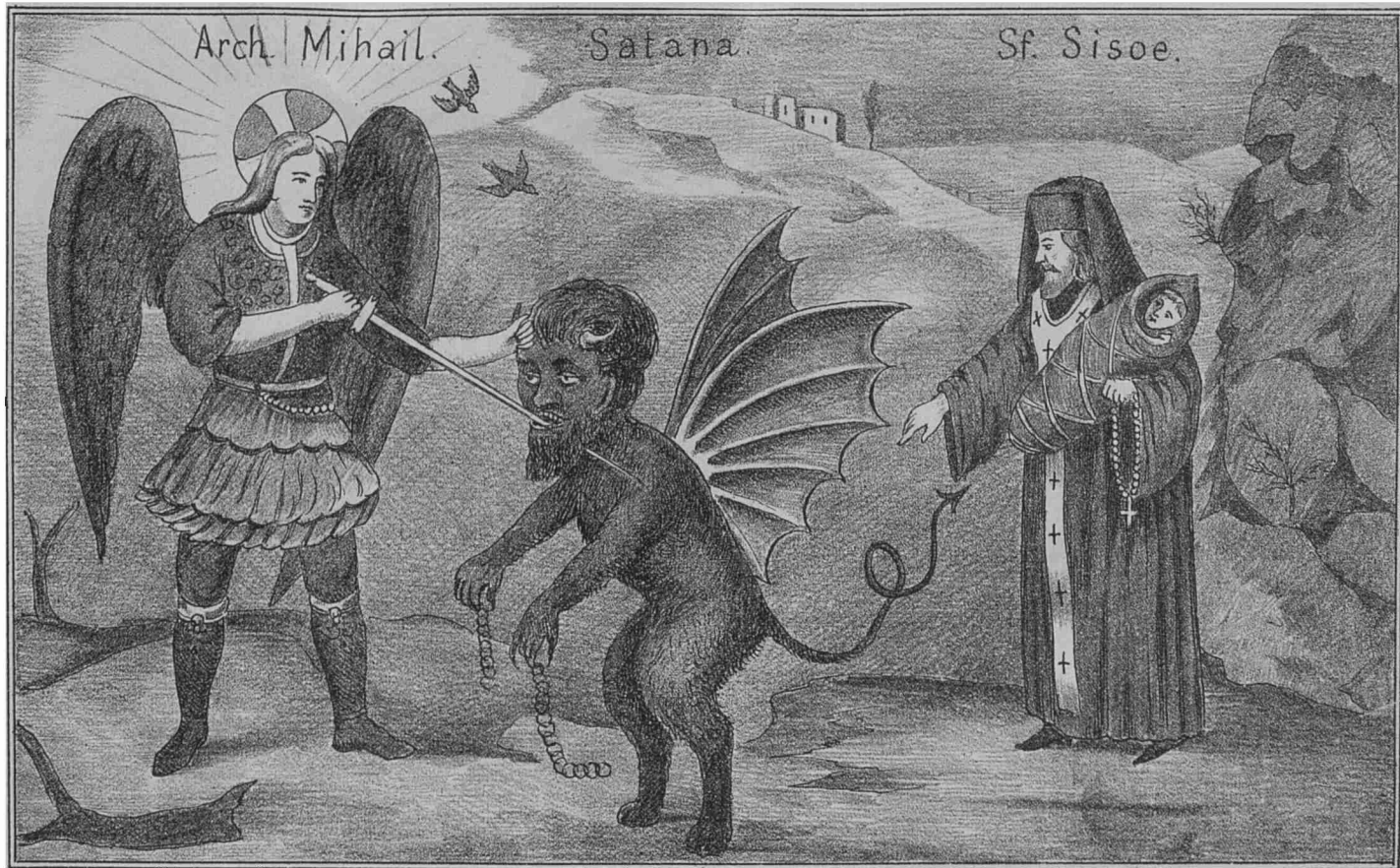

Fig. II.
www.digibuc.ro

rilor și a *fierbințelei*, de cari sunt cuprinse mai ales femeile cele slăbănóge în timpul născerii (1).

În fine, merită a fi amintit și încă și aceea, că și Românii din unele părți ale *Transilvaniei* încă cred că există un spirit necurat și răutăcios, care omoră pre copiii cei nebotezați și care se numește *Baba Cója*.

Baba Cója, care corespunde ființei mitologice germane «*Frau Brechta mit dem Klumpfuss*» și care e regina tuturor spiritelor celor necurate și rele, are, după credința Românilor transilvăneni, un picior de fier, unghi de aramă la degetele mânelor, și un nas lung de sticlă. Ea omoră pre copiii nebotezați, iar sufletele lor le închide în tufișe de soc, unde petrecu apoi până ce le putreșește corpul.

Din cauza acesta apoi Românii nici când nu strică sau sapă bucuros soc (2).

Din cele arătate în șirele de mai sus rezultă, după părerea noastră, ca *Baba Cója* nu e alta, ci una și aceeași ființă mitologică, care în Bucovina se numește *Samca* și *Spurcata*, iar în Țera-Românescă *Samca* și *Avestița*.

Rugăciunea, despre care ne-a fost mai sus vorba, fiind foarte răspândită în toate țările locuite de Români și foarte adese-ori întrebuițată, s'a prefăcut cu timpul în gura poporului de rînd, care nu scie scrie și ceti, și mai cu seamă în gura babelor descântătoare, într'un *descântec de Samca* sau de *ciasu rău*, care se întrebuițază spre același scop ca și dînsa.

Deci dacă nu se află nimeni, care ar pute scrie rugăciunea

(1) Veți mai pe larg despre chipul și faptele Samcei precum și despre rugăciunile și mijlocele ce le întrebuițază Românii contra ei, pe lângă studiile citate mai sus, încă și «*Samca*» (din mitologia daco-română), studiū publ. de S. Fl. Marianu în «*Amicul familiei*» an. IV. Gherla 1880, p. 70 și 87.

(2) Dr. Heinrich v. Wislocki, *Aus dem Leben der Siebenbürger Rumänen*, Hamburg 1889. p. 8.

acésta și a o da femeii îngreunate s'o porțe ca amuletù la sine, atunci spre a evita orî și ce pericolù, care ar puté să se întîmple, se chiamă o babă sciutóre, aceea îi *descântă de Samcă*.

Iată și unù astù-felù de descântecù din *Țera Românescă*:

Aũ purcesũ N. pe cale,
Pe cãrare.
Cãnd la jumãtate de cale
A întãlnit-o o *Samcã*
Cu patru picióre,
Cu pãrũ de ursũ îmbrãcatã.
Bine o a'ntãlnitũ
Trupu ì-o schimositũ,
Pieptu ì-o stricatũ,
Ochiĩ ì-o pãinjenitũ
Sãngele ì-o bẽutũ,
Carnea ì-o mãncatũ,
Tóte puterile ì-o luatũ.
Nime n-o vẽdut'o
Nime n'o auđit'o
Numãĩ Maica Domnului
Din pórta cerului,
O auđit'o
Șĩ-o vẽdut'o,
Șĩ-o întrebat'o:
—Ce te vãicãrezi
Și te cãinezĩ?
—Cum nu m'oĩ vãicãrã,
Și cum nu m'oĩ cãinã,
Cã am purcesũ pe cale,
Pe cãrare,
Grasã
Și frumósã;
Cãnd la jumãtate de cale

M'o întãlnitũ o *Samcã*
Cu patru picióre,
Cu pelc de ursũ îmbrãcatã,
Trupulũ mi l'a schimositũ,
Pieptu mi-a stricatũ,
Ochiĩ mi-a pãinjenitũ,
Sãngele mi-a bẽutũ,
Carnea mi a mãncatũ,
Puterea mi-a luatũ,
Și nime nu m'o auđitũ,
Și nime nu m'o vẽlutũ!
Și ì-a đisũ Maica Domnului:
— Du-te la cine scie descãntã.
Cu mãtura de a mãturã,
Dela tine l'a depãrtã;
Cu aculũ l'a ìmpunge
Și la strãpunge,
Dela tine s'a duce;
Cu biciu l'a biciuĩ,
Dela tine s'a pornĩ.
Peste marea nãgrã l'a aruncã
Unde popa nu tóccã,
Luĩ Dumneđeũ nu se rógã.
Acolo sã-ĩ fie cina
Și odihna.
Și N. sã rãmãe luminatã
Ca cristalulũ de curatã,
Cum Dumneđeũ a zidit'o
Și mã-sa ce a fãcut'o.

Descãnteculũ acesta se descãntã ìn trei lunĩ, ìn fie-care lunã cãte trei đile, și la fie-care datã cãte de trei orĩ, cari

facu de 9 ori pe di, cu unu paiu de mătură, cu unu acu și o biciușcă de găsitu, în rachiū, cu care se spală femeea și din care și bea (1).

Altū descântecū de Samcă din *Bucovina* și anume din Vicovulū-de-sus, districtulū Rădăuțului, în care însă numele *Samcă* e schimbatū în *Borză* iar Arh. *Mihailū* e înlocuitū prin *Cosma* și *Diaminū*—Dămianū, sună precum urméză :

Borză înborzată,
Borză blăstemată,
Cu dinții rînjiți,
Cu ochii beliți,
C'urechi dăbalată.,
Cu gura căscată,
Cu mâni crepăciose,
Cu mâni flotocoșe,
In cotro ai purcesū
Cu dinții rînjiți,
Cu ochii beliți?
— Am purcesū la N.
Ca s'o 'nspăimîntezū,
S'o inferbintezū
Și s'o înfiorezū,
Să mi-o îngrozescū,
S'o fărmi, s'o sdrobescū,
Sângele să-ī beū
Viața să i-o ieū,
Carnea să-ī mănâncū
Viața să i-o stîngū!
— Tu Cosmă Diaminū!
Borza înborzată,
Borza blăstemată
Și cîasulū celū rōū
Din N. N. scoteți-lū

La mare duceți-lū.
Pe l'apusū de sōre,
La marea cea mare,
Că acolo este
O mrénă galbénă
Cu códa géménă.
Pe-aceea cătați-o
Și înspăimîntați-o
Și inferbîntați-o,
Fărmați-o,
Ingroziți-o,
Sdrobiți-o,
Inima scoteți-ī,
Sângele beți-ī,
Carnea măncați-ī
Viața luați-ī.
Că carnea (Ileniī)
Nu e de mîncatū,
Că-ī de cîne turbatū.
Mergeți în fuga mare
La ostrovulū mare,
Că acolo este
O mrénă galbénă,
Cu códa géménă.
Pe-aceea cătați-o
Și înspăimîntați-o,

(1) Lupașcu, *Medicina babelorū*, p. 8.

Și înfierbîntați-o,
Și înfiorați-o,
Fărmați-o,
Ingroziți-o,
Sdrobiți-o,
Inima scoteți-i,
Sângele beți-i,
Carnea mâncați-i
Viața luați-i.

Acolo locuiți,
Acolo să periți
Ca róua de sóre,
Ca spuma de mare.
N. să rămâe curată
Și luminată
Cum e de Dumneđeú lăsată,
Sănétósă
Și voiósă! . . .

Descântătórea, care descântă descântecul acesta, iea unú vasú, bună órá o strachină, pune într'insa aghiasmă, orí și rachiú, — ce se întîmplă, — și rostindú cuvintele de sus asupra vasului dá puțină apă saú rachiú, în chipulú acesta descântatú, femeii ca să guste, iar cu restulú o spală (1).

Făcêndu-se acésta, credú Româncele din Bucovina, că *Samca* saú *Spurcata* nu se póte mai multú apropiá de femea îngreunată.

(1) Com. de d-lú V, Turturénú, preotú.

V.

N A S C E R E A.

În toate ținuturile locuite de Români este datină, ca femeile îngreunate, când vedă că se apropie ziua ca să nască, să se ducă la biserică ca să se mărturisască și să se cuminine.

În părțile Oraviței din *Banat* femeia, care a ajuns în stare bine-cuvîntată, adică care simțese că i s'a apropiat acuma timpul ca să nască, iea apă într'o oală și aruncându-o peste strășina casei, o sprijinesce cu un băutur, din jos de care să fie un blid sau altă vasă, și ține:

— «Cât pestesce apa pe strășină, și cât pestesce apa în băutur, atâta să pestesce și băiatul sau fata;» sau: «cum nu stă apa pe strășină, așa să nu potă sta băiatul sau fata.»

Apoi o bea de trei ori, făcându-și înainte cruce și din care își udă puțin și pântecul (1).

(1) Aurel Iana, «Credințe la naștere, din părțile Oraviței,» în «Familia» an. XXV. Oradia-mare 1889 No. 41, p. 483 și No. 51, p. 603 și 604;—com. de d-lă Ios. Olariu din Domanu.

Iea apoi unŭ oŭ, îlŭ pune în spuza focului și când pocnesce oulŭ eșindŭ dintr'insulŭ albușulŭ și gălbenușulŭ, rostesce din nouŭ cuvintele de mai sus (1).

Curëndŭ după acésta se duce la o punte peste o apă, avëndŭ cu sine o *frîmbie* (legătură) de *breciri*, pe care le slobóde de pe punte în apă în spre partea ce curge riulŭ și ȃice: — Câtŭ pestesce apa sub punte, atâta să pestéscă prunculŭ saŭ prunca!

Venindŭ apoi a casă, ia *plosconița* de cânepă (2), și *loboditură* de móră (3), pe carŭ aprinȃendu-le se afumă. După acésta merge la o vrăjitóre spre a-ŭ descântă de lécŭ.

Cele mai usitate descântece, carŭ se descântă la acésta ocasiune, sunt: descânteculŭ *de pază*, de *isdatŭ* și de *întorsă*.

Descântarea de *pază* se face totŭ d'a-una Marȃia în următorulŭ chipŭ: Descântătórea iea o frîmbie de breciri, din care măsură trei coȃi, și ȃice:

Pe cotŭ am cotitŭ,
Pază am sprijinitŭ,
Pază dela améȃi,
Pază de séră,
Pază dela mieȃulŭ noȃii,
Pază din vėrsatulŭ zorilorŭ,
Pază venită,
Pază năprătită,
Pază întălnită,
Pază mânată,
Pază cu muma codrului,
Pază cu moșu codrului,
Pază cu fata pădurii.

(1) Com. de d-lŭ Ios. Olariŭ.

(2) Flórea de cânepă de vară.

(3) Prima făină măcinată de petrele nouă de móră.

Iea apoi un cuțitū cu care face semnū pe brecirī ca și cum le-ar tăia și ȃice :

Nu tai brecirile,
Ci tai muma codrului,
Moșu codrului,
Cu fata codrului.
Tai tóte pezele,
Tóte năprătiturile.
Cu cuțitulū le-am tăiatū
Și 'napoi le-am înturnatū.

Merge atunci în grădină, avēndū cu sine și cămașa bolnavei și puțină făină de grăū și o bucată de pânză, care este așternută lângă o buriană numită *scévd*. Face din făină nouē colaci pe degetulu celū micū dela mâna dréptă, îi pune iarăși pe pânză și pe fie-care pune câte unū crucerū. In jurulū acestora înșiră apoi brecirile și pe tóte le ocolesce cu cărbunī aprinși pe unū vătralū cu tāmăe și ȃice :

Pază venită,
Pază năprătită,
Iacă te cinstescū
Și te dăruescū
Cu nouē colaci de grăū,
Cu o pânză nouă
Să te lași de cea betégă,
Să n'o strînesci,
Să nu o pocesci.

Tóte acestea le lasă apoi acolo până diminéță. Diminéța (Miercuri) merge descântătórea și vede de cum-va s'a veștejitū buruiana și din colaci óre mâncatū e? și dacu da, atunci femeea, pentru care se descântă, are lécū și nasce în césū bunū, iar dacă colaciī nu sunt mâncați, este semnū răū.

Se crede că în nópte aceea vine o insectă négră, numită *Pază*, care mănâncă din colaci și róde rădęcina buruenei

și prin acésta făcându-i-se în destulú, nu mai pocesce pre bolnavă.

Cămașa se dă spre îmbrăcare femeii celei ce pătinesce, iar cu brecirile se încinge, însă pânza și crucerii rămânú descântătórei de lécú și pentru ostenélă

După acésta, venindú mai pe urmă descântătórea la patulú bolnavei ca să-í descânte de *izdatú*, își face cruce de trei óri și ȃice:

Crepí izdate
Necurate
Odată;
Crepí izdate
Necurate
De doué óri;
Crepí izdate
Necurate
De trei óri;
Crepí izdate
Necurate
De patru óri;
Crepí izdate
Necurate
De cincí óri;
Crepí izdate
Necurate
De șése óri;
Crepí izdate
Necurate
De șepte óri;
Crepí izdate
Necurate

De șepte-ȃeci de óri și șepte.
Și să fugă netrebnicú,
Ogrisitú,
Uritú
Izdatú,
Din capú, din mâni,
Din vêní,
Din picióre,
Din inimióre,
Din jigîricióre,
Din fiere,
Din putere,
Din crescutú până 'n degeȃele.
Ieși din tóte închieturile
Și să apucí pădurile,
In codri muȃi
Și surȃlí,
Unde nu-í ieșchie (așchie) sărită
De voinicú tăiată,
Nici glasú de cocoșú,
Să se duc'n petri mușchiate,
Ne mai umblate!

In fine, teméndu-se bărbatulú saú altulú óre-care dintre familianȃi ca nu cum-va prin vre o vrajă să se vatême femeea bolnavă, iea cămașa acesteia și o duce la descântătóre spre a-í descânta *de întorsú*.

Descântătoarea, luându cămaşa, o întorce în continuu şi pe faţă şi pe dos până descântă şi dice :

Cine-o fi făcută cu una
Io-î întorcă cu două,
Cine-o fi făcută cu două
Io-î întorcă cu trei,
(Până la nouă)
Cu nouă noi,
Cu nouă-şecă de boi
Indărăptă înapoi.
Şi mai înfocate
Şi mai pipărate,
Tóte făcătură,
Tóte mânătură,
Tóte unsură.
De o fi unsă
De o fi pusă
Vrăji pe N.

Napoi să se'ntorcă.
De-o fi mânătu de străini
De vecini
Napoi să se'ntorcă,
De-o fi din Hale
Lécă să slobodă.
De-o fi dela Dumneşeu
Mila să-şi întorcă.
Să se întorcă
Şi mai înfocată
Şi mai mânătu
Beteşugurile,
Visurile rele,
Visurile grele
Dela N. N. (1)

După cele arătate până aici femeea nu se depărtază de felu de pe lângă casă. Iar când o cuprindă durerile naşterii începe a pregăti tóte cele trebuincioşele pentru copilă, precum şi patulă în care are să petrecă totu timpulă câtă va fi bolnavă, iar bărbatulă e celă d'întăiă, care alérgă după *móşă*.

Sosindă *móşă*, lucrulă ei celă d'întăiă este, ca tóte cele trebuincioşele la *moşită* să-î fie dindemână (2).

Intre multe altele trebuie să fie pe lângă pată şi o *şevă*, ca fiindă pericolă de mórte, să-î pótă inspira aeră pe grumază, saă fiindă astupatu, o femeie sciutóre îi scóte ceva materie de pe grumază, prin care s'a împedecată respirarea (3). Depărtază apoi pre toţi copiii ceî mai mari, dacă sunt, de acasă, trimişendu-î în vecini saă pe la consângenă, ca să se

(1) Aurelă Iana, «Credinţe la naşteri, din părţile Oraviţei,» în «Familia,» an. XXV. Oradia-mare 1889, No. 41, p. 483, No. 51, p. 603 şi 604.

(2) Pretutindene în Bucovina.

(3) A. Iana, *Familia* cit. p. 483.

jóce, căci copiilorū mai mărişori nu le este incuviinţatū a petrece în odaia, unde se află muma lorū. Ceī mai mici de regulă se scotū în altă odae saū, după împrejurări, rămânū şi acolo.

Bărbatului, în totū timpulū nascerii, îi este iertatū a intrā în odaia soţiei sale. Despre unele femei se đice chiar că nici nu potū nasce, pâna ce nu vinū bărbaţii lorū şi asistă la actulū nascerii (1). Nu-ī este însă iertatū nici lui şi nici móşei a istorisi despre casuri nenorocite (2). Ceī mai mulţi bărbaţi însă nu staū în casā, unde se află soţiile lorū, parte pentru că nu sunt nici de cum suferiţi de soţiile lorū, parte din causă că sunt prea miloşi (3).

În părţile *Oraviţei* nemijlocitū înainte de ce nasce femeea se pune lângă patū o furcă de torsū, unū toporū şi o hotă (măciucă), însemnându că de va nasce pruncă, să tragă la furcă, iar de se va nasce pruncū ca să tragă la toporū saū hotă, đicându :

De va fi fată
Să iasă la furcă,
De va fi feciorū
Să iasă la toporū (4).

Dacă móşa se pricepe bine la moşitū, dacă *e uşorā la mână*, femeea bolnvă nu se muncesce multū, ci îndată *hălăduesce*.

Când o femeie nasce greū se pune în genunchi şi începe a se ruga.

Romanii credeaū că ingenunchiarea grăbesce nascerea (5).

În unele părţi ale *Transilvaniei*, când o femeie nu póte să nască, bea apă de pe icóna Maicii Domnului, iar bărba-

(1) În Bucovina, com. de d-lū V. Turturénū şi alţi.

Λ. Iana, *Familia*, an. XXV, p. 483.

(3) În Bucovina, com. de d-lū Vict. Tocariū şi V. Turturénū.

(4) A. Iana, *Familia*, an. XXV, p. 483.

(5) L. Preller, *Römische Mythologie*. Dritte Auflage. II. Bd. Berlin 1883. p. 209.

tulū ei dă cu pușca peste casă, și mōșă de treci orī cu piciorulū în ușă (1).

In alte părți, totū din *Transilvania*, când începū durerile nacerii, bărbatulū iea două topóre și le înplântă încrucieșū în unulū dintre stâlpiī acoperemintulū dela casă (2).

Unele mōșe din *Bucovina* vėđendū că femeea nu pōte iute nasce, punū sub așternutulū ei unū toporū, unū cuțitū saū altū lucru de metalū, anume ca să-i alineze durerile și să grăbescă născerea (3).

Alte mōșe, nu numai din *Bucovina* ci și din *Ungaria*, sunt de părere că, afară de dînsele, altuia nimėruī nu-i e iertatū să scie că cutare femeie se trudesce de născere, pentru că căfī ómeni vor sci, atâtea óre nu va puté femeea nasce (4).

In *Macedonia*, când o femeie este aprópe să nască, se ieaū tóte precauțiunile de mumă-sa saū de sócra ei, ca să nu afle cum-va veciniī saū rudele de momentele nacerii. Índată ce se manifestă primele dureri, o femeie bėtrână chémă o *babă* (móșă), care trebuie să vie pe ascunsū, ca să nu o afle nimeni, căci este credință în poporū, ca și în Dacia traiană, că femeea nasce cu mare anevoe, dacā lumea scie despre acestū lucru.

Simplulū faptū că o femeie scie că alta are să nască esplică, după credința Macedonenilorū, truda la facere, și pentru a ușura pre bolnavă, se chémă femeea presupusă că are cunoscință, s'o stropescă cu apă din gură, saū s'o afume cu o bucățică din vestmíntulū cu care e îmbrăcată.

În *Vlaho-Clisura* este obiceiulū numai, că aceea femeie să-și scótă veriga din degetū și s'o pună la bolnavă (5).

(1) Călindarulū poporului pe anulū comunū 1889, an. IV. Sibiu, p. 73.— com. de d-lū B. Iosofū.

(2) Dr. H. v. Wlislöcki, op. cit. p. 7.

(3) Com. de d-lū Tocariū, invėțătorū în Valea-Putnei,

(4) Com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū, și d-lū Elia Popū.

(5) T. T. Burada, Obiceiurile la născerea copiilorū poporului românū din Macedonia, în «Convorbiri literare,» an. XXVI. Bucuresci 1892, p. 39.

Nesciindă nime și cu tôte acestea neputendă nasce, atunci mōșa iea și întorce tôte lucrurile din casă, câte se potă întorce, și anume: coveți, lopeți, cociorvă, vătraiu, mătură, ôle, ceaóne etc. În credință că în urma acésta va nasce mai ușorū.

Întimplându-se ca atunci, când se trudesce femeea de nascere, să vie cine-va străinū la acea casă, mōșa prindendă de veste, îi iase de grabă înainte și-i dīce, dacă e bărbatū: «nu te băga în nuntru că ți-orū lua 'cușma orī pālăria!» iar dacă e femeie: «nu intra că ți-orū lua brânețele!»

De cum-va însă a intratū pe nesciute și pe nesimțite în casă, atunci nu-i daū drumulū să mērgă de unde a venitū, ci-lū ținū în casă până după nascerea pruncului. Dacă s'ar lăsa să mērgă, ar urma o nascere și mai grea (1).

În *Banatū* precum și 'n alte părți, din contră, cum a simțitū femeea simptomele nascerii, carī se numescū *curmături* sau *strînsuri*, și nu pôte nasce în restimpū de o óră, iea tāmăe orī smirnă, și mai alesū de aceea ce o are din cădelnița preotului dela sērbători mari, precum: Crăciunū, Botezū și Pasci, despre care crede ea că-i cu multū mai folositore; o pune pe cărbuni aprinși, își face cruce și, afumându-se cu dīnsa, se rógă lui Dumneđeū, și mai cu sēmă la preacurata fecióră Maria, în speranță că acésta, ca protectórea femeilorū ce nascū fiī, cunoscendū durerile și greutățile nascerii, maçar că ea n'a născutū în dureri și chinurī ca femeile cele pēcătóse, se va pune pentru dīnsa pe lângă fiulū sēū, și acesta, ca Dumneđeū a-totū-puternicū, îi va ajuta și ușura greutățile nascerii (2).

Dacă cu tôte acestea femeea bolnavă totuși nu pôte nasce de grabă, dacă *ingăduesce* și se chinuesce mai multe

(1) Com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū și d-lū Elia Popū.

(2) Com. de d-lū Ios. Olariū și I. Popovici.

óre saú chiar și ðile întregi, atunci este datina în *Bucovina* și *Moldova* că se adună mai multe mueri la unú locú, mai alesú dintre némuri, și se consultă între olaltă ce e de începutú și de făcutú? Unele dintre femeile adunate, fiindú de părere că póte prunculú are o construcție puternică, și din cauza acésta mă-sa nu-lú póte nasce de grabă, altele iarășî că póte bolnava s'a ostenitú prea tare pe timpulú purtării, saú n'a umblatú de ajunsú, ei a statú mai multú pe acasă, saú că prunculú e prinsú prin ceva în năuntru, întrebuințézá tóte mijlócele ce cugetă ele că ar puté folosi și grăbi nascerea. Și iarășî altele, creðëndú că *i-a făcutú cineva pe ursitá*, adecă vre-o fată bètrână — stătută, ce a trasú mai nainte nădejdea bărbatului eî, saú vre-o vèdană, căreia i-a muritú bărbatulú, și acuma, umblândú cu vrăji și făceturî, i-a făcutú să móră anume ca bărbatulú bolnavei mai târðiú s'o ien pe ðinsa de soție, sunt de părere ca, de cum-va nu i-a *desfacutú* saú *întorsú* mai înainte de ce a apucatú a se bolnăvi, să-i desfacă acuma (1).

Credința din urmă mai cu sémă e fórte respândită la poporulú de rîndú. Din cauza acésta apoi, în credința sa cea deșartă, poporulú în casurî de acestea alérgă până și prin alú treilea satú, ba une-orî și mai deþarte, până ce află și aduce pre nisce babe saú moșnegî, despre carî aú auðitú că arú puté *desface de ursitá*, și care desfacere babele vrăjitóre o întrebuințézá la tóte bólele cele mai grele, precum: *lungórea*

(1) Com. de mai multe Románce din Bucovina, precum și de d-niî G. Tomoiagă, cant. bis., și V. Turturénú, preotú: «Când e o femee spre uascere, in cele trei lunî din urmă și o lună dupá nascere, dușmancele îi potú *face pe ursitá*, și când are să nască, potú s'o omóre. Dacă femeea capëtă înainte de nascere de repeþite orî *cercári*, e unú semnú că i-a făcutú cine-va, decî e bine să se caute și *să-și desfacă de ursitá*. Asemenea e bine să-și alégă de patronú unú sfintú, care s'o pázescă și ferescă.»

Com. de M. Nistorú și alte románce din Mălinî în Moldova: «Dacă se întâmplă la facere *că o pálesce de ursitá*, și nu se află nime ca să-i desfacă, atunci móre.»

nebună, felurite friguri, la dureri de dinți și de măsele și la durere de cap, însă mai cu sémă la nascere.

Deci, presupunându-se că bolnavei i s'a făcutu pe ursită și temându-se ca nu cum-va să móră în cele mai crâncene dureri ale nascerii și ale ursitei și pe urmă să-i ocupe loculü fata bătrână sau vėduva, care i-a făcutu pe ursită, una dintre femeile adunate, care se pricepe în ale descântării, apucă de grabă unü *toporü*, merge mai întâi în unghiulü casei de cătră icóne spre rėsăritü; și, făcendü acolo cruce cu toporulü, ȓice:

Ho! vacă roșă,	Nu-ȓi amestecă
Poroșă,	Blidele
(Ho! vacă négră	Și lingurile,
Ponégră) (1)	Și strachinele
Nu te asupri;	Ólele,
Nu te nărăvi,	Tindeicile
Nu te năvăli,	Și strecurătorile,
Nu te năpăsti,	Casa
Copiiü nu-mi serăci!	Și masa,
Nu te-amestecă,	Că de te-ȓ apucă
Nu te apucă,	Și te-ȓ amestecă
Nu amestecă	Cu toporulü acesta,
Copiiü tēi cu acesteia!	Capulü ȓi-oiü tăia!
Nu te apucă,	

După ce a sfișitü da rostitü cuvintele acestea, implântă toporulü în unghiulü casei. Apoi merge la cele-lalte unghiuri și face asemenea. În urmă se duce la *meșter-grindă*, de este, implântă într'acēsta toporulü din tóte puterile, și acolo ilü lasă apoi peste tótă nóptea următoare. În chipulü acesta crede și ȓice descântătórea că légă pre femeea ce-a ursitü, și deslégă pre cea îngreunată, care, născendü, se mântuesce de mórte și se însănătoșeză (2).

(1) Adecă după cum e fată sau vėduvă, despre care se presupune că arü fi făcutü femeii bolnave pe ursită.

(2) Com. de d-lü G. Tomoiagă.

Altă descântecă, totă *de ursită*, și anume din Satulă-mare, districtulă Rădăuțului, care asemenea se descântă nu o dată femeiloră ce nu potă nasce, și mai alesă celoră mai tinere, sună precum urmază :

Ho vacă roșă,
Poroșă !
Ho vacă négă
Ponégră !
Ho haită fărmeacătoare,
Ho haită de fată mare,
Hochi înapoi să te 'ntorci
Dela N. N.
Că de nu te-î înturna,
Eă îndată voiă lua
De-unde-oră fi, de-unde-oiă afla
Vr'o câțî-va țeruși
Orî nisce țepuși
Și țî le-oiă bate
În creștetulă capului,
Și țî le-oiă scôte în ochi
Și țî le-oiă bate în ochi,
Și le-oiă scôte în măsele
Și le-oiă bate în măsele,
Și le-oiă scôte în andrele
Și le-oiă bate în andrele,
Și țî le-oiă scôte în pieptă
Și țî le oiă bate în pieptă,
Și le-oiă scôte în plămăi
Și țî le-oiă bate 'n plămăi,
Și le-oiă scôte 'n inimă
Și le-oiă bate 'n inimă,
Și le-oiă scôte în rărunchi
Și le-oiă bate în rărunchi,
Și țî le oiă scôte în splină
Și țî le-oiă bate în splină,
Și țî le-oiă scôte în șele
Și țî le-oiă bate în șele,

Și le-oiă scôte în ședută
Și le-oiă bate 'n ședută,
Și țî le-oiă scôte în cōpse
Și țî le-oiă bate în cōpse,
Și le-oiă scôte în genunchi
Și țî le-oiă bate 'n genunchi,
Și țî le-oiă scôte în pulpă
Și țî le-oiă bate în pulpă,
Și țî le-oiă scôte în flueră
Și țî le-oiă bate în flueră,
Și țî le-oiă scôte în glesnă
Și țî le-oiă bate în glesnă,
Și le-oiă scôte în călcăiă,
Și țî le-oiă bate 'n călcăiă
Și le-oiă scôte în căpută,
Și țî le-oiă bate 'n căpută,
Și le-oiă scôte 'n degetulă celă
mare

Și le-oiă arunca în cale.
— Bună calea, juncană negru!
— Mulțumescu-țî N. N!
— Hochi înapoi să te 'ntorci,
Că de nu te-î înturna,
Eă tocă că mî-oiă așîța,
Bolohană voiă 'n fierbîntă
Și te-oiă arde și te-oiă frige
Până ce mi te veș stînge;
Și apoi mi te-oiă luă
Și 'n mōră te-oiă măcină,
Și 'n vîntă că te-oiă vîntură,
Să nu remăi de felă
Nici cătă ună grăunte de macă
În 44 despicață

In mare aruncatü.
N. să rămâe curată,
Luminată,
Ca argintulü strecuratü
Ca aurulü celü curatü
Ca sórele luminatü,
Ca mă-sa când a născut'o.
Iar faptulü
Şi totü datulü

Şi-aruncatulü,
Tótă făcătura
Si-aruncătura
Să péră
Să respéră,
Cum piere spuma pe mare
Şi stupitulü în cărare
Şi bruma de sfintulü sóre.

Sfîşindü descântórea de rostitü cuvintele acestea, cari se repeşescü de 3—9 orî, stupesce după fie-care descântare asupra bolnavei ca să se depărteze totü rëulü dela dînsa (1).

Unele descântátóre din *Transilvania* desfacü saü întorcü într'unü casü ca acesta în următorulü modü: ieau apă sfinţită dela Bobotéză şi turnându-o într'unü vasü noü, daü femeei suferinde să bea de trei orî dintr'însa; apoi spëlându-i totü de atâtea orî corpulü, rostescü în gura mare următorulü descântecü:

Nemernica mea!
Nu tuna în curtea mea,
Nu tuna 'n poîata mea,
Nu mulge vaca mea,
Nu tuna în casa mea,
Nu şedea pe vatra mea!
Nu te culca 'n patulü meü!
Nici cu härbatulü meü!
Tu vëduvă grasă,
Tu fată rëmasă!
Să cşiîi din femeea acësta,
Din osulü spinării,
Din haerele inimei,

Din sgârciulü nasului,
Din têmelele capului,
Din rädécina măselerorü,
Din vinele grumajilorü,
Din lumina ochilorü,
Din mëduva spinării,
Din născutü,
Din şeşutü,
Că voi, de nu veţi înturna,
Prin inimă vë voiü săgeta.
Să vë duceţi, unde-sü
Douë măturî după usă! (2)
Acolo să locuiţi,

(1) Com. de d-lü Panc. Prelipcénü, învăţătorü în Şcheia.

(2) In casa, unde staü douë măturî după usă, se crede că e multă cërtă şi gâlcévă, şi prin urmare puţinü norocü.

Să vă îmbetrâniți!
N. să rămâe curată,
Luminată,

Cum e de Dumneșeu lăsată!
De la noi numai isbânda,
Dela Dumneșeu dobânda!

Descântătorea rostese cuvintele acestea de trei ori după olaltă și anume cu ușa deschisă. În urmă tămâiază odaia cu tămâe, anume ca să depărteze spiritul cel rău alu fa-cerii pe ursită și din odae, de cum va acesta se mai află ore-unde ascunsă într'însa. Iar vasul îl îngropă pe la miezul nopții într'un loc pe unde numai rar se umblă (2).

În fine, o seamă de românce, crezându că femeea îngreunată ar fi de cine-va diochiată, și din cauza acéstă nu pôte să nască, îi descântă și *de diochi* în următorul chip:

Descântătorea iea mai întâi nouă cărbuni aprinși și-i aruncă într'un vas cu apă ne'ncepută; după aceea iea nouă bucățele de fier de găsită sau trei frigări, le légă pre tôte la un loc cu o brățare de cósă, le pune la încălđit și apoi, scoțându-le din foc și începându a descânta cu dinsele apa din vasul, în care s'au aruncat mai nainte cei nouă cărbuni aprinși, ăice:

Sub o salce răsădită
Șade-o fată despletită
Cu un ochi de apă
Și unul de foc,
Și-o dată cel de apă
Peste cel de foc,
Și cum l'o cuprinsu
Pe loc l'o și stînsu.
Așa să se stîngă,
Și să mi-se ducă

Diochiul de la N.
Diochiul de om negru,
Ponegru;
Diochiu de feme negră,
Ponegră;
Diochiu de fată negră,
Ponegră,
Diochi de câmp vesheditu,
Diochiu de ventu rău cumplitu,
Diochiu de multe

(2) Robert Prexl-Mühlbach, Besprechungsformeln der Rumänen in Siebenbürgen, in «Zeitschrift für Volkskunde,» II Bd. 2. Heft. Leipzig 1889. p. 78.

Și măruntc :
 De strigare,
 Restrigare,
 Și căscare ;
 De răhnă
 Și ne-odihnă . . .
 Pasere albă,
 Cu dalbă !
 Picî de ici, picî de colea,
 Picî dela nepoța mea.
 Picî diochiu
 Dintre ochi !
 Să nu rămâe rău.
 In trupul sêu
 Cât un fir de mac
 In patru despicat,
 In drum aruncat,

Să pice,
 Să respice
 Ca róua de sóre,
 Ca stupitu 'n cărare,
 Ca spuma de mare.
 N. să saie,
 Să resaie
 Curată,
 Luminată,
 Ca Dumneđeu, când o făcut'o,
 Ca maica-sa, când o născut'o
 Ca argintul străcurat,
 Ca aurul cel curat,
 Ca sórele pe senin
 In veci, amin !
 Dela mine descântecul,
 Dela Maica Domnului lécul !

După rostirea de trei ori a acestor cuvinte, descântătoarea spală cu o parte de apă descântată pre femeea ce se crede a fi diochiată pe față și pe tēple, o parte i-o dă de bēut, iar restul dimpreună cu cărbuni ilă aruncă pe un par (1).

La *Romanî*, locul descântătoarelor române de astăzi ilă ocupa două țeite, numite *Carmentes*, cari, ca și descântătoarele nōstre, ajula femeilor ingreunate a nasce nu numai prin rostirea de descāntece și formule magice, ci in același timp puind și singure mâna; de aceea se și deosebia ele între olaltă numindu-se una *Prosa* sau *Porrîma* iar cealaltă *Postverta*, adecă după cum sosia copilul pe lume: cu capul sau întors (2).

(1) Diet. de Anița Pletosă din Rădășeni și Gafița a lui Nicula Iacobu a Luchi, din Mălini, comune in Moldova, județul Suceva.

(2) L. Preller, Röm. Myth. II, p. 208—209.

În unele părți din *Bucovina*, precum bună-ură în Poiana-Stampii respective Pilugani, cum a *hălăduit* femeea și nou născutul a sosit pe lume, mōșa care l'a *rădicat*, nemijlocit după ce l'a prins în mână, i-a tăiat și legat buricul, și, dacă e băiat:

Acest băiat,
Ce l'am rădicat,
Să fie norocos
Și mintos
Și voios,
Și drăgăstos,
Și sănătos
Și 'nvățat
Și bogat,
Om de trebă
Și luat în sēmă!

Iar dacă e copilă și:

Acastă copilă
Să fie frumoasă
Și mintosă
Și voiosă,
Drăgăstosă,
Sănătosă
Și 'nvătată
Și bogată
Și femeie de trebă
Și luată 'n sēmă! (1)

În *Căndreni*, cum se nasce copilul, mōșa și:

— Cine-i acesta? ori vornicul?
— Vornicul! — răspunde tot mōșa.

(1) Dict. de Maria Vasiliu, mōșă din Poiana-Stampii.

— Cine-î acesta? orî dascălulü?
— Dascălulü! răspunde iarăși mōşa
— Orî î omü de omenie,
Orî nu-î omü de omenie?
— Ba î omü de omenie!
Omü cu minte și de trébă
Și de toți luatü în sémă;
Omü trumosü, voinicü, bogatü.
Cu ceî sëraci înduratü.
Nu-î bețivü, dar 'ndräsnețü
Ca ómenii ceî istețü,
Ca toți ómenii ceî marü,
Carü aü fostü mai de demultü
Din moși
Din strămoși
Și rēstrāmoși!

Apoi îl lipesce de masă și dīce:

— Acesta să fie la capü de masă, și cuvīntulü lü luatü
în sémă de toți căți îl vorü auđi!

În fine, însemnāndu-lü cu semnulü s-tei cruci și dīcēndü
de trei orî dupā olaltā: «în numele Tatāluü, și alü Fiului
și alü sf. Duchü, aminü,» îlü spalā cu apă cālduță, de
regulā însā rece, anume ca să fie deșteptü, și apoi, în-
vëlindu-lü într'o cămeșā de-a tatāluü sēü, îlü pune de-o
parte (1).

În *Fundulü-Moldovei*, mōşa, îndatā ce a rădicatü copilulü,
dupā ce i-a tăiatü și legatü buriculü, îlü pune într'o covā-
țicā cu apă rece, fie iarnā fie varā, și așa îlü spalā. Apoi,
învëlindu-lü într'o cămeșā saü și în altā hainā, care-î picā
mai de grabā din dāmānā îlü pune, dacā e iarnā, pe cup-
tiorü, iar dacā e varā, pe laiță saü pe vatrā, adicā unde
crede ea că e mai cāldü, ca nu cum-va să se rēcēscā (2).

(1) Com. de Petru Ursulü, fostü cant. bis.

(2) Dict. de P. L. Leuștēnü.

În cele mai multe părți din *Bucovina* și *Moldova* (1) însă, cum a hălăduită femeea, rădicându mōșa copilul și ținându-l de-asupra unei *balcuțe* sau covățele, tōrnă de-asupra lui apă rece, și așa îl spală anume ca să fie *nesimțitor și târziu la frigū*. Iar după ce-l spală și învelesce bine într'o cămeșă sau altă pândătură, îl pune pe un moment jos, de regulă sub masă.

În *Istria*, când se nasce un copil și se pune în gură o bucățica de mērū muiat în vin ca să fie voinic și vesel (2).

Grecii cei vechi, cum sosia un copil pe lume, îndată îl spēlaș, ca și Româncele, cu apă (3).

Românii aveau un șir întreg de deităț, parte bărbătești parte femeesci, cari scutiaș și grijaș pre copilul nou-născut. Augustin (IV, 11,) numesce întâi pe *Ops*, adecă *Mama pământului*, ca deităș îngrijitoare de copii. De aceea Românii, conform datinei străvechi, puneau sau așezau îndată pe copilul nou-născut pe pământ (4).

De aice se vede că vine și datina Românilor de a pune copiii, după nascere, sub masă.

În același timp, când pune mōșa copilul sub masă, toți cei ce au fost de față la nascere, numai dacă sunt în stare, aruncă peste cap o pétră dicându: «*Acēsta în gura strigoiului*». Prin acēstă datină se vede că poporul român, fără să scie, face alusiune la Saturn, care-și înghiția

(1) Dict. de M. Nistor.

(2) T. T. Burada, O călătorie în satle românesce din Istria, în «Tribuna» an. VIII. Sibiu 1891. No. 161 în Foiță.

(3) L. Fürstedler, Die Götterwelt der Alten. Kurze Darstellung der Mythologie der alten Griechen, Römer und Deutschen. Pest 1886, p. 154: «Sobald die Kinder zur Welt kamen, wurden sie mit Wasser gewaschen.»

(4) Ovid. trist. IV. 3, 46: tactaque nascenti corpus haberet humus.—Sueton, Octav. 5: esse se possessorem ac velut aedituum, soli, quod primum D. Augustus nascens attigisset.—Preller. Röm. Mith. II. p 209.

copiii și care mai pe urmă fu înșelatū prin petre învélite în pelinci (1), apoi și la *strigile*, despre cari vomū vorbi mai la vale.

Nemijlocitū după ce a rădicatū copilulū, l'a spêlatū și l'a pusū în unele din locurile arătate mai sus, mōșa se 'ntōrce la *nepótă* (2), ca să-î dea ajutorulū trebuinciosū, ca nu cum-va în urma crâncenelorū dureri și vêrsare de sânge să se în-têuple vre o nefericire saū chiar nenorocire.

Intre multe alte mijlōce, ce le întrebuintêză ea la acêstă ocasiune, e mai cu sémă în părțile dela munte și celū următorū:

O unge cu untū de oi saū de lemnū orī și cu holercă (rachiū) peste totū corpulū, apoi punêndu-î o perinuțā la matcă (3), o încinge bine și strînsū cu unū brău latū saū cu o chingă.

După ce a încins'o fierbe holercă cu zahărū și cu sêcărea pisatā mêrunțelū și-î dă unū paharū saū douê, câtū socôte că nu-î va fi spre stricăciune, de bêtutū; dacā e slabā atunci nu-î dă nimicū de bêtutū, pentru că *o sbōră la inimă*. De mâncatū însă mai nicī o mōșā nu îndrăsnesce a-î da de grabā, temêndu-se ca să nu-î strice. Totu-și după câte-va

(1) W. Schmidt, Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Romänen Siebenbürges. Hermannstadt. 1866. p. 26.

(2) În cele mai multe părți ale *Bucovinei*, apoi în *Dobrogea*, în unele părți ale *Transilvaniei*, *Banatului*, *Ungariei* și *Moldovei*, femea ce-a născutū, din ziua nacerii și până după 40 de zile, se numesce *nepótă*, iar acêsta spune celei ce a *moștitū*, fie orī și cine va fi aceea, *mōșă* dem *moșică*. Eū credū că numirile acestea sunt usitate a se da astū-felū din timpurile cele mai străvechi, când nu erau mōșe învêțate, ca în timpulū presentū, ci mai fie-care *mōșă* respective *bunică* rădica copiii *nepōtei* sale. În unelele părți din Bucovina, Moldova și Țera-Românescă însă femeea ce-a născutū se numesce c'unū terminū slavonū *lehuză*, *lūuză* saū *leusă*.

(3) O sémă punū în loculū perinuței simple, o petică, saū o perinuțā anume spre acêstū scopū făcutā, în care se află lutū frămîntatū învêlitū.

ore dela nascere, îi daă și de mâncatü, și anume: zamă, lapte dulce și acru, mai pe scurtü cine are, dar și de-acestea cu măsură (1).

După ce a datü nepötei ajutorulü trebuinciosü se întörce iarășî la copilü, și rădicându-lü de unde l'a pusü caută și de rîndulü acestuia.

După *scăldarea copilului*, despre care vomü vorbi mai pe largü în unulü din capitolele următore, și mai cu sémă după *slobođirea casei*, unde acésta din urmă este usitată în điuva naserii, póte orî și cine să viziteze pre femea ce-a născutü. Intre cei ce o visitéză fórté lesne se póte întêmpla ca unulü saü altulü să aibă *ochi rëi* și s'o *dióche*. Decî móșa, ca să previe unei asemenea întêmplări, mai nainte de ce apucă a intră vre-unü străinü saü străină în casă, *îi descântă de diochi*. Móșa își face cruce, făcêndu-și și nepóta de trei ori, apoi suflă peste capulü bolnavei și đice:

Nu suflăi sufletü,
Numai suflăi deochetü,
Din creerii capului,
Din merele obrazului,
Din sgărcele nasului,
Din ficăței,
Din rărunchei,
Din totü sângele cí.
De o fi deochiată
De ochi mâțoși,
De ochi negri,
De ochi verđi,
De ochi de 99 de feluri,
Napoî să se 'ntórcă
Tóte deocheturî,

Tóte mirături
Și tóte pocituri.
De-o fi deochiată de nevastă
Pieptulü să-î plesnescă,
Laptele să-î pornescă;
De-o fi deochiată de unü voinicü,
Pântecele să-î plesnescă;
De-o fi deochiată de fată mare,
Pêrulü să-î pice,
Ochiü să-î împăinjenescă,
Buzele să-î pișcănescă,
Să nu se mire de N.
Să se mire de ei
Cum o să facă,
Cum o să petrécă,

(1) Dict. de P. L. Leușténü, din Fundulü-Moldovei, și de M. Nistorü din Mălini.

Să se mire de <i>Staticotă</i>	Cine-lă vedé
Cu barbă-î cu totă,	Orbiă,
Cu ună cală ŝchiopă,	Cine gustă
C'o sarcină de drogă,	Crepă.
C'o <i>străcătore</i> (1) de cașă roșă.	Să crepe tóte deochitură,
Și elă așa striga:	Tóte mirătură,
«Haî la cașă roșă (de 3 oră)!	Tóte năprătitură,
Cine-lă auđiă	Tóte pocitură.
Surđiă,	

Apoi, udându-o cu limba pe frunte și scuipându jos, țeice mai departe:

Cum își linge óia mielulă
Și vaca vițelulă,
Așa spělă eă pe N.
De tóte deochitură,
De tóte mirătură.
Cu limba o spělăi
Și la pămîntă îlă lepědaî.

Calcă apoi scuipatulă cu piciorulă și iară-și țeice:

Să se așeze tóte deochitură,
Cum așeză pămîntulă
Sub lume, sub țeră,
Sub tóte cară,
Așa ca să așeze
Tóte durerile,
Totă deochiatulă dela N.
Să rěmănă curată,
Luminată,
Maica Maria
Cum a lăsat'o.

(1) *Străcătore* = strecurătore, prin care se strecură laptele inchegată (in Bucovina oră și care lapte).

Că ea pe mine m' o îndemnată,
De cu sufletu i-am suflată,
Cu limba o am spălată
De deochetură,
De mirătură.

Lângă pată josă în nemijlocită apropiere a scuipatului, ba une-oră și peste scuipat, face pe pământu cruce și ȃice:

Cine s' o află
Să măsore cerulă de naltă
Pământulă de lată,
Acela să mai pótă deochiă pe N. (1).

Nemijlocitū după ce i-a descântatū de *deochi* saū și înainte de acēsta, îi lēgă unū firū roșū la gătū, pe care leuza trebuie să-lū țină până ce iese la biserică, asemenea *ca să nu se deóche* (2).

Móșele din *Bucovina*, cum nasce nepóta, facū unū *canafū de lână roșidă* și-lū batū cu unū cuișorū de-asupra ușei. Acestū canafū are așisdera putere de-a apēră orī-ce diochitură și fărmečatură (3).

Cele din *Moldova*, totū pentru acestū scopū, punū de-a-supra ușei, unde se află copilulū și mama, o lēcă de stră-mătură roșie implāntatā cu unū acū (4).

Cele din *Istria* implāntă în pragulū ușei unū cuțitū, iară în lēgānū purū două ace, pentru ca, după credinta lorū, să nu se apropie spiritele cele rele să iesa copilulū (5).

(1) Aurelū Iana, «Din credințele la naseri», în «*Familia*» an. XXV, p. 603.

(2) Iónenū, op. cit. p. 13.

(3) Dict. de P. L. Leușténū.

(4) Dict. de M. Nistorū din Mălini.

(5) Burada: «O călătorie în satele romănesci din Istria», în «*Tribuna*», an. VIII. Sibiu 1891, No. 161.

În *Macedonia* se pune de-asupra uşei din odaia, unde se află lehuza, unŭ firŭ de aţă albă şi altulŭ roşŭ răsucitŭ, formândŭ numai unulŭ ca mărţişorulŭ în România, pentru ca toţi cei ce întră să vadă pe lehuză, să trecă pe sub acestŭ firŭ; acésta se face pentru ca copilulŭ să fie feritŭ de-a se umplé de vrc-o bólă lipiciósă dela cei ce au intratŭ în casă. Unŭ asemenea firŭ se légă şi la lehuză împreună cu inelulŭ de cununie, ca să fie ferită de *ochi rēi* (deochiŭ). Atâtŭ firulŭ dela uşă câtŭ şi celŭ dela gâtulŭ lehusei se păstrează 40 de zile.

În *Vlaho-Clisura* se obicinuesce ca să se lege de-asupra patului lehusei douē fire de aţă, unulŭ roşŭ şi altulŭ albŭ, în formă de cruce, pentru ca să aibă în totŭ d'auna semnulŭ sfintei cruci de-asupra capului ei, fiindŭ că ea 40 de zile nu-şi face cruce, nefiindu-ŭ iertatŭ acésta (1).

Romanii aveaŭ o deiţă, numită *Carna* sau *Cardea*, despre care credeaŭ că păzescé odaia, în care se afla femeea ce-a născutŭ, stândŭ la uşă şi la teréstră ca să nu între spiritele cele rele în năuntru; de-aceea era ea apoi considerată ca o deiţă a întrării şi a eşirii, pentru că se pricepea la artele miraculoşe şi iubia ascunzişulŭ. Atributulŭ acestei deiţe era *măceşulŭ* sau *pēducelulŭ* (spinum album), căruia nu numai în Italia, ci şi în Asia şi Grecia, i se atribuia o putere mare contra influenţelorŭ demonice. din care causă se aninà elŭ apoi la nasceri şi înmormintări de-asupra uşei din afară, sau se ardea de naintea uşei, sau se ungeaŭ atâtŭ pe sine câtŭ şi casele cu alifie făcută dintr'insulŭ (2).

Măceşulŭ e apărătorŭ contra spiritelorŭ celorŭ necurate şi rele, mai alesŭ însă contra *Ielelorŭ*, şi după credinţa Ro-

(1) Burada, Obiceşurile la nascerea copiilorŭ în Macedonia, op. cit., p. 42.

(2) Preler, Röm. Myth. II. B. p. 237—239.

mânilorū. Dar, de ore-ce nu fie-care mōșă pōte să aibă măceșū din dēmână, de aceea pune de-asupra ușei unū canafū sau și altă materie roșie, care după credința generală, are asemenea putere apērătore și mai cu sēmă în contra diochiului.

Totū atunci, când se bate canafulū, sau se implântă strămătura, i se pune la piciorē și la gātū usturoiū, ca să nu capete, după credința Româncelorū din Țera-Românescă, *Bola babișelorū* (1), iar după credința celorū din Bucovina ca să nu se apropie *strigōicele* de dinsa.

Dacă o femeie, în decursulū timpului câtū a fostū îngrenată, a mîncatū pōme îngemēnate atunci. după credința generală a Românilorū, nasce de comunū câte doi copii de odată.

Despre copiii aceștia cari pretutindenī în Bucovina se numescū *copii de a gemenea, gemeni, gemendri* și *gemenari*, sing. *gēmēnū* și *gemēnarū*, se crede pe de o parte că potū face fōrte multe lucruri bune, potū ajuta la diferite bōle (2), pe de altă parte că aū o putere fōrte mare de a fărmece, descânta și vindeca (3).

Mai departe totū despre gemeni se crede, că unulū dintre dînșii trebuie mai timpuriū ori mai târziū numai decăt să mōră. Dacă supraveșuescū anulū alū treilea, atunci ambii potū să trăiēscă unū timpū mai îndelungatū (4).

Din contră, despre copiii născuți afară de cununie și mai alesū de fete mari, numiți în Bucovina *spuri*, sing. *spurū*, fem. *spurōică*, apoi *urzicari*, *feciori și copii din flori*, *feciori de isbelisce*, iar în Transilvania : *copii din flori*, *copii de lele*,

(1) Ionēnū, op cit. p. 9.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) «Familia» an. VI, Pesta 1870. p. 555

(4) Com. de d-lū V. Turturēnū.

copii de căpătată, copii dela umbra saă proptéua gardului, foachă de la mag. faty și bitongi dela mag. bitang (1), se crede în genere că sunt cu multă mai talentați, mai deștepți mai isteți, mai întreprinzători și mai frumoși decât mulți dintre copiii născuți din căsătorie legitimă, dar totă-odată și mai desfrânați, căci țice proverbulă : «*pe unde a sărită capra, mai pe sus va sără iadă,*» saă :

Capra sare peste masă,
Iară iadă peste casă

Ba nu o dată o mărturisescă acésta chiar ei singurî.

Iată, spre esemplu, ce spune o fată mare, care s'a născută în asemene împrejurări :

M'a făcută mama pe gheață
Duminecă diminéță
Să fiă iute și istéță.
M'a făcută mama pe vântă
Să fiă iute la cuvântă.
M'a făcută mama 'ntre văi
Să fiă dragă la flăcăi ! (2)

În privința *spuriloră*, de carî, după credința Româniloră din Țera-Românescă, nu se prinde nici ună farmecă, vrajă saă blăstēmă (3) și carî de regulă pörtă numele mamci

(1) Com. de d-lă R. Simu.— Totă așa se numescă copiii acéștia și 'n districtulă Bacăului din România. Veđi «*Columna lui Traiană*», an. IX, Bucuresci 1882, p. 426 : «*Atătă băteți câtă și fetele născute din florî poporulă îi numesce bitongi și-î secotesce ca nelegiuți.*» — În județuluă Sucéva din Moldova se numescă și *orfani*.

(2) Din Horodniculă-de jos, districtulă Rădăuțuluă.

(3) Dumitru Teleoră, Scene și portrete, Bucuresci 1886 p. 279 : «*Parcă era copilă din florî, saă fiă de tele, căci nu se lipia de elă nici ună descântecă. nici o vrajă, nici ună blăstēmă.*»

lorū (1), până la eventuala căsătorie a aceloră, cari au avut împreună respectivul spuriu mai sunt încă următoarele de însemnat :

Pe cei mai mulți dintre spuri tatălū lorū nu voesce a-î recunósce de ai sēi. Din cauza acēsta apoi se nascū adeseorī procese.

Dacă prin judecătorie se póte constata recunóscrea, feciorulū trebuie să plătéscă fetei rușinea ce i-a făcu'to și o sumă óre-și care de banī pentru crescerea până la alū șep-telea anū alū spuriului, în casū când nu voesce a o lua de soție. La avere însă are spuriulū numai atunci dreptulū, când adevēratulū părinte l'a recunoscutū ca alū sēu înainte mar-torilorū. În casulū din urmă pórtă de regulă și numele de familie alū tatălū sēu și nu alū mamei sale (2).

În unele părți din *Moldova*, precum în districtulū Bacăului, copiii din florī, fiindū cunoscuți părinții lorū atâtū de dînșii câtū și de alții, au totū dreptulū la moștenirea averii acelorū părinți numai atunci, când părinții respectivī n'au alți copii legitimi sau niscai rude de aprópe (3).

Ce se atinge de credințele și mai cu sémă de datinele usitate la nasceri, despre cari amū vorbitū până aici și despre cari vomū vorbi în capitolele următoare, când nasce o fată mare, numită în casulū acesta în unele părți din Bucovina

(1) Datina acēstă există la Romāni din timpurile cele mai depărtate. Porecla dată bună óră lui *Ioanū Vodă celū cumplitū de Armēnulū*, precum ilū numesce *Urechid* și vestitulū diplomatū și istoricū francezū contimpuranū Hubert Languet, venia dela mama lui, o Armēncă, soția lui Sarpega. Și fiindū că *copii naturali, numiți de obiceiū după mama lorū*, apoi Ioanū deveni *Armēnulū*, după cum *Petru*, fiulū naturalū alū lui Ștefanū celū mare, devenise *Rareșū*, și *Alexandru* (Petru) fiulū naturalū alū lui Bogdanū și alū unei Lăpușnence, căpētase numele de *Lăpușnénu*. Veđi A. D. Xenopol, *Istoria Romānilor*, t. III, Iași 1890. p. 94.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) Columna lui Traianū, an. IX., p. 426—427.

vădană, nu sunt mai de felu luate în sémă. Nimene nu-și bate capulă cu ceea-ce e bine și ce e rău de făcută. Totă ce se face, se face câtă se pôte pe scurtă și în taină.

Afară de cele înșirate până aici merită a fi însemnate încă și următóarele credințe, cari există la Română în timpulă naserii, și anume :

Când se nasce ună copilă și pică pe mâna dréptă, tótă viața lui va fi cu dreptate, iar daca pică pe mâna stângă, va trăi numai cu strîmbulă (1).

Când se nasce ună băiată, atunci *de bucurie ridă și chctorile de la casă*, și asta din causă că băeții se potă fórte lesne cresce și căsători, iar când se nasce o fată, plângă, pentru că fata e pétră în casă, și dacă mai are încă și minte rea, atunci e vai și amară de dînsa (2).

De aici vine apoi că Română, în genere, se bucură cu multă mai tare când capetă ună băiată, decât când capetă o fată.

Cum se nasce ună băiată sau o copilă, tot-d'a-una se înscrie în ceră într'o carte, care se numesce *cartea sorții*, nu numai numele, ci și totă viitorulă seă cum are să fie: bună ori rău, de unde vine apoi și dicala: «*așa mă-a fostă scrisă, așa mă-a fostă scrisă în slovcle ursitóre*» sau: «*așa mă-a fostă sórtea* » Daca s'a născută într'ună *ceasă bună*, în tótă viața lui are să fie norocosă și fericită, iar dacă s'a născută într'ună *ceasă rău*, în tótă viața lui are să fie nefericită (3).

Pe lângă acésta se mai crede că fie-care copilă capetă la nascerea sa o *stea*, și câtă timpă stéua căpétată lucece pe bolta cerului, până atunci trăesce și individulă, căruia i s'a

(1) Com. de d-lă Ionică ală lui Iordachi Isacă.

(2) Diet. de mai mulți Română din Bucovina, de M. Nistoră din Mălină în Moldova și de d-lă El. Popă din Șomeuța-mare în Ungaria.

(3) Despre acésta să se vadă mai pe largă în cap. despre *Ursitóre*.

dată, iar când îi cade stéua din ceră, atunci i se curmă și lui ȃilele, atunci trebuie numai decăt să móră.

Acéstă credință, fórte răspândită în tóte țerile locuite de Români, se vede că l'a inspiratú și pe poetulă care cântă:

Pe cerulă, unde staă presurate,
Cu ochi de aură, nenumărate
Stele, ce vecinică parcă privescú,
Totă omulă are stéua-ă amică,
Fie lucéfěră, fie stea mică,
Care-lă păzesce cu doră cerescă !

Când flórea vieții se oflesce,
Stéua pe bolta-ă și ea pălesce,
Apoi apune în infinită.
Când în natură cadă triste șópte,
Lunecă stele în négra nópte,
Noi plângemă ființe ce ne-aă iubită !

De-aici vine apoi și altă credință totă atâtă de răspândită, anume că de câte ori se vede picândă câte ună *meteoră*, care de cătră poporulă de rîndă e considerată ca stea, de atâtea ori móre câte ună omă.

Și dacă pe vr'ună omă îlă amenință vre-o cursă saă nenorocire mare, atunci se ȃice că *i s'a întunecată stéua* (1), iar dacă-ă merge fórte răă, dacă e fórte necăjită, asuprită și nefericită, atunci, în desperarea sa, ȃice că *n'are stea în ceră*, cu alte cuvinte, că n'are nimică ce mai așteptă aici pe pămîntă, că i s'a curmată totă binele și fericirea.

Afară de acésta nu odată aădimă pre ómenii cei necăjiți saă cei ce se află în vre-ună pericolă mare esclămândă : *vaă de stéua mea!* — *vaă de stéua nóstră!* = vaă de viața nóstră!

V. Alecsandri, Poesii pop. ale Rom. Bucuresci 1866. p. 4.

Din contră, dacă unui omă îi merge bine, dacă e deplină sănătosă și fericită, atunci, după cum arată și următorea chiuitură din *Transilvania*, stéua lui nu se urnesce de felă de pe bolta cerului, ci ea câtă e nopticica de mare stă locului și lucesc :

Câte stele sunt pe ceră
Până 'n ziua tóte pîeră,
Numai stéua mândrului
Şade 'n vârful munteluí,
Nici nu sue, nici cobóră,
Gândesci că-í petró de móră (1).

Asemenea se crede că dacă ună copilă s'a născută într'o *Duminică* sau într'ună prasnica mare, bună-óră în ziua de *Crăciună* sau *Pasci*, e fórté norocosă și va ajunge la timpul sêu ună omă însemnată (2). Din contră dacă se nasce *Sâmbăta* se crede că nu va trăi lungă timpă.

(1) I. Popă Reteganulă, Chiuitură, Gherla 1891, p. 29.

(2) Cred. Rom. din Bucovina. — Veđi și W. Schmidt, Das. Jahr. pag. 25—26: «Deosebită de norocită e considerată copilulă acela, care zăresce lumina lumii într'o *Duminică*. Pe acela îl iubesce Dumnezeu mai multă.»

Dr. Emilian Voinčchi, *Despre superstițiuni*, discursă ținută în 4 Oct. 1892 cu privilegiul inaugurării sale festive ca rectoră la universitatea din Cernăuțu, publ. în «Gazeta Bucovinei» an. II, No. 79: «La Români sunt în fiecare lună două zile rele sau nenorocóse. În aceste zile nici o întreprindere nu póte se succedă, și femeia care nasce într'una din aceste zile, trebuie chiar să móră. În privința zilelor de peste săptămână există în generală regula că nenorocóse sunt: *Lunia*, care e favorabilă numai pentru totă ceea ce are să crească; *Marția*, care e bună numai pentru afaceri judecătorești și de contracte; *Joia*, în care ăi acolo unde locuesc elemente slave nu e permisă să se serbeze nici o cununie, căci altă-felă va fi *vijelie* în viața conjugală, și *Vinerea* care e cea mai nenorocósă dintre tóte zilele din săptămână. La zilele cele norocóse se numără *Sâmbăta* și în specială *Duminea*, care se are în vedere mai alesă la nasceri și acțiunii bisericesci. *Copii născuți Duminea sunt copiii norocului și potă să vadă și să cunoscă multe ce altora nu le e dată să vadă și să cunoscă și, dacă voră fi botezați într'o Duminecă, ei potă să vadă și spiritele și să cêră multe lucruri dela ele.»*

Aurelă Iana, «Din credințele poporulă rom. din Maidană, de lângă Oravița,»

Care copilul în ce *zodie* se naște, așa are să-i fie norocul și firea. Dacă zodia-i bună va fi norocit, dacă-i rea, va fi nenorocit. De aici vine apoi și zicala: «*așa i-a fostă zodia.*»

Norocoși se cred a fi și aceia, cari se nasc ușor. Mai norocoși însă sunt cei ce se nasc după miezul nopții până în ziua.

Mai departe se țice, atât în *Bucovina* cât și în *Moldova*, că dacă un copil se naște în *cămeșă*, adică învălit într'un fel de peliță, va fi foarte norocos, iar dacă se naște fără cămeșă, va fi mai puțin norocos.

În *Țera-Românească* asemenea se crede că copilul, care se va naște cu *căiță* pe cap, va fi norocos. Acea căiță însă să se usuce și să se lege de gâtul copilului din când în când, fiind bună de deochi (1).

În alte părți, tot în *Țera-Românească*, din contră se crede că copilul, care se naște cu *căiță* pe cap, după moarte se va face strigoiu (2).

În *Macedonia*, de se întâmplă ca noul născut să se nască în *cămeșă*, ceea ce se întâmplă foarte rar, toți se bucură în casă, căci are să fie cu noroc totă viața sa, iar de este băiat, acea cămeșă se pune la o parte pentru moment, căci se crede că este un talisman de mare preț, ce are putere de a apăra viața celor ce s'ar afla în primejdie, și a veni în ajutorul celui ce se servește de ea pentru ca să i se împlinescă tot ceea ce dorește. Pentru ca acest talisman să capete acea putere, trebuie mai întâi să stea patru-șapte zile în altarul bisericii sub s-ta masă, apoi să fie purtat prin trei orașe mari, capitale a trei țări,

în «*Familia*» an. XXVI. Oradia-Mare 1890, p. 7: «Cine se naște în ziua de *Pasci*, sub restimpul tragerii clopotelor la biserică, este om norocos în întreaga viață.»

(1) Ioncu, op. cit. p. 11.

(2) Ioncu, op. cit. p. 41.

pe urmă să se potrivească, ca să fie pusă sub un pod, pe când are a trece peste el vre-un împărat sau vre-un pașă, vre-un mitropolit sau vre-un arhierie, acesta însă în trei rinduri diferite; după aceea acel talisman își capătă putere, și cel ce are nevoie se poate servi de el; așa d. e. avându cine-va o judecată, pentru ca judecătorul să-i facă dreptate, și să nu-l strîmbătescă, să ia cea cămeșă pe care o cose mai întâi într'o bucațică de postav și o anină de gât cu un gaitan negru de mătasă, puind'o subsuara dreptă sub strae ca să nu se vadă. Când vine înaintea judecătorului și acesta nu vorbește în favoarea lui, atunci apasă mâna de corp ca să strîngă legătura în care se află cămeșă, acesta o face pentru ca vorba judecătorului să nu aibă putere să meargă mai departe și să rămăe numai acolo, în judecătorie, fără efect; iar dacă voesce ca vorba lui să fie ascultată de judecător, atunci ridică mâna ce apasă cămeșă, pentru ca să-i meargă vorba mai departe și să fie ascultată, dicându atunci în gândul său: *cum are trecere vorba Impăratului, a Mitropolitului său a Pașei, așa să aibă trecere și vorba mea.*

Mai departe cred și spun Românii macedonenii ca întimplându-se să se nască copilul pe timp rău și furtunos, atunci are să aibă multe valuri în viața lui de întimpinat, iar dacă timpul e frumos, atunci are să fie cu noroc.

Când se nasce vre-un monstru, se crede, ca și în țerele române de dincóce de Dunăre, că femeea s'a uitat la vre-o dihanie, sau că părinții au păcătuit foarte; și de aceea trebuie să se pocăiescă totă viața lor prin rugăciuni și pomeni, pentru ca să le fie bine pe lumea cea-laltă.

De se nasce copilul însemnat cu vre-o pată pe corp,

atunci se crede că femeea însărcinată a mâncatū vre-unū fructū pe care l'a furatū (1).

Când unū copilū se nasce și are testicule cam: mari saū, cum spunū Bucovineniī, *capū mare*, ȕicū Romāniī din Țera-Romānescă că are apă în ele (2).

În casulū acesta, ca să péră acea apă, se duce mă-sa la unū puțū de unde se bea apă, și tórnă apa dintr'o doniță, ȕicēndū: «nu tornū apă din doniță, ci pe cea din testiculele copilului meū (3).»

Dacă unū copilū are o vĕnă albastră pe frunte, credū Romāniī din *Transilvania*, că va fi espusū periculelorū de apă; dacă însă are o dunguță roșă pe grumazū, atunci va muri de focū. Deci, spre a delătura periculele acestea, e bine ca tatălū și mama lui să se taie la degetulū celū micū dela mâna stāngă și să lase ca să cadă trei picurī de sânge sub légānulū copilului, ȕicēndū în același timpū: «*iea și ne apĕră pe noi pe toți de focū și de apă, de fierū și de pĕtră, de bōlă și de nepricepere (bolānȕie.*») Aceste cuvinte sunt îndreptate cătră *schima casei*, o ființă cobaltică, pe care ori și care familie o venerēză fórtē multū (4).

Romāniī aveaū o ȕeiță scutitóre de légānū, numită *Cunina*, care, după credința lorū, păzia copilulū în légānū de ori și ce stricāciune și vrăjitorie (5).

Romāniī aū înlocuitū pre ȕeița acēsta cu *schima casei*.

Dacă o mamă a avutū șese fete după olaltă și tóte trăescū, și a șapte óră a căpĕtatū iară-și o fată, crede poporulū romānū din *Bucovina*, că cea de pe urmă trebuie numai

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 39, 40 și 41.

(2) Ionēnū, op. cit. p. 11.

(3) Ionēnū, op. cit. p. 18.

(4) Wlislöcki, op. cit. p. 8.

(5) Preller, Röm. Myth. II. p. 210.

decât să fie *strigóicã*. Dreptu aceea *strigóicele* acuma din ziua nasterii sale începú a o cerceta și a o învăța toate meșteșugurile lorú, și nu o părăsescú nici odată, fie botezată orí nu (1).

Dar nu numai *strigóicele* sunt acelea, cari vinú după nascere ca să smoméscă pre copilele, despre cari ne-a fostú vorba, ci și *Samca* saú *Baba Cójã*, despre care amú vorbitú în cap. IV, apoi *Ielele*, *Tricoliciú*, *Stahiile*, *Moroii*, *Mama-pãdurú*, *Uscãciunea*, *Pociturile*, și multe altele.

Tóte spiritele acestea se crede că vinú de regulă înainte de mieđulú noptii și nu numai că chinuescú și schimosescú în totú chipulú pre copiii nebotezați, ci pre mulți chiar îi și fură, înlocuindu-í cu alții uríți și schilođi de-aí lorú.

Deci, ca să nu aibă spiritele cele necurate și rele putere de-a se apropia de casă și copilulú noú nãscutú, e, după credința poporului din Bucovina, de neapãrată trebuință, ca din ziua nasterii începéndú și până după botezulú copilului să ardă în fie-care nópte ne 'nterruptedú o lumină de cãrã curată în casa unde dórme elú (2).

Românií din unele pãrți ale *Transilvaniei* din contră credú și spunú că o femeie, pre care aú lovit' o durerile nasterii, ca să póta lesne nasce; și mulțimea spiritelorú rele, precum *Strigele*, cari aú chipú omenescú și códă lungă ca de câne, însă mai cu sémă *Baba Cójã*, regina tuturorú spiritelorú rele, să nu póta strica nemică copilului noú nãscutú, e bine să se încingă cu unú sãcușorú umplutú cu țernă din ținterimú amestecată cu busuiocú, și aprindéndu-se luminí sfințite de preotulú să se pue la gura hornului ca să ardă, pentru că ființele cele rele vinú de regulă prin hornulú casei. Asemenea se aprinde și o candelă, care se află mai în fie-care

(1) Com. de d-lú G. Tomoiagă, și alți Rom. din Bucovina.

(2) Com. de d-lú G. Tomoiagú, cant. bis. precum și de alți Români din Bucovina.

casă românească, de 'nainte icónei familiare, în genere a sf. Ioanů Botezătorulů, a sf. Petru sau sf. Nicolae, și atâtů odaia câtů și patulů se stropesců cu apă sfințită. Iar după ce s'a născutů acuma copilulů e bine ca până la botezů să ardă o lumină lângă léganulů sėu, și să se păzescă nóptea (1).

În alte părți din *Transilvania*, precum bună óră în Orlatů, câtů timpů e nebotezatů copilulů, se aprinde în tótă séra în casă o *sdranță de lână négră*, și atâtů copilulů câtů și muma se afumă cu dinsa în totů timpulů acesta, ca să nu se apropie *lucru slabů* de dînșii (2).

În *Macedonia*, se vede că spre acela-și scopů, îndată după nascere se aprinde în odaia lehusei candela care arde necontentitů 40 de țile (3).

În acela-și timpů nu e bine, după spusa Românilorů din *Transilvania*, ca nepóta să. iasă fără lumină aprinsă séra nici măcarů până în tindă, iar în alte locuri fără mătură (4).

De asemenea se bagă de sémă ca să nu se pue nóptea luminarea prea aprópe de ochii copilului, căci nebăgându după aceea móșa de sémă, copilulů crudů și slăbănogů fiindů încă la vedere, fórte lesne ar căpėtă aprindere de ochi, și ușorů și-ar puté apoi perde vederile (5).

Ce se atinge de spiritele cele rele și mai cu sémă de *Strige* (6) amintimů aice că și *Romană* încă credeăů că arů fi periculóse copiilorů, atâta numai că ei aveaů cu totulů

(1) Wlislócki, op. cit. p. 6—8.

(2) Com. de d-lů Rom. Simu.

(3) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorů în Macedonia, op. cit. p. 40.

(4) Com. de d-lů Rom. Simu.

(5) Auđitů dela mai multe Románce din Bucovina.

(6) Aceste ființe mitologice, se numesců în Bucovina mai multů *strigóice*, sing. *strigóică*, masc. *strigóii*; în unele părți din Transilvania și Banatů însă mai multů *strige* sing. *strigă*.

altă inchipuire despre forma corpului lor de cum au astăzi Români.

Strigele, după inchipuirea Romanilor, erau nisce ființe înaripate foarte uricioase, cu capu mare, cu ochi boldiți, cu ciocu ca de pasere răpitoare, cu pene cenușii și cu ghiare mari ascuțite, cari, dacă doica nu lua bine sama, se furișau nóptea în casă, luau copilul din légănü și-i sugeau sângele.

Ele se numescü *strige* dela *stridere*, *σπίζειν*, pentru că șoșăescü nóptea într'unü chipü înfiorătorü; însă cum s'au născulü nu se scie, orı de sunt unü soiü anumitü de paseri saü póte nisce *femei bătrâne*, cari după mórtea lorü s'au prefăcutü în asemenea paseri prin influența unorü vrăji.

Strigele intrară și 'n odaia lui Proca, fiulü regelui latinü, care, fiindü abia de cincı ðile, era câtü pe-aci devină prada lorü. Ele îi subseră sângele din inimă, și copilulü în zădarü țipa după ajutoriü. Doica, auđindü, alérgă la dınsulü și vede urma ghiarelorü pe obrazulü lui celü fragedü; copilulü avea deja o colóre ca frunđa cea veștedă de pomü. Doica, vėđėndü acėsta, își iea refugiulü la ðeița *Carna*, care pe locü se apropie de légănulü miculü principe, mângăe pre părinți și le ajută la nevoe. Ea atinge mai întâi ușoriı și pragulü ușei de trei ori cu frunđa de frăgarü (*Erdbeerbaum*), apoi stropesce intrarea cu apă și iea mēruntaele unü purcelü în mâna sa. După acėsta rostesce formula: „*cruțați, voi paseri nocturne, mēruntaele copilulü, gingașa vită să fie pentru gingașulü băiatü, inimă pentru inimă, mēruntae pentru mēruntae, sufletü pentru sufletü*“. După acėsta doica pune bucățelele de purcelü afară și nimėnui nu-i este iertatü a se uita îndėrėptü după dınsele. În fine pune varga cea de pėducelü a lui *Ianus* în ferėstră și apoi nici o strigă nu póte intra mai multü în casă, și copilulü capėtă iarăși colóre sa.

Strigele, după credința *vechilorü Greci și Italiani*, mănăncă

inima și măruntăele copiilor morți, puind în locul aces-tora paie, sorbū mēduva celorū vii și șoșăescū în aerū ca *strigele* saū *strigóicele* nóstre (1).

Din cele înșirate până aici resultă că Româniū aū mai totū acea credință despre *Strige* și întrebuițeză mai totū acelea-și mijlóce în contra lorū ca și *Romaniū*, cu acea de-osebire simplă numai că, pe când Romaniū credeau că ele mânâncă inima și măruntăele copiilor morți și punū în loculū lorū paie, pe atunci Româniū spunū că pre cei mai mulți îi fură și-i înlocuescū cu de ai lorū; mai departe, pe când Romaniū puneau o vargă de măceșū saū pēducelū în feréstră, Româniū de pretutindene punū usturoiū, cređendū că acesta e mijloculū celū mai bunū de apērare în contra strigelorū. În fine, pe când țeița *Carna* le punea spre mân-care măruntae de purcelū, Româniū, după cum ne vomū încredința mai la vale, le aruncă meīū și grăū.

Ce se atinge de datina Românilorū de-a aprinde după nascere o lumină și a o lăsa apoi în fie-care nópte până după botezū ca să ardă în casa unde petrece copilulū noū-născutū, trebuie să amintimū aice că ea, de și în allū înțe-lesū, se afla și la *Romaniū*. Așa una dintre țeițele romane, cari ajutaū la nascere, era și *Candelifera*, pentru că la nas-cere se aprindea o lumină, probabilū ca simbolū alū lumīnei, la care ajungea copilulū prin nascere; și anume trebuia să fie numai o lumină, nici de cum însă o *candelă*, pentru că mirosulū unei candelē, care se stinge, se considera de fôrte periculosū (2).

Greciū cei vechi adoraū asemenea o țeiță de nascere, nu-mită *Eileithya*, pre care monedele din Aegion ne-o înfășișeză

(1) Preller, Röm. Myth. II. p. 238 și 239.

(2) Plin. H. N. VII. 43: Miseret atque etiam pudet destimantem quam sit frivola animantium superbissimi origo, cum plerumque abortus causa odor a lucernarum fiat extinctu. — Preller, Röm. Myth. II, p. 208.

de la capă și până la picioră învălită într'o țesătură, c'o mână spre ajutoră, iar în cealaltă *ținându o făclie, simbolul născerii la lumina lumii* (1).

În fine se caută ca femeea, ce a născut, să nu doarmă de felă nemișlocit după născere, și anume dacă a născut noaptea, totă noaptea aceea, iar dacă a născut ziua, tot restul zilei pentru că se crede că la femeea care doarme; se arată spiritele cele necurate și o chinuesc până ce mure. Dreptă aceea fie-care moșă înțeleptă nu o lasă de felă ca să doarmă, ci o deșteptă anume ca să nu-i înceteze circularea sângelui, ceea ce foarte lesne ar pute să-i aducă morțe.

(1) L. Preller, Griechische Mythologie. I. Band. III. Auflage, Berlin 1872. p. 422.

VI.

P E R D E R E A.

Dacă o femeie, câtă timp e îngreunată, nu caută ca să se ferescă de toate acelea, cari puteau să-i fie spre stricăciune, adică dacă muncesce și se obosesce prea tare, dacă alérgă sau rădică ceva prea greu, dacă se încórdă și se întinde prea sus, dacă nu se feresce de răcélă; mai departe dacă se spărie sau cade de undeva fórte rău, dacă-i vine doră de ce-va să mănânce sau să bea și nu capétă îndată, ori dacă capétă poftă când vede pre alți ómenă mândându sau héndu și nu se încumetă a cere ca să-i deé și ei de gustare; în fine dacă viséză prin somnă că vede ceva bună de mâncatú sau de bétú și când se trezesce nu află ceea ce a visatú ca să guste; atunci nasce fără vreme, și copilulú născutú e mai totdeauna mortú.

Multe femei însă nascú copii morți încă și din cauza *Spurcatei* adică a *Samcei*, care avénd-o de copile mică, adese ori le trântesce și le maltratéză, precum și din cauza morbului numitú *matrice* (1).

(1) Dict. de Măriucă Nistorú, Româncă din comuna Mălină, jud. Suceva, în Moldova : «*Matricea* sparge loculú copilului, de aceea perde femeia. Și ca să nu pérdă i se descântă de *Mătrice*»

Despre o atare femee, care nasce copii morți, se ȃice pretutindene în Bucovina și Moldova că a *perdută*, mai rară că a *avută pęcate* sau a *născută fără vreme*, iar în Transilvania, Ungaria și Banatú că a *lepędată*, a *stęrpitú*, i s'a *cășunată* sau i s'a *lovitú răú* (1).

Femeea, care a *perdută* sau a *lepędată*, credú Românii din unele părți ale *Transilvaniei* că trebuie să fie de cineva *legată*. Deci, ca să nu i se mai repețescă lepędarea, trebuie numai decăt să fie deslegată și anume de cătră preotulú (2). Mai departe atâtú în Transilvania câtú și 'n Bucovina se crede și se ȃice că o atare femee a *perdută* copilulú pentru pęcatele sale sau ale părinților sęi, și e mare întristare în familie când se 'ntimplă așa ceva (3).

Când o femee îngreunată a fostú maltratată și bătută de bărbatulú sęú sau de altulú cine-va și din cauza acęsta a *perdută*, atunci tótă vina și pęcatulú cade asupra aceluia, iar ea nimică n'are să respundă înaintea lui Dumnezeu pentru perderea pruncului. Când însă prin nebăgare de sémă și nepesare a pierdutú adecă a născutú copilulú mortú, atunci se ȃice că a *măncatú* sau a *perdutú* unú sufletú, pre care nu-lú póte mai multú nicăeri află. Prin urmare are unú pęcatú fórte mare, pentru care va trebui să-și dea séma înaintea lui Dumnezeu în cea-laltă lume (4).

O femee, care a *perdutú* cu intențiune, adecă care a făcutú nisce boscóne sau a bęutú lécuri veninoșe anume ca

(1) Com. de d-nii Rom. Simu, I. Georgescu și Elia Popú ; veđi și «Șeđ-tóra» an. II. Buda-Pesta 1876. p. 29 și 47.— Verbulú a *lepęda* sau *lapęda*, de unde subst. *lepędare* sau *lăpędare*, în înțelesú de a perde (abortiren), e cunoscutú și'n Bucovina, însă elú se 'ntrebuințeză numai cu privire la animale, nici când însă la femeí. Iar sub verbulú a *stęrpi* se 'nțelege când a încetatú de a mai da lapte.

(2) Com. de d-lú Rom. Simu.

(3) Com. de d-lú I. Berariú, parochú în Stroesci și I. Georgescu.

(4) Com. de d-lú V. Turfurenú și El. Popú.

să-lă omóre și să-lă pérdá ca să *scape de grijă* și să *vè-mâe tot-deauna frumósă*, după cum crede ea, nu numai că e fórte rěu vėđută și vorbită de ómení, nu numai că după credința generală are fórte mare păcatú pentru acésta, ci totú-odată se crede că 'n cea-laltă lume va servi ca *talpă ia-dului* și va fi acățată de limbă, iar copiii ce i-a lepėdatú, se vorú preface în *șerpí venínoșí*, cari vorú suge-o (1).

Ce se atinge de copiii perduți, respective morți născuți, precum și de aceia, cari morú nebotezați și cari de regulă se înmormintéză într'unú locú separatú, într'o margine saú ungherú alú ținterimului, crede poporul românú din *Bucovina* că se preface într'unú felú de spirite necurate și reutációse numite *Moroș*, cari iesú nóptea din mormintú, facú ómenilorú și cu deosebire mamelorú lorú diferite neplăceri și daune și până la alú șeptelea anú strigă în fie-care nópte botezú.

În *Moldova* atâtú copiii *perduți*, câtú și cei ce s'aú născutú vii dar aú muritú nebotezați, se numescú, ca și în *Bucovina* *Moroș*, și făcėndu-li-se unú sccriașú îi îngropă tatălú lorú saú móșa mai la o parte în ținterimú. Eí, după credința Románilorú din unele părți ale acesteí țeri, iesú la șepte ani, după ce s'aú îngropatú, și se arată în vedenii mai alesú când e lună, și atunci intră pe feréstră în casele omenesci și sugú rărunchii copiilorú celorú mici. De aceea omulú la casa căruia se arată, trebuie neíncetatú să stee cu ferestrele astupate. Dară eí se arată ómenilorú și-i supără atâtú pre aceștia câtú și pre vitele lorú, nu numai atunci când sunt îngropați lângă casă, ci și când îi supără și pre dinșii cine-va. Dacă sunt îngropați în ținterimú se đice că atunci nu se arată nici la o casă (2).

(1) Com. de d-lú Rom. Simu, I. Georgescu și El. Popú.

(2) Cred. Rom. din Mălini, județulú Sucéva, dict. de Mariuca Nistorú. — Vefđ și Sevastos, Călėtorii, p. 98.

În *Țera-Românească*, comuna Grebănă, copiii ce moră nebotezați sunt socotiți ca *mortăciuni*; nu merge să-î îngrópe nici popa, nici dascălul; se ducă fără cosciug, fără pomene și fără rugăciuni și se îngrópă în grădină sub perji, în pătulă, saă după casă (1).

Româniî din unele părți ale *Banatului* credă că *copiîi perduți*, fiindă nebotezați, mergă în cea-laltă lume la ună locă răă, și nici de cum la ună locă bună împreună cu cei botezați. Acolo se prefacă apoi în *tălhari* și trăescă numai din cea ce fură de pe la copiîi cei botezați, căroră mamele loră le daă felurite lucruri de pomană. Tot-odată se mai spune că fie-care copilă perdută are în cea-laltă lume câte o traistă, o ólă și ună băț, cari obiecte le ceră și le capătă dela mamele loră de pomană. În traistă pună atâtă celea ce li se daă și loră din când în când de pomană în lumea acésta, cât și celea ce le fură și le răpescă de pe la alți copiî; óla o umplu cu apă, care asemenea li s'a dată în lumea acésta de pomană, iar cu bățul se apără și fugă de alți copiî, cari voescă să le iee cu de-asila celea ce le aă în traistă și în ólă, și care, uitândă mamele loră cu totulă de dînșiî și nedându-le nimică de pomană, nu aă alta ce mânca și ce bea decât numai ceea ce fură.

De copilulă, care nu are traistă, ólă și băț, e vai și amară; acela nu are nimică în cea-laltă lume, căci totă ce ară puté să aibă vină ceialalți copiî și saă i-o fură saă neavëndă cu ce se apăra, i-o ieaă cu de-a sila (2).

Româniî din împrejurimea Șomcutei mari, Comitalulă Satmară în *Ungaria*, credă și spună că copiîi perduți se

(1) Sevastos, Călătorii, p. 98 : «Aici în Grebănă nici morților celoră-lalți nu li se facă pomene ca pe la noi (adecă ca în Moldova) de 3 zile, de 6 zile, de 9 zile, totă câte nouă colaci frumoși și de fie-care colacă câte o luminare.»

(2) Com. de d-lă Ioană Popovici, inv. în Opațta.

prefacü în *diavoli* sau *draci*, și ca atarî ȕi și nópte plângü, ȕipotescü și se vaetă prin întunericü, ȕicëndü:

«Vaî de noi și de cine ne-a făcutü pre noi.»

Apoi începü a cere botezulü, și dacă-î aude cine-va și-î botéză, e bine, iar de nu, începü a-și blăstëmă părinȕii de ce nu i-au făcutü cu vreme și de ce nu i-au botezatü.

Astü-felü plângü și se vaetă ei prin întunericü unü anü întregü. Iar la ȕiua Sfîntului Adreiü li se luminéză și lorü și dacă părinȕii le daü atunci ceva de pomană, aü și ei în cea-laltă lume, dar din întunericü totü nu scapă (1).

Româniî din *Transilvania* totü despre aceșȕi copii credü că, nefiindü curăȕiȕi prin taina sântului botezü de păcatulü strămoșescü, mergü în iadü.

Și dacă i se face lui Dumneȕeü milă de dînșii, atunci îi scóte din iadü, îi preface în *Vêrcolaci*, și astü-felü apoi umblă ei prin aerü pâna ce ajungü la lună de o mănâncă (2).

Dar nu numai Dumneȕeü singurü, ci și mamele lorü, ba chiar și alȕi ómeni, dacă voescü, potü să mântuéscă pre aceșȕi copii nefericiȕi de munca cea eternă a iadului și să-i preface din *Morož*, din spirite necurate și rëutăcióse, în copii ca toȕi copiii cei morȕi, cari nu iesü nici odată din mormintele lorü, ca să facă cui-va vre-unü rëü.

Așa în unele părȕi ale *Bucovinei* este datină ca înainte de ce se îngropă asemenea copii, să se spele cu aghiasmă și să se însemneze cu semnulü s-tei cruci, iar în mormintü

(1) Com. de d-lü Elia Popü, inv. în Șomcuȕa-mare.

(2) Com. de d-niî Rom. Simu și I. Georgescu. — W. Schmidt, Das Jahr, p. 26: «Copiii nebotezaȕi, dacă morü, nu aü nici o speranȕă ca să mérgă în cerü, ci ei se ducü în lună pe care o mănâncă. Dacă scade saü se 'ntunecă luna, e unü semnü de durere și întristare, simȕindu-se prinsă ca într'unü clesce de aceșȕi *Vêrcolaci*». — Com. de Aurelü Chintoanü, stud. gimn. «Despre *Vêrcolaci* se crede că sunt copiii cei perduȕi și nebotezaȕi și aceștia sunt cauatoriî întunericimii de sóre și de lună. Poporulü ȕice, când se întunecă, luna, că o mănâncă *Vêrcolaci*!»

să se pue *piperă*, *tămâie* și *usturoi*u, și acésta anume că să nu se pótă preface în *Moroii* (1).

În ținutul Cămpulungului este datină ca nănașul său nănașa să care prin 40 de zile aghiasmă la mormîntul copilului mortu-născutu și să o tórne în mormîntu printr'unu canalu anume spre acestu scopu lăsatu la înmormîntare din fundul mormîntului până sus. Făcêndu acésta credu Românii că pruncul se botéză și nu este mai multu *Moroii* (2).

În ținutul Dornei din contră ducă și tórna pe mormintele copiiloru perduți sau carî aũ muritu înainte de-a fi botezați *aghiasmă dela șapte Bobotezi* spre același scopu ca și cei din ținutul Cămpulungului.

Însă celu mai potrivit și mai ușor chipu de a-i mântui este, după credința generală a poporului, ca acela care vede pre vre-unu *Moroii*, sau îl aude strigându botezũ, să iea o basmăluță albă, sau, dacă nu are la sine basmă, să rupă o bucățică din haina cu care e îmbrăcatu și aruncând-o asupra lui să dică: «*Botéză-se robulũ lui Dumneșeu N. în numele Tatului, alũ Fiului și alũ sfîntului Duhũ, aminũ!*» și atunci Moroii, botezându-se, nu ese mai multu din mormîntul sêu afară, nici nu face nimêru nici unũ rêu (3).

Românii din districtul Cernăușului, și cu deosebire cei din Boianu, credũ că sufletul fie-căru *Moroii* e perdutũ. Cu tôte acestea însã elũ totuși se pôte mântui dacă prin șapte ani de zile se tórna aghiasmă în locul acela unde s'a înmormîntatũ. Ba elũ se pôte mântui chiar și mai de grabă, dacă la *Botéză*, adecă la *Jordanu*, se aduce apă sfințită (aghiasmă) dela șapte biserici și i se tórna pe mormîntũ.

(1) Com. de d-lu Victoru Tocariu, invêțătorũ.

(2) Com. de d-lu I. Beraru, exarchu și parocu în Stroesci.

(3) Veđi mai pe largũ „*Moroii*“, studiũ de S. Fl. Marianu, publ. în «*Albina Carpaților*,» an. III. Sibiu 1878—1879, p. 86.

Făcându-se acésta, se crede că Moroiulă s'a botezată și că mai multă nu e de felă periculosă.

Neturnându-i-se aghiasmă pe mormintă după șépte ană de đile Moroiulă învie, se preface într'ună spirită răă și luându diferite forme, mai alesă însă de copilă mică, umblă prin lume sbuciumându-se, văetându-se și ceréndă séra pe la amurgă și nóptea boteză.

Intâmplându-se să-lă audă cine-va, când cere boteză, să se îndure de dînsulă și să-lă boteze, rostindu-ă formula botezului și aruncându-ă în același timpă o bucățică de pânză, o balistă saă ce are mai din demână, în semnă de crijmă, sufletulă seă se întorce și se duce voiosă la sufletele cele curate.

Neafându-se nimene cine să-lă boteze, Moroiulă, după cum am spusă, devine spirită răă și fórte periculosă pentru toă ceă ce trecă pe loculă unde e elă înmormintată, precum și pentru toă ceă ce clădescă vre-o casă saă altă ceva pe loculă acela. Așa bună-óră, dacă se pune vre-o casă pe loculă acela, supără și primejducesce pre ómenă; dacă se pune ună grajdă saă ocolă, nenorocesce vitele, din care causă de multe oră proprietarulă acareteloră respective, dacă voesce să aibă pace, trebuie să strămute casa, grajdulă, saă ce este, saă să le părăsescă cu totulă. Altmintrelea nu póte eși în capetă (1).

În *Moldova* cine voesce să boteze și să scape pre *Moroă* dela osânda cea vecinică, le tóră în điaua de *Bobotéză* aghiasmă dela Iordană pe mormintă (2), iar preotulă, când iese cu învierea, le face și loră moliftă. Acésta se repeșesce șépte ană după olaltă, iar după ală șéptelea ană copiiă nebotezaă scapă din rîndulă *Moroiloră* (3).

(1) Com. de d-lă V. Turturénă, preotă.

(2) Dict. de M. Nistoră din Mălină.

(3) Sevastos, Călătoră, p. 98.

Maî de multû era datinã în *Moldova* cã mamele copiilorû perduþi sau nebotezaþi strãngeaû în ziua de Bobotézã aghiasmã dela șapte biserici sau maî bine þisû dela șapte *Jordanuri*, și a doua zi de Bobotézã, turnãndu-le desdininéþã aghiasmã de acésta pe mormîntû, îi botézã punẽndu-le la bãieþi numele *Ioanû* iar la copile *Ioana* (1).

În multe locuri, totû din *Moldova*, pãrinþii copilului nebotezatû, adecã a celui opritû ca sã-și mãntuésca sufletulû, facû în ziua de *Moþiþi Duminiceþi mari* unû prasnicû, la care invitã 40 de bãieþi și copile de aceeaþi mészurã, adecã dela 2—3 anî, și le daû de sufletulû copilului perdutû sau mortû nebotezatû 40 de ulcele cu apã curatã și 40 de covrigi cãte cu o luminã aprinsã. Prasniculû acesta se face de regulã afarã pe iarbã verde. Copilulû nebotezatû, se crede cã în urma acestui prasnicû, se mãntuesce (2).

În *Transilvania* se facû pentru mãntuirea sufletelorû copiilorû perduþi 40 de *cocolóþe* cõpte din aluatû de fãinã de grãû. Trei þeci și cincî din acelea se daû la 35 de copii, iar 5 *cocolóþe* se aruncã pe apã, pentru ca, precum isvoresce apa din isvorû, aþa sã aparã și sufletele celorû morþi-nãscuþi în raiû. Apõ se maî facû și trei *parastase* și trei prescuri maî mari, cari se ducû la bisericã ca unû felû de þertfã pentru cei morþi-nãscuþi, cari cu vreme se ducû și ei în raiû (3).

(1) Dict. de M. Nistorû și A. Pletosû din Rãdãþeni.

(2) Dict. de M. Nistorû și alte Romãnce din Mãlini.

(3) Com. de d-lû Rom. Simu, inv. în Orlatû.

VII.

S C Ă L D Ă T Ó R E A.

Nu multă după nascere, atât în *Bucovina* câtă și în celelalte țeri locuite de Români, urmază *scăldătórea* nou-născutului.

Unele móșe prepară *scăldătórea* acésta îndată după nascere, altele însă nici nu mai așteptă până ce se va nasce copilul, ci cum vedă ca s'a apropiatú timpulú și nu mai este multú până ce va *haládui* femeea bolnavă, caută o ólá și umplénd'o cu apă curată o punú la focú ca să se încăldéscă.

Óla, care se folosesce de astă dată la încăldirea apei, trebuie să fie *nóud* și anume de aceea ca, precum sună óla cea nouă, așa și copilulú nou născutú să aibă o voce curată, pëtrundëtóre și plăcută (1).

Ápa trebuie să fie numai ciș-ceva *călduță*, nici decum însă *fierbinte*, cu atâta mai puținú *clocotită*; și acésta parte de aceea ca copilulú nou-născutú să nu devie desfránatú (2),

(1) Com. de d-lú Victorú Tocariú, învățătorú.

(2) Com. de d-lú Rom. Simu. Veși și «*Lumindtorulú*» an. X. Temišóra 1889, No. 65 în «Foișórá:» Scăldarea nou-născutuluiú prima órá să nu se facă cu apă *clocotită*, pentru ca să nu fie curvarú.»

și parte de aceea ca viața lui să nu fie neliniștită ca apa când fierbe și clocotesc, adecă ca să n'aibă neconținut neastempărū, certe și supărări.

În genere se caută ca scaldătorea cea dintâiu, numită altminterea în Bucovina încă și *scaldă*, *scaldușă* și *scaldușcă*, în Țera-Românească *baie*, iar în unele părți ale Transilvaniei și Ungariei *ciupă* (1), în care se scaldă nou-născutul pentru prima oră, să fie mai mult rece decât caldă, și acesta pentru ca copilul scaldat într'insa să nu bago sémă de recelă, nici să nu se sparie, pentru că el de regulă, când se viră pentru prima oră în apă, se sparie (2).

Unele moșe iarăși, înainte de-a scaldă pre nou-născutul copilul în scaldătore și anume cum îl prindă în mână, au datină de a-lu spēla mai întâiu cu o *lécă de apă rece*, anume ca să fie vioiu, sprintenū voinicū, deșteptū, istețū (3).

După ce a rădicatū acuma copilulū, după ce i-a legatū buriculū și după ce a datū femeii ajutorulū trebuinciosū ca să nu i se întempe nici unū rău, iea moșa o vānușă, saū o covățică numită altmintrelea și *albie* (4), mai pe scurtū vasulū, care mai înainte de acesta a fostū în stare să-lū pregătescă părinții copilulū, așeză vasulū unde-va pe-o laiță saū pe unū scaunū și tōrnă într'insulū apă din ȳla cea nouă. Iea apoi o *rămurică de busuiocū dela Țiua Crucii*, unulū saū mai mulți *banți de argintū*, o *flōre de bujorū*, *lemnulū Domnului*, o *bucățică de faurū de miere*, una de *pāne* și alta de

(1) Dr. I. U. Jarnik și And. Bărsenū, Doine și strigături din Ardélū. Bucuresci 1885. p. 18. și 331; — Com. de d-lū Elia Popū, învățatorū în Șomcuta-mare; — M. Pompiliu, «Graiulū românescū din Biharia,» în «Convorbiri lit.» an. XX. Bucuresci 1887 p. 1007: «*Ciupă* = apă caldușă în care se scaldă copiii, când sunt în lēgānū.»

(2) Datina Rom. din mai multe părți ale Bucovinei.

(3) Dict. de Maria Vasiluțū din Poiana-Ștampii.

(4) «Ședătorea» an. I. Fălțiceni, 1882. p. 19 «*Albie* e covățica în care se lēgānă copiii țeranilorū și în care se scaldă.»

zahărŭ, unŭ *oŭ*, puținŭ *lapte dulce* precum și o lécă de aghiasmă saŭ apă sfințită, și pre tóte obiectele acestea le pune în scăldătóre.

Busuioculŭ însemnă ca nou-născutulŭ, și mai ales dacă e copilă, să fie curată, iubită și atrăgătoare ca busuioculŭ.

Baniŭ de argintŭ, ca să fie scumpŭ și nepătătŭ ca argintulŭ, și precum iubescce fie-care omŭ argintulŭ, așa să iubescă și pre copilulŭ nou-născutŭ. Mai departe, precum s'a scăldatŭ întâia óră în scăldătóre cu bani, așa să nu-ı lipsescă baniŭ în tótă viața (1).

Bujorulŭ, dacă e băiatŭ, să fie rumenŭ și voinicŭ ca bujorulŭ.

Mierea să fie dulce la vorbă ca mierea, și precum fie-care iubescce mierea, așa să iubescă și pre prunculŭ nou-născutŭ.

Pânea, să aibă tótă viața sa îndestulare și să fie bunŭ ca pânea de tóte ȓilele.

Zahărulŭ, să-ı fie viața dulce ca zahărulŭ.

Oulŭ, să fie sănėtosŭ și întregŭ ca oulŭ.

Laptele dulce, să fie curatŭ și albŭ la piele ca laptele; mai departe să fie bogatŭ. — In fine

Aghiasma saŭ apă sfințită, ca să nu se pótă apropia spiritele cele necurate de pruncŭ (2).

Mai pe scurtŭ ca să fie:

Scumpŭ ca argintulŭ,

Dulce ca mierea,

Bunŭ ca pânea,

(1) T. Frăncu și G. Candrea, *România din Munții apusenii (Moșii)*. Bucuresci 1888, p. 147. «In cea d'intăiŭ scaldă a copilului se punŭ bani de argintŭ ca viața lui să rămăie nepătătă ca argintulŭ.»

(2) Pretutindene în Bucovina. — In unele părți ale Transilvaniei, după cum ne spune Wlislöcki (op. cit. p. 7), apa pentru prima scăldătóre a copilului nou-născutŭ o aduce mőșa dintr'unŭ păriŭ, și dacă e cu puțință din sus de móră; iar după ce se sfințescce de preotŭ, caută ea ca totŭ-deauna în fie-care scaldă să tórne numai câte atăta din acéstă apă sfințită, ca să-ı ajungă în decursulŭ a șese sėptēmăni.

Sănătosu ca oulă
Rumănu ca bujorulă
Atrăgătoru ca busuioculă
Și albă ca laptele.

În *Banatū* și *Ungaria*, unde asemenea este datină a se scâlda copilulă nou-născutū în apă numai de abia călduță, care se aduce în genere dela unū isvorū și se încăldește cu vrăscuri culese de pe drumuri (1), se pune în prima scaldătore a acestuia *moliftă*, adecă aghiasmă saū apă sfințită adusă cu puțină mai nainte de acésta dela preotulă; apoi puțină *lapte dulce* ca să-i fie pielea albă ca laptele, unū *oă* ca să fie sănătosū ca oulă, felurite *florī* ca să fie drăgălașū ca florile, una saū două *nuci* ca să nu se vateame, o *pietricică* ca să fie *răbduriū* ca pétra, adecă ca să pótă reziste frigului precum și altorū neajunsuri, și unū *banū de argintū* (unū đecerū saū talerū), ca să fie curatū și ca să nu se prindă de 'dinsulă farmecele, vrăjile și aruncăturile, adecă bubele rele, cum nu se prinde rugina de argintū (2).

În unele părți din *Moldova*, precum bună oră în județulă Sucéva, se pune în prima scaldătură *lemnīe* (3) ca copilulă să umble de grabă în piciore, apoi *sărevețū* (4), *popchișorū* (5) și *catușnică*, ca să fie *vértoșelū*, *cânepă* ca să crească ca câ-

(1) Com. de d-lă Ios. Olariū, învățătorū în Domanū: «În *Banatū* apa pentru prima scaldă o aduce mōșa dela isvorū și când vine cu dinsa acasă adună și nisce vrăscuri de lemne, pe carī, sosindū acasă, le pune îndată pe focū, ca nepoțelulă să-i fie sirguitorū și adunătorū.»

(2) Com. de d-lă Ios. Olariū, I. Popovicī, învățătorū în Opațița, și Elia Popū învățătorū în Somcuța-mare.

(3) *Lemnīe* e unū felū de plantă lemnosă, care crește pe prunduri și are frunze asemenea pelinului.

(4) *Sărevețū* e o plantă, care crește prin lunci și din care facū omenī grădinuțe.

(5) *Popchișorulū* e o buriénă mică cu flóre galbenă.

nepa, unū oă ca să fie sănătosū ca oulū, și untură de porcū că să se îngrășe ca unū purcelū (1).

În *Țera-Românească* este iarăși datină ca în apa, în care se scaldă unū copilū micū pentru întâia oră, să se pună orđū, porumbū și florī, și acēsta anume ca copilulū să aibă parte de cereale și să fie plăcutū ca florile.

Totū în *Țera-Românească* se mai pune în întâia scăldătoare încă și sare, care după unii însemneză ca copilulū să nu se opărescă, iar după alții ca simbolū alū prieteniei; apoi puținū untū de lemnū și o monedă, cari representă belșugulū; în urmă se sparge unū oă în ea, ca să crească și să se împlinescă copilulū ca oulū (2).

Unele mōșe îndătinēză a pune în scăldătorea primă numai ouē de rață. De aice vine apoi, după credința Românilorū din *Țera-Românească*, că le place copiilorū a se juca în apă, când se scaldă (3).

O sémă de mōșe, când punū obiectele înșirate mai susū în scăldătore, rostescū, ca și nemijlocitū după ce aū rădicatū copilulū, următorele cuvinte, și anume, dacă e băiatū:

Să fie sănătosū
Și norocosū
Și mintosū
Și voiosū
Și frumosū
Și drăgăstosū
Și 'nvățatū
Și bogatū,
Omū de trébă
Și luatū la sémă!

(1) Dict. de Măriucă Nistorū din Mălini.

(2) Ionénū, op. cit. p. 13. și 14.—T. G. Djuvara, în «Țera nouă» p. 248—249: «Îndată ce se nasce copilulū, se pune în baia, în care va fi scăldatū, puținū untū-de-lemnū, o monedă și sare. Untū-de-lemnulū și moneda representă belșugulū, iar sarea e simbolulū prieteniei.»

(3) Ionénū, op. cit. p. 25.: «Copiilorū le place să se jōce în apă, căci când se nascū, mōșele în scăldătore punū ouē de rață.»

Iar dacă e copilă :

Să fie sănătoasă
Și norocoasă
Și mintoasă
Și voiioasă,
Și frumoasă
Și drăgăstosă
Și 'nvățată
Și bogată
Femeie de trebă
Și luată la sémă! (1)

După ce a aruncatū tóte obiectele, cari se înțelege de sine că trebuescū să fie de mai nainte preparate, în năuntru, móșa începe a-lū scálda, adecă a-lū spēla peste totū corpulū până chiar și în gură.

Dacă sunt *gemeni* se scaldă de regulă în una și aceeași scăldătóre.

În *Macedonia*, îndată ce noulū născutū a văđutū lumina đilei și s'a datū mumei primele îngrijiri, móșa îlū scaldă cu apă caldă într'unū lighianū mare de aramă, păzindū ca să nu-lū ajungă apa pe capū, căci atât în Magaroza câtū și în alte părți, este obiceiulū ca copilulū, după ce a implinitū unū anū, atuncī numai să se spele pe capū.

În *Vlaho-Clisura*, îndată ce se nasce copilulū, móșa îlū presură cu sare multă peste totū corpulū, și-lū lasă așa timpū de două-spredece óre și mai multū (2); și după aceea numai îlū scaldă cu apă caldă, în care tórnă și vinū, spēlându-lū și pe capū. Acésta se face pentru ca copilulū să fie sănétosū (3).

(1) Dict. de M. Vasiluțu din Poiana-Stampii.

(2) Presurarea copiilorū nou născuți cu sare e usitată și la *Armenii* orientali din Bucovina. Románcele din Dacia-traiană și cu deosebire cele din Bucovina, după câtū sciū eū până acum, n'o facū acésta nicī când, din caúsă că, după cum spunū ele, numai vițeii și mieii de curéndū fětați se presarā cu sare.

(3) Burada: Obiceiurile la nascerea copiilorū, publ. în op. cit. p. 41.

Móșele din unele părți ale *Transilvaniei*, nemijlocit înaintea de-a virii pre copiii nou-născuți în prima scaldătoare, îndătinază a-i cumpeni, măsură, creștându că copilul, care înainte de acesta se cumpenesce, *nicî când nu se deóche* (1), măcar că, după credința unora, copilul nebotezat nu se deóche nicî odată, căci nu este creștinat (2).

Totú așa facú și móșele din unele părți ale *Țerei Românesce*. Iată ce ne spune în privința acesta d-lú Ionénú: «*Îndată ce unú copilú se nasce, să se cântărescă, ca să nu se lipescă farmecele de elú nicî odată.*»

«Dacă unú copilú la nascere este cântăritú, să se țină minte câtă greutate a avutú, ca descântându-i se vre-odată de lécú, să i se descânte în atâta apă câtú a cântăritú la nascere, căci numai așa va avé lécú (3).»

În alte părți, totú din *Țera Românescă*, copilulú, până nu-lú botéză, îlú trecú prin spișele rótelorú de carú anume ca să nu turbeze (4).

În *Vlaho-Clisura* este asemenea obiceiulú, ca îndată ce se nasce copilulú să se cântărescă, punându-se de o parte a cumpenei copilulú, iar pe cea-laltă parte o pétră de aceeași greutate ca copilulú, ca să nu bată cumpěna mai multú de-o parte saú de alta; apoi îlú ducú la biserică și-lú punú pe pragulú bisericei ca să-lú găsescă cine-va și să-lú boteze, făcându-se apoi obiceiulú, care se face în casulú când nu trăescú copiii în familie (5).

Dacă din întemplantare se află și alte femei de față pe când scaldă móșa copilulú, atunci femeile respective în cele mai multe locuri îndătinază nu numai de a arunca în scaldătoare

(1) Com, de d-lú Rom Simu.

(2) Ionénú, op. cit. p. 17.

(3) Ionénú, op. cit. p. 7.

(4) Revista pentru ist. și arch. an. II. vol. III, p. 388.

(5) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorú, publ. în op. cit. p. 50.

diferite flori și bani de argintu, ci totu o dată de a pune pe unu momentu la capulu copilulu și diferite unelte, mai alesu de acelea, cu cari nou-născutul ar avé să se ocupe în viașă sa, anume ca, după ce va cresce mare, să fie harnicu și pricepëtoru la tôte. În multe locuri băeșiloru li se punu în mână cărți și condeie spre a avé talentu la carte și scrisu, iar alșii și mai alesu meseriașii acū, sulă, ferestreu, sflederu, bardă, gialău, mai pe scurtu la ceea ce dorescū ei ca copilulu lorū să aibă mai mare aplecare și talentu (1).

Moșii ascmena punu la capulu copilulu tôte instrumentele meseriiloru pre cari le profeséză ei, ca semnū privitoru la sôrta ce îlū aștëptă (2).

Môșele din unele părți ale *Ungariei*, pe lângă acêsta, îi mai dau încă și pușină apă de bëtutū dintr'unu clopoșelū sleitū, anume ca să fie cântăreșū mare (3).

După ce l'a gătitū de spelatū, îlū trage pușinū de nasū, ca acesta să nu fie *turtitū* sau *borcănosu*, apoi îlū *mësură* în crucișū, adecă îi aduce genunchiulū piciorulu dreptū până aprôpe de cotulū mânei stânge și genunchiulū piciorulu stângū până la cotulū mânei drepte. Mësurarea acêsta se face pentru aceea ca, fiindū cum-va copilulū sclîntitū sau șolditū, să se îndrepte.

Sfirșindu-lū și de măsuratū îlū scôte de capū afară, anume ca să nu fie scurtū ci lungū în grumazū, și acêsta cu scopū ca, după ce va cresce mare, să nu fie espusū la o mulțime de bôle de gâtū, precum: *gâlci*, *șopârlaișă*, etc.

Cum l'a scosū afară suflă asupra scăldătorei în crucișū și apoi stupește într'insa. Acêstă suflare și stupire însemnëză ca să se depărteze tôte spiritele cele rele, însă mai cu

(1) Com. de d-lū G. Tomoiagă, cant. biser.

(2) Frâncu și Cândrea, op. cit. p. 147.

(3) Com. de d-lū Aurelū Chintoanū.

sémă *strigóicele*, să nu se pótă apropia de copilū, căci pe la cei nou-născuți, după cum am amintitū, adese-orī umblă strigóicele ca să-ī fure. Apoi urméză *înfășarea*.

Obiectele, cari servescū de comunū unei femei mai avute dela țéră spre *înfășarea* unui copilū, sunt următóarele:

O fașă, unū *brânețū* sau *frânghie*, mai multe *pelinci*, numite altmintrelea și *cârpe*, apoi vr'o câte-va *scutece*, unū *oghelașū*, unū *tulpănașū* și o *căiță*.

Fașa e unū felū de brăușorū lătărețū, făcutū din lână sau din bumbacū.

Româncele din unele părți ale *Transilvaniei* îndătinéză a lega, respective a cóse, într'unū capetū alū acestei fașe trei fire de usturoiū, trei de piperū, trei fire de grăū de primăvară și trei de tómnă, trei de tāmăe, trei de sare, trei sfărâmături de pâne și trei bucățele din casa copilului, de tóte *nouē* feluri anume ca copilulū să nu se *deóche* (1).

În *Banatū*, unde este datină ca fașa să se facă în genere din lână de óie împletită în trei vițe și cam de 2 metri de lungă, móșa légă în unulū din capetele acesteia unū peticū de pânză nouă, în care se află unū banū de argintū, tāmăe, puținū praū (pravū), sare și aiū (usturoiū). Totū la capetulū acesta mai légă încă și trei toporele de metalū cam de 2 cm. de mari. Tóte obiectele acestea se crede a fi apărátore pruncului de *Mama-pădurii* și de *Moșulū Codrului*.

De multe orī însă móșele din acéstă țéră, când înfașă prima óră pre copii, îi încingū cu unū lanțū ca să fie tari ca fierulū (2).

Brânețulū pl. *brânețe*, e unū brăușorū asemenea celorū ce le întrebuițéză femeile la încinsulū catrințelorū.

Frânghia, care e asemenea fașei, o împletesce de regulă

(1) Com. de d-lū Rom. Simu.

(2) Com. de d-lū Ios. Olariū.

românca singura din lână colorată, mai alesă însă tricoloră: albastră, galbănă și roșie.

Pelincele, sing. *pelincă*, sunt nisce bucățele mici de pânză; de regulă se întrebuintează spre scopul acesta cămăși vechi

Scutecele, sing. *scutecă*, sunt nisce *mindirașe* sau *salteluțe* pătrate și făcute din pânză cu multă mai grosă decât cea din care se fac pelincele:

Unele Românce, mai alesă pe la orașe, întrebuintează în loc de scutece *chilotuțe* sau *chiloțele*, făcute ca nisce perinuțe.

Oghelașul e un oghial în miniatură. În fine:

Căița e o *cepsuică* mică sau bonetă, care se pune copiilor pe cap, anume ca să le fie mai caldă și să arete mai frumoși.

Atât în Bucovina cât și în celelalte părți locuite de Români e datină ca să se puie în partea de dinainte a căiței, care vine pe frunte, un semn special, precum o *cordeluță roșie* sau un *bănuț*, și acesta anume ca vedându-lă ómenii și în special femeile cele rele de ochi să-și aducă aminte pre cine au dinaintea lor și să nu-lă *dióche* (1).

Tot în contra *dióchiului* îndătinăză Români din cele mai multe părți a lega copiilor mici încă și o *cordeluță*, dar mai alesă lână roșie la mâna dreaptă, iar la grumază a le pune *ghiocei* (2).

Romanii, voindă a apăra pre copiii lor de ori și ce făr-mecătórie și vrăjítórie (*fascinatio*), le puneau la grumază în ziua lustrării (*dies lustricus*) diferite mărunțișuri înzestră-

(1) În Bucov. și Trans. com. de d-lă I. Georgescu. — Djuvara în «Țera-nouă» p. 251: «Se obicinuesce a se îmbrăca copiii cu roșu sau a le atărna de *scu-fițe* funde de panglică roșie.»

(2) Pre *ghiocei* aceștia îndătinăză Româncele din Bucovina a-î pune mai întâi la un loc cu pasca pe care o sfințesce preotul în ziua de Pască, anume ca să-î sfințescă și pre dinșii, și abia după aceea a-î lega la grumazul copiilor.

tóre (*crepundia*) precum și *bullă*, adecă unŭ medailionŭ saŭ în forma inimei, care conținea în sine diferite materii de apărare în contra diochiului și a invidiei numite *praebia* (1) și care se purta regulatŭ de cătră băeți până la primirea togei virile (*toga virilis*), iar de cătră copile până ce se măritaŭ. *Bulele* acestea, cari se purtau de cătră toți *pueri ingenui*, erau de două feluri, și anume unele de aurŭ iar altele de piele; pre cele de aurŭ le purtau numai copiii cei nobili (2), iar pre cele de piele cei sërmanî (3).

Tóte obiectele arătate mai sus și le prepară fie-care femeie singură cu vre-o câte-va țile saŭ chiar sêptêmăni înainte de nascere. Unele dintre dînsele le capetă după botezulŭ copilului dela *cumătra cea mare*, nânașa copilului.

În *Țera-Românescă*, dacă părinții voescŭ ca unŭ copilŭ să țină mai multŭ la tatălŭ sêŭ, îl *înfășoră*, când se nasce, într'o cămașă de-a tatălui sêŭ, iar de voescŭ să țină mai multŭ la mamă-sa, îl *înfășoră* într'o cămașă de a ei (4).

(1) Varro de l. L. 7. 108: praebia a praebendo, quod sint remedia in collo pueris.

(2) Statius silv. 53, 116, țice despre tatălŭ sêŭ:

Non tibi deformes obscuri sanguinis ortus,
Nec sine luce genus etenim te divite ritu
Ponere purpureos infantia adegit amictus
Stirpis honore datos et nobile pectoris aurum.

Juven. 5. 164: antiquitus nobilium pueri bullas aureas habebant, pauperum de loris, signum libertatis.

Unŭ exemplu despre unŭ băiatŭ, care, fiindŭ că a devenitŭ cu totulŭ sërmanŭ, nici *bullă* de aurŭ nu o poseda mai multŭ, ni-lŭ arată Cic. ac. in Verr. 1, 58, 152.

(3) Juven. 5, 164:

quis enim tamnudus, est illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum
Vel nodus tantum et signum de paupere loro.

Copiii cei sërmanî așa dar purtau amuletulŭ într'o punguță de piele, saŭ înŭ innodaŭ într'o curelușă, pe care o purtau în prejurulŭ grumazului.

Veți despre tóte acestea mai pre largŭ: Preller: Rom. Myth. II. p. 210, și I. Marquardt: Das Privatleben der Römer. I. Th. Leipzig. 1879. p. 81 — 84.

(4) Ionénu, op. cit. p. 15.

Totù așa facù și Româncele din unele părți ale *Banatului* și *Bucovinei*, precum bună óră cele din ținutul Dornei (1).

O sémă de móșe, după ce l'aú *înfașatù* în obiectele mai sus arătate, astù-felù ca fașa să formeze o cruce la pieptù și una la spate, anume ca să nu se pótă apropia spiritele cele necurate de dînsulù (2) și după ce l'aú îmbroboditù ceva cam strînsù c'unù tulpănașù ca să nu capete capù mare, bolocănosù, ci micù, rotundù și frumosù, îi facù cruce cu degetele pe față (3), și apoi îlù ducù la feréstră, ca să vadă lumea, și acolo îlù închină *Ursitelorù*. Iar după ce l'aú dusù la feréstră, móșa ñice:

— Uită-te la lume: *cicïa! cicïa!* (frumósă, plăcută) (4).

Apoi îlù ducù și-lù daù mamei sale, care, mai alesù dacă noù-născutulù e copilă, sărutându-o pe frunte, îi uréză:

— Draga mamei! cum te iubescù eù, așa să te iubescă lumea! . . . Să fii norocósă și frumósă, și orï-ce lucru veï prinde în mână să-ți fie dragù a-lù gătì!

În același timpù îi pune degetulù dreptù pe barbă, creðendù că făcendù acésta, s'ar face în mijloculù barbei *o așeðatură* (bortișă, gropișă), care, când cresce copilulù mare, mai alesù dacă e fetișă, îi stă fórte bine. Apoi îi pune degetele cele mari dela amëndouë mánile la amëndouë fețele obrazului spre acela-și scopù, adică asemenea ca să capete gropișe și în obrazù. După acésta, luându-o în brațe, o sărută din lótă inima pe obrazù ñicendù:

— «Draga mamei! dragă să fii la ómenì și la tótă lumea!» sau «Draga mea! dragă și cinstită să fii la tótă lumea!» (5)

(1) Com. de I. Popovicì și de Petru Ursulù, fostù cant. bis. în Căndreni.

(2) În Bucovina și Transilvania, veđi Wlislóki, op. cit. p. 9: «auch wird das Band mit welchem die Bindeln befestiget sind, so umgeschniert, dass es ein Kreuz bildet.»

(3) Datină fórte răspândită în Bucovina.

(4) Com. de d-lù I. Berariù, preotù.

(5) Com. de d-lù G. Tomoiagă și P. L. Leușténù.

Luându-l în brațe, fie băiat sau fetiță, nu e bine să-l pue la picioare, căci punându-se la picioare se crede că totă viața lui va rămâne totu la picioarele altuia (1).

Asemenea nu e bine ca maică-sa până a treia zi, adică până ce nu se scaldă, să-l culce cu dînsa alături în pat, pentru că în casul acesta, și mai cu seamă, când, ostenită și somnorosă fiind, ar uita și s'ar întorce cu spatele la dînsul, capătă *rofiț*, iar când acuma e mare și eșit în lume, totă lumea se întorce cu dosul către dînsul. Ba, ce este și mai rău, în casul acesta, chiar și atunci când ar fi luminare în casă, spiritele cele necurate pot să vie la dînsul ca să-l schimosescă, să-l omore, sau chiar să-l fure și să-l înlocuască cu altul (2).

Tot așa cred și Românii din Munții apusenii ai *Transilvaniei*. Ei dicu că după născerea copilului mama trebuie să privigheze și să nu doarmă cu spatele spre el, fiindcă *Sme-óicele* s'ar folosi de o asemenea ocaziune ca să schimbe copilul cu un altul, care de regulă e *tontă, habducu, surdu, mutu, lunaticu*, etc. Răpirea sau schimbarea copilului se pôte întembla numai înainte de a-i fi croitu *Ursitórele ursita* (3).

Și pe când mama desmărdă copilul și-i rostesc cuvintele citate mai sus, precum și multe altele, pe atunci móșa se apucă de trebii, cari ținesc la sórtea viitoare a copilului nou-născut, precum: mătură casa, prinde acul în mână, apucă furca și fusul de tors; iar dacă e băiat, se apucă de lucruri bărbătesci (4).

(1) Com. de d-lu G. Tomoiagă.

(2) Com. de Parașchiva L. Leuștenu și G. Tomoiagă. — Acestă credință deșartă se pare că vine de acolo, că multe femei, dormind foarte greu și întorcându-se noaptea prin somn, fără să știe, să simțescă și să voiască își inadușă copiii.

(3) Frâncu, op. cit. p. 148.

(4) Com. de d-lu Tomoiagă.

Cele mai multe móşe din *Bucovina* însă, după ce au scăldat copilul şi l'au înfăşat în chipul mai sus arătat, îl pun pe *vatră*, dar mai cu sémă sub *masă* sau sub *laişă* (1).

Totú atunci pun lângă dînsul şi o *căciulie de usturoi*, anume ca *să-lă feréscă de diochiú* (2), sau îi fac, spre acelaşi scop, un *benghiú* în frunte, adecă rădică piciorul drept cu călcăiul întors înderăpt în sus, ia cu degetele puţină lină de pe călcăi, o frământă cu *stupitú*, şi cu frământătură de acesta îi fac apoi un punct rotund câtú ţine buricul degetului arătator în frunte.

Datina acesta de-a face copiilor *benghiú*, numit în *Ţera-Românească sbenghiú* (3), iar în *Moldova* nu numai *benghiú* ci şi *benchiú* plur. *benchi* (4), există nu numai la poporul român, ci ea este usitată şi la alte popóre. Aşa în *Peloponezú* de abia ce se nasce copilul şi móşa îi acopere capul cu un vélú şi-i pune pe frunte *puşinú noroiú* luat dintr'un vas, unde apa a stat multú timp (5).

Fórte respânditá trebuie să fi fostú datina acesta şi la creştinii de pe timpul *Sf-tului Ioanú Gurd-de-aurú* şi cu deosebire la *Greci*, căci iată ce ne spune acestú s-tú părinte despre dînsa:

«Muerile pun lut în scaldătore, apoi nutritóarele şi servitóarele, luândú cu degetul din acelú lut, însémná fruntea

(1) Dict. de M. Vasiliú, P. L. Leuştnú, G. Tomoiagá şi alţi Románi din Bucovina.

(2) Com. de d-lú Vict. Tocariú, invěşătorú în Valea-Putnei.

(3) Djuvara, în «Ţera nouă» an II. p. 251: «*sbenghiulú*, pe care şi la noi îlú întrebuintézá mumele pentru a feri copiii de diochi.

(4) «Şeşetórea» ed. Arturú Gorovei, an. I. Fálticeni 1892, p. 15: «*Benghiú* e o patá negră, făcutá în fruntea copiilorú mici cu cernelá orí funingine, ca să nu fie diochiafi de cei ce i-arú vedé.» — Dict. de Aniţa Pletosú din Rădăşeni şi M. Nistorú: «Ca să nu se dióche, se iea lut de pe călcăi sau funingine din gura cuptorului şi se unge pe frunte, făcendu-se unú semnú, care se numesce *Benghiú*. Omulú se uitá la semnulú acesta şi nu-lú dióche.»

(5) Migne, *Excyl. theolog.* t. II. p. 879. apud Djuvara, op. cit. pag. 251.

pruncului. Și de-ai întreba că ce înseamnă acestu lutu, această imală? voru răspunde că prin acea ungere să se alunge *diochiulū* (ochiulū celū rēu, invidia și pisma).»

«Uită-te! câtă putere se atribue lutului și imalei, ca să înfrângă puterea diavolului?

«De se întâmplă așa ceva la *Greci* nu e de miratū, dar cum că aceea se întâmplă la aceia cări adoréză crucea și sunt părtași misteriorū, și atâta filosoféză, acésta cu ade-văratū e demnū de multe lacrimi.

«Dumnezeū te-a onoratū cu ungerea spirituală, și tu deturpezi pre fiulū (tēu) cu lutū? Dumnezeū te-a înrumuse-țatū și tu te spurci? Și când ar fi trebuitū a impune în frunte crucea, ce are putere insuperabilă, tu lăsându acésta, cați în nebunie satanică?... Celū ce unge pre acelu (pruncū), cu lutū, cum să nu-lū facă despectatū? întrebū, cum ilū va aduce sub mânele preotului? cum te vei ruga ca cu mâna preotului (presbyteri) să i se pună în frunte signacululū unde l'a unsū cu lutū? (1).»

Din cele arătate până aici precum și din spusa Românilorū, rezultă că *benghiulū* sau *sbenghiulū* se face numai în contra *diochiulū*.

Dacă vomū lua însă bine sémă că cuvîntulū *benghiū* are mare asemănare cu numele unei ființe mitologice, care e fórte respândită și cunoscută Românilorū și care se numesce *Benga* (2) precum și cu adj. *bengușă*, care e usitatū mai alesū în Transilvania și care însemnéză *ciudatū, rēu, alū Draculū* (3),

(1) «Preotulū Românū» an. XV, Gherla 1889, p. 248.

(2) A. T. Laurianū și I. C. Massimū: Glossariū, Bucuresci 1871. p. 66 : «*Benga*» s. f. după următórele esemple pare de-o însemnătate cu *epilepsia, dracū* etc. : *pare că a intratū Benga în elū ; bagū pre Benga în tine, lua-te-arū Benga !*»

(3) Veđi «Gazeta Transilvaniei» an. LV. Brașovū 1892, No. 99, p. 4.

apoi ori și cine pôte să concédă că Românii facu *benghiurile* din cestiune nu numai în contra diochiului, ci și în contra acestei ființe (1).

Ce se atinge de *stupitū* (scuipitū, scuipalū), despre care amū ȃisū maī sus că se întrebuinteză la frământarea lutului din care se face benghiulū, trebuie să amintimū că și elū asemenea e consideratū în tôte țerile locuite de Romāni ca unū mijlocū apērătorū în contra diochiului. De aici vine apoi și datina că Romāncele, voindū a feri pre copiii lorū de diochi tot-d'auna de cāte ori îi scaldă, după ce-i scotū, stupescū în scāldātore, iar cānd cine-va se uită prea lungū la dīnșii, ilū rōgă să nu se mire și să stupescă (scuipe) de trei ori spre copii (2), ceea ce ori și cine o face, chiar și în casulū acela, cānd muma copilului nu l'ar fi făcutū luătorū de sēmă, rostindū în acclași timpū cuvintele: «*să nu-ți fie de diochi!*» sau «*să nu vĕ fie de diochi!*»

La *Romanī*, ȃice Persiū, II, 31—34, cānd copilulū era de-o sĕptămānă și trebuia să i se dea unū nume, după ce era îmbāiatū, doica îi ungea buzele și fruntea cu scuipatū, pentru ca să-lū pāzescă de ochii cei rĕi (3).

În *Transilvania* mōșa, după ce a scāldatū și înfășatū copilulū, ilū închină la Maica Domnului, apoi bagă crucea în-trunū blidū cu apă și stropindū cu apă de aceea pre noulū nāscutū ȃice :

— Închină-se robulū său rōba lui Dumneȃeu (Ioanū sau Maria) în numele Tatālui, alū Fiului și alū s-lui Duchū!

Apoi, atingĕndu-lū de vatră și de ușă, urmĕză :

(1) În Bucovina provine numele acestei ființe în urmātorele *rostiri*, cari se adresĕză maī alesū copiilorū celorū neastĕmpĕrați : *du-te la Benga; lua-ti-a ū Benga să te iee; la Benga cu tine!*

(2) Veȃi și Djuvara în «*Țĕra nouă*» an. II. p. 251.

(3) Djuvara, în «*Țĕra nouă*» an. II, p. 251.

--Să fii bună să taci ca cuptorul, ca vatra, ca ușa!...

După acesta îl așeză puțin, așa 'nfășat cum este, *sub masă* (1).

Cum a făcut și acesta, mōșă, luându banii cei de argint, cari s'au pus mai nainte în scaldătoare și cari sunt de regulă meniși pentru dînsa, îi strînge, iar scaldătorea o scote și o aruncă afară.

Aci e de observat că atât scaldătorea acesta, în care s'a scaldat pentru prima oră copilul, cât și toate scaldătorile următoare nu se aruncă în fie ce loc, ci totu-deauna într'un loc retras, curat, unde nu umblă nimene, și acesta din cauză că, după cum am amintit mai sus, se pune într'însa *opă sfințită*, și fiindu această sfințită, e păcat să se arunce în fie-ce loc (2).

Mai departe nu e nici o dată bine ca *scaldușele*, în cari se scaldă copilul, să se arunce asupra sa pre *sfîntul sōre*, pentru-că sōrele dă lumii lumină și ne încalzește, ci totu-deauna în altă parte, de comun spre miezul nopții.

Mōșă saū mama, cari aruncă scaldătorea spre sōre, are mare păcat, iar copilul mamei respective, îndată cum îl scaldă, face bube pe trup.

Asemenea nu e bine a se arunca pe *foc*, căci un cântec poporan din *Transilvania* dice:

Măicuță, al meu noroc
L'ai țipat cu ciupa 'n foc.
Măicuță, a mea ticnelă
O-ai țipat cu ciupa 'n pară ! (3)

Intâia scaldătoare a copiilor e bine să se arunce mai cu sēmă pe flori, anume ca copiii să fie frumoși și atrăgători

(1) Com. de d-lu Rom. Simu.

(2) În Bucovina, Transilvania și Banat, com. de d-lu I. Georgescu și I. Popovici.

(3) Com. de d-lu T. Oltenu.

ca florile (1), orî la trupina unui *nucă*, *mără*, sau *pără*, anume ca precum crescă și rodescă pomii aceștia așa să crească și să rodască și copiii, cari s'au scaldatū într'insa (2).

După ce a aruncatū acum scaldătórea afară și după ce a căutatū iarăși de nevastă, ca să nu i se 'ntemple nimicū rēū, dacā noū născutulū e băiatū, móșa așteptă plină de bucurie până ce întră tatălū seū în casă; iar dacā a întratū, îlū poftesce să ocupe locū pe unū scaunū sau pe laiță, căci ea are să-i aducă o veste bună, o veste fórte îmbucurătóre.

Tatălū copilului se așeză pe scaunulū arătatū și așteptă cu cea mai mare nerăbdare vestea îmbucurătóre.

Insă móșă nu-i spune de o cam dată nimicū, ci se duce mai întâi la unū dulapū sau în altū locū, scóte unū șipū de rachiū cu miere, tórnă într'unū paharū și după ce închină la dînsulū și cinstesce ea mai întâiū un paharū, umple din noū paharulū și apoi întindēndu-i-lū ȃice:

Tinde mâna,
Că ȃi-i vina!

Bărbatulū primesce paharulū și-lū cinstesce și elū de bine.

Móșa îi apucă acum cușma și o pune într'unū cuiū deasupra nepótei, unū semnū acesta că noū născutulū este băiatū și cum că are să se îngrijescă de dînsulū ca să-i cumpere vestminte bărbătesci, și până ce nu și-a rescumpăra-o cu banī sau cu vr'unū altū darū, móșa nu vrea să i-o reîntórcă.

În alte locuri e datină că móșa, după ce întră tatălū noului născutū în casă, după ce-lū poftesce să ședă și-lū cinstesce, să-lū descingă de brăū și pre acesta să nu i-lū dee îndērēptū, până-ce nu-lū rescumpără.

Tatălū băiatului scóte cu cea mai mare bucurie și dă

(1) Dat. Rom. din cele mai multe părți ale Bucovinei.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

móșei darulú pretinsú, și acésta cu atâta mai de grabă, de óre-ce atâtú în Bucovina, câtú și 'n cele-l-alte locuri locuite de Români, tatălú totú-deauna se bucură mai multú de nascerea unui băiatú, a unui feciorú decât a unei copile, pentru-că printr'insulú parte și-a câștigatú unú nou succesorú, dela care speréză mai mare ajutorú și hrană decât de la o fată, parte și din acea causă că femeea e considerată cu multú mai pe jos decât bărbatulú, și totú-odată avéndú o poziție mai grea în viață (1). Pe când dacă nou născutulú e o *fetiță* saú, după cum spunú Transilvănenii, *băiată*, se bucură mai multú mama sa (2).

Scurtú đisú: mai fie-care Românú e cu multú mai bucurósú dacă are mai mulți băeți decât fete, căci prin băeți numele de familie se perpetuéză, pe când dacă are numai fete, acela se perde, și numai atunci nu, când bărbatulú adoptéză numele de familie alú soției, ceea ce însă fórte rarú se 'ntémplă.

Dacă nou născutulú e fetiță, lasă móșa pre tatălú sêu în pace. Când întră însă vr'o femeie în casă, o desbrobodesce pre aceea de ștergarú saú îi descinge brânețele anume ca să fie pentru nou născuta, că ei de acestea îi trebuescú, și până ce nu-í dă și femeea vr'unú darú óre-și care nu-í întorce lucrurile luate.

Totú așa facú și móșele din *Moldova*.

«Când întră tatălú în casă — đice repausatulú Lambrior — baba móșă, pe a cărei sbârcită față, deprinsă cu posomorítú, se vede o rază de seninú, îi sare înainte sprintenă ca o copilă și-í spune voiósa veste că are unú băețelú saú

(1) Com. de d-lú Rom. Simu.

(2) În Bucovina și Transilvania, com. de d-lú V. Turturénú: «Părinții se bucură de regulă mai multú de băieți decât de copile, pentru că băieții pórtă numele tatălui. Mamele se bucură de copile, pentru că prin copile mai câștigă unú fiú, adecă pre ginere.»

o fetiță. Dacă noulă născută e băiată, atunci baba se re-
pede și-î smulge căciula din capă, vestindu-î prin acăsta,
înainte de a-î spune vre-o vorbă, că are ună fecioră, că-
ruia îi trebuie astă-felă de lucruri. Totă asemenea face și
cu alți bărbați, ce se ivescă în casă (1).»

În *Macedonia*, când femeea nasce băiată, acăsta se con-
sideră ca ună evenimentă fericită și atunci în casă este
mare veselie. Mășă vine în grabă de anunță acăsta tatălui,
luându-î ea însași măi întâi fesulă de pe capă, când tatălă
atunci plină de bucurie, o mulțămescă pentru vestea ce i-a
adusă, dându-î bani; din contră când se nasce fată, veselia în
familie este restrînsă, și mășă anunță acăsta tatălui cu ôre-
care vorbe de mângăere, care se mătnesce și simte în su-
fletulă seă împreună cu nepôta ună regretă, despre cea ce
i s'a întemplată.

După ce s'a anunțată tata, se trimite ună băiată ca de
vr'o doi-spre-dece ani, să dea de scire despre acăsta pe la
tôte nămurile și cunoscînțele măi de aprôpe. Acei încunosci-
nțați, daă dreptă mulțămire băiatului cinci saă dece parale
alții măi cu dare de mână și măi multă (2).

După ce i-a luată căciula saă l'a descinsă și după ce a
primită banii de rescumpărare, mășă îi arată copilulă ce
se află sub masă saă sub laiță, adecă unde l'a fostă pusă
cu puțină măi înainte de acăsta.

Tatălă se scôlă acum de pe scaună, se duce până lângă
masă, unde se află copilulă, se plécă, îlă rădică și sărutându-lă
îlă duce și-lă dă maicei sale.

Acăstă datină de a rădica tatălă pre copiii noă născuți dela
pămîntă și a-î da maicei loră se vede că e de origine ro-

(1) Lambrior, Obiceiuri și credințe la Români, în «Convorb. liter.» an. IX,
Iași 1875—76, p. 2.

(2) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, publ. în op. cit. p. 40.

mană, pentru că *Romanii*, când le recunoscă paternitatea, încă aveau datină de a-i rădica dela pământ.

Iată ce ne spune d-lă Dr. At. M. Marienescu în privința acésta:

«In ziua de nascere, după datina veche, se punea pruncul pe pământ, ca să se probeze dacă e de vieță și drept iar nu strâmb? Tata avea drept să-l rădica sau ba, și dacă îi rădica, recunoscă că e ală său, are vieță și trebuie să-l crească, și atunci se invoca *Iuno Levana* (rădicătoare); dacă nu-l rădica, atunci sau nu-l recunoscă de ală său, sau pruncul era un monstru, și în casul din urmă avea drept să-l omóre de loc cum cinci vecini au constatat că pruncul n'are vieță; iar dacă era dubiu, atunci în ală treilea an avea drept să-l omóre, de regulă să-l înnece, și dacă abusa tata de acest drept își perdea jumătate din avere (2).»

Datina de-a lua bărbaților cușma din cap și a-i descinge de brâu sau curea, iar pre femeia a le desbrobodi sau a le descinge de brânețe se repeșce din ziua născerii și până după botezul prunculă.

Așa când întră vre-un bărbat după nascere în casa unde se află femeia bolnavă de nascere, luându-i cușma dice: «*îți iaă cușma, că-ți fecioră!*» iar când vine o femeie: «*îți iaă tulpanulă, că-ți fată!*»

Și nime nu se pune de pricină, ci fie-care, bărbat sau muere, fecior sau fată, îi dă de norocul copilului câte un mic present sau plătesc câți-va cruceră mōșei ca să-i întorcă lucrurile luate.

De aice apoi, dela acésta datină vine și dicala: «*nu te duce la cutare casă, ca ți-oră lua cușma sau tulpanulă*» adecă:

(2) Cultul păgân și creștin. T. I, Serbătorile și datinele romane vechi București 1884, p. 307 — 308.

nu te duce acolo fără de nemică în mână, pentru că acolo s'a născut un băiat sau o copilă! (1)

În *Munții apusenii* ai Transilvaniei, orî-ce străin care intră în casa, în care s'a născut de curînd un copil, trebuie asemenea să-i dea un dar cât de mic, de regulă în bani, altfel ar însemna că desprețuesce familia și în special pre mama copilului (2).

În unele părți din *Țera-Românească* din contră trei zile dela nascerea unui copil, nu se spune adevărat de este *băiat* sau *fată*, și acesta pentru ca nou-născutul să nu se deoche și să trăiească (3).

Tot în *Țera-Românească*, îndată după ce a născut o femeie, se face cruce de țărițe de grâu, una în mijlocul casei și alta la ușă și cine intră ȳice :

Aci de casa de țărițe să te apuci,
Iar de copil să nu te atingi!

Acăsta se face anume ca copilul să nu plîngă cât va fi mic (4).

Când părinții n'au parte de copii, când le mor, atunci mōșa din *Transilvania*, cum a rădicat pre cel nou născut, cum l'a scăldat și l'a prezentat părintelui său, spuindu-i de ce fel de sex e, îl scote afară și-l pune la uliță, și care om trece mai întâi și află copilul, acela e obligat ca să-l boteze. Făcîndu acăsta, atăt mōșa cât și părinții cred că copilul, care a fost astu-fel pus, nu va muri (5).

În părțile Oraviței din *Banat*, murînd în o familie în continuu copiii, apoi la proxima nascere se prinde un co-

(1) Dat. Rom. din cele mai multe părți ale Bucovinei.

(2) Frâncu și Candrea, op. cit., p. 147.

(3) Ionénu, op. cit. p. 13.

(4) Ionénu, op. cit. p. 13.

(5) Cred. Rom. din Trans. com. de d-lu I. Georgescu.

coșu, de este pruncu, iar de este pruncă o găină, și se îmbracă în îmbrăcămîntul cu care a venit cel nou-născut pe lume și se dice:

Daŭ capu
Pentru capu,
Ochi
Pentru ochi,
Nasū
Pentru nasū,
Gură pentru gură,

înșirându toate ce se află la omu. Se face apoi o grópă în chilia, unde a cădutu copilul cînd s'a născut, și cosîndu-se ciocul animalului cu ață tare se îngrópă acolo, puindu-se în grópă o bucățică de marmoră, o bucățică de tîmâe albă și alta négră.

Se face de multe ori totu pentru acestu casu, ca și'n Transilvania, că nou-născutul se scóte în drumu afară, și primul care va trece pe lângă elu, acela se iea de nașu, credîndu-se că primul nașu este pécătosu și pentru pécatele sale pătinescū fii sufletesci(1).

În alte părți, totu din *Banatū*, cînd unor părinți le moru neconținutu prunci, móșa pune pre pruncul de curîndu născut într'unu légănu, în care mai pune încă și unu lanțu de fieru; apoi îl scóte pe feréstră afară și-lu duce în drumul mare, unde pázindu-lu îl lasă să stee pîna ce vine unu omu, o muere saū unu copil, de-lu află. Omul ce l'a aflatu se privesce apoi de nașu alu copilului aflatu.

Pruncul se scóte pe feréstră, iar nu pe ușă, pentru că pe ușă aū fostu scoși frații săi cari aū muritū(2).

În unele părți din *România*, precum bună-óra în județulu

(1) Aurelū Iana, «Credințe la născeri,» în «Familia», an. XXV, p. 483.

(2) Com. de d-lū Ios. Olariu.

Ilfovü, când morü cuî-va copiii, aruncă pre celü nou-născutü în drumü, și cine-lü găsesce, acela să-lü boteze (1) în altele; este datină ca móșa, voindü să trăescă copilulü pre care l'a rădicatü, cum se nasce, se duce cu elü la biserică, și pre cine-va întâlni întâi la biserică, aceluia i-lü dă să-lü boteze.

Totü așa îndătinéză de a face și móșele din unele părți ale *Macedoniei*.

Iată ce ne spune în privința acésta d-lü T. T. Burada:

«Când într'o familie nu trăescü copiii, ci morü de micü, este obiceiulü, pentru a se evita acésta, ca móșa să iea copilulü îndată ce s'a născutü, fără însă ca să scie mama, să-lü ducă la biserică și să-lü lase la pragulü ușei, pentru ca să-lü găsescă cei ce vorü eși din biserică. Atunci cine are plăcere iea copilulü găsitü și-lü botéză. Móșa care era acolo, și nu o scia nimeni că pândesce cine-va, boteza copilulü, vine la nașü și-i spune alü cui este copilulü, și acesta îlü duce a casă la mama lui, și atunci acésta îlü înfiéză ca și cum arü fi unü copilü străinü(2).»

În unele părți din *România* mai este încă și aceea datină, ca nu multü după ce se nasce copilulü, să se trecă prin torțile unei căldări de aramă, apoi cu acea căldare nu se mai îmblă până ce copilulü nu se face mare ca s'o poté rădica singurü de jos. Acésta se face asemenea ca copilulü să trăescă ani mulți și să fie tare ca metalulü din care se face căldarea (3).

Scăldătorca primă a copilului precum și celea de până la *Botejune*, dacă botejunea nu se întârde prea lungü timpü,

(1) «Șeđelórea», ed. Gorovei, an. I. Făluceni 1892, p. 154: «Când îți morü copiii, pe celü nou-născutü aruncă-lü în drumü, și cine l'o găsi să-lü boteze.

(2) Obiceiurile la nascerea copiilorü, în op. cit. p. 50.

(3) Ionénü, op. cit. p. 12 și 13.

le face de comună mōşa, saū şi altă femeie. Dela botejune începēndū înainte, le face de regulă mama copilului.

Şi dacă mai nainte mōşa n'a trecutū nici una dintre dă-tinele şi credinţele înşirate mai susū cu atâtū mai precaută şi mai rigurōsă e mama copilului în privinţa împlinirii lorū.

Aşa caută mama cu mare scrupulositate nu numai *cum*, ci totū odată *când* şi *de unde* se aduce apa pentru scăldătōrea copilului, căci nu e totū una dacă se aduce orī şi când şi orī de unde.

Atātū pentra scăldătōrea primă, dacă e cu putinţa, însă mai cu sēmă pentru tōte scăldătōrile următōre apa trebuie să se aducă totū-deauna după resăritulū şi înainte de apusulū sórelui (1).

Asemenea se caută ca scăldătōrea să se facă orī şi când cu apă din unulū şi acelaşi locū, căci altū-felū, când se amestecă apa din douē fântāni saū se schimbă, luāndu-se o dată dintr'o fântānă iar altă dată din altă fântānă, atunci copilulū, care s'a scăldatū într'o asemenea scăldătōre, nu mai dōrme cum a dormitū până la schimbarea apei; şi atunci e vaī şi amarū de capulū mamei: nu mai are nici Ńi nici nōpte odihnă de plānsetele şi răcnetele copilului (2).

Dacă apa de scăldătōre se ia dintr'ună *iazū*, atunci copilulū, care se scaldă într'insa, după credinţa poporului, când va ajunge mare, *va fi numai de năcozū*. Iată ce ne spune despre acēsta o doină din *Bucovina*:

Mama mea, când m'a făcutū,
Bine ei nu Ń-a părutū,
De subsuorī m'a luatū
Şi 'n apă că m'a scăldatū,

(1) Com. de d-niī Rom. Simu şi I. Georgescu.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

*In apă de cea de iază,
Ca să petrecă cu năcază...
Și 'n covățică de-arină
Ca să petrecă totă străină.
Apușora n'a fostă bună,
Apușor'a fostă de iază
Ca să petrecă cu năcază.
Mi-a pusă la grumază mărgele
Să petrecă țările mele
Totă cu năcază și cu jele! (1).*

Altă doină din *Moldova* și anume din comuna Deleni, ne spune în privința acésta următoarele :

*Decât maică mă făcei
Maî ghini mă prăpădeî,
Ficiorașu nu mă avei.
M'ai scâldatū cu-apă di iază
Să sciū numa di năcază (2).*

Insă nu numai apă cea de iază, ci chiar și cea *de pârâu*, mai alesă când acésta e cam tulbure, încă nu e bună. Dovada despre acésta avemă următorea doină totă din *Moldova*:

*Măicuță, măicuță,
Tu când m'ai făcutū
Bine ți a părutū ;
Când m'ai legănatū
Rău m'ai blăstematū,
Cu blăstemū de focū
Ca să n'am norocū.
Iar când m'ai scâldatū
Vaî că m'ai scâldatū
Cu apă din iază
Să fiū de năcază,*

(1) Din Stroesci, satū în districtulū Suceviî, com. de Gr. Poleacū, stud. gimn.

(2) M. Canianū, Poesii populare, Doine. Iași 1888, p. 96.

Măicuță, măicuță,
Tu când m'ai făcutu
Bine ți-a părutu;
Când m'ai legănatu
Rău m'ai blăstematu
Cu blăstemu de focu
Ca să n'am norocū;
Iar când m'ai scăldatū
Vai rău m'ai scaldatū
Cu-apă din pârău
Să fiū cu toți rău (1).

Cum că apa din unele rîuri sau p̄rae are, după credința poporului, o influență fatală asupra viitorului copiiloru scăldați cu ea, se pôte cunosce și din următoarele versuri, ce le scótemū dintr'o baladă din *Țera Românescă*:

Taci, că te-am scăldatū
Cu apă de Prutū,
Să fi totū uritū;
Cu apă de luncă,
Să fi totū de ducă . . . (2).

Credința în privința *mărgelilorū* amintită în poesia de mai sus din Bucovina, există și în *Țera Românescă*:

«La băceți — ne spune d-lū Ionénū — să nu se pună mărgele la gâtū, căci făcēndu-se mari, și imbētāndu-se vreedată plāngū până se trezescū (3).»

Dacă apa se iea dintr'unū vadū sau dintr'unū locū, unde se află mulți spini, asemenea nu e bine. Dovadă despre acēstă credință avemū următoarele versuri dintr'o doină din *Moldova*:

Frunđulēnă lemnū uscatū,
Când mamuca m'a scăldatū

(1) Sevastos Căntece Mold., Iași 1888, p. 15.

(2) Teodorescu, Poesii pop., p. 438.

(3) Ionénū, op. cit. p. 21.

Of! că rău m'a mai scăldatū
Cu apuşoră din vadū
Să umblu din satū în satū,
Cu apuşoră din iazū
Să fiū lumiī de năcazū,
Cu apşoră trestioră
Să umblū din țeră'n țeră
Cu traista subsuoră;
Cu apuşora din spină
Să umblu totū prin străini (1).

Altă doină, totū din Moldova, și anume din Hârlău, în care se amintesce *apa de spină*, sună așa:

Maică duiósă,
Rēmăi sănētosă,
Tu când m'ai făcutū
Ghine, maică, țī-o părutū,
Da când m'ai scăldatū;
Rēū m'ai blăstematū,
Cu blăstemu ce alū de focū
Di nu mai am în lumi norocū.
Și m'ai scăldatū cu apă de schinū,
Di sunt în lume totū străinū,
Și m'ai scăldatū cu apă din iazū
Și sunt în lumi di năcazū (2).

Mai pe scurtū *orī ce apă stătută* sau *stătătore*, *lină curgētore* și în acela-și timpū *tulbure* sau *amestecată* cu felurite ingrediente nu e nici de cum bună de scaldă pentru copilulū nou-născutū, căci o astū-felū de apă e simbolulū nenorocirii. Dovadă despre acēsta mai roproducemū încă și următoreā doină din Fundulū-Moldovei în *Bucovina*:

Frunțișoră mērū mēruntū,
Mămuța când m'o făcutū

(1) Sevastos, Căntece, p. 21.

(2) Canian, op. cit., p. 183.

Tare bine i-o părutū,
Iară când m'o legănatū
Tare rău m'o blăstematū
Cu blăstēmū amarū de plānsū,
Tare de mine s'o prinsū.
C'unū piciorū m'o legănatū
Și din ochi o lăcrămatū
Din gură o blăstematū
Diminéța m'o scăldatū
M'o scăldatū cu apă lină
Ca să fiū, mamă, străină,
L'amiaqū cu-apă din lătocū (1),
Ca să nu mai am norocū,
Séra cu apă din iazū
Ca să fiū totū de năcazū (2).

Dacă apa se iea dintr'unū părțū curatū și repede curgătorū saū dintr'o fântānă, care după credința poporului e cea mai potrivită, atunci băiatulū, ce se scaldă într'insa, va fi sănătosū și bine crescutū; iar dacă va fi luată de *sub vre-o punte*, atunci *va fi vitézū de munte*. Iată ce ne spune o doină poporală și în acéstă privință:

Spune-mi maic' adevăratū
Cu ce apă m'ai scăldatū!
Orī cu apă de părūū
Să portū pistóle la brăū?
Orī cu apă de fōntānă
Să portū sabia 'ntr'o mână?
Orī cu apă de sub punte
Să fiū vitézulū de munte! (3)

Pe lângă plantele înșirate mai sus, cari sunt îndătinatē a se pune în prima scăldătoare a copilului, mama acestuia,

(1) În Moldova cuvântul acesta se rostescē *lăptocū*.

(2) Dict. de Paraschiva L. Leuștēnū.

(3) P. N. Oltenescu: «Căntece pop.» în «Amiculū poporului,» an. I. Pesta 1867, p. 295.

după ce se însănătoșează și se rădică din pat, mai pune după împrejurări și trebuință încă și multe altele, parte pentru ca copilul să nu se dióche (1), parte pentru ca să se întărească, să fie frumos, sănătos și voinic. Cele pentru întărire sunt mai cu sémă *românița*, *mintă creță* și *negră*.

După botezul copilului mai pune încă și *câte-va fire de grâu*, cari însemnă că precum e grâul mai ales și mai căutat dintre toate pânile, așa să fie și pruncul nou-născut. Și grâul de-aceea se pune abia după botez în scaldătoare, pentru că el, după credința poporului, e *sfânt ca și mirul* (2), de óre ce, după cum arată și următoarea legendă din *Maramureș*, e făcut din carnea Domnului nostru Is. Chr. când a fost restignit:

Dumnezeu când a umblat

Toți sfinții l'au întrebat:

— «Grâul cel curat,

Vinul strecurat,

Și mirul cel sfânt

Din ce-să pe pământ?

Din ce sunt făcute,

De-să așa plăcute?

— «Voii prea bine știți,

Deci ce mai voiți,

Bine, foarte bine,

Căci ați fost cu mine,

Când noi am eșit

La câmp părăsit

Sus la Rusalim,

Ca să mai privim

Grâne fără spic

Și vii fără vinuri

Și flori fără miruri.

Indată în cale

La fântână 'n vale,

Rece vânt ușor,

Paltin galbinor,

Sub frunze mărunt,

La umbră rotundă

Boi, vaci adăpăm

Și noi însetăm.

Voii ați și-adormit,

Eu am strejuit

Tirani, Evreii,

Mânioși ca lei,

Au și aușit,

La noi au venit,

Voii toți ați scăpat,

Dar eu m'am lăsat

Să paț pentru voi

Și turma de oi.

Și ei mă legară

(1) Com. de d-lu Rom. Simu.

(2) Dict. de Maria Vasiliuț din Poiana-Stampii.

Și prinsu mă purtară
 Până la Pilatū,
 La casa de statū.
 Legea îmi punea
 Din care eșia
 Să fiu răstignitū
 Și batjocoritū
 Pe cruce de bradū
 Precum vrea Pilatū.
 Apoi m'au întinsū
 Și tare m'au strînsū,
Carnea josū cădea,
Pe unde pică
Grău bunū se făcea.

Cue de oțelū
 Dândū cu maiū de fierū,
 In mână, în piciore,
 Cuele bătea,
Sângele-mi curgea,
Pe-unde picură,
Vinū bunū se făcea.
 Și spinī adună
 Și mă 'ncunună,
 Tare mă 'mpungea,
Sudórea-mi curgea,
Pe unde pică
Miruri înfloreă (1).»

Româncele din *Transilvania*, pe lângă unele din plantele arătate mai sus, mai punū încă și o *nucă mică* ca aluna, pentru ca copilulū ce se scaldă într'insa să nu se vateme, iar dacă *bóșele* i sunt ceva mari, să scadă; la copile să nu le crească prea mari țifele (2).

Româncele din *Țera-Românescă*, scaldându copiii în ȕiua de *Sân-Tóderū* punū în scaldătóre *pietricele și florī de fēnū*, ca să fie sănătoși ca *pétra* și *drăgăstoși* ca *florile* (3).

Pe lângă acésta mamele mai întrebuintéză încă și o mulțime de descântece, farmece și vrăji în timpulū scaldării, și anume: descântecele ca stîngerea cărbunilorū în scaldătóre, pentru ca să nu se dióche, apoi și pentru ca să fie feritū de tote rēutățile, bólele și spiritele cele necurate; iar farmecele și vrăjile, mai alesū dacă e fetiță, pentru ca acésta să fie frumósă, atrăgétóre, încântátóre și farmecátóre.

Iată ce ne spune, cu privire la acéstă datină fórté rēs-

(1) Familia, an. VIII, Pesta 1872. p. 198.

(2) Com de d-lū Rom. Simu. — O fată, care are țife mari, nu e frumósă, ci cu câtū e mai trasă cu atăta e mai frumósă.

(3) Ionénū, op. cit., p. 21

pândită printre Români și V. Alecsandri în «*Legenda Rândunică* :»

O țină coborită din zodia cerescă
Veni să o descânte, s'o legene, s'o crescă,
Să-î dee farmecū dulce, podóbe, scumpe darurī,
S'o apere 'n viéță de-a ȕilelorū amarurī.
Ea-î puse-o scăldătóre cu apă ne'nceptută,
De plóie neatinsă, de sóre nevěđută,
Și 'n apa încăldită cu lemnū miroditorū
O trestie, unū fagurū și-o flóre de bujorū,
Menindū prin șópte blânde copila să devie
Năltuță, mlădiosă ca trestia verđie,
La graiū ca mierea dulce, la chipū fărmedătóre,
Și ca bujorulū mândru de ochī atrăgětóre (1).

Datina de-a pune diferite plante, și mai alesū florī miro-
sitóre, în scăldătóre copiilorū, e usitată nu numai la Români
din Bucovina, ci și la cei din alte țeri. Dovadă desprea acé-
sta avemū nu numai esperința de tóte ȕilele, ci și o mul-
țime de doine. Iată una din *Transilvania* :

În cea verde dumbrăviță
Șéde-o dalbă copiliță
Têneră ca și-o mlădiță.
Câți voinici că o vedea
Toți din gură îi ȕicea:
— Copiliță, draga mea,
Îan trageți tu cununa
De pe códa ochiului
Mai pe vírvulū capului,
Că tu 'n lume de-î trăi
Mulți voinici îi nebuni.
— Nu-î de vină cununa,
Că-î de vină maica mea,
De ce m'a făcutū așa.

(1) Opere complete. Poesii. Vol. III, Bucuresci 1875. Legende, p. 80.

Frunză verde lemnü de bradü,
Că pe mine m'a scäldatü
Totü în rosmarinü și florü
Să fiü dragă la feciori,
In rosmarinü de celü verde
Să fiü dragă cui më vede (1).

Ba, mamele trebuie să iec förte bine séma nu numai la ceea ce punü în scäldatóre, ci chiar și la *vănuța* sau *covățica*, în care se scaldă copilulü, din ce felü de lemnü e făcută acésta, precum și la aceea, pe ce timpü se cuvine a se scälda copilulü.

Dacă e *vănuța*, trebuie să fie făcută din *lemnü de bradü*, iar dacă e *covățică* mai cu sémă de *teiü*. Din *arinü* însă nu e bine să se facă nici una nici alta, căci în casulü aceasta noü-născutulü copilü, când va fi mare, *va petrece mai multü prin strdinü*.

Copilulü trebuie scäldatü totü-deauna înainte de apusulü sórelui. Dacă se scaldă când apune sórele sau mai târđiü, atunci capëtă *plânsori* și nu póte de felü dormi (2).

În *Têra-Românéscă* credü Româncele că e bine, și de-aceea și 'ndătinéză, de a scälda copilulü numai diminéța după răsăritulü sórelui și séra mai nainte de-a apune, ca să nu-i piérah vederile când se va face în vêrstă (3).

În timpulü scälďării, dacă copilulü e *spurcatü*, e bine, după credința Româncelorü din *Transilvania*, să se bage în scaldă *viorele albe* și *cójü de salcă*, după ce mai întâi par-tea de-asupra, adecă cea verde, i s'a rasü (4).

Totü pentru spurcatü se mai observă încă și următórea procedură: i se face în trei Vineri scaldă de lapte mulsü

(1) I. Popü Reteganulü Trandafirü. și viorele, p. 89.

(2) Pretutindene în Bucovina.

(3) Ionénü, op. cit. p. 15.

(4) Com. de d-lü Rom. Simu.

dela trei vaci în trei Vineri de *trei mueri iertate*, adecă bē-trâne. Iar nemijlocitū după scaldă se unge cu untură rāncedă de căpētātū. Untura acēsta se pune de-asupra la unū cornū, unde adecă se întâlnescū douē gardurī saū zidurī, iar laptele se varsă peste untură (1).

Româncele din *Bucovina* spală nu numai corpulū copilului, ci și gurița acestuia, anume ca să nu capete *plesne*.

După scăldare mai fie-care romāncă îndătinēză a unge pre copilulū scăldatū cu untū saū și cu altū-telū de unsóre, anume ca să i se móie ciolanele, și; dacā cum-va e sclintitū, șolditū, saū are unū altū defectū óreși-care corporalū, să-lū pótă din cu bună vreme afla și îndrepta.

Datina acēsta se vede și din următórea poesie pop. din Bârgău în Transilvania:

Pân' ce-sū negru, nu-sū țiganū,
Că-sū copilū de moldovanū,
Că m'o unsū mama cu untū
Să fiū tuturilorū plăcutū,
Că m'o unsū mama cu zară
Să fiū plăcutū la o țeră (2).

Mai departe adese-orī îndătinēză mamele după scăldare, nu numai a înfășa pre copiii lorū, fie băeți saū copile, în obiectele necesare spre acestū scopū, ci totū-odată a-i și împodobi cu diferite florī.

O doină poporană, care ne amintesece datina acēsta, sună precum urmēză:

Mândră mămuc' am avutū,
Frumosū copilū m'a făcutū,
M'a 'nfășatū cu florī de munte,
Toți gura să mī-o asculte,
Mândrele să mī-o sārute (3).

(1) Com de d-lū Rom. Simu.

(2) I. Popū Reteganulū, Chiuiturī, de carī strigă feciorī în jocū. Gherla 1891, p. 99.

(3) Poesii pop. în «Amiculū pop.» an. I. Pesta 1867. p. 264.

Precum după scăldare, așa și după ce l'aŭ înfășatŭ și pusŭ în lĂgĂnŭ ca sĂ adĂrmĂ, fie-care mamĂ atĂtŭ din Dacia-traianĂ cĂtŭ și din *Macedonia*, iea cu degetele stupitŭ din gurĂ și-lŭ unge la ochi, îi face cruce de trei ori, dacĂ e botezatŭ, și-lŭ trage de nasŭ pĂnĂ la 40 de țile, parte, dupĂ cum am spusŭ și mai susŭ, ca sĂ nu se pĂtĂ apropia spiritele cele necurate de dĂnsulŭ, și parte ca sĂ fie vioiŭ și nasulŭ sĂ se capete o formĂ frumoșĂ (1).

CĂnd aruncĂ scĂldĂtĂrea afarĂ nu e de ajunsŭ în cotro și unde o aruncĂ, ci totŭ-odatĂ și cĂnd o aruncĂ. Așa, dupĂ credința RomĂncelorŭ din *Transilvania* și *Moldova*, nici odatĂ nu e bine de a se arunca scĂldĂtĂrea afarĂ dupĂ ce înserĂzĂ saŭ, chiar în decursulŭ noții, ci totŭ-deauna înainte de acĂsta. De aceea se și țice apoi cĂ copilulŭ nu e bine sĂ se scalde înainte de apunerea sĂreleŭ (2).

Totŭ așa credŭ și RomĂncele din unele pĂrți ale *RomĂniei*. IatĂ ce ne spune în privința acĂsta d-lŭ IonĂnŭ:

«LĂturile, în cari se scaldĂ unŭ copilŭ, sĂ nu se mai arunce afarĂ, dacĂ a scĂpĂtatŭ sĂrele, cĂci capĂtĂ copilulŭ *plĂnsŭ*, suspinŭ și murdĂrie în capŭ (3).»

Asemenea nu îndĂtinĂzĂ de-a arunca scĂldĂtĂrea pe vre-unŭ gardŭ, cĂci țice o doinĂ poporanĂ din *Transilvania*:

Spune-mi maic' adevĂratŭ
Scalda unde mi-ai țipatŭ?

(1) Datina și Credința RomĂnilorŭ din Bucovina. — Burada: Obiceiurile la nascerea copiilorŭ, în op. cit., p. 45: «DupĂ ce copilulŭ s'a înfășatŭ și s'a pusŭ în *sĂrmĂnițĂ* (lĂgĂnŭ) ca sĂ adĂrmĂ, muma iea cu degetele scuipatŭ din gurĂ și-lŭ unge la ochi, îi face cruce de trei ori, de e botezatŭ, și-lŭ trage de nasŭ pĂnĂ la 40 de țile, pentru ca sĂ fie vioiŭ.»

(2) Com. de d-lŭ Rom. Simu; — «ȘeqĂtĂrea», edit. Arturŭ Gorovei, an. I. FĂlticeni, 1892, p. 52: «ScĂldĂtĂrea copiilorŭ nu e bine s'o dai nĂptea afarĂ.»

(3) IonĂnŭ, op. cit., p. 17.

*Dór în vîrvulă gardului
Să fiu sluga satului
Cătana 'mpëratului? (1)*

Allă doină, totă din *Transilvania*, care asemenea ne amintesc despre credința acésta, sună :

Spune, maic', adevërată
În ce scaldă m'ai scaldată :
În scaldă de Joi séră
Ca să 'nconjură maic' o țără ?
Spune, maic', adevërată
Unde scaldă m'ai țipată :
Peste ună gardă cu spină
Ca să fiu totă în străină ?
Spune, maic' adevërată :
Unde scaldă m'ai țipată :
Peste ună gardă cu pirlază
Ca să fiu totă de năcăză
Și cu lacrimi pe obrază ? (2)

Dacă voescă ca copilului să-i mērgă bine, să se îngrășe, atunci Româncele din unele părți ale *Transilvaniei* îndătinéză de-a arunca scaldă în apropierea unei *cocine* sau *cotețu*, însă și în casulă acesta se iea tare bine séma ca loculă, unde se aruncă să fie curată (3).

În alte părți, totă din *Transilvania*, aū datină de-a vërsă apă, în care și-aū scaldată copiii și cu deosebire copilele, nu numai într'ună locă curată, ci totă-odată și la *tulpina unuă nucă* (4), și acésta din urmă cu scopă ca totă făptura

(1) Ioană Stapa Poesii pop. din Serpreușiu, comitatulă Aradulă, în «Gazeta poporului», an. IV. Timișóra 1888, No. 19.

(2) Eufrosina Săndiană, «Doine și hore din poporă» în «Șeșetóra» ed. de Ios. Vulcană, an. VIII, Oradia mare, 1882, p. 88.

(3) Com. de d-lă Rom. Simu.

(4) Jarnik și Bărsenă, op. cit. p. 332: «Asēmenea facă și fetele cu apă, în care s'ău spelată. Totă-odată përulă, ce le rămăne la pïeptănală, îlă viră fetele într'o scorbură de nucă, căci astă-felă credă ele, că voră avé totă-deauna cōde lungă și frumōsc.»

și statura corpului loră să fie frumoasă și atrăgătoare. Dovadă despre acesta avem, între altele, și următoarele versuri dintr'o doină poporană:

—Eū, lele, de dorulū tēū,
Nu potū sluji domnu-meū,
Nici s'ascultū pe tată-tēū!
—Bade, nu te supără,
Că dēū nu e vina mea
Ci-ī vina măicuța mea.
Ea frumoșa m'a făcutū
Și eū ție ți-am plăcutū
Ca piperulū Grecilorū,
Ca tāmâia popilorū.
Când măicuța m'a scăldatū
Ea ciupa că mī-a țiapatū
Totū în umbra nucilorū
Spre chinulū voinicilorū (1).

Totū spre scopulū acesta, adecă ca copilele, când vorū ajunge fete mari, să placă junilorū, îndătinéză și Româncele din *Banatū* a arunca scăldătórea, în care-și scaldă copilele când sunt mici, în *resvorulū vinilorū* (2). Iată o doină și din acéstă țera, care ne arată nu numai unde se aruncă scăldătórea, ci totū-odată și aceea în ce o încăldescū, adecă într'o ólă nouă, ca și Româncele din Bucovina, și mai de parte ca și ele îndătinéză a-și scălda copiiī în lapte dulce:

Pe câmpulū cu seminicū
Ară badea și-unū voinicū,
—Bunū lucru, bade, la plugū,
Bine tragū boiī în jugū.
←Mulțamū, mândră drăgăstósă,
Ce scii da vorbă frumoșă!

(1) Jarník și Bársenū, op. cit. p. 17.

(2) In resvorulū viilorū.

—Nu-să de vină eă, bădiță,
Ci-i de vin-a mea măicuță:
Că mama mea m'a scăldatū
Și scălduș' a lepădatū
In resvorulū vinilorū
Să fiū dragă junilorū.
Nu-să de vin' eă, bădiță,
Ci-i de vin-a mea măicuță:
M'a scăldatū din olă nouă
Ca să fiū dragă și vouă.
Nu-să de vină eă, bădiță,
Ci-i de vin-a mea măicuță:
M'a scăldatū din olă verde
Să fiū dragă cui mă vede.
Nu-să de vină eă, bădiță,
Ci-i de vin-a mea măicuță:
M'a scăldatū în lapte dulce
Să fiū mândră ca și-o cruce,
Și scălduș'a lepădatū,
De câte ori m'a scăldatū,
In resvorulū vinilorū
Să fiū dragă junilorū (1).

Precum scăldătórea nu e bine de-a se arunca în fie-ce locă, totă așa nu e bine de-a se pune și vănuța saă covățica, în care s'a scăldatū copilulū, ori și unde.

Dacă *tróca* (covățica) de scaldă se pune cu gura în josă ori cătră părete, atunci credă *Româncele din Transilvania* că copilulū móre (2).

În fine vr'ó câte-va cuvinte și asupra pelincelorū, și apoi închiermă capitolulū acesta.

Pelincele unū copilū se spală de regulă în scăldătórea în care s'a scăldatū acela. Nu este însă bine ca ele să se

(1) G. Trăilă, în Familia, an. 1866. Pesta p. 393.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

spele pe dosă, până ce copilul nu va împlini trei ani, *căci i se va întorce și lui anusul pe dosă* (1).

Pelincele sau cărpele unui copil să nu se usuce la sora nici la vânt, până nu este botezat, *căci se pârlesce când va umbla prin sora*.

Când se pună cărpele unui copil afară să se usuce, să nu le apuce sfințitul sorelui, *că copilul capătă plânsă multă*; dacă însă le apucă afară, să le scuture pe foc, apoi să le aducă în casă (2). Iar dacă le-a adus și voesce să înfeșe copilul, să le afume mai întâi cu *secărică*, căci numai dacă le afumă nu capătă copilul *plânsori* (3).

Dacă pelincele copilului rămân peste noapte afară, se crede că spiritele necurate, despre cari amintit deja mai sus, le pocesc. Iar dacă au rămas și, aducându-se după aceea, se întrebunțază, atunci lesne i se poate întâmpla copilului ceea ce i se întâmplă în casul când rămâne singur (4).

În *Banat* se crede asemenea că scutecele nu este bine a se întinde să se usce (sventeze) pe gard, pe prăjină sau pe sfori, ci ele să se pună la sventat pe o rotă de car sau de trăsura, adusă anume spre scopul acesta și pusă în chilie lângă cuptor sau sobă. Când se pună la uscat mama sau moșa trebuie să țină :

«Cum e rota de iute și de ageră, așa să fie și nepoțelul sau nepoța mea N. de iute, ageră și îndămânată!»

Făcându-se acesta se crede că copiii, pentru cari s'au uscat în chipul acesta scutecele, vor avea o deosebită agerime și istețime! (5).

(1) Ionénú, op. cit. p. 18.

(2) Ionénú, op. cit. p. 17.

(3) Dat. și cred. Rom. din Bucovina.

(4) Com. de d-lă G. Tomoiagă. — «Șečetorea» edit. Artur Goroșei, an. I. Fălticeni 1892. p. 52: «Scutecele copiilor nu trebuie lăsate noaptea afară.»

(5) Com. de d-lă I. Popovici.

Copilul micu să nu se ștörgă la gură cu cârpe dela ședututū lui, căci când se va face mare îi va miroși gura (1).

Asemenea nu e bine, din ȕiua în care a începutū copilulū a se înfășa și până după botezū, ca pelincele menite pentru dînsulū să se întrebuiņeze de cei de casă ca *obiiele* (sing. obială), fiind că se crede și se ȕice că *acelū copilū nicī când nu pōte fi omū însemnatū, cu vaȕă în lume, iar când* ajunge în etate de 2—3 ani începe a-i puți din gură, și așa-i pute apoi până ce mōre (2).

În fine mama română din *Bucovina* și *Transilvania*, după ce a scăldatū copilulū, după-ce l'a înfășatū și i-a spelatū pelincele, trebuie numai decăt să se spele și ea în altă apă curată și abia după aceea să-i deo țîță, căci *alt-felū îi curgă urechīle* (3).

În *Țēra-Romānescă* în scăldătōrea unui copilū nebotezatū mōșa își spală piciōrele, *ca copilulū să umble curēndū în piciōre și să fie iute la mersū* (4).

După ce s'a botezatū copilulū, nu e mai multū nimēruī iertatū să-și spele piciōrele în scăldătōre, căci e pēcatū (5).

(1) Ionēnū, op. cit. p. 19.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(3) Com. de d-lū Rom. Simu.

(4) Ionēnū, op. cit. p. 17.

(5) Credința Romānilorū din Bucovina.

VIII.

SLOBOȚIREA CASEI.

În cele mai multe părți locuite de Români este datină ca în aceeași zi, în care s'a născut pruncul, să se facă și *sloboțirea casei*.

Acésta se face ast-felū :

Preotulū, înscințatū fiindū de cătră unū familiantū alū femeii bolnave, se duce la locuința acesteia, și ajungēndū la starea locului face mai întâi *sfințirea cea mică a apei* după rînduiala bisericéscă. Apoi, aprinđēndū o lumină și cădindū tōtă casa cu tămăe, începe : *Bine cuvîntatū este Dumneđeulū nostru; . . . Sfinte Dumneđeule; . . . Tatălū nostru; . . . Că a ta este împērația și tropariulū Țilei saū alū sfîntului de rîndū*. După acésta, puindū *epitrachilulū* pe capulū nepōtei, cetesce rugăciunile prescise din rugăciunariū (molitvenicū) *pentru grăbnica ei însănătoșare și rădicare din patulū durerilorū precum și pentru curățirea de tōtă spurcăciunea și întinăciunea trupéscă; apoi pentru păzirea ei de tōtă tirania diavolului și de tōtă năvdlirea duhurilorū celorū nevēđute; de neputință, slăbiciune, rîvnă, invidie și deochi;*

iar pruncului nou-născutū ca să fie păzită și ferită de totă fermecătura și răutatea, de totū vișorulū protivniculū și de dukurile viclene din ȃi și cele din nȃpte, și ca să se pȃtă învrednici a se închină bisericei pămîntesci, care este de Dumneȃu pregătită spre preamărirea numelū sȃu celui sfințū într'însa.

Nemijlocitū după ce s'aū cetitū rugăciunile acestea nepȃtei, luândū mȃșa, care a rădicatū prunculū, pre acesta în brațe și ingenunchindū cu dînsulū, preotulū îi cetesce și ei rugăciunea de curățire.

Dacă, afară de mȃșă, aū mai statū și alte femeī întru ajutorū nepȃtei la nascere, atunci preotulū le cetesce și acelora rugăciunea de curățire.

Sfirșindū preotulū de cetitū tȃte rugăciunile usitate la acȃstă ocasiune și făcendū încheierea, dă nepȃtei din apa sfințită de trei orī de bȃutū, stropesce apoi în crucișū atătū casa cātū și pre nepȃtă precum și pre toți cei ce se mai află în casă, dândū în același timpū fie-căruia s-ta cruce de sărutatū.

Cu acȃsta apoi se încheie întrȃga rînduială usitată la *Sloboȃirea unei case* (1).

În *Macedonia* asemenea se chȃmă preotulū, nu multū după nascere, ca să facă aghiasmă, cu care se stropesce apoi copilulū, lehusa și tȃtă casa; apoi mȃșa, lehusa și tȃte femeile, cari aū fostū în casă înainte de sosirea preotulū, se spală pe mîni cu acea aghiasmă (2).

În multe locuri însă nu e datină ca preotulū să facă *Sloboȃirea casei* în aceeași ȃi, în care s'a născutū prunculū,

(1) În Bucovina și România veȃi Ionȃnū, p. 8. În Banatū și Ungaria, com. de d-lū I. Popovicī și El. Popū : «Sloboȃirea casei se faceașa : se stropesce casa cu apă sfințită, și apoi e iertatū orī și cui a intra într'însa.»

(2) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, op. cit. p. 40.

ci cu vr'o câte-va ڏile saũ chiar ŝi sęptęmãni mai târđiũ, ŝi anume atunci, cãnd nepõta s'a rãdicatũ din patũ ŝi põte umbla prin casã.

In acele locuri deci, unde se aflã datina din urmã, in-datã ce o femeie a nãscutũ, se duce mõŝa la preotulũ localũ cu un vãsciorũ, o stecã de apã curatã, cu unũ struțũ de busuiocũ pusũ in gura steclei, ca preotulũ sã facã rugãciunile apei (1).

Preotulũ face *sfințirea micã a apei*, ca ŝi 'n casa nepõtei, apoi cetindũ mõŝei *rugãciunea curđteniei*, îi dã apã sfințitã ca s'o iee cu sine.

Mõŝa, luãndũ apa sfințitã ŝi întorcẽndu-se la casa nepõtei, îi dã cesteia dintr'insa de trei ori de bęutũ ŝi totũ de atãtea ori o stropesce, apoi o spalã pe mãni ŝi pe fațã anume ca *sã fie curatã* ŝi abia dupã aceea mãnãncã ŝi bea, *cãci altũ-felũ lehuza este spurcatã* (2).

Stropesce dupã aceea ŝi ea tõtã casa, ca ŝi preotulũ, cu o parte din apa sfințitã adusã; cea-laltã parte însă o pãstrẽzã, ca sã aibã ce pune ŝi 'n scãldãtõrea pruncului, ŝi anume cam atãta, cãtũ i-ar putẽ ajunge pentru trei, cincĩ saũ nouẽ scãldãtori. De regulã se pãstrẽzã cam atãta, cãtũ i-ar ajunge de pusũ in trei scãldãtori mãcarũ cãte unũ micũ pãhãrelũ. Iar apa acẽsta se pãstrẽzã ŝi se pune in scãldãtõrea copilului de aceea, ca acesta sã fie feritũ de bõle, de diochiũ, de fermecãtorii, precum ŝi de multe alte rẽutãři.

(1) In Bucovina, Romãnia, Banatũ ŝi Ungaria, com. de d-niũ I. Popovicĩ ŝi El. Popũ.

(2) In Bucovina ŝi la Ionẽnũ, op. cit. p. 8—9, ŝi dict. de Mariuca Nistorũ, romãncã din comuna Mãlini in Moldova : «*Slobõđirea casei* se face dupã nas-cere ; se face aghiasmã, cu care se spalã nevasta ŝi mõŝa, cea dintãiũ, ca sã põtã eŝi pãnã afarã, cea din urmã ca sã põtã merge ŝi in altũ locũ. La acẽstã ocaziune dã nevasta mõŝei, pentru cã acẽsta i-a turnatũ aghiasmã pe mãni ca sã se spele, o pãreche de mãneci de mõŝã.

Atâtŭ femeea, care a născutŭ, câtŭ și mōșa, care a rădicatŭ saŭ a apucatŭ prunculŭ, sunt, după cum am amintitŭ și mai sus, considerate de poporŭ ca *necurate, întinate, spurcate*. De aceea atâtŭ uneia câtŭ și alteia i se cetesce rugăciunea de curățire și se stropescŭ cu apă sfințită.

Despre mōșă, care se 'ncumetă a eși din casa nepōței și a intră în altă casă străină, înainte de ce i s'a cetitŭ rugăciunea de curățire, se crede și se spune că *spurcă totŭ satulŭ*. Dreptŭ aceea nici o mōșă creștină, respective română, nu se încumetă de felŭ a merge în altŭ locŭ, înainte de ce i s'a cetitŭ rugăciunea acēsta, dōră numai la preotulŭ, însă și aice anume numai ca să i se cetēscă rugăciunea acēsta.

După ce i s'a cetitŭ rugăciunea de curățire, mōșa pōte orŭ și unde să mērgă. Pe câtŭ timpŭ însă se ocupă cu pregătirea mâncării la nepōtă, și voesco să se ducă acasă, nici odată nu e bine a se lăsa să mērgă cu mâna gōlă, ci orŭ de câte orŭ s'ar duce e bine ca să i se dee, de nu alta, măcar o bucățică de pâne saŭ unŭ blidŭ de făină și acēsta din cauză ca copilulŭ să nu fie *sărădciosŭ*, ci să aibă totŭdeauna de unde da, să fie avutŭ și îndestulatŭ în viața sa, precum s'a îndestulatŭ și mōșa (1).

Nepōtei însă până la 40 de zile nu-i este de felŭ iertatŭ să iasă saŭ să însereze peste hotarulŭ gospodărei sale. Iar dacă iese după apusulŭ sōrelui din casă, atunci celŭ puținŭ să se îmbrobode; nefăcēndŭ acēsta, se crede de obiceiŭ, că spiritele cele rele potŭ să o pocēscă, și orŭ o amețescŭ, orŭ o nebunescŭ, orŭ o schimosescŭ; ba se crede, că o potŭ lua chiar și pe sus și apoi nu se pōte mai multŭ nicăiri afla (2).

Nepōta, care cutēză a umbla fără de rugăciunea de 40

(1) Com. de d-lŭ G. Tomoiagă și alți Români din Bucovina.

(2) Com. de d-lŭ G. Tomoiagă.

de ȃile prin satũ sau numai prin vecini, e privitã de cãtrã cele-lalte femei ca o cãlcãtoare de lege, necredincioasã și mare pãcãtoasã. Dreptũ aceea rarũ cine își face de lucru sau vorbesce cu dinsa (1).

Dupã credința Romãnilorũ slavisãți din *Moravia*, nepotei asemenea nu-ĩ este nici cãnd încuviințatũ sã iasã din odaie și din casã în timpulũ celorũ șese sãptãmãni. Dacã nepota s'ar încumeta sã iasã sub ceriulũ liberũ, atunci s'ar face vinovatã viitoarei batere de ghiațã (*IIagelschlag*) (2).

În *Ungaria*, femeii care a nãscutũ, nu-ĩ este de felũ iertatũ pãnã la 40 de ȃile sã între în țarinã (hotarũ) din aceeași cauzã, din care nu-ĩ este iertatũ nici celei din *Moravia*

Asemenea nu-ĩ este iertatũ sã mERGã la fãntãnã și la vale, pentru cã, dacã merge, îi rãmãne acolo țifa. Care vrea sã mERGã la fãntãnã și totũ-odatã sã aibã și țifã, dupã ce a ajunsũ sã mãnãnce o bucatã de pãne șeđendũ pe lodbele (disdelele) fãntãnei (3).

În *Macedonia* lehusa pãnã la patru decĩ de ȃile nu icse din casã dupã ce a asfințitũ sãrele. Cãnd se duce pentru prima datã prin ogradã, își acopere pieptulũ cu pãrulũ ca sã nu-ĩ fugã laptele; în *Vlaho-Clisura* și în alte locuri își pune cođile în gurã (4).

Și precum mõeși și nepotei, pãnã ce nu li se cetescũ rugãciunile de curãțenie, nu le este încuviințatũ a cãlcã peste pragulũ altei case, așã și ori-cãrei femei care are *rĩndurile*, consideratã fiindũ de poporũ asemenea de necuratã, nu-ĩ este iertatũ, o sãptãmãnã începẽndũ din ȃiua nãscerii, chiar și'n casulũ acela, cãnd s'ar fi botezatũ copilulũ în restim-

(1) Com. de d-lũ I Berariũ, parohũ și exarhũ.

(2) Enders. op. cit. p. 39

(3) Com. de d-lũ El. Popũ.

(4) Burada, Obiceiurile la nãscerea copiilorũ în *Macedonia*, op. cit p. 48.

pulă acesta (1), ba după unii chiar și până la șese săptămâni (2), a se duce în casa, unde se află vre-o nepotă, ca copilul nou-născut să nu capete bóla numită *roșafă* sau *rofii* precum și alte bube rele. Și dacă cu toate acestea, din nesciință sau din altă cauză óre-și care, o astú-felú de femeie întră într'o casă, unde e unú copilú nou-născutú, e îndătorită să spue mamei copilului poziția sa. Și atunci copilul nu capetă *roșafă*. Dar dacă tăinuesce adevărulú, atunci copilul de bună sémă mai de vreme sau mai târziu capetă *roșafă*. Și de se întemplă una ca acésta, atunci mama copilului se supără grozavú de tare asupra femeii, care i-a tăinuitú starea sa.

Spre a se evita însă o astú-felú de neplăcere, ca să nu capete copilulú *roșafă*, móșa saú, dacă acésta nu e în casă, apoi mama copilului saú și altă femeie întreabă pre femeea ce a venitú orí de este curată.

Dacă femeea este curată spune, iar de nu atunci se duce la copilú și prindéndu-lú de piciorúțe díce: să fii mai curatú și mai frumosú de cum sunt eú acum (3).

Totú pentru ca să nu capete copilulú *roșafă* unele móșe anină unú semnú roșú de-asupra úșei în casă, d. e. o bucată de strămătură roșă, o cordea roșă, unú pèrú roșú, etc. Făcéndú acésta se crede că copilulú e feritú de orí și ce reú (4).

În unele părți din *Transilvania* se face *Slobođirea casei*

(1) Dict. de P. L. Leușténú.

(2) Com. de d-lú G. Tomoiagă.

(3) Dict. de P. L. Leușténú.—În *Transilvania*, scrie d-lú B. Iosofú, dacă vre-o femeie care tocmai atunci este cu rëndurile femeesci cercetéză pe ceea ce a născutú de curéndú și intrándú în casă nu díce, uiténdu-se și admirándú pe copilú: «eú sunt mai uritá decât tine,» atunci copilulú se umple de bube.—Totú așa e usitatú și la Românií din Ungaria, com. de d-lú Elia Popú.

(4) Com. de d-niú I. Berariú și V. Tocariú.

abia după șese săptămâni, în altele însă, ca și'n *Bucovina*, mai nainte și mai ales când e lucrul câmpului. Prin urmare în totu timpul acesta nu-i este permis să iasă și să mérgă mai departe, decât curtea (ograda) casei, nici să cósă, sau să arunce ochii spre sóre, căci e păcatu. Ba în unele locuri *femea oprită* săptămâna întâia trebuie să stee în patu, în care timpu nu se cuvine nici măcar să atingă pământul cu piciorul (1).

Dacă femeia se duce unde-va afară din curte, până nu e slobođită din casă, își pierde țifa. Iar dacă o slobođe preotul din casă, când merge întâia óră la fântână, după ce a slobođit-o din casă, trebuie să verse mai întâi apă pe picioare, și apoi să se întórcă cu vasul acasă (2).

Mai departe, când iese nepóla din casă până afară în timpul celor șese săptămâni trebuie să pună peste pruncu sau lângă dñsul în légănú ceva fieru precum: unú cuțitu, unú fórfece, etc.; dacă nu e fieru, măcar o *mătură*; iar la capu să i se pună *Visulú Maicii Domnului*, că de nu face acésta, vinú *Puternicele* și i-lú schimbă. Asemenea și mama, trebuie să iee la sine vre-o bucățică câtú de mică de fieru anume ca să nu se apropie *lucru slabu* și de dñsa (3).

«Copilul, pe câtú timpu nu e botezatú, — scrie W. Schmidt, — se păzeste cu cea mai mare grijă ca să nu fie depărtatú din casă nici să se pue la pieptulú altei femei decât numai la alú mamei sale, pentru că améndoúe acestea aducú nenorocire.

«Așiderea copiii nebotezați nu se lasă nici când singuri fără ca să li se pue sub perinuță ca scutu o bucățică de fieru sau o mătură contra spiritelorú rele sau contra strigelorú.

(1) Com. de d-lú Rom. Simu.

(2) Com. de d-lú B. Iosofú.

(3) Com. de d-niř Rom. Simu, B. Iosofú și I. Georgescu.

Pentru acesta se împiedică mai cu seamă ca la întorcere spre casă să nu fie într'unu chipu neplăcutu surprinsă de cătră unu copilū uriciosū, adecă de cătră unu monstru. Dacă însă se află unulū ca alare atunci să se bată fără cruțare, până ce spiritulū celū rău saū *striga* nu aduce copilulū furatū iarăși înderēptū (1).»

Câtū de lășită e credința acesta la Româniī din *Transilvania* se pôte vedē și din următorulū pasagiū, pre care-lū reproducemū dintr'o poveste intitulată «*Nu minș*»:

«Nu multū după botezulū copilulū, când era crăiasa singurā acasă și-și legăna copilulū, întrā *zīna Ilina* la ea și o întrēbā:

— «Spune-mi dreptū: intrat'ai în casa de cătră rēsăritū?

«Ea făcū cu capulū că nu.

— «Nu ai intratū?

— «Nu!

«Atunci đina iea copilulū din lēgānū și se face nevēđutā.

«Cu câtū fu bucuria de mare la nascerea prunculū, cu atātū fu acum supērarea mai mare. Vremea însă le schimbā tōte. Peste unū anū are crăiasa altū copilū, mai frumosū decāt celū d'intăiū.

«Acum bucuria le era nespūsū de mare; ospețe peste ospețe, veselii peste veselii, dar odatā, când era iarăși numai crăiasa singurā acasă și-și scāldea copilulū, se ivesce *zīna Ilina*, pe unde și cum scia ea, și đice crăesei:

— «Fost'ai în casa de cătră rēsăritū a palutei mele?

«Crăiasa iar face din capū, că nu a fostū.

«Atunci đina iar se face nevēđutā, ducēndū cu sine și pe acestū copilū.

«Supērarea acuma nu avea māriginī. Nu se puteau din destulū mira cum și *cine le furā copiū, unulū din lēgānū și*

(1) Op. cit. p. 26.

altulă din ciupă (scaldă)! Unii curtenii își dau cu socotélă, că crăiasă e în legătură cu necuratul și acela-i fură copiii; alții ȳiceau, și cu deosebire muierile, că mamonulă a nenorocit' o de s'a făcută crăiasă și că ea îi e dătore să-i dea lui rodulă pântecelul; alții ȳiceau, că e *strigóie* și-și omóră ea copiii, orî îi mănâncă (1).»

În unele părți din *Banată* din ȳiua nascerii începându înainte și până la botezulă unui pruncă, dacă mama acestuia e singură acasă și avându trebî pe afară, e silită a lăsa copilulă nebotezată singură în casă, pune la căpătâiulă său o bucăȳică de orî și ce felă de fieră, creȳându, că în absența ei saă a altei persóne ce l'ar păzi, acea bucăȳică de fieră îlă păzesce și feresce, spre a nu se apropiă duhulă celă rěu și necurată de dînsulă. Dela timpulă botezării înainte însă póte rěmăné și singură, căci duhulă celă rěu nu se apropie mai multă de dînsulă, fiindă copilulă acum dată în scirea Tatălui cerescă și avându pe ingerulă său păzitoră, care-lă păzesce și feresce nu numai de tóte relele, ci și de tóte spiritele cele necurate (2).

Totă așa credă și Româncele din părțile *Oraviȳeș*. Acestea încă ȳică că, câtă timpă e copilulă nebotezată, nu este bine, ca să se lase singură în odae, ca nu cum-va necuratulă să-lă fure; dar dacă s'ar întempla să rěmăe singură, este bine să se pună lângă dînsulă ună obiectă de metală, de comună ună cuȳită (3)

În *Ungaria* femeea, după ce a născută, trebuie tare bine să cote de copilă, ca nu cum-va să vie *Păduréna* și să-lă schimbe cu ală ei, căci mai alesă când dórme copilulă atunci îlă póte, Dómne feră, mai iute fură, și când se scólă află

(1) I. Popă-Reteganulă, Povești ardelenesci. Parlea V. Brașovă 1888, p. 20.

(2) Com. de d-lă I. Popovici.

(3) Aur. Iana, în Familia, an. XXV, p. 483

pe alú *Pădurenii*, care e hidú, peritú, uscatú și përosú până chiar și pe obrazú. Iar dacă femeea are de mersú până la o vecină după ceva saú numai până afară după vre o trébă óre-și care, atunci trebuie să pue pe pieptulú pruncului, care se află în légănú, mătura dela ușă și fórfecele, căci apoi *Pădurena* nu-lú póte nici cum schimba (1).

În *Moldova* se crede că copilulú micú nu e bine a-lú lăsa singurú în casă, din caúsă că întră *Necuratulú* în elú; iar dacă se lasă singurú, trebuie să se pună lângă albia lui o mătură orí unú cuțitú (2).

Românii din Bucovina asemenea credú și spunú că înainte de botezú, ba chiar și după acesta până la șese sèptëmâni, nu e bine ca să se lese copilulú singurú în casă fără a i se pune, când e culcatú în covățică saú în légănú, *clescele cele de luatú foculú* saú vătrariulú, orí *mătura* saú alte lucrurí de fierú orí de lemnú din casă încrucișú pe légănú, anume ca să nu se póta apropia spiritele cele necurate de dînsulú.

Intrebuițarea *fierulú* ca mijlocú de apërare contra spiritelorú necurate este de origine fórte veche. Ea cra usitată și la *Romanii*. Iată ce ne spune în privința acésta naturalistulú Pliniu (XXXIV, 44):

«Fierulú servesce încă și spre alte mijlóce vindecătóre... așa folosesce elú contra vrăjitoriilorú stricăcióse atâtú la cei înaintați în vîrstă câtú și la copii, dacă se descrie cu dînsulú împrejurulú lorú unú cercú saú dacă se pórtă o armă (sabie) în prejurulú lorú, mai departe contra spiritelorú nocturne, dacă cuie scóse de pe mausolee se batú în pragulú ușei...»

(1) Com. de d-lú El. Popú.

(2) «Șeșetóre», an. I. Fălțiceni 1892, p. 52. — Idem. p. 19: «Când eși din casă și leși copilulú în albie singurú, să pui lângă elú mătura orí unú cuțitú, ca să nu între Necuratulú în elú.»

Lăsându-se prunculă singură până la șese săptămâni în casă și nepuindă maica sa, chiar și când iese numai până afară sau se repede după ceva la o vecină, nisce *clesce*, *mătură*, *coleșeriă* (melesteu), sau măcară ună simplu băfu în crucișă peste lăgănulă sau covata, în care e așezat, atunci vină spiritele cele necurate la dînsulă, și ce felă de spirită rău vine mai întâi la dînsulă, așa lucră și cu prunculă de rău, adecă unulă e în starea să-lă *mușescă*, altulă să-lă *calicescă*, ală treilea să-lă *schimosescă*, ală patrulea să-lă *strîmbe*, ală cincilea sa-lă *chiorescă*, ală șeselea să-lă *usuce*, ală șeptelea să-lă *nebunescă*, și multe bóle și neputințe potă să-i causeze.

Mai departe spună și credă Româniă din Bucovina că până la șese săptămâni și mai alesă până după boteză nu e nici de cum bine de-a scóte copilulă afară după apusulă sórelui, căci și în casulă acesta încă póte să i se întemple vre-o nenorocire (1).

Totă din acéstă causă, până nu iese femeea din casă la șese săptămâni, nu e bine să usce cârpele copiluluiă afară (2).

Aceeasă datină și credință se află și la Româncele din *Macedonia*.

Iată ce ne spune în privința acéstă d-lă Burada:

«Nici odată prunculă nu se lasă singură în odaie; de se întemplă ca muma să mérgă măcar până în odaia de alături, atunci ea pune lângă elă o mătură, care ține locă de o persónă, căci altmîntrelea se crede că vine *strigoifulă* îndată și-lă schimbă, vedéndu-lă singură, sau îlă face *vampíră* (li-liacă).

«Asemenea și hainele copiluluiă nu se lasă în ogradă după ce a sfințită sórele, decât numai după ce a împlinită

(1) Com. de d-lă G. Tomoiagă.

(2) Com. de d-lă Rom. Simu.

unū anū. Se crede că *Zinele*, cari sunt foarte iubitoare de copii mici, aducū bōlă în hainele lorū ca să-ī ice apoi cu ele (1).»

La *Slobođirea femeii din casă* mōșele din *Transilvania* îndătinēză de-a pune copilului aiū și grăū la fașă pentru *deochiū*; iar cānd ese femeea din casă afară, se crede că nu e bine să se ducă nicăiri de acasă, ca să nu se facă copilulū uliřarnicū (2).

În *Moldova* esistă credința, că pe unde umblă o nepōtă fără molifta de 40 de đile, *pe acolo arde pđmîntulū*. De aceea, de cum a născutū și pānă dupā 40 de đile, nu e bine să mērgă la fântānă nici la vite, că e mare pēcatū. Iar trei đile, dupā ce începe a eși afară, trebuie să iea cociorva în mână, pentru *diochiū*, *ciasū rēū* și alte rele, ca să nu se lipescă de dinsa (3).

În *Țera-Romānescă* se crede din contră că, dacā o femeie *leuză* se uită pe vre-o cāmpie cu érbă verde, *se va usca acea érbă*. Mai departe se đice, ca și 'n *Moldova*, că nu e bine ca o femeie leuză să se ducă la vre-unū puřū sau fântānă să iea apă, căci luāndū va seca acelū puřū sau fântānă (4).

Totū în *Țera-Romānescă* esistă credința, că nu e bine ca o leuză să se vadă cu alta 40 de đile, căci dacā se vedū le vorū muri prunciī.

Cānd din întēmplare se vedū douē leuze mai nainte de a se împlini 40 de đile, facū schimbū între dînsele cu ace, și anume: ceea ce are băiatū dă acū cu gāmălie, iar ceea ce are fată, unulū cu urechi, și pōrtă acestū schimbū pānă ce

(1) Obiceirile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 44, 45.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) Dict. de Măriuca Nistorū Mălini.

(4) Ionēnū, op. cit. p. 9.

se împlinesc 40 de zile. Acesta se face ca să nu le móră prunci (1).

În *Macedonia* asemenea nu este iertat ca o lehusă să vedă pre altă lehusă înainte de 40 de zile dela nascere. Dacă se întâmplă una ca această, lehusele schimbă între ele câte o pâne, pe care după 40 de zile și le dau iarăși înderéptu (2).

O femeie, câtu timpu este leuză, de câte orî iese afară, dacă nu i s'au cetit rugăciunile de curățenie, e bine ca să ia cu dînsa o mătură și unu cuțit, ca să se apere contra duhurilor rele, căci *îngerul nu se pôte apropia de dînsa s'o apere, fiindu spurcată* (3).

Femeea, de care nu se atinge bărbatū în cele șese sêptemâni de leuzie, când iese la biserică se dice că *«se duce oia cu mielulū în gură»*, iar dacă este atinsă *«se duce câțeuă cu câțelulū în gură»* (4).

Ca și la Româniî din *Dacia-traiandă*, totū așa și la cei din *Macedonia*, muma rămâne 40 de zile în casă până la bine-cuvîntarea bisericeî sub cuvîntu că este *necurată*. Focū nu se împrumută la vecinî din casa, unde este lăuză, în aceste 40 de zile; în acea casă nu se cântă, nu se jôcă în timpulū lăuzieî; și unū străinū ce arū intra nôptea în casă, este îndătoratū să pășescă peste unū tăciune de focū ce se aduce înadinsū în tipsie (5).

Dacă o femeie a *perdutū* copilulū, atunci preotulū nu se duce de felū la dînsa acasă ca să facă *slobođirea casei*, nu sfințesce apă, nici nu cetesce rugăciunile, ce se cetescū unei femeî care a născutū pruncū viū; ci femeea respectivă merge

(1) Ionénū, op. cit. p. 10.

(2) Burada, Obiceiurile la nascera copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 46.

(3) Ionénū, op. cit. p. 14.

(4) Ionénū, op. cit. p. 15.

(5) Bolintinénū, Călătorii la Româniî din Macedonia, Bucuresci 1863, p. 89.

singură la dînsul de-î cetesce, și anume numai o singură rugăciune *pentru iertarea păcatelor, pentru însănătoșare, pentru ferirea de totu meșteșugul diavolului și pentru curățirea de totă spurcăciunea.*

În fine, aici e locul de-a aminti încă și aceea, că mōșa trebuie să caute ca femeea, care a născut, până a treia și delă nascere, să nască numai decăt și *locul* său *casa*, în care s'a aflatu copilul, căci numai de la nascerea acestuia atărnă sănătatea bolnavei.

Când femeea bolnavă nu pōte până a treia și să nască locul, atunci, ca să nu i se întempe vre-unu rău, mōșa o aburesce cu ovēsū, cu coji de cēpă, și o lēgă cu ovēsū fiertū la mijlocū (1).

(1) Dict. de Mariuca Ursaca din Dorna.

IX.

R O D I N I I.

După *slobođirea casei* și *însemnarea pruncului* său, unde este acésta îndătinatū de-a se face nemijlocitū după nascere, apoi nu multū după ce a adusū móșa apă sfințită dela preotulū și a stropitū cu dinsa pre nepótă și casa, lăřindu-se scirea prin satū, că cutare femee a născutū, începū a veni una câte una vecinele și prietenele, dar mai cu sémă femeile, ce sunt mai de aprópe înrudite, precum: surorile, cumnatele, cuscrele, nănașele, cumetrele, finele, precum și alte femeī cunoscute, la casa nepótei, ca s'o vadă, să-i ureze și să-i aducă fie-care, după voință și putere, câte unulū său și mai multe darurī, numai să nu vie cu mâna gólă.

Darurile, carī se aducū la acéstă ocașiune și carī în Bucovina se numescū *rodinī* sing. *rodinū*, în Moldova *rodine* (1), în Transilvania *poclonū* (2) și *ploconū* (3), iar în Banatū *cin-*

(1) A. Lambrior, «Conv. lit.» an. IX, p. 2, — Com. de mai multe Románce din comuna Mălinī.

(2) Com. de d-lū I. Georgescu.

(3) Com. de d-lū Rom. Simu.

stă și crâvaiu (1), constau în prima linie din diferite bucate gustose, precum: *zamă de găină, găini fripte, plăcinte, vèrdări, scoverze* (lipii, clătite), *chiroște* sau *colțunași, gălusce, plachii, duminatù cu vinù, chisaliță din vinù, grâu cu miere*; din fructù: *brânză cu smântână* sau *samachișă, untù, ouë, lopte, carne, puț de găină, găini*; din pâne: *pâne, bulci* sau *jemne, turte dulci, făină de grâu sau de păpușoiu*; din fructe: *smochine, strafide, mere, pere, pome, povirlă, pómă de vie, nucii, țaguri de miere* sau *zahărù* etc. și în fine: *pânză, ștergare* de îmbroboditù, *scutece*, precum și multe alte lucruri trebuincose mai alesù pentru copilulù nou-născutù.

Totù la acéstă ocașiune unele mai aducù încã și câte unù șipù de rachiù fierțù cu miere sau cu zahărù și o bucățică de sare. Vinù însã nu aduce nici una, pentru că acesta, turburândù liniștea din nãuntru a omulù, lesne ar puté să strice nepótei (2), și acéstã pentru orii ce în lume nu ar voi să i se întempe.

Rodinii sau mai bine đisù *aducerea rodinilorù*, care se exprimã prin *a se duce* și *a merge în rodini* sau *în rodine*, durézã în cele mai multe părți din điua în care s'a născutù copilulù și până după botezulù acestuia. După ce se botézã, nime nu mai merge în rodini.

În totù restimpulù dela nascere și până la botezù nu e mai nici o singurã đi, în care să nu vie una sau mai multe femeii în rodini.

Totù odatã e de însemnatù încã și aceea, că Româncele îndătinézã a merge în rodini nu numai la acelea, cu cari sunt înnemurite, ci și la cele străine, și avutele nu numai la celea de séma lorù, ci și la celea mai sërmane, numai Românce să fie.

(1) Com. de d-lù I. Popovici.

(2) În Bucovina și Transilvania, com. de Rom. Simu.

În casulă din urmă, într'ună sată cu ómenă bună și dar-nică, adese-oră copiii unui omă nevoiașă aă de tóte; astă-felă că cu ocasiunea căpătării unui noă frățioră saă sorioare tră-escă, cum đice Românulă, ca și în sínulă lui Dumneđeă, ne măi sciindă prin vr'ó 3—7 đile ce e fómea.

După ce aă sosită la starea locului, pune fie-care femeie rodinulă adusă lângă nepótă și anume saă lângă capulă ace-steia, saă la picioarele patului, și atingându-o cu mâna đice:

— Dumneđeă să te rădice! . . . Dumneđeă să te'ntă-réscă! . . . Dumneđeă să-ți dee brațe pline! . . .

Saă așa:

Bine v'amă găsită!
Într'ună ciasă bună cu norocă !
Și totă bine să vă fie
De-acum și până 'n vecie.
Dar cu ce vă lăudați:
Cu fete oră cu fecioră?
Să vă trăiască odrasla
Întru mulți ani fericiți.
S'ajungeți s'ó botezați
Și s'ó cununați! (1)

Apoi, întorcându-se spre copilă și dorindu-ă și acestuia creștere ușoră, viață îndelungată, sănătate, minte și norocă, stupește asupra lui đicându: «*să nu-ă fie de diochiă* »

Móșa saă și altă femeie, care stă deobște lângă nepótă, primesce darurile aduse și, după ce le pune într'ună locă anumită, scóte dintr'ună dulapă saă de pe ună blidariă ună șipă cu rachiă și cinstesce pe fie-care femeie care a venită în rodină câte c'ună pahară saă două de rachiă, dându-ă în același timpă și ceva de gustare.

Dacă nepóta e sërmană și nu e 'n stare să priméscă pe

(1) Com. de d-lă V. Turturénă, preotă.

femeea ce i-a adusă daruri cu' ceva dela sine, atunci móşa o primesce şi cinstesce cu cele ce i-a adusă ea.

Femeea, primindă paharulă în mână, trebuie numai decât să-lă cinstescă de bine, căci numai așa póte fi copilulă *curată*, pe când din contră copilulă devine *mucosă* pentru tótă viaşa sa. Ună stropă însă totuşi trebuie lă-lă lese pe fundă, ca să aibă ce arunca jos, căci așa e bine! (1)

Cele mai multe femei, după ună pahară două de cinste şi mai cu sémă dacă vină una câte una pe rândă, luându-şi rămasă bună, se ducă pe acasă.

Dacă din întâmplare s'au adunată mai multe femei deodată, atunci, mai alesă în *Moldova*, după ce a urată fie-care la vremea sosirei sale sănătate nepótei şi veacă lungă cu norocă copilului, se pună la *cinste şi totă* îndesându paharele de rachiă îndulcită cu miere își deschidă din vorbă în vorbă tótă inima. Ieău mai întâi prilejă de vorbă dela nisce stative (resboiă) ce zacă în casă, sau dela nisce ghe-me, ce staă pe córdă, ori dela o furcă ce stă zăhăită pe hornă de când gazda este bolnavă, şi apoi grăesce fie-care de pânzele şi gospodăria sa, în vreme ce paharele se totă umplu şi se deşertă, şi sănătăţile mergă după obiceiă. Cărma tótă a acestei mici ceremonii o are viitorea nănaşă, cumătra lehuzei, care de obiceiă este nuna cea mare. Câte prietenii nu se légă şi se întărescă cu asemenea prilejuri!

Dar vremea întârđie şi bărbaţii aă să vină dela móră, dela pădure, din târgă sau dela câmpă; una mai grijilie le vestesce acésta şi atunci se deschide vorba despre apriga purtare şi chiar năsálnicia bărbaţilor. Fie care đice câte ceva despre ală sěu: pe când unele își spună năcazurile şi viaşa chinuită, altele se plângă, că de când s'au măritatū, bărbatulă nici măcară le-a pomenitū că-î sunt negri ochii;

(1) Datina Romăniloră din Crasna şi Calafindesci.

iar altele mai ascunse la inimă, cu tótă puterea rachiului, răspundă oftându: «bărbații ca bărbații, și mai bine și mai rău, așa-î la gospodărie!»

Negurile sereî începă a se vërșa și femeile se rădică și, luându-și ȃia bună dela lehză, dau *somnă copilului* și iesă mai întrebându odată: *pe cândă botezulă?* (1)

În *Transilvania*, cum a născută nevasta în pace, némurile și vecinele mergă de o felicită, dar, ca și cele din Bucovina și Moldova, nu mergă cu mâna gólă, nu facă vizită ca dómnele, pe ^{1,4} de óră, ci o caută totă mereu, adesea se întâlnescă câte 2—4 de-odată în casa nouei mame. Una îi aduce ună puiță friptă, alta nisce plăcintuțe numai cu lapte și cu ouă frămîntate, alta o lécă de bătură bună îndulcită cu miere de stupă orî cu zăhară, alta tăiței de găină și așa mai departe, dar nimeni nu vine la ea cu mâna gólă.

Carc cum vine își descopere cu vorbe prietenesci bucuria, că a scăpată Dumnețeu în pace pre noua mamă de durerile naserii.

Și aceste vizite țină în *Transilvania* șese săptămâni, în care timpă adecă mama română nu-î iertată să iasă din casă (2).

. În *Banată* din contră este datină că *baba*, adecă móșa, după ce a rădicată copilulă și a căutată cu cea mai mare luare de sémă de nepótă ca aceștea să nu i se întemple nimică, și după ce i-a adusă *molița*, adecă apă sfințită dela preotulă, se duce la dînsa acasă ca să-î aducă și ceva de mâncare și de bătură, precum : pogace albă, supă bună, friptură, și aluatură gătite cu bună gustă, apoi póme, mere pere, strugurî și o sticlă de *rachiă* de prune.

Aducerea acestoră mâncări și bătură, numite *cinste* saú

(1) A. Lambrior, în op. cit. p. 2—3.

(2) «Gazeta Transilvaniei» an. LIV. Brașovă 1891. No. 32 în «Foiletonă».

crdvaia, se face în Banatü de douë orï pe ñi în cele trei ñile dupã nascere (1).

În fine, totü cam astü-felü de daruri ducü nepötei dupã nascere ñi Romãncele din *Ungaria* (2), precum ñi cele din *Macedonia*.

«A doua ñi dupã nascere, — scrie d-lü T. T. Burada, cu privire la Romãniü din Macedonia, — rudele începü a vísitã pre leuzã; nimeni nu întrã sã o vadã, cu mâna gölã, i se duce ca darü *simitã* saü gogöse cu untü-de-lemnü numite *tigãni*, pilafü, vinü roñiü într'o sticlã acoperitã cu unü testimelü coloratü, ñi altele de ale mãncãrii, pentru ca le-husa sã aibã multü lapte, cãci nu se aflã ca o mamã sã-ñi dea copilulü la doicã sã-lü alãpteze; simita se pune pe per-na lehusei ñicëndu-i: «*aistu puñinü lucru ti laptele a ñic-lui*» (3) = acestü puñinü lucru pentru laptele micuñului. Dacă noulü-nãscutü e bãiatü, i se mai ñice: «*s'banézã, s'gione mare, nunta ñ'liu macam, curuna ñ'liu bãñãm*» = sã trã-escã, sã fie mare, voinicü, sã mãncãmü la nuntã, sã-i sã-rutãmü cununia; iar de este fatã se ñice: «*s'banézã pãrinñiü, s'banézã ñi nuna cu tihie, ñi la feciorü s'ñinim*» (4) = sã trãiascã pãrinñii, sã trãiascã ñi naña cu norocü, ñi la bãiatü sã venimü! (5)

În scurtü ñisü *Rodiniü* sunt pretutindene usitañi.

Afarã de cele înñirate pãnã aici trebue sã mai amintimü încã ñi aceea cã femeile bëtrãne din *Macedonia*, când întrã în casa lehusei, îndãtinézã ca sã-i spunã încetiñorü: «*maña-*

(1) Com de d-lü I. Popoviçi.

(2) Com. de d-lü Aurelü Chintoanü.

(3) ñi = gn italianesce.

(4) Punemü γ grecescü pentru a reproduce cu fidelitate sunetulü particularü macedonëñü, care nu pöte fi reproduñü cu o literã romãnã.

(5) Obiceiurile la nascerea copiilorü în Macedonia, în op. cit. p. 42—43.

la», apoi tare: «*ghine că dește Dumneđeũ că făceși cu ușurêță*» = bine că dește Dumneđeũ că făcuși cu ușurință!

Când cei ce aũ venitũ ca sã vadã pre lehusã se retragũ pe la casele lorũ, lehusa nu le dã mâna nici le ȃice dupã obiceiũ: *închîndciunã a casã saũ ursea cu sdnõtate* (poftimũ cu sãnõtate), ci tace, acêsta ca sã nu se ducã laptele cu cei ce aũ venitũ s'o vadã (1).

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorũ, în op. cit. p. 40—41.

X.

L Á P T A R E A.

Româncele de pretutindene, după câtă știu eu până acum, nu îndătinéză a da copiiloră nou-născuți îndată după nascere de suptă, ci abia a treia saă a patra și, adecă până după trecerea *Ursitoriloră*, când le-a venită laptele, căci adese ori se întemplă că celoră mai multe mame nu le vine laptele până după a treia și și anume după ce le-a scăldată mōșa. Până atunci copiii se nutrescū cu lapte de vacă rărită cu puțină apă și îndulcită cu zahărū.

Unele mōșe din *Bucovina* daă prunculuiă nou-născutū întâia oră să sugă printr'ō petecuță curată *lapte acru*, anume ca să fie iute, sprintenū, să nu fie desmierdată și gingașū la mâncare, să-și priescă ori și ce telū de bucate, și abia după aceea prindū a-și da lapte dulce. Totū așa facū mai pe urmă și mamele, carī aū puținū lapte. Acelea ieaū zahărū saă franzolă muiată în lapte dulce și, puind'ō într'ō petecuță curată, o daă copiluluiă de suptă.

A treia și, când copilulū pōte să fie *aplecatū*, se cade că mă-sa să-și dee mai întâi șița de suptă, iar nu altă fe-

mee, ca *în viața lui să nu atârne de la bucătura altuia* (1). Atunci, înfășindă mōșa copilulū cātū se pōte de curatū și așezându-i-lū la pieptū, mama scurge mai întâi laptele celū rēū din țițe, se spală apoi cu aghiasmă, și abia după aceea îi dă să sugă (2).

În același timpū însă trebuie tare bine să iee sēma ca de astă dată dându-i de suptū să nu-lū ție pe mâna stângă, nici să nu-lū lăpteze din țița stângă, căci tōtă viața lui va fi apoi *stângaciū*; ci să-lū ție pe mâna dréptă și să-i dea de suptū din țița dréptă, căci în cazul acesta îi va fi îndă-mână a lucra tōte lucrurile cu mâna dréptă, iar nu cu stânga, ceea ce causéză o mare neplăcere și disgustū persónelorū, cari vinū în atingere cu unū omū stângaciū, care tōte trebile le împlinesce totū numai cu mâna stângă (3).

Dacă însă nici până a treia și nu i-a sositū mamei laptele, și fiindū temere ca nu cum-va să se bolnăvescă copilulū, atunci mōșa chēmă pre o femeie cu copilū micū din apropiere și mai cu sēmă pre una, care e înrudită cu mama saū tatălū copilulū, ca aceea să-i dee de suptū. Femeea respectivă însă trebuie să fie mai nainte de tōte *curată*, apoi harnică și cu minte (4), și când iea copilulū în brațe spre a-i da să sugă să-lū pue pe mâna dréptă și să-i dee de suptū din țița dréptă din aceeași causă, care s'a amintitū mai sus (5).

Aducēndu-se o femeie ca să lăpteze copilulū micū, tatălū acestuia, mōșa, saū cine este, caută s'o hrănescă și s'o cin-

(1) Ionēnū, op. cit. p. 9, și com. de d-lū I. Popovicī.

(2) În Bucovina și Moldova, com. de mai multe Romānce din comuna Mălini.

(3) Com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū, proprietarū în Mahala, și I. Popovicī, învățătorū în Opațița.

(4) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(5) Com. de d-niī Ionică alū lui Iordachi Isacū și I. Popovicī.

stescă cum se cuvine, ca copilul să se sature de grabă și să nu umble după mâncare (1).

Femeile, cari alăptează copiii și li se umflă vre o țiftă, din care causă simt durere, e bine să se ducă la latrină și să le stórcă în ea ȃicendũ: «*La ce. ař poftitũ, aici gãsesci,*» cãci îi va trece; sau să caute prin sare pisatã nouẽ perĩ și să-i punã în apã și să-i bea (2).

Se întẽmplã nu o datã cã la unele femei le vine cu multũ mai de grabã laptele decãt la altele. In casulũ acesta, neputẽndũ copilulũ suga totũ laptele cãtũ se stringe, fiindũ prea slabũ spre acẽsta, nu numai cã *li se bolohãnescũ țiftẽle*, ci de multe ori capẽtã și *friguri de lapte*. Decĩ mỏșa, sciindũ prea bine cã *frigurile de lapte* sunt fỏrte periculỏse, nu aștẽptã pãnã ce vorũ învechĩ, ci cautã din bunã vreme ca sã le depãrteze.

Intre multe alte mijlỏce, ce le întrebuintẽzã mỏșa spre depãrtarea frigurilorũ acestora, e și urmãtorulũ descãntecũ:

Iea unũ ouũ, ilũ sparge la capulũ celũ mai grosũ, în care scuipã bolnava, și tãindũ din fie-care unghie atãtũ dela mãnĩ cãtũ și dela degetele peciỏrelorũ, pune cãte unũ dãrãbelũ în elũ.

Iea apoi unũ *ĩũ* pãrãsitũ mẽsuratũ dupã mãrimea bolnavei, ilũ face *motchițã* (3) și-lũ pune peste spãrtura de ouũ.

Apoi luãndũ unũ firũ de mãturã cu care mestecãndũ în ouũ ȃice:

«Cum se mãturã gunoiulũ din casã, așã sã se mãture florile, tremurile, frigurile dela N.»

Dupã tỏte acestea, luãndũ oulũ, ilũ duce la o *proptã* de gardũ și îngropãndu lũ ȃice:

(1) Sevastos, Cãlẽtorii, p. 46.

(2) Ionẽnũ, op. cit. p. 23.

(3) L'adunã pe degete.

Când din ăstă ou puiu va mai învia,
După cloță o plecă.
Și cloța oră plecă,
Și demâncare le-o dă
Și puii oră mîncă,
Cu picióre oră umblă,
Cu ochii oră vedé,
Cu aripî oră sbură,
Atunci să mai vină frigurile,
Fiorile,
Tremurile
Dela (cutare).

Ițulă flū duce și-lū pune unde se despartū drumurile, și
dice:

Cum se despartū drumurile,
Așa să se despartă de N. fiorile,
Tremurile
Și tóte frigurile! (1)

Maî departe e de amintitū încă și aceea că, după cre-
dința poporului, e bine ca în cea dintâiū Duminecă dela
nascerea unuî copilū, să-i dea mă-sa fiță pe pragulū ușei, ca
să nu capete arfaĝū la plânsū (2).

Iar în cele șese săptămâni dintâiū nu e bine să ședă cine-
va, maî alesū bărbatū, pe patulū în care e copilulū și pe
așternutulū mamei sale, căci dacă șede, femeii i se umflă țîțele
și i se ia laptele (3).

Din contră, când vine o femeie ce are încă copilū micū în
casă, trebuie numai decăt să mulĝă fiță pe copilulū de casă

(1) Aurelū Iana. «Din credințele la naseri», în «Familia» an. XXV. Oradia-
mare 1889, No. 51, p. 604.

(2) Ionénu, op. cit. p. 16.

(3) Com. de d-niî Rom. Simu, și B. Iosofū.

saŭ pe așternutulŭ nepoței, ceea ce în semnază că-î lasă lapte (1).

În timpulŭ câtŭ unŭ copilŭ sugă, femeea ce-lŭ alăpteză, *să nu bea apă*, căci iea copilulŭ vântŭ în nasŭ (2).

Iar dacă-î dă țîța cu mânilor pline de aluatŭ, capetă frasă (3).

Când unei femeii, care alăpteză vre-unŭ copilŭ, îi vine țîța și curge singură, se crede că copilulŭ ce alăpteză doresce țîța și trebuie să-î dea (4).

Dacă unei femeii până la trei zile nu-î vine țîța, *este semnŭ că nu-î va trăi prunculŭ* (5).

Dacă unei femeii, din nebăgare de sémă cu apa ce-a beut'o, i s'a întâmplatŭ să bea și vre-unŭ pěrŭ, atunci capetă morbulŭ numitŭ *astuparea țîței* (6).

În *Macedonia* prima alăptare se face după ce aŭ trecutŭ 24 de ore, și se potrivește ca să fie odată cu răsăritulŭ sórelui, punându-se atunci pe capulŭ lehusei o sită și înăuntru o pâne, pentru ca să aibă multŭ lapte; câte odată se trece gurguiulŭ printr'o verigă, lăsându astŭ-felŭ să sugă prunculŭ, apoi se rupe o bucățică din pânea ce a fostŭ pe capulŭ lehusei și muind'o în vinŭ, i-o dă să o mănânce.

Din odaia lehusei, după asfințitulŭ sórelui, nu se scóte nici luminare aprinsă, nici cărbuni aprinși și nici vr'unŭ altŭ obiectŭ, căci se crede că dacă s'ar face astŭ-felŭ, acésta ar atrage după sine perderea lăptelui lehusei (7).

(1) Com. de d-nii Rom. Simu, și B. Iosofŭ: Dacă pe cea ce a născutŭ o cercetază în timpulŭ acela câtŭ stă în casă (40 zile) altă muiere, ce încă lăpteză unŭ pruncŭ, și dacă acésta nu mulge lapte pe așternutulŭ născutei de curându, îi duce țîța la acésta, ce a cercetat'o.

(2) Ionénu, op. cit. p. 15.

(3) Com. de d-lŭ Rom. Simu.

(4) Ionénu, op. cit. p. 24

(5) Ionénu, op. cit. p. 8.

(6) Com. de d-lŭ Elia Popŭ.

(7) Burada, Obiceiuri'e la nascerea copiilorŭ în Macedonia, în op. cit. p. 43.

În *Bucovina* din contră există credința, că până ce nu se botéză copilul noŭ-născutŭ, nu e bine de a se da nici unŭ lucru din casă; de aceea, ca noŭ-născutulŭ, trăindŭ, să se ție de casă. Dacă se dă ceva din casă, atunci copilulŭ respectivŭ tótă vieța lui e numai óspe acasă, numai pe drumuri și prin satŭ trăesce (1).

Maî departe este datină la Româniî din Macedonia să se păzescă ca nu cum-va perdelele de la ferești să fie rădicate, pentru ca lehuza să nu vadă lumină la vr'o altă casă, căci atunci îi fuge laptele.

Asemenea nu se lasă lehuza singură în casă până ce nu se botéză copilulŭ, nici nu póte nimene întra la dînsa după ce s'a culcatŭ. Iar înainte de culcare se acoperŭ oglinđile cu prosópe, apoi se afumă cu tãmâe și se închidŭ ușile; acésta se face până la 40 de ȝile dela nascerea prunculuiŭ.

Lehusa nici odată nu dă cu mâna sa vr'unŭ obiectŭ saŭ parale, căci se crede că-și dă laptele (2).

În *Țera-Românească* femeile, ce nu aŭ lapte, ieaŭ păsatu cu sēmînță de mărarŭ și ferbându-le, beaŭ zama ce iese dintr'insele; saŭ ieaŭ mazere cu rădăcinî de pătrunjelŭ și rosmarinŭ și flóre de nucșoră, facŭ ciorbă dintr'insele, și în tótă vremea o mănâncă nelipsitŭ, pe lângă altele ce maî aŭ gustŭ (3).

În fine, credŭ Româniî din unele părți ale *Bucovinei* că dacă unŭ copilŭ móre îndată după nascere, fără de a gusta țifa mâne-sa (mă-sii), acela numai dacă i s'a rostitŭ formula botezului se face ingerŭ (4).

De se întêmplă să fugă laptete dela lehuza, atunci se toc-

(1) Com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ.

(2) Burada, Obiceirile la nascere, op. cit. p. 43.

(3) Lupașcu, op. cit. p. 62.

(4) Com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ.

mesce unŭ omŭ, ca să iea turta ce a fostŭ făcută pentru *cașmete* (ursite), s'o înmóie în apă curgătoare sau într'o fântână, și după aceea s'o dea lehusei s'o mănânce, pentru ca să-i vie laptele(1).

Româncele din *Transilvania* din contră, dacă își perdŭ laptele, facŭ o gaură în loculŭ acela unde a născutŭ, varsă puțină apă într'însa, și apoi bëndŭ cu o țevă apă din gaura aceea, credŭ că capătă iarăși laptele îndărăptŭ.

Mai departe, dacă o femeie își perde laptele, este datină totŭ în *Transilvania*, că iea o fălie de pâne se duce și se pune din jos de roșile morii, ține pânea acolo unde stro-pesce róta învêrtindu-se și apoi, mâncândŭ acea fălie de pâne, crede că capătă iarăși laptele la locŭ (2).

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ în Macedonia, în op. cit. p. 46.

(2) Com. de d-lŭ B. Iosofŭ.

XI.

U R S I T Ó R E L E.

Ursitórele, numite altmintrelea și *Ursite*, iar la Români din *Macedonia*, *mire*, *albe*, *hărăsitate* și *cașmete*, sunt trei fete sau mai bine zisă trei *ține* (1), cari, după credința unora, vină, ca să croască *ursita* copilului nou-născut (2), totdeauna în săptămâna în care s'a născut un copil, în nopțile fără de soț, adică: a treia (3), a cincea și a șéptea

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilor în Macedonia, în op. cit. p. 44: «Aceste *trei mire*, numite și *albele* sau *hărăsitele* sau și *cașmetele* (ursitele), se crede că sunt trei fete mari sau neveste îmbrăcate în alb, cari staă prin grădină sau pe sub strășina casei, iar nóptea se primbă și prin ogradă; de aceea este obiceiul că, dacă cine-va iese nóptea din casă, să se ducă prin ogradă, trebuc numai decât să tușescă și să-și facă cruce, dicendă vre-o rugăciune, *Tatălă nostru* sau *Sfinte Dumneđeule*, acesta pentru ca să audă cele *trei mire* și să se ferescă, ca nu cum-va să fic călcate în picioré, ceea ce ar fi mare păcată.»

(2) Wlislöcki, op. cit. p. 9: «In aceste șése săptămâni a *opta nópte* după nascere e de mare însemnătate pentru totă familia, pentru că în acéstă nópte vină cele trei *Ursite* în casă și hotărescú sórtea nou-născutului.»

(3) Francu, op. cit. p. 148. — Ionénu, op. cit. p. 15. — Lauriană și Masimă, Dict. limb. rom. II, 543. — I. Slavici, Die Romänen in Ungarn, Siebenbürgen

nópte (1); după a altora însă în cele trei nopți dintâi după nascere (2), și cu deosebire în cea dintâiu (3); și iarăși după a altora abia într'a opta nópte.

Mai nainte însă de a porni, a veni și a croi sórtea se sfătuescú asupra *urselei* copilului. Cea mai bătrână întrébă pre cele-lalte: ce sórte să-î croéscă? Cele două mai tinere răspundú să-î croéscă bine. Ea însă ursesce după cum a fostú mulțămită sau nu, adecă bine sau rău, đicendú: «*sa aiba traiulú meú din (cutare) đi și somnulú meú din (cutare) nópte.*» Cele-lalte două, sciindú prea bine că în aceea đi și nópte ea n'a fostú mulțămită, o rógă să fie milósă (4).

După ce s'aú înțeleșú în privința *Urselei*, se pornescú tustrele la casa unde se află copilulú nou-născutú ca să-î urséscă.

În timpurile vechi, pe când ómenii erau mai bunii, mai 'dreptii și mai priincioși, și nu așa de răi, invidioși și pécătoși ca în điua de astăđi, se đice că mulți le vedeaú când vinú și le auđiaú cum ursescú, cu deosebire însă móșele, carii priveghiaú pre copiii nou-născuți precum și pre mamele acestora (5).

În timpurile de față însă nu se mai arată nici nu mai spunú niméruí nimicú, pentru că móșele precum și alte per-

und der Bukovina, Viena 1881. p. 167. — «*Țéra nouă*», an. III. p. 445: «Dar veni điua *Ursitorilorú*, adecă la trei đile după nascere, la mieđulú nopții veniră să dea hotărîre de ceea ce are să pătéscă copilulú, când o să ajungă omú.»

(1) Fráncu op. cit., p. 148.

(2) «*Țéra nouă*», an. II. Bucurescú 1886. p. 250. — Bolintinénu, Călétorii în Macedonia, p. 89: «Ca și țéranii noștri din Príncipe, Románii Macedonii aú *Ursitorile*. Trei đile dela nascere, credú că trei femei spirite vinú în casa unde s'a născutú prunculú și ținú sfatú la căpétăiulú légánului despre a lui ursită.»

(3) Ședétórea, redact. de Ios. Vulcanú, an. II. p. 26.

(4) Fráncu, op. cit. p. 148.

(5) Com. de d-lú I. Georgescu. — «*Țéra nouă*», an. III. p. 444: «Pe când lumea bună era și ursitórele le auđia.»

sóne din timpurile trecute cari le vëdură și le auđiră, aú destăinuitú tóte secretele lorú, și de aceea acum se ferescú de urechile lumii și cu atátú mai multú de ochii sėi. Afară de acésta nici nu e bine ca omulú să-și scie înainte *ursita* sa, căci atunci, după cum șpune unú cântecú din Bucovina :

De-ar sci omulú ce-arú păți,
De 'nainte s'ar feri,

saú :

De-ar sci omulú ce-ar păți,
Nici din casă n'ar eși.

Și de-órece în timpulú de față nime nu scie nici nu vede, când sosescú *ursitórele*, pentru că ele vinú de regulă pe la mieđulú noptii, când toți cei din casă dormú, și anume câtú se póte de incetișorú și vorbescú șoptindú (1); de-aceea, după credința Románilorú din unele părți ale *Țerei-Romănesci*, e bine, când unú copilú se nasce și când se presupune că aparú ursitórele la feréstră să se țină ușile și ferestrele deschise, și să fie cea mai mare liniște în timpulú facerii (2).

Asemenea e bine ca optú ڃile dela nascerea unui copilú părinții lui să fie tolú veselí, iar nu triști, căci dacă sunt triști, se'ntristéză și ursitórele, și cum vorú fi ele în acele optú ڃile, așa va fi apoi și copilulú în viétă (3).

Mai departe fiindú ursitórele adese orí fórté tonatice și supěrăcióse, Románcele caută din cu bună vreme tóte chipurile și mijlócele cum le-arú puté mai bine íntra în voe,

(1) Com. de d-lú G. Tomoiagă.

(2) Ionénu, op. cit. p. 8.

(3) Ionénu, op. cit. p. 11. — Negoescu, Credințe pop. publ. în «Lumina pentru toți», an. III. Bucuresci 1888. p. 473: «Nu este bine ca părinții copilului, în cele dintâi optú ڃile să fie triști, pentru că scărbescú Uristórele și, cum vorú fi ele atunci, așa va fi și noulú-născutú.»

ca să ursescă noū-născutului copilū o vieṭă îndelungată, bună, senină, liniṣtită și fericită.

Așa în unele părṭi ale *Transilvaniei* nemijlocitū după ce a începutū femeea a se trudi de nascere, mōṣa pune pe masă unū cotū de pânză nouă, fină și curată, iar pe pânză unū blidū plinū cu fărină cernută de grâu; apoi, sare, pâne, unū caerū de lână și unū ḍeceriū. Tōte obiectele acestea trebuie să rămāe trei ḍile și trei nopṭi pe masă. Când se'mplinescū trei ḍile dela nascere se vede pe fărină urma ursitōrelorū. Dacă în restimpulū acestorū trei ḍile, câtū umblă ursitōrele, nu află acestū darū, se supără și ursescū ca noū-născutulū copilū să n'aibă nimicū în vieṭa sa (1).

În alte părṭi totū din *Transilvania* se punū asemenea pe masă, care e frumosū și curatū aṣternută, trei talgere cu grâu fiertū, trei pahare cu apă și trei cu untū-de-lemnū, iar într'o scāfiṭă o sumă anumită de banī, anume ca prin acēsta să le despue bine. Apa, după credinṭa poporului, însemneză vieṭă, iar untulū de lemnū, avuṭie. Și acum, pe când membrii familiei, stāndū într'o anumită depārtare de masă, murmură unele rugāciuni, pe atunci mōṣa, cum se apropie mieḍulū nopṭii, prinde a lauda bunātatea și puterea ursitōrelorū printr'unū cântecū, care se numesce «*Cânteculū ursitelorū* (2).»

În *Banatū* în séra a treia după nascere, când, după credinṭa Romānilorū din acēstă țēră, vinū *ursitorile* ca să ursescă sortea pruncului noū-născutū, pune mōṣa la capulū copilului o *pogace* făcută din făină de grâu curatū, iar deasupra pe *pogace* trei crucerī (3), apoi o oglindă, unū pieptene și

(1) Com de d-lū Rom. Simu.

(2) Slavici, op. cit. p. 167.— Wlilocki, op. cit. p. 9—10.

(3) Dacă pune numai unū singurū crucerī, atunci *ursitorile* începū a se sfādi, alū cărei din ele să fie crucerīulū, și așa sfādindu-se ursescū copilului vieṭă rea. Însă dacă sunt 3 cr. atunci fie-care ursitōre își ia crucerīulū sēu și indestulāndu-se cu acēsta ursescū copilului bine.

o lingură cu untură; anume ca, viindū ursitorile, să aibă fie-care câte unū cruceriū de cheltuielă, apoi ce mânca, în ce se căuta și cu ce se pieptăna. Totū atunci mai pune ea deasupra pogacei încă și o păreche de *brăcirî* nouă.

Adoua ți de dimineță mōșa încinge cu brăcirile pre nepótă, iar pogacea, untura și cruceriī îi duce și-i dă porcarului satului său altui păstorū sătescū ce trece pe stradă și mână vitele la pășune, și anume: pogacea ca s'o mănânce, cu untura să se ungă pe capū, iar pre cei trei cruceriī să-și cumpere ceva (1).

În alte părți totū din *Banatū* mōșa pregătesce în spre séra a' treia după nascere o cină, numită *cina* sau *cinișóra ursitorilorū*, în următorulū chipū:

Îlea cam pe timpulū când e sórele la chindie, o *sînie* (2), și o acopere cu o bucată de pânză curată și ne mai purtată. Împrejurulū sîniei pune nisce *brăcirî noi*, iar la mijloculū ei unū *blidașelū* curatū, în care tórnă de 3 orī câte 3 mână de făină de grăū cernută prin o sită désă; de-asupra făinei pune o lingură nouă cu sare și alta cu untū și unū paharū nou și curatū cu apă de isvorū neîncepută, adecă dîn care n'a bēutū nime. Prinde apoi 3 lumini de céră de tórtelē blidașelului, iar împrejurulū lui pune totū felulū de cereale precum: grăū, cucuruzū, pasule, etc.

După ce a pregătitū tóte acestea, mēsură statulū pruncului nou-născutū cu trei fire de mătasă roșie pre cari le înfășură apoi împrejurulū paharului cu apă de pe sînie.

Fiindū astū-felū sînia — masa — preparată o pune la capulū nepótei și a nou-născutului său nepoșelū, aprinde cele trei lumini de céră de pe tórtelē blidașelului, face de trei orī cruce și apoi se rógă mai de multe orī cătră Dumneđeū

(1) Com. de d-lū Icanū Popovici, invēțătorū.

(2) *Sînie* se numesc o masă rotundă de lemnū cam de unū metru în diametru de mare și făcută de strugarū.

și cătră precurata fecióră Maria ca să trimită ursitorile, dicéndü:

Dómne, Dumneđeule !
Trimite ursitorile,
Să vină tóte voióse,
Voióse și bucuróse,
La sínie să gustéscă
Luí N. bine se 'mpărțéscă (1)
N. puținelü să muncéscă
Și multü bine să trăéscă ! etc.

După rostirea cuvintelorü acestora lasă sínia să stee peste nópte acolo, unde a pus'o dimpreună cu tóte cele ce le-aú așezatü pe dinsa, iar părinții nou-născutuluí dimpreună cu móșa grijescü ca să vadă ce vorü visa.

Mâne ți, după revérsatulü zorilorü, vine móșa cu trei fetițe de vírstă până la șépte aní, cărora le împărtesce tóte lucrurile de pe sínie, orí numai unele mánzári copilărescí, precum: mere, pere, nuci, etc. ; iar cele-lalte, luându-le și ducéndu-le la sine acasă, le mánzáca ea cu casnicií sëi (2).

În unele părți din *Moldova* și *Țéru-Románéscă* trei țiile după nascerea unuí copilü se întinde asemenea în camera, unde se află acesta, o masă mare încárcată cu mánzáca, spre a îndupleca ursitóarele, carí vinü atunci nóptea și carí, după credința poporuluí, áú nevoe să mánzánce, ca să-í urseze bine (3).

În alte părți, și mai alesü din *Țéru-Románéscă*, a treia ți după nascerea unuí copilü, séra, se pune în casa, unde elü dórme, páne, sare, vinü și baní, cáci în acea sérá vinü

(1) În unele părți din Banatü se întrebuintézá verb. *a împărți* în locü de *a urși*.

(2) Com. de d-lü Ios. Olariü, invéțătorü.

(3) Bolintinénu, op. cit. p. 89. — «Țéru Nouă,» an. II. p. 250.

ursitoarele copilului să-l urseze și să găsească ele de hëutù, de mâncatù și bani de cheltuială (1).

La Româniî din *Munții apusenî* ai Transilvaniei, adecă la *Moșii*, lucrul celù dintâiù este, după nascerea unui copilù, să-î dea o lingurișă cu unsóre de ursù ca să pôta rezista influenței ursitoarelorù (2).

În *Macedonia* este datină ca a treia ñi după nascere să se facă *masă mare*, și se procedéză la unù faptù, care se crede că are mare înrîturire asupra viitorului noului născutù : se pune adecă unù băiatù sau o fată ca de 12 anî, ai cărui părinți trăescù, ca să frămînte o turtă micușă, făcută din aluatù nedospitù, care se cóce în vatra casei în cenușă. Acea turtă se pune apoi sub perna pruncului și se păstrează 40 de ñile. Dacă este băiatù, se mai pune o pungă cu bani, o armă, o carte, călimari, hârtie și o pană, și alte obiecte după profesiunea ce părinții dorescù să îmbrățișeze; dacă este fală i se pune acù, degetarù, fórfecî și altele.

În nóptea ce urméză se culcă toți mai de vreme și se închidù ușile, cari nu se deschidù cu nici unù prețù ori cui ar veni din afară, căci se crede că *în cea nópte ai să vindă cele trei mire să scrie noroculù și sôrtea pruncului.*

De aici este credința la poporulù românù din Macedonia, că omulù nu trebuie să se scârbescă despre ori ce nenorocire i s'ar întembla, căci ori-ce ar fi făcutù ca să se evite cea ce i s'a întemplatù, ar fi fostù cu neputință, căci *așa i-a fostù scrisù să pățesca.*

De se 'ntemblă ca la casa omului să fie câni, atuncî în

(1) Ionénu, op. cit. p. 15. — Laurianù și Massimù, Dict. II, 543. «*Ursito-riile* vinù în acea ñi nóptea, și de aceea pentru acea nópte, se pune la capulù pruncului o masă cu cele mai simple mâncări : pâne, sare, vinù, etc. din cari să mance ursitorile și să fie bine dispuse pentru pruncù.»

(2) Frâncu, op. cit. p. 147.

nóptea aceea, se trimită pe la némuri său prietenī ca nu cumva lătrândū, să se sparie *cașmetele* și să fugă (1).

În fine, *Românii* din *Bucovina* credū și spunū că venindū ursitórele și neaflândū lumină în casa, unde se află copilulū nou-născutū, atunci se mânia, și-ī *ursescū* o sórte rea. Din contră, aflândū lumina, îi *ursescū* o sórte bună. Dreptū aceea, fie-care móșă precaută, cum prinde a se îngână ȕiua cu nóptea, aprinde o lumină și o pune pe masă ca să ardă tótă nóptea (2).

Sosindū acuma ursitórele, spunū o sémă de Români, că intră fórtē încetū pe feréstră saū pe ușa casei în care se află copilulū nou-născutū, se ducū până la légânulū aceluia. se punū la capétaiulū lui și acolo apoi stândū îi țesū viitorulū (3). Dela acéstă credință se vede că vine apoi și datina Românilorū din unele părți ale *Țerei-Românesci* de a ținé, când se nasce unū copilū, ușile și ferestrele casei deschise, ca să aibă pe unde întra ursitórele (4).

Cei mai mulți înși însă credū și spunū că ele, după ce aū sositū, se postéză la feréstra casei, unde se află copilulū (5), și stândū acolo începū mai întâi și întâi a-ī tórce firulū vieței, și anume cea mai mare, adecă *Ursitóre*a ținéndū o furcă în mână pune firulū și învirte fusulū; cea mijlocie, adică *Sórtea*, îlū tórce din caerulū prinsū la furca ce o ține *Ursitóre*a în brăū, și-lū învirtesce pe fusū; iar cea mai mică,

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 43—44.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(3) Frâncu, op. cit. p. 147. — Bolintinénu, op. cit. p. 89.

(4) Ionénu, op. cit. p. 8: «Când unū copilū se nasce, aparū ursitorile la feréstră, de-aceea se ținū ușile și ferestrele deschise și cea mai mare liniște în timpulū facerii.»

(5) «Șeșétóre», ed. de Ios. Vulcanū, an. II. p. 26. — I. St. Negoescu: «Credințe», în «Lumina pentru toți», an. III. Bucuresci 1888, p. 473. — «Familia», an. XIX, p. 302.

adecă *Mórtea*, ținându în mână unŭ fórfece pintre tăișurile căruia trebuie să trecă firulŭ, când voesce, atunci strînge fórfecele la olaltă și taie firulŭ (1).

După ce i-aŭ torsŭ firulŭ vieței, dacă copilulŭ s'a născutŭ într'unŭ *crasŭ bunŭ*, prindŭ a cântă cu unŭ versŭ fórte frumosŭ, voiosŭ și plăcutŭ și a-i sorți de bine; iar dacă s'a născutŭ într'unŭ *ciasŭ rŭș*, nu numai că prindŭ a dauŭ și a cântă cu unŭ viersŭ fórte duiosŭ și tristŭ, ci totŭ-odată a-i și sorți de rŭș (2); apoi începŭ pe rîndŭ: una a-i da minte și norocŭ, alta frumusețe saŭ uriciune, a treia bogăție saŭ sărăcie, glorie saŭ *robie*, maŭ pe scurtŭ a sorți sórtea noului-născutŭ, spunêndŭ din firŭ în pŕŭ tóte celea ce aŭ să i se întempe, și când va muri, de ce felŭ de mórte are să móră.

De aici apoi, dela acéstă credință, se vede că vine și datina móșelorŭ din unele părți ale *Transilvaniei* de a nu privi la feréstră, când se nasce vre-unŭ copilŭ, temêndu-se ca nu cum-va să vie *ursitórele* și prin acésta, fiindŭ-că nu le este iertatŭ să le vadă, să le supere (3).

Ce se atinge în specialŭ de *ursita* lorŭ, trebuie să notămŭ aici că ea, fie 'n bine fie 'n rŭș, fie orŭ și cum va fi aceea, după-ce aŭ rostit-o odată și aŭ scris'o într'o carte, numită «*Cartea Sorțiŭ*» (4), nu numai că trebuie să se împlinêscă, ci ea rămâne vecinică, neschimbată, nimene în lume, afară de uniculŭ Dumneđeŭ, care e maŭ mare și maŭ puternicŭ decât dînsele, de s'ar pune luntre și punte și de ar întrebuiŭa orŭ și ce ar voi, nu e în stare să prefacă ceca ce aŭ ursitŭ ele odată; orŭ să-lŭ scape din pericolulŭ

(1) «Familia», an. XIX, p. 312.

(2) «Familia», an. XIX, p. 302. 313, an. XX, p. 586.

(3) «Familia», an. XIX, p. 302.

(4) I. Popŭ Reteganulŭ, Povești, Partea IV, p. 50. — Credința Românilorŭ din Bucovina.

saŭ mórtea care i-aŭ predestinat'o (1). Unŭ singurŭ mijlocŭ prin care s'ar schimba *ursita* unui omŭ, e numai acela : dacã auđindu-le ce aŭ ursitŭ, s'ar ruga nemijlocitŭ dupã acẽsta și anume pãnã ce n'aŭ apucatŭ a i-o scrie în *Cartea Sorții*, sã-i croească altã ursitã mai bunã. Dacã însă aŭ apucatŭ acuma a o scrie, atunci e în zadarŭ (2).

Unŭ copilŭ, la cãpõtãiulŭ cãruia ursitórele nu s'aŭ pututŭ înțelege, va avé o viațã sbuciumatã în bine și în rěu (3).

Credința în *ursitóre*, în nemãrginita lorŭ putere de a croi dupã voințã sórtea fie-cãruĩ omŭ și nestrãmutabila lorŭ hotãrĩre, nu numai cã e fórte rěspânditã și adãncŭ înrãdãcinatã în sìnulŭ poporului românŭ, ci ea este totŭ-odatã și fórte veche, de óre-ce, dupã cum ne vomŭ încredința din șirele urmãtóre, Românii aŭ moștenit'o dela strãbunii lorŭ, dela vechii *Romanii*.

Romanii aveau, ca și Românii de ađi, trei đine de nascere pre cari le numeau în genere *Parcae*, dela verb. *pario-partus* a nasce, iar în specie pre una *Parca*, dela actulŭ naseriĩ, pre a doua *Nona* și pre a treia *Decuma*, dela lunile a noua și a đecea, în cari se nascŭ ómenii. Mai pe urmã însă, voidnđu a le asimilã *Moerelorŭ* (*Μοῖρα*) grecesci (4), eliminãrã pre *Parca* și adaoserã lângã *Nona* și *Decuma* pe *Morta* ca đinã a morții, pentru cã în nascere se cuprinde și *Mórtea*.

Aparițiunea și lucrativitatea acestorŭ *trei surori torcõtóre* saŭ *ursitóre* se citézã de cãtrã poeții și sculptura romanã

(1) Com. de d-lŭ Rom. Simu. — «Șeđetóreã», ed. de I. Vulcanŭ, an. II, p. 27.

(2) Com. de d-lŭ Antonŭ Georgiu, din Transilvania.

(3) Frãncu, op. cit. p. 148.

(4) *Grecii cei vechi* credeau cã într'o peșterã întunecósã nu departe de tribunalulŭ suteranŭ se aflaŭ *trei đine de sórte*, pre cari le numiau ei cu unŭ nume colectivŭ *Μοῖρα*, iar în deosebĩ pre cea dintãiu *Κλωθῶ* (*klotho* = torcõtóre), pre a doua *Λαχεσις* (*Lachesis* = hotãrĩtóre de sórte) și pe a treia *Ἄτροπος* (*Atropos* = neindepãrtóre dela hotãrĩrea sa.)

cu puține abateri întocmai după modelul mitologiei grecesci. Precum *Moerele* grecesci, așa și *Parcele*, ca ține de sorțe, vină la celū născutū și-î anunță sorțea, întâia și a doua hotărîndu-î bine, iar a treia de regulă o mörte curenđă, spunēndu-î tot-odată din ce are să fie aceea (1).

Pe lângă *Parcae* Romaniī mai aveaū încă și o altă specie de ține de nascere anume *Fata Scribunda*, cari dela împēratulū Augustū încōce s'aū recunoscutū a fi identice cu *Parcele* și cari se invocaū în țiuva din urmă a sēptēmānei ca să hotărască sorțea prunculū (2).

Fata Scribunda veniaū cāntāndū și scriaū sorțea noū-născutulū într'o carte saū pe o tablă, unde sunt scrise sorțile tuturorū ōmenilorū, și ce a fostū odată scrisū a fostū *fatum*, țisă divină (3).

Astū-felū credeaū Greciī și Romaniī !

Decī din cele reproduse pānă aici rezultă cā *ursitōrele romāne*, atātū în privința numērilor cātū și aparițiunii și ursirii lorū, corespundū intru tōte cu *Moerile* grecesci și cu *Parcele* și *Fata Scribunda* ale Romanilorū.

Se nasce acum întrebarea : de ce le numescū *Romāniī ursitōre* saū *ursite*, și nu *Moere* saū *Parce*, cum le numiaū Greciī și Romaniī ?

Atātū Greciī cātū și Romaniī credeaū cā *Moerile* saū *Parcele* nu numai cā *torcū firulū vieșei omenesci*, din care causa s'aū numitū ele apoi atātū de unii cātū și de alții *torcētore*, *surorī torcētore* (4), ci totū-odată cā ele îlū și urđiaū (5).

(1) Preller, Römische Myth. II. Bd. Berlin 1883, p. 193. — Marienescu, Cultulū păgānū și creștinū. I. Bucuresci 1884, p. 309.

(2) La Greci *Moerele* veniaū a șēptea ți să hotărască sorțea. După Tertulianū (de an. c. 39) în țiuva din urmă a sēptēmānei, ceea ce corespunde cu a șēpțea ți, iară Preller (Röm. Myth. II, 210) le invōcā a noua ți.

(3) Marienescu, Cultulū păgānū, p. 310.

(4) Preler, Gr. Myth, I, 434. — Idem, Röm. Myth. II, 193.

(5) Senec. Apocol. At Lachesis plena orditur manu et Neroni multos annos de suo donat.

A *urđi* însă vine dela verb. lat. *ordior, orsus (orditus) sum*.

Deci dela verb. *ordior* s'aũ formatũ pe de o parte în limba română cuvintele: a *urđi*, *urđire*, *urđitũ-ã*, *urđoie* sau *urđoiũ* și *urđitorũ*, *urđitoare* și *urđelã*; iar pe de altã parte și anume dela sup. *orsus* verb. a *ursi* și *preursi* = a predestina, *ursitoare* și *ursite* = ținetele ce predestinezã, ce soțescũ, *ursitũ* dim. *ursișelũ* fem. *ursitã* = persoanele predestinate a se însoși între olaltã, și *ursitori* și *ursitoare* = persoanele, respective vrãjitorii și vrãjitoarele, cari *facũ pe ursitã* (1).

Prin urmare credința în *Ursitoare* și în *ursirea* sau predestinarea lorũ nu pôte fi de altã origine, fãrã numai romanã.

Afarã de acẽsta ne mai potũ servi ca dovadã despre originea lorũ romanã, — pe lângã ȕicerile *așa mi-a fostũ ursita*, *așa mi-a fostũ sörtea*, *așa mi-ĩ sörtea*, *așa mi-a cãntatũ Ursita când m'am nãscutũ*, — încã și acestea: *așa mi-a fostũ partea*, *așa mi-a fostũ împãrșitũ*, ceea ce însemnezã atãta cãtũ: *așa mi-a fostũ ursita* sau *sörta*, *așa mi-a fostũ ursitũ* sau *soșitũ*; apoi: *asta mi-a fostũ partea*, adecã: *asta mi-a fostũ ursita*, *asta mi-a fostũ menitã de Ursitoare* ca sã-mĩ fie soșie, ceea ce ne aduce aminte de *Parcele* romane, cãci din aceeași rãdęcina, din care se trage cuv. *Parca*, se trage și cuv. *pars* = parte = sörte.

În fine, ca dovadã despre originea romanã a *Ursitoarelorũ*, ne mai potũ servi încã și cuvintele förte întrebuintate de poporulũ românũ, precum: *asta mi-ĩ scrisa*, *așa mi-ĩ scrisa*, *așa mi-a fostũ scrisũ*, *așa stã scrisũ în slovele ursitoare*, apoi: *așa mi-ĩ data*, *așa mi-a fostũ datũ sã fie*, *ce sã facũ dacã nu mi-a fostũ datũ altmãntrelea?* etc. ne aducũ aminte de *Fata Scribunda* și de *fatum* alũ Romanilorũ.

(1) De aici vine apoi cã unũ, bunã örã ca Cihac, Dict. I, aũ scrisũ și pre ținetele din cestiuone cu *z* și nu cu *s*, urđitoare = (ținã) în locũ de *ursitoare* (asemenea ținã), ceea ce însă nu e corectũ.

XII.

B O T E Z U L Ū.

Dacă prunculă nou-născutū e de o constituție sănētōsă, părinții sēi în genere nu-lū botéză de grabă, ci-lū lasă până a opta ȓi, unii chiar și mai târđiū, adecă până ce se însănetōșéză și rădică nepōta; iar dacă e de o constituție slabă, bolnăviciōsă, atunci caută ca să-lū boteze cātū mai de grabă, ca nu cum-va să mōră nebotezatū.

In genere însă caută, ca fie-care pruncū să se boteze cātū se pōte mai de grabă, ca să nu crēcă ca *păgânū* (1).

Româniī slavisaiī din *Moravia* credū și spunū că copi-lulū, care nu se botéză timpū mai îndelungatū, va avē ochi mari, și asta de dorulū botezului (2).

(1) Româniī din unele părți ale Transilvaniei, după cum ne scriū d-niī R. Simu și B. Iosofū, credū că copiii nebotezați, ca păgâni, crescū cu multū mai repede decăt cei încreștinați. În comitatulū Solnocū-Doboca, după cum mi-a scrisū Aurelū Chintoanū, stud. gimn., dacă copilulū nu e slabū ilū ținū 2—3 ȓile, iar alții ilū ținū până într'o ȓi de sērbătōre și apoi ilū botéză cu solemnitate.—In *Macedonia*, copilulū se botéză de ordinarū la a șeptea ȓi, potrivindu-se ca să fie în ȓi de Duminecă, când pe la cei mai cu dare de mână se face atunci și masă mare. Veȓi Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū, în op. cit., p. 46.

(2) Enders, op. cit., p. 39.

Maî înainte însă de ce vomă trata despre datinele și credințele române usitate la *Botezū*, vomă vorbi puțină despre *nași* sau *nănași*, adecă despre persónele cari ținū prunciî la botezū și fără de cari nici unū pruncū sănētosū nu póte să se 'ncreștineze.

Obiceiulū de a cere delu aceia, cari se botéză câte unū *nașū* sau *nănașū*, care să garanteze pentru buna credință și viețā a lorū, este fórtē vechiū și ajunge până la timpurile apostolice. Unii vedū în persóna apostolului Andreiū pre întâiulū nașū, basāndu-se pe cuvintele s-tului evangelistū Ioanū, I, 40—42 :

«Unulū din cei doi, cari aușiseră de Ioanū și-i urmaseră, era Andreiū, fratele lui Simonū Petru. Acesta a aflatū întâi pe Simonū, fratele său, și a ăisū: «noi amū aflatū pe «Mesia, adecă pe Christosū. *Și l'a adusū la Isusū.*»

Incotēstabilū însă este, că instituțiunea *nașilorū* este celū puținū totū așa de veche ca și botezulū copiilorū micî. Este evidentū că copiii micî nu puteau să vie singuri și să cērā botezarea lorū, prin urmare sau trebuia să remāe nebotezați, sau trebuia să fie cine-va, care să-i aducā la botezū și să cērā pentru ei harulū sacramentalū (1), care să-i ție în brațele sale în timpulū botezului (2), și care, după cufundarea lorū în apă, să-i rădice și să-i primescā (3).

Afară de acēsta, celū ce se botezā, trebuia să depunā mărturisirea credinței sale și să renunțe la diavolulū și la operele lui și la cultulū lui și la tótā pompa lui. Acēstā mărturisire și renunțare era imposibilū să o facā copiii ; era decî necesarū ca să fie cine-va, care să mărturisescā și să răspundā în numele

(1) Offere ad baptismum, ad percipiendam spiritualem gratiam.

(2) Gestare manibus, tenere in baptismo, super fontem in ulnis tenere.

(3) Suscipere a fonte, a sacramento baptismale; ex sacro fonte; de baptismo, de sacro fonte filios spiritualiter suscipere; elcvare de sacro fonte.

copilului și să făgăduască în locul lui, căci altu-ielu ar fi fostu trebuință să schimbe orânduiala botezului păzită la botezarea copiilor. Dar biserica, admițându ca la botez să răspundă nașul în locul copilului, n'a avut în vedere numai ca să păstreze tipul său formele obicinuite ale celebrării acestui sacrament, ci a căutat delă începutu a satisface și o altă trebuință superiőră și mai profundă. Biserica consideră ca o dătorie a ei a boteza numai pre acei copii, despre cari se putea crede că, rămânendu în viață și crescându, voru avé o educațiune creștină și voru împlini promisiunile date la botez; de aceea ea dar considera representațiunea copilului la botez prin nașu ca unu felu de garanție din partea acestuia; ea privia pre aceia, cari dau răspunsurile în numele copilului (*responsores*) ca răsponsabili și garanți (*sponsores, fidejussores*).

Cine aducea unu copilū la botezū, cine cerea botezulū pentru unu copilū și-lū representa la celebrarea sacramentului cu mărturisirea și cu răspunsurile, lua prin acésta asupra-și o grea răspundere și îndătorire înaintea lui Dumnezeu, a bisericei și a copilului. Elū garanta pentru viitorea instrucțiune a copilului în învățăturile creștine și pentru educațiunea sa creștină. Ceea ce elū a mărturisitū și făgăduitū în numele copilului conține o promisiune din partea sa proprie, adecă făgăduința că elū va îngriji întru câtū stă în puterile omenesci ca renunțarea la diavolū și mărturisirea credinței să devie în viitorū o adevărată faptă a copilului.

Din cele șise urméză dar, că instituțiunea nașilorū era o necesitate din momentulū ce admitea și trebuia să admită botezulū copiilorū.

Dar noi găsimū nași nu numai la copii, ci și la adulți sau ómenī crescuți. Trebuie dar mai înainte de tóte să facemū deosebire între nași de copii și nași de ómenī mari.

Nașit de copil. La începutul figurau ca nași ai copiilor de obicei *părinții lor trupesci*, și într'adevăr ei puteau să împlinescă mai ușor datoriile ce incumbă nașului. Căci cine ar pute îngriji sau stăru mai mult pentru educațiunea creștină a copilului decât părintele său?

Cu toate acestea încă de timpuriu s'a născut și în fine a predominat opiniunea că nu este permis părinților trupesci a fi totu-odată și părinți duhovnicesci, adică nași. Motivele acestei escluderi par a fi fost următoarele:

1) Că părinții trupesci n'au totu-deauna cultura cerută, ca să pótă da copiilor instrucțiunea și educațiunea creștină, după cum doria biserica.

2) Că, în cazul încetării din viață a părinților, copilul să nu rămână fără nici un protector, care să îngrijescă pentru educațiunea lui.

3) Din momentul ce părinții creștini deja ca părinți trupesci sunt dator a îngriji pentru educațiunea copiilor lor, așa că din nașie nu se nasce pentru ei o nouă îndatorire, din contră însă se pôte întâmplă ca ei să neglijeze împlinirea datoriei lor, era foarte prudent a separă pe părintele trupesc de părintele sufletesc (nașul) și prin acesta a dobândi o garanție mai întinsă pentru creșterea creștină a copilului. Totu-odată prin această separațiune se arată și mai clar deosebirea între educațiunea trupescă și educațiunea spirituală, precum și valoarea mai mare a acesteia din urmă.

4) În fine, se pôte că, fiindu-că nașii erau considerați și ca *marturi* pentru botezarea copilului, s'a crezut necesar a nu admite pe părintele trupesc ca naș, spre a nu fi bănuită mărturia sa.

Nașii avea îndatorirea, după cum s'a disus mai sus, a anunța și a aduce pe copii la botez, a da în numele lor

covenitele răspunsuri la celebrarea sacramentului, și ca nisce garanți ce sunt să îngrijescă pentru viitoarea vieță spirituală a finilor lor, sprijinindu-și cu sfaturi bune ca să împlinescă făgăduințele date lui Dumnezeu la botez.

Augustin punea nașilor îndătorirea a se gândi că, încheind pentru finii lor legătura cu Dumnezeu, s'au sacrificat și pre sine însuși lui Dumnezeu, și de aceea sunt dători, nu numai a îndemna pre finii lor cu vorbe, ci să le fie chiar prin propria lor viață esemplu de o vieță sântă și plăcută lui Dumnezeu. Dela fericitul Augustin avem și un lung discurs adresat către nași. — «Vă sfătuesc — le dice el între altele — ca de câte ori vine solemnitatea Pascilor, toți bărbații și toate femeile, cari ați rădicat copii din botez, să cunoscă că ei s'au pus pe sine garanți pentru ei la Dumnezeu și că de-aceea trebuie să aibă pentru ei solitudine de o adevărată dragoste și să-și sfătuescă a păzi castitatea, a conserva virginitatea până la căsătorie, a reține limba lor de ori-ce blăstem și perjur, a nu scote din buza lor cântece rușinoase și necurate, a nu fi mândri nici ambițioși, a nu avea în inima lor mânie sau ură, a nu se ocupa cu prediceri, a nu atârna nici odată nici șie-și nici altora talismane și alte lucruri diabolice, a fugi de farmecători și servitorii diavolului, a păstra credința catolică, a vizita mai des biserica, a asculta cu urechea atentă lecțiunile divine fără a vorbi, a primi bine, după cum li s'a dls la botez, pre străini, a fi pacinici înșiși, și pre cei în discordie să-și îndemne la concordie, și să arate către preoți și părinți respect și o adevărată dragoste.» (Ierm. 163.)

Nași din botez la ómenii mari. Când cel ce se botéza nu mai era copil, ci om deja crescut, regula generală era ca să aibă de naș pre acela care l'a instruit în învățătura creștină și l'a prezentat episcopului pentru primirea

botezului. Și fiind-că cu catechizarea tinerilor erau însărcinați diaconii (respective diaconițele), de aceea găsim de obicei ca naș, la tineri de sexul bărbătesc pre diaconi, iar la cei de sexul femeesc pre diaconițe, regulă pre care o vedem recomandată și de constituțiunile apostolice (lib. III. c. 16.)

Cu toate acestea însă nu era oprit ca să figureze ca naș și alte persoane, cari stau în relațiuni amicale cu cel ce se boteza.

Se înțelege dela sine, că nașii de categoria acesta n'aveau aceleași datorii ca cei-lalți; ei n'aveau a răspunde în numele celor ce se botează, căci aceștia erau înșiși în stare a da răspunsurile necesare, afară numai dacă ei erau muți, sau aflându-se într'o bătă gravă au perdut usul limbei. În privința acestui din urmă casă Ciril din Alexandria scrie următoarele :

«Pentru aceia, cari se află într'o bătă periculoasă și trebuiesc botezați, se lepădă (de diavol) și se unesc (cu Christos) persoane, cari din dragoste împrumută limba lor celor ce sunt împedicați de bătă.»

Misiunea principală a acestor nași consistă întru acesta: de a garanta pentru viața viitoare a finilor lor, pentru constanța credinței lor, pentru curățenia moravurilor lor și a-i îndemna spre bine.

Din datoriile nașilor rezultă dela sine condițiunile ce pune biserica spre a admite pre cine-va ca naș. Nașii trebuiau să fie membri credincioși ai bisericii și în stare de a da cuvenita instrucțiune, bucurându-se totu-odată și de o purtare piasă și nepătă. De-aceia nu se primiau ca nași *necredincioși*, *eretici*, *catehumeni*, cei aflați în penitență și cei posedați sau lipsiți de mintea sănătăsă, precum în fine nici ómenii neculți. Iar pentru ca să fie sigură despre ca-

pacitatea lor, biserica regulase ca numele lor să se înscrie în registre și să se publice înainte de a se săvârși botezul.

Câtă privește în fine numărul nașilor nu era fixat, se poate însă admite ca regulă generală, că la fie-care botez era un singur naș.

Biserica desaproabă obiceiul unora de o lua mai mulți nași, căci, afară de alte inconveniente ce avea acest obicei, apoi mai era și interesul de a nu se întinde prea mult rudenia duhovnică, care constituia un impediment de căsătorie (1).

Tote așezămintele bisericesci, câte s'au înșirât până aici în privința nașilor, precum și toate datorințele față de fiii lor sufletesci, cari sunt numiți de către dînșii pretutindene, în toate țerile locuite de Români, *fini* sau *cini* sing. *finu*, dim. *finișorū*, *finucū*, *finuțū*, fem. *fină*, *finișoră*, *finucă*, *finuță*, rostită și *cindă*, *șindă*, *cinișoră*, *șinișoră*, *cinucă*, *șinucă* și *cinuță*, *șinuță*, mrom. *chilinū* fem. *chilină*, sunt usitate, cu puține modificări și abateri, după cum ne vom încredința din și-rele următoare, până ași la poporul român.

Mai pretutinden, nu numai în *Bucovina*, ci și în celelalte țeri locuite de Români, este datină ca nepoța a doua sau a treia di, după ce s'a sculat din pat, să se pue la cale cu bărbatul său cam pe când să fie *botezul* nou-născutului copil și pre cine anume să pue de *cumătru* sau *cumătră* (2)

(1) «Biserica ortodoxă română,» jurnalul periodic-eclesastic, an. VI. Bucuresci 1882, pag. 300—304.

(2) *Cihac*, voindă, precum se vede, numai decât să argumenteze că *Românii au fostă încreștinași de către Slovenii din Panonia* (Dict. d'étym. dacorom. t. II. p. VIII.), derivă cuv. rom. *cumătru*, *cumătră* și *cumătrie* (cuv. dim. *cumătriță*, *cumătreă*, verb. *a se încumătri* și adj. *încumătrit-ă* nu-î sunt cunoscute) dela vsl. *cūmotrū* (compater) și *cumotra* (commater).

D-lu Dr. D. Onciulă însă e de părere că cuv. rom. *cumătru* vine dela lat.

respective de *nașu* (1). De regulă cei mai mulți însurăței în dătinéză a lua ca *cumătri* respective ca *nașu* la primii lor copii pre nașii, cari i-au cununatū pre dînșii. De aici se vede că vine apoi și numirea de *nănași* sau *nănași*, care e după părerea mea, compusă din *nunu* și *nașu*, și care se dă, mai alesū în Bucovina și Transilvania, tuturorū persó-

con-matrius («Convorbiri lit.» an. XIX. Bucuresci 1886. p. 183.). De aceeași părere e și d-lu A. D. Xenopol (Istoria Romānilorū, vol. I. Iași 1888, nota dela p. 153.)

Care dintre acești domni are dreptate, alcégă filologii. Eū numai atāta voiū sǎ đicū că Romānii, când au începutū ași *boteza* copiii, a intrebuinta cuv. *botezū*, *butejune*, *botezătorii*, *botezatū-đ* și *a botezū*, cari cuvinte, după cum recunósce și Cihac insu-și (op. cit. p. XIII.) vinū de la lat. *baptizo*, au trebuitū sǎ numescǎ și pe persónele, cari *le-au ținutū copiii la botezū*, asemenea c'unū cuv. de origine latinǎ.

(1) *Cihac*, din aceleași motive, cari s'au arǎtatū în nota precedentǎ, voidū cu orī ce prețū sǎ arǎte că și cuv. rom. *nănașū*, *nașū*, *nănașđ*, *nașđ* și *nășicđ* (form. *nănașū*, *nănașđ*, *nănășucū*, *nănășucđ* și *nănășicđ* nu le cunósce), cu cari intitulézǎ copiii romāni de pretutindene pe persónele ce i-au ținutū la botezū, sunt de origine slavonǎ, le amestecǎ la unū locū cu cuv. rom. *nand*, *nenecđ*, *nene*, *nea*, *neicđ*, și *neiculiđ*, ca cu atāta mai lesne sǎ pótǎ ajunge la rezultatulū doritū. Uitǎ insǎ, sau nu voesce sǎ scie că *nașii* fațǎ de *finii* lorū sunt numiți și *părinți sufletesci* spre deosebire de *părinți corporali* ai acestora. Mai departe sau nu scie sau nu voesce sǎ scie, că persónele, cari sunt numite de cǎtrǎ finii daco-rom. *nași* sau *nănași*, și *nănași*, finii mrom. le numescū *nuni*. *Nunu* se numesce în Macedonia omulū care *botézǎ* unū copilū, iar nu se đice *nașū*. Când copilulū e botezatū de o muere, *acésta* se numesce *nund*, iar nu *nașu* (Vang. Petrescu Crușovenu, Mostre de dialectulū macedo-rom. Basme și poesii pop. Bucuresci 1881, pag. 155.)

Prin *botezū*, după cum ne invață s-la Scripturǎ, *copiii se nascū de a doua órǎ*, iar nǎscătorii lorū de astǎ-datǎ sunt cei ce-i ținū la botezū, adecǎ *nași*.

Primii nǎscătorii sufletesci ai copiilorū ce se botézǎ au fostū, după cum am vėđutū și mai sus, inșiși părinții lorū corporali, iar mai pe urmǎ *nunii*, adecǎ persónele, cari au cununatū pre părinții lorū.

Nașii insǎ sunt nu numai *părinții sufletesci*, ci totū-odatǎ și *nonni* sau *nonnae-le* finilorū, adecǎ *crescătorii* lorū, cǎci cuv. lat. *nonnus-i* și *nonna-ae* (Freund, Wörterbuch der lateinischen Sprache; III Bd. Leipzig 1845 p. 436—437), dela care credū că se derivǎ cuv. rom. *nunu* și *nund* = *nașu* și *nașǎ*, insemnǎzǎ nu numai cǎlugǎrū și cǎlugėrițǎ, ci totū-odatǎ și *crescătorii* (Erzieher); prin urmare persónele ce ținū pre copii la botezū sunt în același timpū și *nuni* și *nași* prescurtatū *nunu*—*nașu* = *nănașđ*—*nănașū*.

nelorū, ce ținū la botezū nu numai pre primii născuți, ci și pre cei-lalți copii.

Maî pe urmă, dacă aū maî mulți copii, ceea ce se în-tēmplă celorū maî mulți însurați, atunci iaū ca *nași* saū *nănași* pre cine voescū și cine le maî e dragū, în genere însă dintre consāngeni, iar în lipsa acestora și pre alții (1).

Dintr'unū satū străinū numai rare-orī se îndătinéză a luā cumătri, și dacă se și iaū atunci respectivii trebuie să fie rudenii. De altă lege, maî alesū la poporulū de jos, se iaū numai rare-orī.

După ce s'aū pusū acum la cale cine să le fie *cumătru* și nou-născutului copilū *nașū*, ica bărbatulū unū șipū saū o ploscă cu rachiū saū cu vinū, se duce la respectivulū, pe care doresce să-lū aibă de *cumătru* și spuindu-i scopulū pentru care a venitū, îi închină cinstea adusă.

În *Macedonia*, când are nănașulū să vie ca să boteze, i se ducū cu trei ȃile maî înainte maî multe daruri pe unū *tăftă* (tablă): *cofeturi*, *tigană*, *rachiū*, *distimele* (prosōpe), *părpoz* (colțuni), *căftane* (batiste de mētasă), și altele; tōte acestea acoperite cu *una cevre* (batistă) *brodată cu petelă*, ȃicēndu-i: «*Sursiți la biserică a pategiune*» = poftiți la biserică la botezū!

Celū ce a adusū aceste daruri primesce unū *piat cu uriz* (o farfurie cu orezū) saū *paradzi* (parale) (2).

Bărbatulū saū femeea poftită ca nașă nu se pune nici cānd de pricină, ci, după ce primesce pre viitorulū sēu cu-

(1) Com. de d-lū Vasile Turturēnū, preotū: «de *nași* se iaū în prima li-nie cei ce aū cununatū pre părinții copilului, apoi și alte nēmurī și amici.» —R. Simu, învēțătorū în Orlatū, precum și alți Romāni. —Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 47: «Este obiceiulū cā acela ce a cununatū să și boteze, și numai în casū cānd îi este cu neputință, atunci părinții copilului caută unū altū nănașū.»

(2) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 47.

mătru într'unu chipu câtu se pôte de amicalu, îi promite că, numai dacă nu va fi cum-va împedecatū, îi va împlini cu cea mai mare bucurie și dragoste dorința, și acēsta cu atāta mai de grabă cu câtu că, după credința generală a Romānilorū, fie-care creștinū adevēratū este datorū a se prinde cumătru, de arū fi celū ce-lū-îmbie unū omū orī și câtu de sērmanū și nebāgatū în sēmă ; de ore-ce pentru fie-care copilū botezatū i se iartă cāte unū păcatū și se face mai plăcutū lui Dumnezeu ; apoi și de aceea pentru că și Domnulū nostru Is. Chr., când a umblatū cu Sān-Petru pe pāmīntū, încă nu s'a pusū nici odată de pricină, ci nu odată a botezatū pānă chiar și celorū mai sērmani ōmeni, cari l'au poftitū ca cumătru.

Celū ce refuză primirea oficiului de *nașū* are, după credința poporului romānū, fōrte mare păcatū, iar celū ce primesce și botéză de bună voe, aceluia nu numai că pentru fie-care copilū botezatū i se iartă cāte unū păcatū, nu numai că are pomană, -ci totū-odată îi aduce fie-care încreștinare mare norocū și multū bine.

Domnulū nostru Is. Chr., când umbla pe pāmīntū, botezā nu numai celorū ce-lū rugaū, ci elū adese-orī se îmbiā și singurū. Decī ore n'ar fi unū păcatū strigātorū la cerū, credū și dīcū Romāniī, dacă ei ar face mai altmintrelea de cum a făcutū Māntuitorulū lumii? Dreptū aceea mulți inși nici nu mai aștēptā a fi îmbiați și rugați, ci singuri se îmbie cu dīle, ba chiar și cu sēptēmāni înainte, ca să fie primiți ca cumătri.

Mai alesū cei mai avuți și fără de copii se apucā de-a rīndulū ca cumătri, și care a botezatū pre unū copilū, botézā de regulă și pre cei-lalți.

Datina și credința acēsta nu numai că e fōrte răspānditā printre Romāniī de pretutindene, ci ea se aflā exprimatā

chiar și 'ntr'o sémă de cântece poporane. Așa balada «*Românū Grue Grozovanulă*» ne spune în privința acésta următóarele :

Apoï Grue se pornesce
Și 'n Moldova se ivesce
Ca unū sóre, ce 'ncălðesce,
 Incălðesce
 Și rodesce.
Că multū bine 'n lume face
Sufletulū să și-lū împace :
 Creștinéză
 Și botéză ;
 Dă de fină
 Câte-unū tretinū,
 Și de fină
 O tretină. . . .

Iar Alecsandri, culegătorulū baladei din cestiune, ðice cu privire la versurile acestea :

«Românii sunt fórte bucuroși de cumătrie, judecândū după marele numărū de cumătre ce se găsescū în fie care satū (1).»

Dacă móre cumătrulū saū cumătra, dacā sunt împedecași saū bolnavi, atunci copiii lorū ținū la botezū. Și numai atunci se schimbă cumătrulū celū dintâiū, când nu mai rămāne nime mai aprópe din seminția lui.

Când se botéză unū *Jidovū* saū altū necredinciosū, atunci de regulă se prindū mai mulți fruntași ca *nași*. Ii facū chiar și vestminte romānesci, îi dāruescū bani și pāmintū ca să devie și elū gospodarū în rīndū cu dīnși; iar dacā e holteiū caută de-lū și însóră, ca să nu umble lela și mai' pe urmă să devie apostatū.

Ce se atinge de numărū, se iea în genere pentru unū co-

(1) Poesii pop. ale Romānilor, Bucuresci 1866, p. 81 și 84.

pilă numai câte un singur naș, rar câte doi, și de tot rău mai mulți decât doi.

Excepțiune dela această regulă generală se face numai în cazul acela, când unei femei nu-i trăesc copii, cu toate că nasce mai în tot anul câte unul, crezându că dacă va lua mai mulți cumătri, atunci îi va trăi copilul (1).

Asta se face, ca și în vechime, mai mult din cauză ca să nu se lătească și înmulțească prea tare *rudenii sufletescă*, căci la Români înrudirea prin botez însemnează mai mult chiar și decât un frate.

Dovadă despre acesta avem următoarea împrejurare, că botezându un frate sau soră la un alt frate sau soră, ei nu se numesc mai mult *frați* sau *bădică* și *lelică*, ca mai înainte, ci *cumătru* și *cumătră*.

Mai toți membrii dintr'o comună sunt cumătri mai depărtați sau mai apropiați.

Acastă înrudire spirituală îi ține apoi pre toți la olaltă, acesta îi înșehă și întăresce.

Tot din această cauză un cumătru are foarte mare trecere la alt cumătru. De-aice vine apoi că cumătri cei sermanii sunt foarte mult ajutoari de cătră cumetrii lor cei mai avuți.

Și dacă *cumătrii* între olaltă se țin așa de aproape înrudiți, cu atâta mai mult e considerată înrudirea dintre *nași* sau *nănași* și dintre *fini* botezați de dinșii.

Din cauza acesta apoi nici când nu se pôte încheia o căsătorie între un *fin* și *nașa* sa, și vice-versa. Acesta ar fi păcatul cel mai mare. Dreptu aceea nime nici nu se încumetă a gândi la așa ceva. Ba nici chiar fiii cumătrilor, după

(1) Com. de d-lă Ionică a lui Iordachi Isac: «Dacă unei femei nu-i trăesc copii, cu toate că nasce în tot anul câte unul, trebuie să-și ia 12 cumetri la botez, și atunci îi va trăi copilul.»

credința poporului român, nu pot să se căsătorască între olaltă, căci ei sunt considerați ca și frați.

«În toate părțile — scrie d-șóra Elena Sevastos, — unde am întrebat, mi-au spus, că rudenia în Christos e mult mai puternică decât cea de sânge; că bună oră mai curându ai pute lua în căsătoria sora decât cumătra, că nașul e mai mult decât părintele, de vreme ce unul ți-a dat numai viața, pe când celalalt te-a creștinat; și acest păcat numai atunci ți s'ar iertă, când, după ce ți-ai uns trupul cu ceară și i-ai dat foc, ai pute scăpa tefăr (1).»

Dovadă despre această credință și datină foarte lătită avem pe lângă experiența de toate zilele, încă și o mulțime de posesii populare din toate țările locuite de Români.

Iată ce spune un fin nașei sale, care voia ca finul său să o iee de nevastă:

Să mă ierți nașă, pe mine,
Nu mă pot iubi cu tine,
Nici să fiu bărbatul tău,
C'asta nu vrea Dumnezeu
Un fin și-o naș'a se iubi,
N'a fost, și nici n'a mai fi! (2).

Și acum, după ce am vădit când, cum și pre cine aleg Români de *cumătri* respective *nași* și ce cred ei despre dînșii, să trecem la credințele și datinele dela *botez*.

Cumătri, după ce au fost invitați și au primit asupra lor îndatorirea ca să fie *nași*, prepară următoarele obiecte, cari sunt de neapărată trebuință, parte în decursul botezului, parte mai pe urmă, și anume:

(1) Nunta la Români. Studiū istorico-etnografic comparativ. Edițiunea Academiei române. București 1889, p. 26—27.

(2) Avram Gorcea, «Roza» baladă pop., în «Tribuna», an. VI. Sibiu 1889. N-10 267.

Luminile de botez. Acestea măi de multu le preparău nașii singurii din cêră curată galbênă sau/și albă. In timpul de față însă, pe când măi totu comerțul e în mâna străiniloru, le ieaū nu odată și de prin dugheni. Luminile le împodobescū cu diferite flori naturale, măi alesū cu busuiocū, apoī cu strămătură, cu bumbăcelū, cordele de mătasă, precum și cu alte obiecte colorate. Pe lângă acêsta măi lęgă de dinsele încă și vre-o câțī-va coțī da citū sau de lână, orī unū șăluțū, sau unū șalū dar măi cu sémă o bucată de pânză albă ca la doi coțī de lungă, orī unū ștergariū sau tulpanū.

Afară de acêsta măi ducū la botezū încă și o altă bucată de pânză albă sau unū ștergarū frumosū, care se numesce *crijmă*, în unele părți însă *fașă*, și în care de cumunū se pune și se învêlesce copilulū, după ce-lū scôte preotulū din apa în care l'a cufundatū și botezatū.

Atâtū din *crijma* acêsta câtū și din pânza cea albă, ce se lęgă la lumină, se face măi pe urmă *cămeșă* pentru copilulū botezatū (1). Cu cămeșă acêsta se îmbracă copilulū, când e de 3—4 luni.

După rânduiala bisericeī însă *crijma* ar trebui să se păstreze până la mórte, când se pune pe făța repausatului; de regulă însă i se face în cele măi multe părți dintr'insa unū vestmîntū albū, simbolulū viețīi nepêtate.

Din coțīi cei de lână își face mama copilului o fotă, o fustă și unū șarafanū (2).

In fine, măi prepară și ducū nașii încă și *scutece*, *căiță* în capū, unū *oghelașū*, unū *brânețū* fôrte frumosū țesutū,

(1) Com. de d-lū Ionică a lui Iordachi Isacū, agricultorū în Mahala, districtul Cernăuțului. «Din *crijma*, cu care s'a ținutū copilulū la botezū, se face cămeșuică, tótă pânza se pune în acea cămeșă, nimică nu se lepêdă».

(2) Or. Dlujanski, în «Albina Carpaților», an. IV, p. 75.

numitū în genere «*fașă*,» apoi *mânceă* precum și alte vestiminte mai mici menite pentru copilulū ce are să se boteze, acestea din urmă însă, afară de brânețū, nu le ieaū cu sine la botezū, ci le lasă acasă la nepotă.

În unele locuri este datină ca preotulū cu *brăulū* sau *brânețulū* (fașa) acesta să stropescă pre copilū după ce l'a botezatū, în locū de a-lū stropi cu buretele.

În *Transilvania* nașa prepară asemenea *scutece*, *cârpe*, *fașă*, în cari îlū duce pre copilū la botezū. *Pânza*, care o aduce nașa, trebuie să fie atâta de lungă, câtū să se pótă încinge cu dînsa, adecă să o cuprindă pre nașă (1).

În *România* există credința că dacă *fașă*, ce se dă unū copilū de nașū, se brodesce prea lungă, *se va însura copilulū bētrânū*, iar de va fi scurtă *se va însura tînērū* (2).

Totū în *România* se crede că cu *betele* dela botezulū unū copilū nu e bine să se încingă mă-sa, pentru că îmbētrănesce cūrēndū și va fi mai multū bolnăviciósă decăt sănētósă (3).

În *Ungaria*, comitatulū Satmarū, înainte de botezulū unū pruncū, nănașa duce finulū sēū ca darū o bucată de giolgiū, numită *crușmă*. Dacă se întēplă să-i móră finulū îndată după botezū, orī și mai târđiū până la unū anū, atunci nănașa sa numai decăt îi cósă o cămeșă din *crușma* acēsta și-lū îmbracă cu dînsa, cređēndū că la județulū de pe urmă se va scula cu cămeșă acēsta. Dacă nănașa nu i-ar da *crușma* acēsta, atunci finulū sēū ar trebui la județū să se scóle cu pielea gólă (4).

(1) Com. de d-lū Rom. Simu.

(2) Ionēnu, op. cit. p. 27. — «Șeđetőrea» an. I. Fălliceni 1892 p. 125: «Când botezi copii să le dai fașă lungă.»

(3) Ionēnu op. cit. p. 26. — «Lumina pentru toți,» an. III, p. 473.

(4) Com. de d-lū El. Popū, invēțătorū în Șomcuta-mare.

În *Macedonia* lucrurile ce le primesce pruncul la botez ca daru sunt: *fuştănice* (rochiță), *parpozü* (colțuni), *fesa* (scufiță) de *zofe* sau de *sultănie* (stofe de mătăasă și lână) cu dantele, avându aninatü în mijloculü ei o *flurie* (mone-dă de aurü), *fesa* se mai face și din *mantindă*, *curazei* și *giamfezä* (stofe de mătăasă); tôte aceste lucruri se numescü în *Magarova armata a ñiclui*, iar în *Vlahoclisura* și alte locuri se numescü *tacîmea a ñiclui* (1).

Sosindü ñiua, în care are să se boteze copilulü, atâtü môșa câtü și cumătri, cari icaü cu sine tôte cele pregătite pentru botezü, se adună mai întâi la casa nepôtei și de aici apoi, luându môșa copilulü, se ducü cu dînsulü sau la biserică sau la preotulü acasă, adecă unde are să fie botezulü, căci mai alesü în *Bucovina* unii preoți îndătinéză a boteza la dînșii, alții însă, și cu deosebire cei din *Macedonia*, numai la biserică (2).

Înainte de plecare, dacă nou-născutulü e băiatü, môșa îl scaldă frumosü și-lü înfașă într'o cămeșă albă de a tătâne-sëü, dacă-i copilă într'una de a mâne-sa (3).

În unele părți totü atunci môșa îndătinéză de a-i pune între scutece sau în fașă și anume pe pieptü o franzolă sau o bucățică de pâne și una de sare, une ori chiar și bani, cu scopü ca tötă viața sa să aibă pâne și sare, să fie, după cum spune românulü, nu numai norocitü, ci totü-odată și bunü ca pânea cea de grăü (4).

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorü în Macedonia, în op. cit. p. 47—48.

(2) Burada, Obiceiurile, p. 47: «Botezulü se face totü-deauna la biserică și în neființa părințilorü; de obiceiü nu vine nimeni străinü decât cei invitați mai din nainte cu *nohotü și strafide.*»

(3) Dict. M. Ursaca.

(4) Com. de d-lü V. Turturënu, preotü, precum și alți Români din Bucovina.

În *Suceava* precum și în unele sate din prejurul acesteia, când are să se boteze pruncul, îl îmbracă nănașa sau cumătra cea mare în straele de botez, iar maică-sa îi pune la piept nisce bani de argint ca să fie cu noroc (1).

În *Transilvania*, când pleacă la botez, mōșa viră la fașa copilului *sare* și *pāne*, pentru ca să se facă avut și norocos. Iar când îl ia în brațe, ca să se ducă cu dînsul la biserică, mōșa ȃice: «*ducă unū pāgānū ca să aducă unū creștinū.*» La 'ntōrcere ȃice: «*am dusū unū pāgānū și am adusū unū creștinū*» (2).

În alte părți, totu din *Transilvania*, înainte de-a plecă la botez sau în decursul botezului, nănașul capetă un săcușor de pāne pe care-l păstrează, ca suvenire despre datoria sa; și în casu de trebuință spre a griji pentru susținerea trupescă și sufletescă a nou-născutului (3).

În părțile *Oraviței* din Banat, înainte de a plecă mōșa cu celū nou-născut la biserică, îl atinge cu crescutul de pragul ușei de jos în semn ca să nu se prindă deochiul de el, ȃicēndu:

—Cum se așeză pragul sub lemn, sub lume, sub țeră, așa să se așeze și deochiul la celū nou-născut.

La eșirea din casă îl dă pe ferestră, ȃicēndu.

—Cum se ține ferestra de casă, așa să se țină și nou-născutul de mama sa! (4).

În alte părți, totu din *Banat*, când iese mōșa cu pruncul din casă ca să mērgă cu dēnsul la biserică să-l boteze, unul dintre casnici o întrebă:

—Ce ai, mōșă, în lēgānū?

(1) Dlujanski, în op. cit. p. 75.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) W. Schmidt, op. cit. p. 26.

(4) Aurelū Iana. «Credințe la Nasceri» în «Familia.» an. XXV. Oradia mare, 1889 p. 483.

Móşa, daca prunculă ce are să se boteze e băiată, răspunde: «*ună moşă*», iar dacă e copilă: «*o móşă*».

—Moşă—móşă— să dea Dumneşă să ajungă!— şice la acésta casniculă.

Eşindă şi mergândă cu prunculă la biserică caută móşa cu cea mai mare precauşione ce felă de ómenă va întâlni pe drumă, căci cum e înfăşişarea şi purtarea ómeniloră ce-ă întâlnesce aşa crede ea că va fi şi prunculă când va cresce mare.

La biserică pune totă móşa mâna dréptă a nepoşeluluiă seă pe cartea preotuluiă, rugândă pre Dumneşă ca şi nepoşelulă seă să ajungă cărturariă şi omă mare (1).

În împrejurimea Şomcutei-mari comitatulă Satmară, din *Ungaria*, când are să se boteze ună prunculă, i se pune la capă o carte, anume ca să fie cărturariă, oră o secure, ca să fie meşteră, oră alte obiecte cari le placă mai bine părinşiloră (2).

În *Ţera-Românescă*, când se duce naşulă de iea pre copilă dela mama sa ca să-lă boteze, trebuie să lase jos ceva *argintă* spre noroculă copiluluiă; în realitate însă argintulă acesta e pentru móşă (3).

La Româniă din *Istria*, când se scóte copilulă din casă spre a-lă duce la biserică să se boteze, se umple ună paneră cu de ale mâncării şi se duce cu copilulă, ca vicăşă prunculuiă să fie înbelşugată (4).

În cele mai multe părşii ale *Bucovinei* e datină ca naşii, când mergă la boteză, să ducă preotuluiă şi ună felă de

(1) Com. de d-lă Iosifă Olariă, învăşătoră în Domană.

(2) Com. de d-lă Elia Popă, învăşătoră în Şomcuta-mare.

(3) «Lumina pentru toşii», an. III, pag. 473.

(4) Burada, «O călătorie în satele românesă din Istria», în «Tribuna», an. VIII. Sibiu 1891. No. 161.

cinste adecă o *găindă*, o *huscă de sare* și ună *șipă de rachiu*, dacă botezul se săvârșește la dînsul acasă, iar dacă se săvârșește la biserică, cinstea acésta o duce móșa mai nainte, și anume atunci când i se anunță că aș să vie cu copilul la botez.

Deci preotul, dacă botezul se săvârșește la dînsul acasă, cum a primit cinstea ce i s'a adus, îndată *însemnează prunculul*, adecă îi *dă* sau îi *pune un nume*, care-i rămâne apoi pentru totă vieța.

În *Macedonia* numele, pe care are să-l dea copilului nașa, nu-l știe nimene mai nainte decât ea. De aceea în momentul când preotul botează copilul se strîngă împrejurul lui o mulțime de băieți, ca să auză numele ce se dă copilului; după aceea ei se repedă ca să ajungă care de care mai de grabă acasă la mama copilului, ca să-i spue ce nume i s'a dat. Băiatul ce a adus mai întâi acésta știe la părinți, primește o mulțămire în bani (1).

Nemijlocit după *însemnarea pruncului* și cetirea rugăciunilor usitate la însemnare, începe a ceti *jurămintele*, adecă *rugăciunile de lepădare de Satana și împreunare cu Is. Chr.* După cari urmăzează apoi săvârșirea s-tei taine a botezului.

Ce se atinge în special de săvârșirea tainei acesteia, trebuie să notăm aice că ea se săvârșește în tocmai după cum prescrie s-ta noastră biserică și după cum arată «*rînduiala s-tului botez*» cuprinsă în *Euhologion* sau *Molitvenic*; cu acea deosebire numai că unii preoți cufundă pre copiii ce-i botează într'un vas de lemn anume spre acest scop făcut și numit în unele locuri *cristelniță*, iar alții, mai ales când copiii sunt ceva cam slabi, îi udă numai peste tot corpul cu apă sfințită.

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea cop. în Macedonia, în op. cit. p. 47.

Afară de cele strictu religiose se mai observă în decursul botezului încă și următoarele datine și credințe.

Cine a avut ocaziune să asiste mai de multe ori la botez și mai ales cine a fost mai de multe ori *cumătru mare*, respective *nașu*, trebuie să fi observat că mai fie-care copil, nemijlocit după ce a început preotul să-i cetască *jurămintele* sau *exorcismele*, adecă *rugăciunile de lepădare*, începe a plânge. Unii copii plângu mai încet, alții însă așa de tare, că nu ești în stare să-i molcomesci.

Românii din unele părți ale *Bucovinei* cred că plânsetul acesta nu e natural, ci că diavolul, care este provocat ca să iasă dintr'insul și să-l părăsască, l'ar face să plângă și să strige așa de tare anume că dără i-ar stărni vre-o bôlă; însă de ar plânge copilul ori și cât de mult și ori și cât de tare, nimic rău nu pôte să i se 'ntempe.

Dacă copilul în restimpul acesta tace, dacă nu se urnesce nici nu plânge de feliu, atunci, după credința Românilor din *Transilvania*, e unu semn rău (1).

În poporul român din *Țera-Românească* însă este ideea că, când copilul plânge neîncetat înainte de botez, cere ca numai decât să fie botezat (2).

Acăsta este aproape de ideea emisă de cătră sinodul convocat la an. 252 de S. Ciprianu.

Dreptu aceea toți Românii din *Țera-Românească* cred că nașul, care ține copilul în brațe, totu timpul cât îl ține să nu-lu *șișie* (*șișiescă*) dacă plânge înainte de popii, căci îi *șișie* (*șișue*) norocul, ci să-lu lase să plângă (3).

Mai departe e de observat că dacă la botezarea unui

(1) Wlislöcki, op. cit. p. 10.

(2) «Biserica ort. rom.» an. VI. Bucuresei 1882, p. 199. Nota I. — Ionenu, op. cit., p. 18: «Copiilor cari nu sunt botezați și plângu multu, prin acelu plânsu ceru botezu.»

(3) Ionenu, op. cit. p. 26. — «Lumina pentru toți», an. III, p. 173.

copilū sunt doi nași, atunci amândoi îl ținū pe rîndū și anume celū dintâiū, celū mai cu vață, în totū decursulū ceterii *rugăciunilorū* dela însemnare și până după cufundarea și scóterea sa din apă, saū mai bine ăisū până după rostirea formulei dela botezū; iar alū doilea dela scóterea sa din apă și până la fine, adecă totū timpulū cât duréză *rugăciunile dela taina s-tului mirū*, care urméză nemijlocitū după botezū.

Dacă botéză unū bărbatū și o femeie, atunci îl ține mai întăi bărbatulū și apoi femeia și anume totū-deauna după ce-lū scóte din apă.

În unele locuri, dacă sunt mai mulți copii de-odată de botezatū, este datină ca toți să se cufunde în una și aceeași apă, dar *nu li se dă unulū și același nume*, ci fie-care capătă unū nume deosebitū. În cele mai multe părți însă fie-care copilū se cufundă deosebitū în apă anume pentru dînsulū sfințită.

Dacă se botéză în una și aceeași apă, atunci copiii respectivī se consideră de cătră poporulū românū din *Bucovina* și *Moldova* ca *frați, frați din botezū*, și din cauza acésta, fiindū de deosebite sexuri, adecă unū băiatū și o copilă, când sunt mari, nu se potū căsători, căci dacă s'ar căsători, nu numai că ar fi unū mare păcatū, ci totū o dată copiii ce s'ar nasce dintr'înși ar fi nisce arătări, monstri (1).

«*Frați în botezū*, — scrie d-șóra El. Sevastos, — păcatū de mórte să se iea. Dela S-tu Nichiforū se scie, că de se întêmplă să ai unū finū în Constantinopole și o fină în Veneția și de se 'ntêmplă, că daraveri de negoțū și felū de

(1) Com. de d-lū V. Turturénū, preotū: «Copiii se botéză în ape deosebite. Dacă se botéză într'o apă se înfrățescū (se înemurescū) și acésta înemurire e o pedică de căsătorie. Dacă s'ar căsători astū-felū de copii între olaltă, apoi s'arū nasce din ei nisce *arătări* (monstri).»

felu de întâmplări ce vinu pe capulu omulu, să-î întâlnescă și întâlnindu-se să se placă și plăcându-se să se căsătorescă, atunci păcatu va fi sau ba, și-a ăis S-tu Nichiforu, că de voru sci, că-su *frați din botezū* și se voru lua e păcatu de mörte; iar' de nu voru sci, atunci cum n'oru sci nimicū, așa nu le va fi nimicū. Poporulū ține rudenia de sânge până la alū treilea némū, iar cea din Christosu până la alū șeptelea (1).»

În *Transilvania*, când sunt de-a se boteză mai mulți băieți de-odată, se crede că e bine să se boteze într'o apă și de regulă se și botéză.

Din contră se crede, tocmai ca și 'n Bucovina și Moldova, că nu e bine a se boteză unū băiatū și o fată în una și aceeași apă, pentru că se pöte întâmpla ca aceștia să se căsătorescă mai pe urmă și ar fi unū păcatu dacă s'ar lua doi frați (2).

În *Țera-Românească* există credința că nu numai cei ce se botéză în una și aceeași apă sunt *frați sufletesci*, ci chiar și aceia, cari au fostū ținuți de una și aceea-și persönă la botezū. Prin urmare, precum celorū dintâi, așa și celorū din urmă nu le este încuviințatū a se căsători într'olaltă (3).

(1) Nunta la Români, p. 27.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) «Voința bisericei române», an. I, No. 21, București 1891: «În comuna Olănesci, pl. Cozia, județulu Vâlcea, se urmază tratațiunii de căsătorie între locuitorulū Gh. Filipū Olănescu și Elisaveta Costică Olănescu, junī, cari pe lângă că sunt veri alū doilea, *mai sunt și frați sufletesci, botezați de același nașū.*»

Și mai la vale:

«Negreșitū acestū faptū a fostū revoltătorū moralei publice, ceea ce a făcutū pe părintele Părvulescu, parochulū acelei comunc, a se opune cu totū dinadinsulū efectuării acestei căsătorii.

«*Aceste două casuri de rudenie, fiindū de natură a opri căsătoria religioasă acestora, a făcutū pe Păr. Protoereū a-și exprima părerea pentru oprire, căci de s'ar efectua o asemenea căsătorie, ar fi unū scandalū față cu dogmele bisericei.*»

Gemenii se botéză de regulă de cătră doi sau și mai mulți nași, după cum sunt la număr, dar se scaldă totu într'o *trócd* (vănuță) și se culcă totu într'unu légănú (1).

Mai de multu, după câtu am înțelesu, era datină în *Bucovina*, ca și 'n unele părți ale *Rusiei*, de-a se boteza copiii în *apa Iordanului* (Bobotezei) la riú în produhú. Acéstă dadină bigotă însă astădi a eșitú cu totulú din usú.

În *Macedonia* la botezulú unui pruncú femeile bétrâne plângú, avéndu în vedere nefericirile ce așteptă în viéță pe unú pruncú, după ce se face omú. Iar, pe când la *Greci* preotulú și nașulú suflă, ca să gonéscă pre diavolulú, la *Români*, toți câți sunt de față trebuie să sufle și să scuipe. Mama nu póte să stea față la botezú. Copiii ce se află acolo se trimitú să dea de scire numai că botezulú s'a sêvêșitú și li se daú bani sau cofeturí (2).

După ce l'au botezatú și anume după ce l'au scosú din apă, preotulú pune pe copilulú botezatú în *críjmd* și 'n acésta se ține apoi până ce ajungú cu dînsulú acasă.

Ce se atinge de apa în care s'a botezatú, e de observatú că se aruncă tot-deauna într'unú locú curatú și mai cu sémă lângă unú pomú sau pe straturile cu florí.

În *Transilvania*, unde, fie érnă fie vară, se cufundă în *cristelniță* și anume în biserică, aruncă móșa apa dela botezú într'o bortă anume spre acestú scopú menită, care se află într'unú ungheriú de biserică, rostindú în același timpú unele formule și dicale misterióse (3).

Fie-care copilú nemijlocitú după lepédarea de Satana și împreunarea cu *Christosú*, sau mai bine đisú nemijlocitú după ce s'a botezatú și 'ncreștinatú, capétă, după credința popo-

(1) În Bucovina și Trasilvania, com. de I Georgescu.

(2) Bolintinénú, Călătorii în Macedonia, p. 88.

(3) Wlilocki, op. cit. p. 10—11

rului român, câte un *îngeră păzitoriă*, care prin întregu decursul vieții sale îl scutesce și apără de toate relele. De-aceea fie-care copil se cuvine să se roge în totă séra ingerului său păzitoriă, recitându următoarea rugăciune :

Îngeră, îngerășulă meu!
Rogă-te lui Dumneđeă
Pentru suflețelulă meu
Peste ți și peste nópte
Pân' la ciasulă celă de mórte!

O variantă a rugăciunii acesteia sună astă-felū :

Îngeră, îngerășulă meu!
Sluguța lui Dumneđeă,
Păzè-mi (1) suflețelulă meu
Celă de ți și celă de nópte
Pân'n ceasulă celă de mórte,
Îngeră bună păzesce-mă,
Cruce dulce-adórme-mă (2).

Altă variantă, auđită dela o Româncă din comuna Bălăcéna, districtulă Suceviă :

Îngeră, îngerășulă meu
Rogă-te lui Dumneđeă
Pentru suflețelulă meu
Și din ți și din nópte
Pân' la ciasulă celă de mórte.
Sfîntă cruce-adórme-mă,
Îngeră bună așteptă-mă,
Dómne sfînte iartă-mă!

A treia variantă din *Moldova*, județulă Sucéva, plaiulă Muntele, comuna Mălini, dict. de Mariuca Nistoră, sună așa :

Îngeră, îngerășulă meu,
Rogă-te lui Dumneđeă
Pentru suflețelulă meu

(1) *Păzè-mi* = păzesce-mi.

(2) Dict. de ună Românu din Vicovulă-de-sus.

Și din ȃi și din nópte
Pân' la ciasulũ celũ de mórte.
Sfintã cruce apěrã-mě,
Îngerũ bunũ deșteptã-mě,
Dómne miluesce-mě,
Cu crucea pãzesce-mě,

A patra și cea din urmă variantă, auđită de la Marióra Corjanũ, româncã din orașulũ Sucěva, sunã precum urmězã :

Îngerũ, îngerășulũ meũ,
Sluguța lui Dumneđeũ,
Feresce-mi sufletulũ meũ
Peste ȃi și peste nópte
Pân' la ciasulũ celũ de mórte.
Cruce'n casã,
Cruce'n masã,
Cruce'n tuspátru cornurĩ de casã,
Cruce'n ceriũ, cruce'n pãmĩntũ,
Cruce'n loculũ un' mẽ culcũ !

O altã rugãciune, care asemenea e îndãtinatũ de-a o ñvęța și a o rostĩ copiii cęi micĩ ñnainte de cinã și de culcare, e acęsta :

Cruce 'n casã,
Cruce 'n masã,
Cruce 'n pátru cornurĩ de casã.
Dumneđeũ cu noi la masã,
Maica sfãnta la feręstrã.
Îngerășulũ mẽ pãzesce,
Sfãnta cruce mẽ 'ntãresce ;
Îngerășulũ mi-ĩ luminã,
Sfãnta cruce mi-ĩ hodinã (1).

O variantã a acęstei rugãciunĩ sunã astũ-felũ :

Cruce 'n casã,
Cruce 'n masã,

(1) Din Mitoculũ-Dragomirnei, com. de d-lũ Dr. St. Saghinũ.

Cruce 'n tuspaturu cornurî de casă.
Şede sfîntulû Nechita în casă
La mijlocû de masă
Cu sabia scôsă
Cu straele scurte,
Scurte, mohorîte,
Şede şi cetesce
Ne 'ncetatû din zori
Până 'n cântători
Şi din cântători
Pân' la răsăritulû sórelui
Sórele a răsăritû,
Mě uitai spre răsăritû
Vêđui *Unghîța* (?) venindû
Treî picuşurî o picuratû,
Cerivlû totû s'o luminatû
Dumneđeû s'o bucuratû (1).

O altă variantă a acestei rugăciunii din districtulû Năsău-
dului, în *Transilvania*, sună așa:

Cruce 'n casă,
Cruce 'n masă.
Că nu-î casă,
Că-î cetate
Cu uşile 'nferecate,
Cu ferestrelle 'nziuate.
Şede Mninû
Cu Vêrtolomninû
De mă străjuesce
Din méđă-nópte
Până 'n cântători,
Din cântători
Până 'n răsărita sórelui.
Din resărita sórelui
Se facû douë luminele:

Una se ruga lui Dumneđeû
Pentru sufleţelulû meû,
Şi de điuă şi de nópte
Până 'n ceasulû celû de mórte.
Cruce sfînt' adormi-mě,
Îngerû bunû deşteptă-mě.
Sus în naltulû cerulû
E o biserică albă.
În biserică cine şede?
Luca *vangelescû* (2)
Ţine mâna dréptă
Ţine-o carte albă,
Ţine mâna stângă
Ţine-o carte sfîntă.
Cum cetiă,

(1) Dict. de Florea Curcanû, agricultorû în Bosanci, districtulû Suceviî.

(2) Luca *vangelescû* = evangelistulû Luca.

Aşa grăiă:	«In obrazū isbitu-ī-o . . .»
«Auđiți	Șede sfîntulū Nechita
«Voi sfinți,	Cu cămașă scurtă,
«Precum ați auđitū	Cu sabia smultă (1).
«De Domnulū Christosū:	Când în carte cîntă
«Restignitu-l'o,	Lacrimelē-și vĕrsă,
«Treī cuie de ferū bătutu-ī-o,	Mere de aurū se făceaū,
«Treī picurī de sînge picuratu-ī-o,	Ingerii le strîngeaū,
«In paharū sprijinitu-ī-o,	La Dumneđeū în cerū le suiaū (2).

În fine, a treia rugăciune cu multū mai lungă decăt cele precedente, dar care, după cum prea lesne ne vomū încredința din cuprinsulū ei, e o compilațiune din treī alte rugăciuni, carī așîșderea trebuie să fie respândite în poporū și care se rostescē mai multū de cătră copiii ce aū fostū atacați de *Samcā* saū mai bine ȓisū carī aū avutū *Rĕulū copiilorū*, sună precum urmĕză:

Îngerū, îngerășulū meū !	Pe cruce m'a botezatū,
Rōgă-te lui Dumneđeū	Sfânta cruce m'apĕratū
Pentru suflețelulū meū.	De duhulū celū necuratū
Rōgă-te din ȓi de nōpte	Șepte ȓile și mai bine.
Pân' la ciasulū celū de mōrte!	Dumneđeū e totū cu mine
Iar când mōrtea nemilōsă	In tōte sîntele ȓile
A veni cu crunta-ī cōsă	Treī surorī de-ale lui Lazărū
Suflețelulū să mi-lū iee, ¹	Una Malina,
Atuncea să mi se dee	Una Mădălina,
Luminiță mândră 'n mână	Una dalba Rusalina,
Și precistanie 'n gură,	Diminĕță s'aū sculatū
Tămâiță învĕlită	Și pe cîmpū că s'aū luatū
Cu cĕră acoperită	Pe cîmpulū Salimului
La sfânta bisercă dusă	Și-a Ierusalimului,
Și pe sfînta cruce pusă . . .	Și după ce s'aū luatū
Mama mea, când m'a născutū,	Acolo c'aū căutatū
Pe cruce că m'a făcutū,	Nouĕ floricele.

(1) Smultă = scōsă.

(2) «Gazeta Transilvaniei» an. LI. Brașovū 1888, No. 112.

Dară ele
Floricele
N'au găsitū,
Ci-au găsitū
O mic' albiniță,
Și din albiniță
S'a făcutū ceruță
Și din ceruță
S'a făcutū o luminiță.
Luminița s'a aprinsū
Raiulū s'a deschisū
Dumneḑeū a 'nvisū,
Pe noi ne-a cuprinsū

Și din gur'a ḑisū :
«Cine-a sci și-a spune
«Astă rugăciune
«Totū la lună,
«La sēptēmână,
«Sufletelulū și l'a scōte
«Din câte rele din tōte
«Din negură,
«Din pēcură,
«Din brōsce cātū vacile,
«Pāingenī cātū casele,
«Din năpārcī cātū fagiī
«Și din șerpī cātū braḑiī!» (1).

O variantă a acestei rugăciuni, și anume a părții din urmă, care se numesce de cătră poporū «*Rugăciunea sfintei Vineri*», sună ast-felū :

Sfânta Vinerī, Vinereā,
C'ești la față tinereā,
Inima ți încărunḑiā,
Nime nu se pricepeā,
Numai trei fete feciōre
A lui Lazărū soriōre :
Una Maria Malina,
Una blānda Mādālina,
Și-una dalba Rusalina.
Ele, cum mi te-au vēḑutū,
Indată s'au priceputū
Și în cāmpū că mi s'au dusū
Dela Rusalimū spre-apusū
Pe la revērsatū de zori
Să găsēscă nouē flori,
Nouē flori bune de lēcū.
Ele flori bune de lēcū
Orī și cātū

S'au truditū
N'au găsitū,
Cī-au găsitū
Pe la 'nserate
Nouē lumînări curate.
Luminele s'au aprinsū
Raiulū s'a deschisū,
Christosū a învinsū,
Maica-sa a rīsū
Și din gur'a ḑisū :
«Cine a sci și-a spune
«Astă rugăciune
«A prea sfintei Vinerī
«Tot-deauna Joi sēra
«Câte de trei orī
«Și Vinerī deminēța
«Câte patru orī
«Scosū îi va fi sufletulū

(1) Din Vama, com. de G. Lucanū, stud. gimn.

«Din negură
«Din pëcură
«Din văpaia focului
«De supt talpa iadului,

«Din viță
«In viță
«Până într'a șeptea viță» (1).

Afară de rugăciunile până aici înșirate mai este încă una, numită «*Rugăciunea șeptemănei*», care sună precum urmază:

Sântă Luni!
Cu rugă rugată,
Cu inimă plecată,
De Dumneđeș lăsată,
Mă închină ție
Ajută-mi mie!

Sântă Marți!
Cu rugă rugată,
Cu inimă plecată,
De Dumneđeș lăsată,
Mă închină ție
Ajută-mi mie!

Și totu așa pentru fie-care și ce urmază până Duminică.
Iar când ajunge la acêsta, șice:

Sântă Duminică!
Cu rugă rugată,
Cu inimă plecată,
De Dumneđeș lăsată,
Mă închină ție
Ajută-mi mie!
Precum ai ascultată
Și ai ajutată
La 40 de mucenici
Și la 40 și cincă
De mônăștiră.
Și mă închină ție
Ajută-mi și mie!

(1) Dicț. de Florea Curcanu, agricultoră în Bosanci districtulă Sucevi.

Și mă închină
Și la Maica Domnului
Să-mi ajute-a țice
Aceste cuvinte,
Cu luare aminte
Séra culcându-mă
Și deminéța sculându-mă ! (1)

Am spusă mai sus că fie-care copilă capătă la botezū unū *îngeră păzitorii*. De aceea, când cine-va în decursul vieții sale se lasă înduplecatū și condusū mai multū de alții decât de mintea sa, sau când se teme de tótă nemica, când e din cale afară fricosū, se țice că e *slabū de îngerū*. Din contră, când e din cale afară prea curăjosū, îndrăsnețū sau chiar rēutăciosū, când se restesce cu cuțitulū asupra cui-va, voindū a-lū străpunge, atunci se crede că îngerulū fuge de dînsulū (2).

Româniî din unele părți ale *Transilvania* însă credū și spunū că fie-căruî omū i se dă la nascerea sa nu numai unū îngerū ca conducătorū și apērătorū în acéstă vale a plângerii, ci totū odată și unū *spiritū răū*, unū *diabolū*, care stă cu îngerulū păzitorū în necontenită luptă ; și faptele omului atârână apoi dela împrejurări, după cum adecă unulū capătă putere asupra altuia (3).

Spunū Româncele din unele părți ale *Bucovinei* că nu e bine ca *luminile de botezū* să se dea cui-va, ci să ardă numai în casa, unde se află copilulū de curēndū botezatū.

De aceea *cumătri ceî mari*, adecă nașiî, nici când nu lasă

(1) Dicț. de Mărióra Corjanū, Romăncă din orașulū Suceva.

(2) «Șețetóre» an. I. Fălticenî 1892 p. 125: «Sătenii aū credință că fie-care sufletū are pe lângă elū unū îngerū, care ilū apēră de rele; când sătenii facū rēutăți și mai alesū când se rēstescū (adecă voescū a da, ridicândū mâna) cu cuțitulū, îngerulū se depărțeză de omū.»

(3) Schmidt, Das Jahr, p. 25.

luminile de botezū preotului, ci le ducū cu sine la casa părinților copilului botezatū (1).

Din contră, în *Țera-Românească* este datină ca din lumina-rea dela botezulū unui copilū să se opréscă o bucată, ca să o arate copilului când se va îmbolnăvi, căci i se va face bine, iar restulū să se lase la biserică (2).

Cele trei luminări însă de pe marginea *putinei* (cristel-niței), adecă a vasului în care se botéză copilulū, se păstrează, că dacă se deóche, să-lū afume din ele (3).

După ce s'a întorsū acasă *luminile de botezū* în unele părți din *Bucovina*, și mai alesū în acelea unde nu este datină să se întórcă cu dînsele aprinse, se punū pe masă ca să ardă. Și dacă celū botezatū e *fată*, trebuie luminile să ardă în trei serī după olaltă, ca să se mărite. Dacă nu ardū, nu se mărită. La băieți nu e numai decăt de trebuință ca să ardă (4). În alte părți, totū din *Bucovina*, cum s'aū întorsū dela botezū, cumătri le aprindū și le daū nepótei. Acésta, luân dule, le stinge.

În comuna *Calanfidesci*, districtulū Siretiului, după ce s'aū întorsū de la botezū, móșa, cum întră cu copilulū în casă, se pune cu dînsulū pe laiță în capulū mesei pe o perină; pune apoi copilulū pe o pâne și o bucată de sare, ce se află pe masă. După-ce l'a pusū, vine tatălū copilului cu unū paharū de bētură și cinstesce cu dînsulū pre móșă.

Móșa óice:

— Să te védū sănétósă, nepótă. Dumneóeu să te rădice cu sănétate și cu brațele pline. Cum amū ajunsū la botezū, așa să ajungemū și la cununie! — Cinstesce. —

(1) În Ilișesci și alte sate.

(2) Ionénu, op. cit. p. 27.

(3) Ionénu, op. cit. p. 26.

(4) Din Dorna, dict. de V. Diačū.

Nepóta, luându paharulü diredü, și cinstindü la *cumättru* respective la *cumättra-mare*, ñice:

— Să te vedü sănëtosü (sănëtósä)! Dumneðeü să-ți dea sănëtare și multü bine, că ne-ați statü întrü ajutorü!

Acum móșa strigă pre tatälü copilului și dându-i-lü pe acesta, ñice să-lü crëscă cu ușurință și cu bucurie.

Cumättru dacă sunt doi *cumättri*, cinstesce la cela-laltü cumättrü, cumättrulü la bucătăriță, adecă la femeea care a statü nepótei de ajutorü și a făcutü bucatele trebuincóse pentru *cumättrie*. După acësta cinstescü pe rindü la toți cei ce se află în casă (1).

În comuna *Crasna*, întorcëndu-se móșa dela botezü cu copilulü în brațe înaintea cumättrilorü, cum a ajunsü și a întratü în casă, se duce cu copilulü dreptü la masă, la mijloculü căreia se află de mai nainte pusă o pâne întrégă, netăiată; și se așeză în capulü acesteia, chiar și în casulü acela când copilulü ar plänge ori și câtü de tare. Cumättriü, așezându-se așisðerea împrejurulü mesei, punü luminile stinse de-a curmezișulü acesteia. Vine apoi o femeie și aprindëndü o lumină o dä cumättrulü mare. Cei-alalți cumättri aprindü luminile dela acesta. Vine după acësta *nenele* copilului și ia șipulü cu paharulü, cari asemenea se află de mai nainte puse pe masă, și cinstesce pre móșă, *bea unü paharü de bine*; móșa cinstesce pre cumättrulü celü mai bëtrânü, acesta pre cei-alalți cumättri și așa pe rindü până ce a umblatü paharulü pe la toți și fie-care trebue să bea de bine. După ce s'aü pärindatü toți, móșa se scólă dela masă și, luându pânea de pe masă precum și copilulü, se duce la patulü nepótei și închinându-i copilulü ñice:

— Poftimü cu norocü și sănëtare, cu voe bună; . . . creștere ușoră să-ți trimită Dumneðeü!

(1) Dict. de Catrina Racolța.

După acésta îi dă copilulū și pânea.

Totū așa facū și cumătri dându-i luminele.

Mama primindū copilulū pânea și luminele, sărută mâna moșei și mulțămescce atâtū acesteia câtū și cumătrilorū ȕi-cêndū:

—Mulțămescū, moșică dragă, și d-vóstră cumătrilorū și nânașilorū! Cum aȕi ajunsū de l'aȕi botezatū, așa să ajungeȕi să-lū și cununaȕi!

Cinstesce apoi și ea atâtū pre móșă câtū și pre cumătri.

După acésta, dacă *cumătria* nu se face în aceea ȕi, își ieau rămasū bunū și se ducū cu toȕi pe acasă (1).

În *Frătăuȕulū-vechiū* districtulū Rădăuȕulū, cum se întorcū dela botezū, unulū de casă, orī și care, pune o perină pe masă, móșă pune copilulū pe perină iar la capulū lui *pâne* și *sare*. După acésta nenele copilulū cinstesce pre móșă, iar móșă pe cumătri ceī mari. Fie-care trebuie sa cinstéscă câte unū paharū de bine în sănătatea copilulū. După ce a cinstitū fie-care, aprindū luminele, și dacă sunt mai multe cumătre sau cumătri ieau copilulū dimpreună cu luminele, pânea și sarea, se ducū apoi la nepótă, și închinându-i-le ȕicū:

Poftimū cumătră prunculū acesta
Pe care l'amū botezatū
Și încreștinatū
Și'n lege l'amū băgatū.
ȕi-lū dăruimū dumi-tale
Cu pâne și cu sare,
Cu darulū sfinȕiei sale,
Cresce-lū ușorū
Și sănėtosū! (2)

După acéstă presentare și închinare urméză masa sau

(1) Dict. de Aniȕa Ursachi.

(2) Dict. de Zamfira Ignătóiei.

mai bine ȃisŭ *cumătria*, despre care vomŭ vorbi în capitoulŭ XVI.

În alte părți ale *Bucovinei* mŭșa, cum întră în casă, înmănuéză copilulŭ nou-botezatŭ mamei sale, ȃicândŭ :

—Bine v'amŭ aflatŭ! bine și norocŭ să dea Dumneȃeu prunculŭ nou-născutŭ! și creștere ușŭră; și de-asemena și D-tale, nepoȃică dragă, sculare ușŭră și 'nsănătoșare!

Să-ȃi fie braȃele pline,
Casa cu norocŭ și bine!
Acesta bine să nu créscă
Dumneȃeu altulŭ să vė dăruéscă!
Precum aȃi ajunsŭ pre acesta
De l'aȃi botezatŭ
Și încreștinatŭ,
Așa să ajungeȃi
Ca să-lŭ și creșteȃi,
Și să vė învredniciȃi
Ca să-lŭ și căsătoriȃi!

La care rėspundŭ părinȃiȃ:

—Dă Dŭmne, moșică dragă! . . . Dumneȃeu să teaudă!.. să-ȃi fie cuvântulŭ deplinŭ, și să ajungŭ și d-ta cu noi la tŭte cele ce ne-ai uratŭ nouė și prunculŭ! (1).

În comuna *Vama*, districtulŭ Cămpulungului, sosindŭ nănașulŭ cu finulŭ seŭ a casă, îlŭ închină mai întâi pe la icŭne ȃicândŭ :

Să fii, finule, cinstitŭ,
De toȃi ōmenii iubitŭ
Ca și sfintele icŭne!
Toȃi să se uite la tine,
Și așa să ȃi se 'nchine
Cum se 'nchină la icŭne!

Apoi, întorcėndu-se cătră părinȃi, le uréză ȃicândŭ :

(1) Com de d-lŭ G. Tomoiagă.

Să trăiți, cumătrilor!
S'ajungeți
Să vedeți
Pe acestu finu căsătoritū
Și deplinū gospodăritū.
Și s'ajungeți să vedeți
Și fiii fiilorū sēi
Adecă pe nepoțeī!

După acēsta, desbrăcându-se de cojocū și puindu-lū pe masă cu pērulū întorsū în sus, așeză pre finulū sēu de-a-supra cojoculuī, și iară-și uréză:

Finule, să străesci,
Și să crești
Și să te 'nmulțesci,
S'ai atâtea oi cu miei
Și vaci cu viței
Și norocū
Câți perī în acestū cojocū (1).

În *Transilvania*, după ce s'au întorsū dela botezū, pune mōșa pre copilū de-a dreptulū pe masă și chēmă pre părinți ca să-lū iea de acolo și anume dacā e feciorū pre tatălū sēu, iar daca e fatā pre mama sa (2).

În alte părți, totū din *Transilvania*, după ce au sositū casă, copilulū se predă prin o cuvîntare sērbătorēscă din partea cumătrilorū, mamei sale, iar acēsta, primindu-lū îlū pune pe masă, care e fōrte frumosū acoperitā, primindū în acela-și timpū darurile din partea celorū de fațā. O masă animatā încheie apoi acēstā și însemnatā, la care se înțelege de sine că nu lipsescū datinele și părerile superstițiose. Așa de es., dacā-i pică cui-va în timpulū ospēțuluī cuțitulū saū furculița jos și se împlântă în pămîntū, e unū semnū

(1) Com. de d-lū Nicolaiū Lucanū, cant. bis. din Vama.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

rău, căci se crede, că copilul va muri de o mörte nenaturală. Dar în ziua acésta nici vitele domestice nu sunt trecute cu vederea, din contră gospodariul de casă le dă de astă dată nutrețu mai bun, ȓicându în acela-și timp: «*mâncați și vă rugați pentru copilul meu!*» În unele locuri înainte de masa dela *botejune* cumătrul mare aruncă paserilor meiū saū grău, care a statū trei ȓile și trei noȓi în lăgănulū copilulū, ȓicându: «*să cânte tatdului cerescū laudă și onóre și să-lū rüge ca să-ȓ deé copilului sănătate!* (1).»

Datina din urmă ne revocă în memorie datina *Romanilor* de-a da măruntae de purcelū *Strigelorū*, pe cari le credeau ei că sunt unū felū de paseri uriciose de nópte (2).

În *ȓera-Românească*, după ce unū copilū este botezatū, adusū acasă dela biserică, se pune pe o baligă de vacă din oborū, apoi se duce mă-sa și-lū ia de-acolo. *Acésta se face ca să aibă copilulū parte de vite* (3).

Totū în *ȓera-Românească*, unū copilū, după ce s'a botezatū, în ziua acésta se pune lângă elū unde dörme unū fierū, o mătură, și se presară țărițe și spuză din focū, ca să nu vie *Mama-pădurei* să-lū omóre saū să-lū pocescă (4).

După tóte acestea urméză *cumătria* saū, cum se spune în Transilvania, *ospătarea*, despre care vomū vorbi mai la vale.

În *Macedonia*, îndată după botezū în bisercă chiar, se îmbracă copilulū cu fustănice, punându-ȓi și fesa pe capū, și apoi nașa îlū ia pe brațe, precum și doué lumînări aprinse împodobite cu dantele roșii și verȓi, pe cari le ține una într'o mână și alta în cea-laltă; și așa merge până la casa

(1) Wlilocki, op. cit. p. 11.

(2) Preller, Röm. Myth. t. II p. 238.

(3) Ionénu, op. cit. p. 27.

(4) Ionénu, op. cit. p. 28.

lehusei. Când intră în odaia lehuzei, face mai întâi cu o luminare aprinsă semnul crucii pe pragul uşei, dicându:

« *Tihi bund s'âncherdisască părinții, s'bănează să-î măcăm numta* (noroc bun, să se bucure părinții, să trăească, să-î mănăcăm nunta, adecă *să mănăcăm la nuntă*); iar de va fi fată: *și la fecioră să dea Dumneșeu!*

După rostirea acestor cuvinte pune luminările aprinse într'o pâne anume, ca inima copilului să fie curată și să fie belșug la casa lui.

Dacă se întemplă de se stingă luminările pe drum, atunci cred Români macedoneni, că copilul n'are să fie cu noroc, iar dacă nu se stingă și e timp frumos în acea zi, atunci copilul va fi cu noroc.

Dimpreună cu mōșă și nașii săi *nunzi* merg și toți, cei ce au fost invitați la botez, acasă la lehusă și o felicită; apoi li se servește cafea, rachi, lucumi, nohot, strafide, țigăni și vin, apoi se pun la masă (1).

În fine, trebuie să mai amintim încă și aceea că, dacă copilul nou-născut arată simptome de morțe, mōșă sau și altă persoană poate să-l boteze și fără de preot; și asta din cauză ca copilul să nu mērgă neîncreștinat în cea-laltă lume, unde, prefăcându-se în *Moroia*, l'ar aștepta cele mai crâncene torturi.

În casul acesta e de ajuns ca mōșă, sau cine este, să-l stropescă cu apă sfințită și să-î rostescă corect formula botezului.

Atât în *Bucovina* cât și în *Transilvania* și *Ungaria*, după câtă îmi este mie cunoscut, în astu-fel de casuri băeților li se dă numele *Ioan* și copilelor *Maria*, și deci formula botezului acestuia sună așa:

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilor în Macedonia, în op. cit. p. 48.

«Botéză-se robulū lui Dumneđeū *Ioanū (Maria)* în numele Tatălū și alū Fiulū și alū S-tulū Duhū, aminū! (1).»

Și dacă unū copilū astū-felū botezatū móre, se 'ngrópă de cătră preotū ca și orī care altū creștinū, iar dacă nu i se rostesce formula, dacă móre ne 'ncreștinatū, îlū ingrópă de regulă móșa și anume într'unū ungheriū alū țințerimulū.

În părțile *Oraviței*, fiindū copilulū slabū și nefiindū speranță de vieță, i se dă unū nume, închinându-lū la o icónă din chilie, ca nu cum-va murindū să fie perdutū pe cea-laltă lume (2).

În *Macedonia*, de se 'ntêmplă ca copilulū să fie gravū bolnavū și în pericolū de mórte, de nu póte să vie în grabă preotulū să-lū boteze, femeile ce s'arū fi aflândū acolo îlū botéză, turnândū apă peste elū, făcêndu-se una nașă și țințêndū:

«Luplu să-l măcă, vru să ńi ti-l iea ne patizat, tata, mama, creștinī ańi fură, și cu creștin ańi mi fac (Lupulū să-lū mănânce (draculū) vru să mi te iea nebotezatū, tata, mama, creștinī imī fură, eū creștinū mă facū.)»

Apoi spunū mai multe rugăciuni, *Tatălū nostru, Sfinte Dumneđeule*, și altele.

Dacă copilulū móre nebotezatū, se ingrópă de móșă și tată în afară de cimitirulū bisericeī, fără sicriū și pusū numai pe o scândurică negeluită (3).

(1) Com. de mai mulți Români din Bucovina, și Aurelū Chintoanū, stud gimn. din Chicediū, comitatulū Solnocū-Doboca: «De cum-va prunculū născutū este slabū, móșa face forma botezului, turnândū apă pe mână în semnū de cruce, și apoi stropindu-lū pe capū și punêndu-ī numele. Acesta se țințe în poporū a *închina prunculū* noū-născutū.»

(2) A. Iana, «Credințe la născerī,» în «Familia» an. XXV p. 483.

(3) Burada, Obiceiurile la născerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 46—47.

XIII

NUMELE DE BOTEZŪ.

În cele mai multe părți locuite de Români este datină ca părinții să nomincze singuri pre nou-născuții lorū copii, în altele îi nominéză nânașii, și iarășii în altele, mai alesū când copiii se nascū în vre-o ȓi însemnată, li se dă de regulă numele sfintului sau a sfinteii respective, care se serbéză în ȓiua aceea, în credinȓă că dacă nu li s'ar da numele acestora, sfintulū sau sfinta respectivă s'ar supăra și atunci ar fi răū de nou-născuții copii.

Unii părinți, mai alesū când li-aū muritū copiii cei din-tâi, le daū celorū ce s'aū născutū în urmă numele ce-lū pörtă ei alȓii alū moșilorū și strămoșilorū, și iar alȓii alū unui dintre nēmuri, care are mai mare norocū de copii decât dînșii.

Cei mai mulȓi inși însă, atâtū dintre părinți câtū și dintre nânași, nu se uită nici la ȓiua, în care s'a născutū cutare copilū, nici la împrejurarea că cei mai de nainte-le-aū muritū, ci caută unū nume care le convine și le place lorū mai tare și pre acela îlū daū apoi fiilorū respective finilorū

săi ce aŭ să se încreștineze. Dar, după cum ne vomŭ încredința din șirele următore, și aceștia alegŭ mai totdeauna numele unui sfintŭ mai însemnatŭ, anume ca copilulŭ, când va fi mare, să scie când are să-și serbeze ziua onomastică.

Preoții, cari botéză pre asemenea copii, trebuie apoi la săvârșirea tainei sf. botezŭ să se acomodeze dorinței exprimate de părinți și nănași.

Aŭ fostŭ însă totdeauna și mai sunt încă și în ziua de azi fórte mulți preoți, cari nu vorŭ nici de cum să iea în considerare dorința exprimată de părinți și nănași, de ar fi aceea ori și câtŭ de îndreptățită, ci ei fie-căruŭ copilŭ nou-născutŭ îi dau numele sfintului de rândŭ, în care și s'a născutŭ sau în care se botéză copilulŭ respectivŭ. Ba unii preoți mergŭ și mai departe, ei adecă, dacă aŭ óreși care antipatie sau mânje asupra părinților, ori dacă copilulŭ, ce are să se boteze, e născutŭ de fată mare, alegŭ numele cele mai întortocate și mai urite și apoi cu numele acelea îi botéză.

De-î frumosŭ și totŭ-odată consultŭ din punctulŭ de vedere pastoralŭ să o facă acésta, nu e tréba nóstră s'o discutămŭ aice. Una însă totuși trebuie s'o amintimŭ. Sunt adecă mulți părinți, cari, blândi și răbdători fiindŭ din firea lorŭ, deși nu aŭ căpétatŭ copilulŭ lorŭ numele doritŭ de dînșii, nu mai spunŭ niméruŭ nemică, ci se mulțamescŭ numai cu atâta că inediatŭ după încreștinare îi schimbă numele ce l'a primitŭ la botezŭ cu altulŭ, cu care flŭ numescŭ apoi câtŭ trăsce sau, în casulŭ celŭ mai favorabilŭ, îi întortocă numele astŭ-felŭ că nime nu-lŭ mai póte cunosce de unde se trage, bună óră ca *Nicanorŭ* în *Canonirŭ*, *Dămianŭ* în *Di-aminŭ*, *Veniaminŭ* în *Vehaminŭ*. Sunt iarăși mulți părinți, cari nu se mulțamescŭ numai cu atâta, ci ei, vedéndŭ că copilulŭ lorŭ a primitŭ unŭ nume, ce nu le convine de felŭ,

nu numai că rezonéză asupra preotului, ci încă, când li se nasce altă copilă fie acela bolnăviciosă ori sănătosă și tare ca tunulă, înduplecă pre mósă ca să-i rostéscă mai întâi formula botezului și abia după aceea îlă ducă la preotulă ca să-i cetéscă rugăciunile usitate la botezū.

Nu e bine să fie omulă totdeauna prea îngăduitoriū. Dar și când e din cale afară încăpăținată încă nu e bine, căci, după cum am vădută din cele espuse mai sus, prin încăpăținare de multe ori ajunge la unū rezultatū cu totulă contrariū voinței sale.

Dacă preoțimea, din capulă locului, cum aū începutū a se încreștina Româniī, i-ar fi lăsatū pre aceștia în pace să-și aléga ei înși-și numele, după cum le-aū apucatū din moși strămoși, dacă o parte de preoți nu s'arū fi ținutū strictū de cărțile bisericesci, iar altă parte și mai alesū cei de naționalitate străină, n'arū fi datū copiilorū acestora nume de acelea cari le-aū convenitū și plăcutū lorū mai multū, atunci de bună sémă că astădi amū întimpina la Români cu multū mai puține nume de botezū de origine străină și cu multū mai multe de origine romană de cum provinū în realitate. Așa însă numele de botezū usitate în timpulă de față la Români le putemū împărți în patru părți principale, după epocelă în cari aū fostū ele prima oră adoptate și întrebuințate de Români, și anume după

- I. *Epoca romană,*
- II. *Epoca slavonă,*
- III. *Epoca fanariotică, și*
- IV. *Epoca română.*

În șirele următore noi vomū reproduce vr'o câte-va nume de botezū, cari sunt mai usitate la Români și cu deosebire la cei din Bucovina.

Țicemă numai vî'o cîte-va, căci dacă amă sta să le reproducem pre tôte, atunci n'ar încăpea în cadrele unui capitolă ca celă de față, ci ne-ară trebui spre scopulă acesta ună spațiu cu multă mai mare și totă-odată ună timpă și studiū mai îndelungatū.

Vomă începe deci mai întăi cu cele din :

I. *Epoca romană.*

Saghină = Sabinus.

Corjină = Corvinus (1).

Logină = Longinus

Marină tem. *Marina* = Marius

Sorină = Solinus.

Macsină = Maximus dim. Maximinus.

Casionă = Cassius.

Costantină = Constantinus, *Costandină*, dim. *Costandinașă*, presc. *Tantină*, *Tintină*, *Tică* dim. *Ticuță*, *Dinu*, *Dinuță*, *Ginu*; nume de familie: *Costantinescu*, *Dinu*, *Dinulescu*.

O doină din *Transilvania* și anume din *Țera Oltului*, în care provine numele *Dinu*, sună precum urmăză :

Măi bădiță *Dinule*,
Pe tine *Dinulă* te chémă,
Eū-ți ducă dorulă fără sémă.
De nu te-ar chema *Dinulă*
Nu ți-ași mai duce dorulă.
Dine, cu a ta mândrie
M'ai adusă la sērăcie.
Intru'n casă focu-î stînsă,
Iesă afară lemne nu-să.
Și mergëndū și pe la șură
Nu vėdū picū de-adunătură

(1) Aceste două în timpulă de față provină mai multă ca nume de familie-

Ca să iea pasărea 'n gură;
Și mergându și pe la șopă
N'am aflat iénú nicī unū stropū
Câtú să iea pasărea 'n ciocū (1).

Costanū = Constans, se rostesc și *Costânū*, dim. *Costănașū*, *Costănelū*, *Costăniță*, *Costănuță*; presc. *Stanū*, *Stand*, *Stănilă*, fem. *Stancă*, dim. *Stănică*, *Stăncuță*; nume de familie: *Stănescu*, *Stănescu*, *Stănciulū*; sate: *Costâna*, *Stănesc*. *Costea* presc. din Constantem, dim. *Costeiū*, *Costică*, *Costiță*; nume de familie: *Costașū*, *Costescu*; sate: *Costesc*.

Aci trebuie să notăm că în timpul presentū rarū care preotū mai dă copiilor numele *Constans*. Poporul însă nu l'a uitatū nicī acuma și de-aceea îlū dă elū adeseorī copiilor, carī aū primitū la botezū numele *Constantinū*.

Crăciunū; nume de familie: *Crăciunū*, *Crăciunașū* și *Crăciunescu*.

Iacobū = Iacobus, dim. *Iacobuță*, *Iacobuțū*; ca nume de batjocură *Coblea*; nume de familie: *Iacobanū*; sate: *Iacobeni*, *Iacobesc*.

Stefanū = Stefanus, dim. *Ștefănașū*, *Ștefănelū*, *Fănelū*, *Ștefănică*, *Fănică*, *Ștefănucă*, *Fănucă*, *Ștefăniță*, *Făniță*, *Ștefănuță*, *Fănuță*, presc. *Fană*, în Banatū și *Cenă*: nume de familie: *Ștefanescu*, sate: *Ștefănesc*.

Nicóră = Nicolaus, se 'ntrebuințeză în timpulū de față mai multū ca nume de familie: *Nicorescu*, rutenisatū: *Nicorovič*; sate: *Nicoresc*.

Andrea = Andreas, dim. *Andreașū*, *Andreieșū*, *Andreiucă*, *Andreiuță*, *Andreuță*, altmintrelea și *Andreiū*, *Udrea*.

Luca = Lucas, nume de familie: *Lucaciū*, *Lucanū*.

Ioanū = Ioannes, *Ionū*, *Onu*, *Ona*, *Onea*, *Oncea*, *Oncu*, dim.

(1) Doine, strigături și chiuituri, culese de mai mulți învățători zeloși, Brașovū 1891. p. 172.

Ionașu, Ionașcu, Ionelă, Ionică, Nică, Nicu, Nicuță, Nicuțu, Cuță, Ioniță, Niță, Nițu, Nițucă, Ionuțu, Nuțu, Ionete; fem. *Ioana*, dim. *Ionica, Ionuța, Iónca*; nume de familie: *Onea, Oncea, Oncescu, Onciulă, Oncu, Onișoră, Onigă, Ionașcu, Ionescu, Nuțu*; numele sfântului; *Sânt-Ionă*.

Lazără = *Lasarus*, dim. *Lăzărelă, Lăzărică*; nume de familie: *Lăzărénă, Lăzărescu și Lăzăroiă*.

Petru = *Petrus*, provine adese-orî *Pătru* și *Petrea*, dim. *Petrașu, Petrașcu, Petrică, Petrucă, Pietrucă, Trucă, Trucu, Pietruță, Truță, Pietrișoră, Pietriucă, Pietrucă, Pietrușcă, Trușcă*; aceste patru din urmă se întrebuițeză mai multă pîntre rezeșii din Bucovina, districtulă Storojineșului, carî vină adese orî în atingere cu Ruteniî din acestă districtă; serbătoreă: *Sân-Pietru* și *Sân-Chietru*; nume de familie: *Petrașă, Petrașcu, Pietrișoră*.

Florea = *Florianus*, se 'ntrebuițeză și ca nume de familie; dim. *Florină*; fem. *Flórea* dim. *Florică*; nume de familie: *Florénă*.

Dumitru = *Demetrius*, *Duñitru, Mitru, Dumitrașă, Duñitrașă, Nitrașă, Dumitrică, Mitrică, Trică, Dumitriță, Mitriță, Dumitrelă, Mitrelă, Mitică, Dumitruță, Duñitruță, Truțu, Mitu, Mita, Tuță, Tuțu, Trucă, Tia, Dumitruță, Mitruță, Nitruță, Nitruță, Truță*; fem. *Dumitra*; în vechime trebuie să fi fostă și *Medru*, căci dacă n'ar fi fostă așa, poporulă n'ar numi serbătoreă acestă sfîntă *Să-Medru*; nume de familie *Dumitrașcu, Dumitrescu*.

Toaderă = *Theodorus*, *Todoră, Tudoră, Tudorină, Iudură*, dim. *Toderașă, Toderelă, Todirelă, Tudorelă, Tudurelă; Toderică, Toderică, Toderiță*; fem. *Tudora; Toderiță*, nume de familie: *Toderénă, Todorană, Toderescu*; sate: *Toderesci*; serbătoreă: *Sân-Toaderă*.

Georgiă = *Georgius*, *Giurgiu, Giurgia, Giurge, Gheorghe*,

dim. *Gheorghieșu*, *Gheorghiu*; nume de familie: *Giurgiuvenu*; orașe *Giurgiu*, *Sân-Giurgiu*; sate: *Giurgesci*; sărbătorea: *Sân-Georgiu*.

O doină poporană din giurulă Bărcăului, în *Biharia*, în care provine mai de multe ori numele *Giurge*, se începe astă-felă :

Strigă *Giurge* din *Giurgesci*
De la porcii cei domnesci:
Nime 'n lume nu-lă d'aude,
De și graiulă lui pătrunde
Până chiar la maică-sa
In pragu vecină-sa.
Mă-sa din graiă i grăia :
— Ce ți-i ție *Giurge* meă,
Tragu-mă 'n noroculă tăă?
Opincile ți s'aă ruptă,
O merindea ți-o trecută?
 Giurge din graiă i grăia :
— O măicuță, maica mea,
Merindea nu mī-a trecută,
Opincile nu s'aă ruptă,
Ci mă topesce ună doră,
Ună doră că vreă să mă 'nsoră . . . (1)

Iar o baladă de pe valea Crișului negru, în care provine numele *Giurgiu*, se începe așa:

Frunță verde de urzică,
Strigă, Dómne, cine strigă,
Strigă *Giurgiu* dintre lunci,
Dela boi și dela junci.
Nime 'n lume nu aude
Strigătele sale crude,
Numai sacă maică-sa

(1) Antoniu Papp, Doine poporale, în «Familia» an. XXV. Oradea-Mare 1889, p. 439.

Din grădina soro-sa.
Ea tare se îngrozia,
Pân' la dînsul se ducea
Și din graiū așa grăia :
— Ce ți-î ție *Giurgiu* meū,
Ce-a ajunsū pe capulū tēū ? . . . (1)

Marcu = Marcus, dim. *Mărcuțū*, *Mărculețū*, *Mărcușorū* ;
nume de familie: *Marcu Mărcuțū*.

Domnica = Dominica-ae, dim. *Domnicuța*.

Maria = Maria-aē, dim. *Marica*, *Măriōra*, *Măriorica*, *Măricica*, *Măriuca*, *Măriucuța*, *Măriuța*, *Mărița*, *Mărițica*, *Mărițuca*, *Bia* ; sērbătōrea: *Sântă-Măria-mică* și *Sântă-Măria-mare*.

Numele acestea precum și derivatele sale le întēlnimū fōrte adese-orī nu numai în vorba de tōte ȃilele, ci și în poesia poporană.

Iată cāte-va exemple:

O doină din *Bucovina* se 'ncepe astū-felū :

Măriōră dela țēră,
Nu lāsa omulū sā mōră
Pentr'unū picū de gurișōră!

Altă doină din *Transilvania* și anume din *Țēra Oltulū* sună precum urmēză :

Măriuțo bărbatū n'ai,
Tu gurița cui o dai?
Dă-mī-o mie, lele *Marie*,
Pân s'o cōce pōma 'n vie,
Atunci ți-o daū și eū ție.

A treia doină totū de acolo :

Măriuțo șurțurī multe,
ȃi mă-tiī sā te mārīte,

(1) Pompiliu, Balade populare romāne. Iași 1870. p. 41.

Că și eu încă mă 'nsorū,
Să-mi facū casă cu pridvorū,
Grădină cu foișorū.
Și 'n grădină-mi facū fântână
Să spele Măriuța lână.
Ea mi-o spală, ea mi-o 'ndrugă
Să facă lui *Ghiță* glugă (1).

A patra doină din *România*, județul Vlaşca, comuna Ungurenî, se începe așa:

— Și-am ȓisū verde sălcioră,
Marițico, *Marioră*,
Căci n'ai tindă și cămară
Să mă găzduesci diseră.
— Și am ȓisū verde costreiū,
Ba am tindă și bordeiū
Să găzduescū doi și trei (2).

Titiana = Tatiana, masc. *Tatinū* = Tatius. — Probabilū că în legătură cu numele acesta stă și planta numită de poporū *Iarba lui Tatinū* sau simplu *Tatină* lat. *Symphytum consolidum*.

Domnița = Domitia.

Grăpcina = Agripina, *Gracina* și *Grachina*.

Matrona = Matrona.

Viora, dem. *Viorica*.

Margareta = *Margarinta*.

Irina, lat. Irena, dim. *Irinuca*, *Irinuța*.

Păuna, masc. *Păunū*, dim. *Păunașū*, *Păunelū*, acestū din urmă și ca nume de familie.

Amëndouē numele acestea provinū fōrte adeseorī și în litura poporană, cu deosebire în cântece, unū semnū că sunt fōrte respândite și întrebuițate.

(1) Doine, strigături și chiuituri, culese de mai mulți învățători zeloși, Brașovū 1891, p. 173 și 174.

(2) «Șeȓetōrea» an. I. Fălticeni 1892, p. 113.

O horă din *Bucovina*, în care provine numele *Păuna* sună așa :

Frunză verde și una,
Se mărită *Păuna*
Și rămâne grădina,
Grădina cu florile,
Stratulă cu garofele (1).

O doină din *Transilvania* și anume din comitatul *Albeї de jos*, în care provine numele *Păunașă*, sună precum urmază :

— *Păunașă*, péna rotată,
Unde mergi așa gătată ?
— La mândruța într'altă sată.
— Țipă péna, păși mai tare,
Că mândruța ta mai móre :
Frate-so-ı ține lumină
Soru-sa plânge 'n grădină,
Mumă-sa pânză-ı croia,
Tatală-său casă-ı făcea
«Lasă, tată, sălașulă,
Că m-ı-a venită drăguțulă,
Dragulă mamei, dragă frumosă,
Și dela mórte m-ı-o-ai scosă (2).

Ana—*Anna*-ae dim. *Anica*, *Anicuța*, *Anița*, *Anițuca*, *Anuța*, *Anca*, *Ancuța*, *Rarița*, *Rarițuca*.

Pulcheria—*Pulcheria*-ae, *Porchira*, *Prochira*, dim. *Pulcherița*, acesta e de provenință mai nouă; *Fira*, *Firuca*, *Firuta*; nume de familie *Porchirénă*.

Catrina—*Catharina*-ae; presc. *Trina*, dim. *Catrinuța*, *Catinca*, *Tinca*, *Catincuța*, *Tincuța*, *Cuța*, *Catița*, *Țița*; o fată sau femeie naltă și holocănósă: *Catrinoiă*.

(1) Mariană, Poesii populare române, doine și hore. Cernăuți 1875, p. 215.

(2) Doine, strigături și chiuituri, culese de mai mulți învățători zeloși, Brașov 1891, p. 14.

II. Epoca slavonă.

Vasile—*Bacilius*, dim. *Vasilică*, *Silică*, *Lică*, *Vasilicuță*, *Licuță*, *Vasileu*, acesta totu-odată și ca nume de familie, *Viliciu*, *Vilică*. (Veđi despre acestea două și «Familia» an. VIII, p. 280), *Țilică*, *Țilea*.

Iacovă—*Iacobus*, nume de familie *Iacoviță*. Poporul de rîndu nu-lu întrebuinteză mai de felu, ci numai unii dintre rezeși, la cari provine și numele de familie citatū.

Niculaă, dim. *Niculdeșu*, *Niculică*, *Culică*, *Niculuță*, *Culiță*, *Nicoluță*, *Niculcea*; nume de familie: *Niculcea*, *Niculiță*.

Grigore, *Gligore*, dim. *Grigorașu*, *Grigoriță*, *Grigoruță*, *Grigoruțu*, *Gogu*, *Goguțu*, *Goruțu*; nume de familie: *Grigorașu*, *Gorașu*, *Grigorenă*, *Grigorescu*, *Grigorcea*, *Gorcea*.

Ilie, *Ilea*, dim. *Iliașu*, *Ilieșu*, *Iliucă*, *Iliuță*, *Iliuțu*, *Iluță*, *Iluțu*, *Luță*; nume de familie: *Iliuțu*, *Luță*; satū: *Sânt-Ilie*.

Gavrilă, *Gavrilă*, dim. *Gavrilașu*, *Gavriluță*, *Gavriluțu*, *Vriluță*; nume de familie: *Gavrilescu*.

Pavelă, *Pavělă*, *Păvelașu*, *Păvelucă*, *Păvelucă*, *Pavelică*; nume de familie: *Pavelea*.

Alexandru, *Lisandru*, dim. *Alexandruță*, *Druță*, *Sandu*, *Sandutu*, *Duțu*, tem. *Sanda*, *Alecu*, *Alecuțu*.

Mihailă vsl. rus. *Mihail*, *Mihailo*, *Mihalî*, *Mihaiă*, *Mñihaiă*, *Nihaiă*, *Mnihăeșu*, *Mihăilă*, *Mñihăilă*, *Nihăilă*, *Mihăiță*, *Mñihăiță*, *Nihăiță*, *Mihăicutu*, *Mihalociucă*, acestea două usitate mai alesū în Transilvania, *Mihaluță*, *Mñihăluță*, *Nihăluță*, *Mihălucă*, *Nihălucă*, *Mihăilașu*, *Mihălașu*, *Mnihălașu*, *Mihălaă*, *Mihu*, *Miu*; nume de familie: *Mihăilă*, *Mihăescu*, *Mihălescu*, *Mihălénă*, *Mihuță*; sate: *Mihatcea*, *Mihăileni*.

Iléna—*Helena*, dim. *Ilenuța*, *Nuța*, *Ilenuca*, *Ilínca*, *Ilincuța*, *Ilencușa*, *Ilionca*, *Léna*, *Lena*, *Nena*.

Odochia, *Dochia*, *Odoca*, *Odochița*, *Dochița*, *Chița*.

Paraschiva, Chiva, Părasca, Pătrăscuța, Paraschița, Paraschițuca, Pachîța, Chița, Pachîțuca.

Mardalina = *Magdalena, Mădălina, Mădălinuța, Nina.*

Vârvara, Vârvarica, Vârvaruca, Vârvaruța.

Samuilă, Samoilă, Samuilă, Samoilă, Șamolea, Samolașu, Molică:

III. Epoca fanariotă.

Costandachi = *Constantin, Costachi, Costăchel, Costăchiță.*

Dumitrachi = *Dumitru, Dumitrache, Mitrache, Trache, Tachi, Tăchiță.*

Petrache = *Petru, Petrachi, Pătrachi, Pătrăchel, Trachi.*

Manole = *Emanuil, Manoilă, Manuilă, Manolachi, Lachi. Manolașu.*

Mihalache = *Mihai, Mihalachi, Lachi.*

Aice trebuie să notăm, că toate numele cari se sfârșesc pe *achi* sau *ache* provin numai la Români de prin orașe și la rezeși, la țărani însă numai rar.

Marghiola = *Maria, Ghiola, Marghiolica, Ghiolica, Margolița, Lița:*

Gheorghe = *Giorgiu, Ghiorghiașu, Ghiorghieșu, Ghiorghic, Ghiorghică, Ghiorghită, Ghiță, Ghiorghiuță, Ghițuca, Ghiorghiliță, Ghiorghiuță, Ghiuță, Iuță Ghiorea, Gogu, Goguță, Guță;* nume de familie: *Ghica, Ghiorghiu, Gheorghescu, Ghiorghianu, Ghițescu, Ghiuță,* sat: *Gheorghiteni.*

Spiridon = *Σπειριδίων, Schiridon, Scriedon, Scridon. Scridonașu, Scridoneli, Scridonuca, Scridonuță.*

Nichifor = *Νικήφορος, Chiforu, Chifuru, Chiforașu, Chiforelu.*

Nechita = *Νικήτας, Nichita, Nichituță,* nume de familie: *Nichitușu, Nichiteni.*

Garofa, Garofina, Garofița.

Pinteleiă = Πανθελεῖον, *Pântea, Pinte*; acestu din urmă și ca nume de familie.

Frosina = Eufrosina, *Frosinca, Frosincuța, Frosinuța, Frăsina, Sinuța.*

Lisaveta = Elisabeta, *Saveta, Savetca, Savetcuța, Veta, Vetuca, Vetuța, Savetuța, Safta, Săftica, Săftița, Saf tuța.*

Smaranda, Smarandița, Mandița, Maranda, Marandița, Maranduița, Maranduca.

Zamfira, Zamfirica, Zamfiruca, Zamfiruța, Zanchira, Fira, Firona; masc. *Zamfiră, Firă, Ferică*; nume de familie: *Zamfirescu.*

Rucanda, Rucanduița, Casandra, Căsandruca, Căsandruța.

IV. Epoca română.

În această epocă o parte bunicică de părinți și nănași, până chiar și din mijlocul poporului de rîndu, au început a da fiilor, respective finilor, nume de origine română.

Totu așa facu și unii preoți în comunele păstorite de dinșii.

Partea cea mai mare însă nici acum nu se pôte desbăra cu totul de numele și diminutivele străine, cugetându pe semne în mintea lor cea corcită, că dacă se voru împoța în pene străine voru arăta cu multu mai frumoși și nobili de cum sunt în realitate (1).

(1) Veđi despre materia acesta și studiul «*Numele române*» în «*Gazeta Transilvaniei*» an. LV. Brașov 1892 No. 118: «... Unu popor, ce nu-și scie istoria străbunilor săi pôte să cadă în órba eróre, de *a iubi mai multu ce e străin*, cugetându că e mai bun decăt ce e alu său. Și aci în mare parte aparține poporul rusticu, care neavendú *luminători* în sinulú său, carí să-lú deștepte, nu scie sërmanulú că se numără și elú între alte popóre. Ba, de es., când bietulú țeranú aude pre preotulú său, pre invěțătorulú său sau

Să sperămū însă că în curîndū fie-care Romînu adevăratū va veni la cunoscînță că haina străină, nu numai că nu-lū încîldește, ci încă îlū și diforméază!

pre altū inteligentū din satū, strigîndu-și băcții cu numele de *Ianoș! Șandor! Marișca!* cugetați ca nu cade în osînda de a crede, că alū lui *nume* de *Ionū Grigore, Toaderă*, sunt prostesci și neînsemnate, că veți Dîmne, de ar fi de ceva, domnulū ista încă și-ar pune la copii nume de *Ionū, Grigore*, etc.

«Numai unū poporū care își cunosce istoria și și-o iubescce cu pasiune, își va iubi cu pasiune numele, portulū, datinele și cîntecele sale.

«Credeți că în timpurile vechi ale nîstre, cînd erau fîrte pușini, ba de locū inteliginți în poporū, poporulū era mai curatū în criteriile sale de nașionalitate. Mai de multū erau preoți cari erau Romîni întru tôte, — adecă nu se deosebiaū întru nemicū de poporulū de rîndū, și astū-felū fiindū, aū susșinutu criteriile de nașionalitate în Romînu. Basați pe acestū adevărū, susșinemū aci, că de es. înainte cu 100, 200 de ani mai tîrșiu erau mai multe *nume romane* în poporulū nostru. Atuncī în timpurile întunecate, Romînulū trăia ca rusticū, și în rusticitatea sa își apăra numele și moșia.

Ah! ce timpū era atuncī,
Cînd Romîni ca păstorī,
Țera lorū și-o apăraū
Ca și bravii luptători.

«Vedeți că îndată ce unele familii române, trecîndū la altă confesiune, saū nobilitîndu-se, ori făcîndu-se grafi și baroni, lăsîndu-și nașionea, își lăsară și numele.»

XIV.

MĂRTURIILE.

În *Țera-Românească* este datină că în decursul botezării unui copil și anume când cântă preotul *«câți în Christos s'a botezat în Christos s'a și îmbrăcat, aleluia,»* nașul, carele a ținut copilul în brațe și, în numele finului, de trei ori *«s'a lepădat de Satana,»* să bage mâna în pungă, ca, după ce a plătit preoților și dascălilor, să mai împartă bani și celor ce au statut de față la împlinirea tainei botezului, și anume tuturor persoanelor ce se află în biserică, fără deosebire de bogat sau sărac.

Firescul înțeles, ce se atribue împărțirii acestor bani, e că cei ce i-au primit sunt *«martori,»* cari pot atesta, la orice împrejurare, că într-adevăr noul născut a îmbrățișat religiunea creștină, cu toate dogmele și după toate riturile bisericești. De aici apoi și numirea de *«marturi»* dată monedelor dăruite. Câte s'a împărțit, atâtea *«marturi»* va avea copilul despre autenticitatea botezării sale. Dacă, prin vre-o necurată ispită, mai târziu s'ar îndoi de acest fapt, apoi toți câți au primit *«marturi»* la a lui creștinare

și cari s'aŭ legatŭ pe tăcute s'o constate la vreme de ne-voe, se consideră ca fiindŭ gata să «*mărturisescă*» că în adevărŭ copilulŭ cutare în anulŭ, luna, ziua și biserica cu-tare, s'a împărțășitŭ cu marea taină a botezului.

La țară s'a obicinuitŭ să se dea în totŭ-deauna numai monede de aramă. Dacă nașulŭ e omŭ cu dare de mână, apoi împarte de argintŭ, și trebuie să fie bogatŭ de totŭ ca să împartă de aurŭ. Acestŭ din urmă casŭ se întemplă foarte rarŭ, și numai în cerculŭ restrinsŭ alŭ avutelorŭ famliii, când botezarea se face acasă.

În epoca *Fanarioșilorŭ* și în totŭ timpulŭ câtŭ a circulatŭ în România moneda turcescă, cei bogași da mahmudele, ico-sari și nisfiele de aurŭ. De multe ori, între mărturiile date personalŭ micului finŭ, se vedeau constantinași și vechi monede de o adevărată valoare pentru numismatică. Adesea nașulŭ hărăzea copilului bani de aurŭ bătuși de Greci și de Romani, ca lucruri fără nici unŭ prețŭ pentru elŭ neprice-putulŭ. «Ce mai trebă, își dicea dînsulŭ, de-alŭ de aceste aŭ și Țigani!»

Câtŭ despre sărăcime, la care datinele se păstrează totŭ-deauna mai cu tărie, sărăcimea da lăscăi de argintŭ și de aramă. Când se întrebuița moneta nemțescă, *mărturiile*, consta, în orașe ca și pe la țară, din «*firfirici*» de 13, 22 și 23 de parale; cei bogași se suiau chiar până la jumē-tăși de «*sfanșŭ*» sau «*sorocoveșŭ*».

Particularitatea de căpetenie a mărturiilor era de a fi străpunse și legate de o mică cordea ori bandlică roșie sau albastră, înodată cu fundă. Astŭ-felŭ se fixă cu unŭ acŭ pe pieptulŭ asistenților dela botezŭ și erau purtate tótă ziua, mai cu sémă de rudele și musafirii casei, cari prășnuiau noua cumătrie.

Ași în sfîrșitŭ sătenii mai săraci împartŭ bani românesci

de câte 10; cei mai bogați dau monede de 50 în argint. Câtă pentru bogați, obiceiul a luat o altă față; căci pentru fie-ce botez anume se fac medali de argint sau de aur, pe cari se înscrie data nașterii, anul și numele noului născut, ziua botezării, une-oră chiar și numele nașului.

Înțelege oră-cine marea deosebire dintre mărturiile monedă și mărturiile medalii. Cele dintăi au fost, sunt și vor fi în totă-deauna cheltuite, astă-felă încăt, de ne-amă finé la stricta-le însemnare, putemă dice că copilul botezată rămăne fără «*mărturiă*», în casă de a avé nevoie de aceste documente autentice pentru a și constata creștinarea. Scopulă dar nu e cătuși de puțină ajunsă, căci menirea loră e de a fi păstrate ca probe pipăite despre îndeplinirea riturilor religiöse, pe când în practică se transformă în nisce bană dați de pomană, cari, îndată după eșirea din biserică, potă trece din mână în mână și călători, ca oră ce bană, din pungă în pungă.

Și în adevăr, din cauza acestă din urmă rezultată, unită cu o interpretare despre care va veni vorba mai la vale, multă și de mulți s'a totă creșutulă că «*mărturiile de botez*» n'au fostă născocite pentru altă-ceva decât ca să fie o pomană, nu se scie pentru sufletulă căruă răposată. Chiar preoții nu le sciă da altă însemnare; căci dintre căți am avulă ocașiune să cerceteză în acestă privință, toți mi-au explicată lucrulă în acestă înțelesă, că sunt nisce bană dați de pomană, ceea ce, precum vom vedé, e cu totulă departe de adevăr.

Nu e însă totă astă-felă și cu mărturiile-medalii. Prin-tr'însele, scopulă datinei se îndeplinesce de minune; căci neputendă fi cheltuite, rămănu în păstrarea celui ce le-a dobândită ca, la vreme de trebuință, să probeze faptulă spre pomenirea căruia au fostă anume pregătite. Împărțirea loră

dar nu mai are caracterul unei pomeni în bani, ci o valoare genealogică, ca însemnătatea unui soi de registru numismatic, foarte apropiat de intențiunea cu care s'a statornicit acest vechiu obicei.

În urma acestor expuneri, e locul să ne întrebăm: unde și de când s'a început datina, în ce chip și pentru ce serviciu?

Ca multe din vechile instituii, ea își are originea în credințele religioase, în mitologia greco-romană. A ei închipuire pare-mi destul de istetă, ca să merite a ne atrage băgarea de seamă. De aceea voi și stăruii asupra-î pe cât se cuvine acestor repeși cercetări.

Nu poate fi îndoială că nascerea omului a fost totu-deauna considerată ca un fapt de mare însemnătate, la cei vechi, ca și la moderni, la păgâni ca și la creștini, la sălbatici ca și la civilizați. Analele feluritelor popore înregistrează cele mai ciudate obiceiuri păzite înainte ca și după nascerea copilului. Aici tatăl trebuie să ajuneze și să postască cu lunile, pentru ca pruncul să fie ferit de o moarte prematură, de vișuri și de infirmități corporale; colo e nevoit să ia locul lehusei și să rabde dela rude și prieteni mulțime de neajunsuri; dincóce noul-născut e primit cu sgomotose petreceri, aiurea cu doioase lacrimi.

Spiritul greco-latin se sciù depărtă chiar dela început de eresuri atât de complicate și se mulțămii numai să puie nascerea omului sub bine-voitorea ocrotire a dumnezeirii.

Când dar noi dăm ađi copilului numele sfântului, a căruia și e sərbătorită, în timpul când s'a născut, nu facem decât să urmăm, pe nesciute, acestui spirit religios și bisericesc, creștind negreșit, că punem pruncul sub imediata protecțiune a sfântului în ziua căruia s'a născut și al cărui nume l'am adoptat pentru micul din fașă.

Bătrânii Greci nu mergeau atât de departe, și nici Romanii, deși o puteau face prea bine ca politicoștii ce erau. Ei fără a da nume de zei și semi-zei, puseră nascerea copiilor sub auspiciile *Junonei*, această suverană a ținuturilor, cum o numește Pindar. Junona însă, deși suverană, și tocmai pentru că era suverană, nu asista la toate nasterile. Cu această misiune era însărcinată fiica sa *Ilitia*, sora *Ebiel*, a Tinereții. Copilul dar nu se nășea fără religie. Din contră: căia în lume profesându religie politeistă, căci nu-și dădora vieța, după credințele de atunci, decât divinităților Olimpului. Dacă dar la noi creștinarea vine după trei zile și chiar mai târziu, la dînșii autoritatea religiei se arăta și se exercita chiar din primul minut.

Pe aceeași *Junonă*, totu-deauna suverană, Romanii o numeau *Lucina*, pentru motivul că asista la nascerea copiilor. Lehusele se adresa la ea dîcîndu-î: «Juno Lucina, fer opem, serva me, obsecro.» Te conjur, Juno Lucină, dă-mi ajutor și-mi slujesce!

Iată credința religioasă, veche ca și însă-și rasa greco-latină. Dela dînsa până la datină nu era decât un pas, și preoții politeismului nu întîrziară să-l facă.

Ne-apărat că Junona cea atot puternică și atot știutoare ținea prea bine minte câte nasteri se întemplau pe zi și noapte, de ore-ce lua act de dînsele prin mijlocirea *Ilitiei*. Cu toate acestea, registrele dumnezeesci nu erau la dispozițiunea nimărui pe pămînt, și oamenii trebuiau să scie și dînșii ceea ce scia Junona. Preoții dar — căci mulțime de instituțiuni, cărora spiritul cel practic al Romanilor le-a dat un caracter civil, la început nu erau decât privilegiul exclusiv al preoților — preoții se vedură siliți să țină și dînșii o statistică ore-care despre numărul celor născuți, ca și de al celor răposați.

Dar regulata păstrare a «actelorū stărei civile» nu e lucru ușorū chiar în zilele năstrelor. Ș'apoi religiunea, care pretundeni s'a silitū să aibă în mânilor sale orī-ce instituțiuni sociale, nu se îndura să dea unū caracterū profanū acesteī statistice atātū de importante.

Atunci printr'o dibăcie fôrte desū întrebuițată, ridicară unū templu dînelorū Junona-Ilitia, menitū să serve dreptū cancelarie de înregistrare nascerilorū pe carī divinitățile le aveau sub a lorū ocrotire. Acestū depositū, acéstă arhivă sfințită nu avea însă registre de conținutū și de păstratū, ci monede de aramă, de cele întrebuițate în primele timpuri ale vechei Rome. Căci, la nascerea fie-căruī copilū, ca și la mórtea fie-cărei persóne, — părințele de familie depunea în templu o monedă de acestea, ca să serve dreptū documentū constatatôrū de actele nascerii făcute cu ajutorulū Junonei Lucine. Câte monede se află depuse într'o lună, sau într'unū anū, atâția copii se născură în Roma: statistică primitivă, ce e dreptū, dar ușoră și plină de câștigū! Iar fiindū-că, în chipulū acesta se da Junonci o nouă atribuțiune, apoi i se dete și unū nou titlu, ca protectóre a nascerilorū se numea *Lucina*; ba ca protectóre a statisticeī prin monede se numi și *Moneda*. Ceī ce vorū să consulte texturile, potū găsi în acéstă privință mulțime de amănunte în Cicerone, Ovidiu, Titu Liviu, Plutarchū, Valeriu Maximū, Macrobiu și Solinū; eū unulū le trecū, celū pușinū aici, spre a nu obosi pre cetitorū.

Iată dar în resumatū originea monedelorū date în memoria nascerii copilului. Datina dar avū dela începutū unū caracterū religiosū, însă unū scopū profanū în realitate, căci sub formă fățișă ținea loculū «registrelorū de stare civilă» și înlesnia posibilitatea unei statistice mai multū sau mai pușinū regulate, care constata mișcarea populațiunii și numărulū locuitorilorū.

Când instituțiunea trecu din mâna preoților într'a censorilor, darea monedelor rămase ca obicei, ca deprindere și cu atât mai mult cu cât nici o lege scrisă nu veni s'o desființeze, de óre-ce nu prin legi scrise fusese înființată. Și astú-felú se păstrá până la ivirea creștinismului, când noua dogmă, neputénd'o șterge cu desévírșire, se mulțami s'o supuie — ca pre tóte riturile și datinele păgâne — unei pre-faceri de formă, unorú schimbări numai superficiale.

În periodulú martirilorú și persecuțiunilorú, adepții nouei religii urgente erau nevoiți să se stringă pe furișú, în adâncá noptii tăcere, prin case retrase, prin pivnițe boltite, prin scorburi depărtate. Aici își făceau rugăciunile, aici îndeplineau sfintele taine, aici botezaú pre noií-născuți saú pre noií-converțiți.

Era dar lucru firescú ca datina împărțirii monedelorú de botezú să fie păstrată. Căci pe de o parte servia a constata numărulú celorú ce îmbrățișau creștinismulú prin primirea botezului, adecă progresele nouei dogme; pe de alta, da acestui actú înfățișarea unei piose ceremonii, la care «*martyrii*» noului botezatú dobândeau unú darú în valórea curentă, cu care puteau trăi de ađi până mâne, ei carí erau isgoniți din afaceri, răstigniți pe cruce, aruncați în mijloculú fiarelorú sélbatice saú arși de vii pe piețele publice.

În alú doilea periodú sórta își schimbă pasulú. Sub împératulú Constantinú celú mare, creștinismulú, din prigonitú cum era, deveni prigonitorú. Góna în contra păgânătății fú totú atâtú de amarnică din parte-í, căci pe lângă pofta de rěsbunarea atátorú suferințe mai era și năzuința de a sterpi unú inamicú pe jumătate surpatú, care nu mai trăia decát prin obiceiuri și prin credințe domestice.

Acestú tristú și sângerósú capitolú e de domeniulú istoriei religiose. Faptulú neîndoiosú e că creștinismulú ar fi ștersú

cu desăvîrșire orî-ce amintiri, orî ce superstițiuni, orî-ce instituțiuni păgâne. O îndoită pedecă îi stete însă în potrivă : întăi că tôte deveniseră o a doua fire a lumii romane, și apoi că nu se găsiau altele mai potrivite care să le înlocuiască. În această situațiune, creștinismul nu putu decât să le prenoască, să le schimbe forma și une-orî înțelesul.

Cătū despre preoți, erau și ei ca preoții tuturor religiunilor. Dacă printre dînșii s'au găsitū bărbați cu talentū, oratori, filosofi și scriitori de valóre, apoi marea-le majoritate nu erau nici mai sfinți, nici mai desinteresați decât pontificii, sacrificatorii și augurii politeismului. Astū-felū, în ducerea monedelor la biserică găsiaū și ei o nimerită ocașiune de a face averi. Obiceiulū dar fū manșinutū. A-lū fi combătutū era fără nici unū folosū. Și, ca să nu samene întocmai cu celū păgânescū, avurā pricepera de a-lū despărți în două.

1. La botezū, mărturiile remaseră numai pentru asistenți și li se dete greșita însemnare de pomană. Cele destinate preoților saū comunității religioase, adecă detronatei Junone Monede, fură înlocuite cu o plată în numerarū, ceva mai mare decât o simplă monedă de aramă și datā personalū servitorilorū altarului.

2. Cătū despre înmormintări, biserică găsi că cea mai bună statistică e tragerea clopotului, care era în stare să vestească tuturorū încetarea din viață a ómenilorū. Astū-felū, afarā de «*ortulū popei*» se mai adause și «*ortulū clopotului,*» alū cărui glasū de aramă se însărcina să ție loculū registrelorū scrise negru pe albū.

Resumāndū dar faptele, le putemū înșirui în modulū acesta :

La începutū, *mărturiile de botezū*, fură simple monede de aramă, duse la templu în chipulū unei declarațiuni de nascere ; sub creștinismū servirā ca mijlocū de controlū pentru

numărul noilor creștinați, iar în urmă ca daruri de po-mană, pe când ați începă a-și relua adevărata-le însemnare, acea de a fi nisce documente genealogice în sînulă fami-liilor, ceea ce e ună progresă rațională și moralisatoră.

Aceste diferite transformări aũ fostă firești și neapărate. Ună lucru însă a rămasă stătornică în totă timpulă: numele; căci, în totă timpulă existenței loră, *mărturiile* aũ avută înțelesulă de «*dovadă*» capabilă de-a constată fie nas-cerea fie botezarea individulăi.

În sfîrșitū, o altă particularitate demnă de observatū e tăria, cu care li s'a păstratū caracterulă religiosă chiar atunci, când, ca ați bună-ora, legile civile le facă prisos-itore și fără de folosă (1).

(1) G. Dem. Teodorescu, «Archeologia literară» în «Convorbiri literare» an. XI. Iași 1877. p. 305—310.

XV.

SCHIMBAREA NUMELUI.

Dacă unŭ copilŭ e atacatŭ și maltrătatŭ de vre-unŭ spiritŭ necuratŭ saŭ e cuprinsŭ de vre-o bôlă grea și nu se pôte de grabă mântui de dînsa, româncele din *Bucovina* îndătinéză a-i schimba numele de botezŭ și a-i da altŭ nume, cređendŭ că prin acésta atâtŭ spiritulŭ celŭ rău câtŭ și bóla se depărtéză dela dînsulŭ și se însănătoșéză.

Procedura acestei schimbări de nume e următórea :

Unulŭ dintre căsași iea pre copilulŭ bolnăviciosŭ și-lŭ dă unei vecine saŭ altei femeii din satŭ.

Femeea, luândŭ copilulŭ, se duce cu dînsulŭ până la unŭ locŭ, *și schimbă numele* de botezŭ, se întórce apoi înděreptŭ șil-ŭ dă mamei sale đicěndu i că i-lŭ dăruesce, tot-odată îi spune și cum se chěmă, adecă numele ce i l'a datŭ ea.

Mama copilului dintru începutŭ se face că nu voesce a-lŭ primi, đicěndŭ că ei nu-i trebuescŭ astŭ-felŭ de copii, saŭ că are prea mulți; mai pe urmă însă totuși îlŭ primesce, și din minutulŭ acela apoi nicı ea nicı cei-lalți căseni nu-lŭ numescŭ mai multŭ după numele seŭ de botezŭ, ci după numele care i l'a datŭ femeea cea străină.

În alte părți, totu din *Bocovina*, dacă unele femei n'au noroc de copii, dacă le totu moru, atunci ca nu cum-va și celu nou-născutu să le móră, îndătinéză de a-î vinde.

Vinđarea acésta se face astu-felú :

Femeea respectivă, dacă bună órá nu are norocú de fete, caută pre o femeie care a avutu mai multe fete și pre tóte le-a crescutú mari.

Femeea aceea vine la feréstă și întrebă : .

—N'aveți cum-va vre o copilă ?

—Ba avemú !— răspunde cea de casă,— dar nu avemú norocú să trăéscă!

—Vindeți-mi-o dară mie că eú, mulțămită Domnului, am norocú destulú!

—Bine! . . . și-o vîndú bucurósă . . . câtú mi-î da pe dînsa ?

—Cátú ceri ?

—Dă . . . ce să-ți spunú! . . . cam multú, căci dóră-î bujorú de copilă, nu alta! . . .

—Atáta potú să-ți daú pe dînsa, mai multú nu! . . .

—Adă baniî încóce!

Femeea cea străină întinde acuma prin feréstră unú pușorú saú vr'o câți-va cruceri.

Mama copilei iea baniî prin ferestă și totú prin acésta îi dă copila.

Străina, luándú copila în brațe, încunjură cu dînsa casa și apoi întră prin ușă în năuntru. Intrándú în casă ăice:

—Nu mi-ți primi de masú, căci sunt străină și de departe, și nu sciú în cotro să mai apucú . . . și apoi mai am și copila acésta cu mine și nu sunt în stare ca să mergú mai departe cu dînsa . . .

—Ba te-omú primi, de ce nu!—răspunde mama copilei . . . poftimú treci mai aprópe.

Femeea pune copila pe patú seú jos, dacă e mai mă-

rișoră; iar ea se așeză pe o laiță saŭ pe unŭ scaunŭ ca să ședă, simulându că ar fi fórte ostenită de drumŭ.

—Da cum se numesce mititica?— întrebă acum mama copilei.

Femecea îi spune numele ce i'a datŭ.

Cu acesta se mântuesce apoi tótă procedura vîndării și schimbării numelui, și atâtŭ străina câtŭ și mama copilei credŭ că copila astŭ-felŭ vîndută trebuie să trăească.

În orașulŭ Câmpulungŭ numele copilului celui bolnavŭ se schimbă astŭ-felŭ:

Mama saŭ și unŭ némŭ de aprópe alŭ copilului stă cu acesta în casă lângă una din ferești, iar celŭ ce voesce să-lŭ cumpere stă afară totŭ la ferestra aceea.

Celŭ din casă ȃice, pronunțându numele schimbatŭ alŭ copilului:

—Iacă aici ai pe N. ȃi-lŭ vîndŭ cu atăția și atăția crucerii!

Celŭ de-afară, dându-i crucerii ceruȃi, iea copilulŭ pe ferestră în brațe, și-lŭ duce pe ușă înderęptŭ în casă.

Astŭ-felŭ se repeșesce procedura acęsta de trei ori după oaltă (1).

Totŭ așa se schimbă numele copiilorŭ și în Vicovulŭ de sus precum și în alte comune din districtulŭ Rădăușului, cu acea deosebire numai că Românii din comunele ultime sunt de părere că copilulŭ vîndutŭ rămâne după dreptŭ celui ce l'a cumpăratŭ, și dacă părinții săi voescŭ mai tărȃiu ca copilulŭ vîndutŭ să fie iarăș alŭ lorŭ, trebuie să-lŭ rescumpere asemenea prin ferestră, căci la din contră, dacă nu-lŭ rescumpără, pe cea-laltă lume n'aŭ parte de dînsulŭ (2).

Datina schimbării numelui de botezŭ nu numai că esistă și în *Moldova*, ci ea trebuie să fie totŭ-dată și fórte veche

(1) Com. de V. Burduhosŭ, stud. gimn.

(2) Com. de d-lŭ V. Turturęnŭ, preotŭ.

la Româniî din acéstă țeră, ca și în Bucovina, căci iată ce ne spune Pr. S. S. episcopulū Melchisedec în privința ei:

«Despre acestū fiū alū Marelū Stefanū, *Bogdanū alū doilea*, observămū că elū mai avea și supranumele de *Vladū*. De aceea în o mulțime de urice ale Marelū Stefanū elū se amintesce cu amēndouē aceste numiri. . . .

«Obiceiulū de a avē doue numiri unulū din botezū, altulū adaosū pe urmă din motive superstițiose, esistă și astăzi în poporulū românū. Când unū copilū zace de o bōlă grea și îndelungată, mai alesū însoțită de spasmurī, mamele schimbă numele bolnavulū, creșēndū că prin acēsta arū ascunde ore cum copilulū de spiritulū celū răū, carele, după credința lorū, produce bōla. Cu modulū acesta copilulū remāne în tōtă viața cu douē nume, unulū celū din botezū, altulū celū superstițiosū.

«In cāsulū de față pōte că numele de *Vladū* să se fi adaosū lui *Bogdanū celū micū* spre a-lū deosebi de *Bogdanū celū mare*, și a continuatū une-orī a se numi astū-felū și după mōrtea fratelulū mai mare Bogdanū (1) :

«De nu-ī trāesce copiii, — scrie domnișōra El. Sevastos, cu privire totū la Româniî din *Moldova*, — pe copilulū ce i-a mai rēmasū flū vinde pe ferēstră unū norocosū la copī, saū strīnge petice dela nouē case neprimenite de face rochiță copilulū ca să trāescă (2).

Cu privire la Româniî din *Țēra-Romānescă* d-lū G. I. Ionēnu scrie următōrele :

«Ca unū copilū să trāescă, flū cumpēră vre-o familie dela părinți (3).»

(1) «Biserica ortodoxă» an VI. Bucuresci 1882. p. 690—691.

(2) Călătorii, p. 45.— Veđi și Ioanū Crēngă, Scrieri, Povești. Iași 1890, p. 149: «Totū Stanū mă chēmă; dar dela o bōlă ce am avutū când eramū micū mi-am schimbatū numele din *Stanū* în *Ipate*, și de atuncī am rēmasū cu douē nume.»

(3) Ionēnu, op. cit. p. 12.

În *Transilvania* și *Ungaria*, și anume în comitatul Solnocu-Doboca și alu Satmarului, numele de botez al unu copil se schimbă mai cu sémă atunci, când copilul respectiv capetă *amețelă*, *îmbătăciune* sau *stropșală* dela celu Necurată adecă dela Draculă.

Schimbându-i numele de botez cu ună altă nume nou, se crede că Draculă îl perde din vederi și nu scie în veci mai multă merge la dînsul (1).

De multe ori însă îndătinéză Români a schimba numele de botez al copiilor se nu numai din cauza vre unei bóle grele, ci, după cum am arătat în capitolul XII, și din cauza că nu le convine numele, care l'a dat preotul, sau pentru că nu sunt în stare să-lă rostescă cum se cade (2).

În casulă acesta, credă ei, că copiii, căroră li s'a schimbată numele, voră cresce mai ușor și nu se voră bolnăvi așa de lesne

În *Macedonia*, când într'o familie nu trăescă copiii, ci moră de mică, este asemenea datină, ca și în cele mai multe părți din Dacia Traiană, să se iea copiii și să se arunce pe ferestră în brașele cui-va, și apoi mamele lor se facă că-i cumpără cu 5 sau 10 parale, aducându-i în casă, nu pe ferestră, pe unde s'au scosă, ci prin o alta sau pe ușă (3).

(1) Com. de d-lă Elia Popă, învățătoră în Șomcuta-mare și Aurelă Chintoanu, stud. gimn. «Se întemplă că numele celu d'întăiu se schimbă la copiii cară au amezelă sau și alte bóle, credându-se că după acesta îlă lasă bóla.»

(2) Pretutindene usitată. D-lă Ioană Popovici, învăț. în Opațita în Banat, ne scrie: «Pe la noi încă se schimbă numele de botez al copiilor și ală feteloră din cauza următoreloră: Unii părinți, când li se botéză copiii, spună móșei ca să spună nașulă cum să pună numele la prunculă ce se botéză. Dacă nașulă și preotulă adopteză propunerea, bine, părinții sunt bucuroși; iar dacă nașulă e capriciosă și preotulă ună bigotă sau încăpăținată, pună nume nepotrivite cu dorința părinților și cu equitatea timpului. Și ce urmeză de aice? Supărarea părinților se duce până într'acolo, că ei schimbă cu totulă numele de botez ală copiiloră și-i strigă după cum le vine loră mai bine la socotelă.»

(3) Burada, Obiceirile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 50.

Din această datină se vede că și la Români din Macedonia trebuie să existe schimbarea numelui cu scopul ca săle trăescă copiii nou-născuți.

Numele cele mai usitate, cu deosebire la Români din Bucovina, cari se dau copiilor din cauză de bôlă, sunt mai ales de acelea cari nu se află prin cărțile bisericesci și în special nume da fiere sêlbatică, precum pentru băeți: *Lupu* dim. *Lupușoru*, *Ursu* dim. *Ursulică*, *Ursache*; iar pentru copile: *Lupa* și *Ursa* (1).

Cum că întră adevăr numele acestea sunt cele mai usitate se pôte fôrte lesne cunôsce încă și din următorele nume de familie, cari s'au format de la cuv. *Lupă*, *lupa*, și *ursă*, *ursă* și cari asemenea sunt fôrte respândite în Bucovina: *Lupu*, *Lupană*, *Lupăiă*, *Lupulesei* dela *Lupuleasa* soția lui *Lupu*, de es. Nicu *Lupulesei*, *Lupanca*, *Lupașcu* presc. *Pașcu*, dela care *Pașcană* dim. *Pășcănelă*, orașul din Moldova *Pașcani* și *Pașcău*; *Lupascenă*. *Lupascenă*, *Lupescu*; *Lupa*, *Lupă* de es. *Toaderă* a Lupii. *Ursu*, *Ursaca*, *Ursachi*, *Ursenu*, *Ursulcă*, *Ursulică* și *Ursulenu*.

Români din munții apuseni ai *Transilvaniei*, adică *Moșit*, credă despre Ursă, ca și Români din Bucovina, că călcândă pre cine-va pre șele e scutit de bôle și că pre celă cu numele de Ursă nu l'ară puté găsi mórtea. De aceea la Moși și la Crișeni numele de *Ursu*, *Grozavu*, *Lupu*, *Gura-Lupului*, *Poravu* etc. înlocuescă numele de boteză Petru, Ioană Niculae etc. (2)

(1) Com. de mai mulți Români și Române din Bucovina și Moldova. D-lă V. Turturénă, preotă, ne scrie între altele și acestea: «Părinții schimbă numele, dacă copilul e bolnăvicios și ca să nu móră îi dau altă nume. Ca să nu móră copiii se vindă pe căți-va bani unuia, căruia îi trăescă copiii, care are parte de dinșii, prin ferăstra casei, la care ocaziune se dau cu deosibire numele: *Lupu*, *Lupa*, *Ursu*, *Ursa* etc. etc.

(2) T. Frâncu și G. Candrea, op. cit. p. 147.

Numele înșirate mai sus le dau Români și de aceea, de ore-ce ei cred că, precum nu se atinge nici o bôlă sau alte rele de fiarele selbaticе, așa să nu se apropie și atingă nemică și de celу cu numele schimbatу, și precum se înfi-ôră animalele nerăpitoare [la vederea celor răpitoare, așa să se înfioreze și să se înfricoșeze tôte spiritele necurate precum și tôte bôlele de celу cu numele schimbatу; în fine, precum nu urmăresce unу animalу domesticу sau nerăpitorу pre unulу răpitorу și nu-i dă în cale, totу așa și spiritulу necuratу sau bôla să nu urmărescă pre celу cu numele schimbatу, și să nu-i vie în cale, nici să deе în urma lui sau a numelui său, nici să-i strice, nici să-lу afle în vre-unу felу ôre-și care; ci să-lу pѐrdă din vedere și să nu-lу mai afle nici când, fie chiar și după môrte.

Numele ce le capѐtă în 'chipulу sus arătatу le rѐmânу apoi pentru tôte viața, așa că mulți inși, și mai alesу femeile, numai la điuа onomastică ținу numele primitу la botezу, alții din contră nici atunci, ci abia la môrte li se scie numele celу adevăratу, și ei o facу acѐsta mai multу numai de frica spiritelorу celorу necurate, ca nu cum-va *acestea să le strice*.

XVI.

C U M Ă T R I A .

În cele mai multe părți locuite de Români este datină că în ziua, în care se botează copilul nou-născut, părinții acestuia, de bucurie că au căpătat un nou făt, să dea un prânz, o masă. Și de ore-ce masa acesta se dă mai mult în onoarea cumătrilor mari, de-aceia se numesce ea mai pretutindene în Bucovina și Moldova *cumătrie*.

Cumătria se face în unele părți din *Bucovina* ziua și anume nemijlocit după botez, sau mai bine zis după ce s'au întors cumătri cu copilul dela botez, în care casă se numesce ea și *botejune*; în altele în aceeași zi seara, și iarăși în altele, precum bună-ora în ținutul Dornei, dacă copilul se botează Vineri, cumătria se face Sâmbătă seara, iar dacă se botează Sâmbăta, atunci se face Duminecă seara; mai pe scurt când le vine părinților copilului mai bine la socotă.

În timpul acela, când moșa cu copilul și cu cumătri pleacă la botez, tatăl copilului său și altul ore-și cine din casă, se duce prin sat și pofesce pe cei mai de aproape înnemuriți precum și pe vecini la cumătrie.

Totû în timpulû acela nepóta, dacã este deplinû restauratã, iar de nu, o altã femeie, care ține loculû de bucãtãriță, preparã bucatele trebuincioase pentru cumãtrie.

Dupã ce s'aû întorsû cumãtrii cu copilulû și cu mósã dela botezû și aû cinstitû fie-care pe rindû câte unû paharû de bēuturã, dupã cum s'a arētatû mai sus în capitolulû XII, și dupã ce s'aû adunatû acum și toți cei poștiți, bucãtãrița, saû cine este, începe a aduce bucatele și a le pune pe masã, iar gospodariulû și gospodina de casã a pofti pre óspeți ca sã se așeze la masã.

Bucatele cele mai usitate la acēstã ocasiune sunt, în țile de fruptû: *zēmã*, *sarmale*, *fripturã* și *plăcinte*, în țile de postû: *borșû de pesce*, *gãlusce*, *pesce* și *vērđare*.

Cum s'a pusû sorbitura, toți cei adunați, afarã de cei de casã și de mósã, se așezã la masã, și anume în cele mai multe părți bărbații de-o parte, iar femeile de cea-laltã parte a mesei.

Dupã ce s'aû așezatû cu toții și mai cu sēmã cumãtri și nēmurile acestora, tatãlû copilului, luândû unû paharû, închinã la cumãtru saû cumãtra mare; iar dacã sunt mai mulți cumãtri, apoi la celû mai vērstnicû dintre dînșii, țicēndû :

— Nãnașule saû cumãtre! bine ați venitû la noi cu sãnētate!

— Bine v'amû aflatû cu sãnētate! — rēspunde cumãtru, — bine și norocû sã dea Dumneđeû peste totû loculû, și mai alesû noulû nostru finuțû!

— Sã trãiți!... Precum ați ajunsû de l'ați creștinatû, așa sã ajungeți sã-lû și cununați!

— Dã Dómne!

Apoi, închinândû și cinstindû toți, câți se aflã la masã, unulû dupã altulû câte unû paharû de bēuturã și *dãndu-lû fie-care de bine*, anume ca copilulû botezatû sã fie curatû, începû a ospēta din bucatele puse și a se petrece câtû se pôte de bine.

Când se punû însã *sarmalele* saû *gãluscele* pe masã, atunci

móşa aprinde lumina de botezú; dacă sunt două, le aprinde pe amândouă, le pune alătura într'o cofiţă şi dimpreună cu acesta le pune pe masă. Iar când le pune pe masă ăice :

Bună vremea la Dumnia-vóstră
Cinstiţi meseni şi gospodari,
Dar mai alesú la cumătri işti mari!
Iată că v'aducú lumini frumóse,
Strălucite, luminóse,
Inaintea Dumnilor-vóstre,
 Să şédă,
 Să ardă,
Să vă vedeţi de voioşi,
 De bucuroşi
 Şi de frumoşi;
 Să le priviţi,
 Să cinstiţi
 Şi să vă veseliţi;
 La ele să cătaţi,
 Să ospătaţi
 Şi să vă bucuraţi!

După acésta iea móşa copilulú dela nepótă şi infăşindu-lú şi împodobindu-lú, dacă e vara, frumosú cu flori, se duce cu dînsulú iarăşi de naintea cumătrilorú mari şi închinându-lú acestora ăice:

Bună vremea la Dumnia-vóstră,
Cinstiţi meseni şi gospodari,
Dar mai cu de-alesú
La Dumnia-vóstră, cumătri mari!
Bine v'am găsitú sănătoşi
 Şi voioşi!
Iată v'aducú unú finú alú Dumniavóstră,
Dela nânaşi *pocinocú*,
Dela Dumneđeú norocú!

Poftimū, cumătră mare,
Dăruiesce finului Dumitale
Ce te trage inima,
Ce-î voi, ce ți-a plăcea!

Cumătra mare răspunde:

Mulțămimū, moșică dragă!
Mulțămimū că l'ai adusū
Și 'nainte mea l'ai pusū;
Ian să lū vedū câtū îi de mare,
De istețū și de frumosū,
De voinicū și sănătosū!

După acēsta cumătra mare iea peste masă copilulū din brațele mōșei, îlū sārută pe frunte, și-lū dă apoi altei cumătre, și totū așa una dela alta, iar cea de pe urmă cumătrului mare, acesta la alū doilea cumătru; și totū așa până ce se părëndeză toți oșteii, câți se află la masă; și fie-care cumătru și cumătră, respective oște, începēndū dela cumătra mare, care l'a luatū întâia-și dată în brațe, dă copilului câte unū darū bănescū după puțință dela 50 cr. până la 1 saū 2 fl. Iar când îi daū darulū ȃicū:

Poftimū, moșică dragă,
Dela noi cam pușintelū,
Dela Dumneȃeū mai multū!

După ce s'aū părēndatū în chipulū arătatū, îlū daū iarăși mōșei îndērēptū.

În unele locuri este datină ca darurile pentru copilū să se adune abia după ce cumătrii mari dimpreună cu cei-alalți oștei aū măncațū și bēutū de ajunsū. Atunci mōșa pune copilulū noi-botezatū saū pe masă de 'nainte oșteilorū saū pe brațele cumătrilorū, iar aceștia, ținēndu-lū pe brațe, îi punū pe pieptū 1 fl. până la 2 fl. adică câtū potū. Cei-alalți oștei,

câți se află la masă, asemenea îi dăruescă câte ce-va, fie-care după putere, și după cum îl trage inima ținându:

Dela noi pocinocă,
De la Dumneđeă norocă!

Saă:

Dela noi pușintelă
Dela Dumneđeă mai multă!

După ce a dată acuma fie-care, cătă a avută să dee, mōșă iea și légă banii adunați în tulpanulă, cu care a fostă copilulă învilită; apoi, luândă și pre copilă de pe masă saă din brațele cumătriloră, unde a stată totă timpulă cătă a durată adunarea baniloră, și ținându cătră cumătri mari:

Cum ați ajunsă de-ați botezată,
Așa să ajungeți să cununați
Și iarăși să botezați!

Îlă duce și-lă dă dimpreună cu banii mamei sale.

Mama copiluluiă numără, cum pōte, toți banii căți s'au strinsă, și apoi spuindă căți sunt de toți, mulțămescă cumătriloră și mōșei precum și celoră-lalți ôșpeți pentru ajutorulă primită.

După ce s'au strinsă darurile pentru copilă și s'au dată mamei acestuia, mōșă iea ună talgeră pe care se află o plăcintă și-lă pune pe masă.

Acăsta însemnă ca ôșpeții să mai dee căte ună dară bănescă.

Ôșpeții nu se pună de pricină. Ei aruncă și pe talgerulă acesta căte vr'ă căți-va cruceri.

Banii aceștia sunt meniți pentru mōșă, care îi și strînge, cum a dată fie-care cătă a avută să dee (1).

În *Frătăușulă-vechiă*, districtulă Rădăușului, când vină plă-

(1) Dict. de Catrina Răcolța, Romăncă din Calafindesci, sată în districtulă Siretiului.

cintele, atunci se aprind luminele de botez, cari le-au fost strînsu mai nainte de acêsta nepóta, și așezându-se într'o cofiță se punu pe masă. Totu atunci cumătrulū saū cumătra mare, dacā nou-botezatulū e băiatū, strigă :

— «Ne trebuie ciobanū la oi!» iar dacā e copilă : «ne trebuie o gânscăriță!»

La auđulū acestorū cuvinte, mōșa, dacā nou-botezatulū e băiatū, îlū învêlesce într'unū jococū cu perii întorși, îi pune unū tulpanū pe capū, și așa îlū dā apoi cumătrulū, care, luându-lū și puindu-ī în tulpanū 1—3 fl., îlū dā bărbatulū saū femeii de lângă dînsulū, acêsta altei femeii, și totū așa merge copilulū din mână în mână, pânā ce ajungo iarăși la cumătrulū mare, și fie-care îi dāruesce cāte 10 saū mai mulți cruci, adecā care cātū pōte și voesce.

Dupā ce a dārulū fie-care, cātū a avutū să dāruească, dāu copilulū dimpreună cu darurile mōșei.

Mōșa, mulțămîndū cumătrilorū mari precum și celorū-lalți meseni pentru darurile primite, iea alātū copilulū cātū și banii dimpreună cu luminele aprinse și le dā nepōtei.

Nepóta, mulțămîndū așișderca tuturorā, pune copilulū lângă sine, strînge banii, cari sunt legați în tulpanū, iar luminele le întorce mōșā, care din nou le pune pe masă ca să ardă.

Dupā acêsta pune mōșa o franzolă pe unū talgerū și o dā cumătrulū.

Cumătrulū, luândū talgerulū, implântă vr'o căți-va cruceri în franzolă. Totū așa facū și cei-lalți óspeți pe rîndū.

Dāndū toți, cātū aū avutū să dee, iea cumătrulū iarăși talgerulū, pune pe dînsulū dōuē pahare pline de bētură și le închinā apoi mōșei.

Mōșa, luāndū talgerulū cu banii și cu paharele, mulțāmesce tuturorā pentru darū, dā apoi unū paharū bucătăriței, în-

chină ea la unŭ cumătru, iar bucătărița la altŭ cumătru, și apoi cinstescŭ amêndouă de bine bêtura din paharŭ.

Baniŭ adunați în franzolă sunt meniți pentru mōșă, care-ŭ și strînge.

Sfârșindu-se și acêsta, cumătrulŭ mare taic plăcintele puse mai înainte de acêsta pe masă, și puindu-le pe *sahane* le împărțesce pe la ôspeți.

Sfârșindŭ de mîncatŭ și plăcintele, stîngŭ luminele de hotezŭ, se scōlă dela masă și, luându-și fie-care rēmasŭ bunŭ, se ducŭ cu toțiŭ pe acasă, căci cu acêsta se încheie cumătria (1).

În *Bosancă*, districtulŭ Sucevei, după ce aŭ statŭ ôspeții 2—3 ôre la masă, cumătrulŭ saŭ cumătra mare, luândŭ unŭ talgerŭ, dăruesce noŭ-născutului pruncŭ, pe care i l'a datŭ mōșa în brațe, 1—3 fl. cari îi aruncă în talgerŭ, apoi toți cei lalți îlŭ imiteză, dăruindŭ și ei câte 20—30 cr., pe cari asemenea îi aruncă în talgerŭ.

Sfârșindŭ de datŭ fie-carele ce l'a trasŭ inima ca să dee, pune cumătrulŭ mare talgerulŭ cu baniŭ strînși 'pe peptulŭ copilului și astŭ-felŭ îlŭ predă mamei sale, ȃicêndŭ:

—Poftimŭ cumătră, grijii și păstrați, să aibă finuța nōstră de salbă și cercei. Dela noŭ puținŭ, dela Dumneȃeŭ mai multŭ, însutitŭ și înmiitŭ!

—Mulțămimŭ, cumătre, mulțămimŭ! — respundŭ cei de casă.

De unde v'ați cheltuitŭ,
Dumneȃeŭ să v'implinêscă

Însutitŭ
Și 'nmiitŭ!
Să trăiți,
Să sporiți
Totŭ din finŭ
În finŭ!

(1) Diet. de Zamfira Ignătōieii.

Cum ați ajunsă să-î botezați,
S'ajungeți să-î cununați!

— Amină!... Dee Dumneșeu! — răspundă cumătri.

Apoi aducându mōșă o *pupăză*, adecă unū colacū lungă-rețū anume spre acestū scopū făcutū, țice cătră cumătra mare :

Poltimū, gospodarī cinstiți,
Cum stați aici și cinstiți,
Totū așa bine-voiți
Și'n pungă mâna hăgați,
Părale albe cătați;
Și de mērunte n'aflați,
Chiar și întregi să luați,
In pupăză le'nplăntați
Și moșichei i le dați
S'aibă și ea în istū anū
Macarū de unū peștimanū
Și moșoiulū de-unū caftanū,
Că așteptă mai de-unū anū.
Fiți bunī, fiți bunī și'nplăntați,
Nici decum să n'asteptați,
Ca să fiți prea multū rugați,
Că și mōșă, de trăesce,
Fie-cărui trebuesce;
Ați la unulū mânī la altulū,
Și totū așa la'ntregū satulū!

Acēsta și multe altele înșirându-le mōșă, fie-carele înplântă câte vr'o căți-va cruceri în pupăză. Iar după ce s'au pă-rēndatū cu toți și mōșă și-a strinsū baniī, se dau mănăcările cele din urmă, și iarăși începū a ospētă, a cinsti și a se veseli, ca și la începutū, până ce sosesc timpulū ca să se scōle dela masă și să se ducă fie-care pe acasă (1).

In satulū *Balacēna*, districtulū Suceviī, cum s'au iutorsū cumătri și cu mōșă dela hotezū și s'au adunatū toți cei ce

(1) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

aũ fostũ poftiți la cumãtric, mõsa pune pe masã întâi mai multe șipurĩ de rachiũ. Dupã acẽsta așezã mãncãrile și anume, întâi: rãciturĩ, dacã e ȃi de fruptũ, iar dacã e de postũ, apoi totũ cãte unũ blidũ de recituri, dar de pesce, și unulũ de rasolũ. Sfãrșindũ toți ȃspețiĩ de mãncatũ din aceleã, strĩnge mõsa blidele de pe masã și pune altele cu *zẽmã de gãindã*, iar ȃn postũ *borșũ cu pesce* și rasolũ cu sicle. ȃn fine vinũ plãcintele saũ vãrȃdarile și dimpreunã cu dĩnsele friptura saũ pesce prãjitũ.

Cãnd pune mõsa plãcintele, atunci nãnașulũ cere dela dĩnsa ca sã-i aducã copilulũ noũ-botezatũ.

Mõsa iea copilulũ, ilũ ȃnvãlesce ȃnr'o *bondiȃ* (pieptãrașũ); și viindũ cu dĩnsulũ de 'naintea nãnașului ȃice, ȃn casũ cãnd copilulũ ȃncepe a plãnge, cã strigã sã-i deã oĩ, ca sã aibã din ce-și face altã bondiȃ mai frumõsã și mai cãldurõsã.

Nãnașulũ promite finului saũ o ȃie saũ o mieluȃ. Dupã acẽsta pune pe pieptulũ copilului 1 fl. saũ, care are putere, și mai multũ. Afarã de acẽsta ȃi mai promite ȃncã și o viȃicã saũ o vacã cu lapte, pe care i-o și dã mai pe urmã.

Dupã acẽsta iea mõsa copilulũ dela nãnașũ și-lũ pune pe masã de 'naintea celorũ-lãlți ȃspeți. Pune pe pieptulũ lui unũ *tãlgerelũ de cãrã* fãcutũ ȃn formã de cruce, iar cei ce se aflã la masã punũ ȃn acestũ tãlgerelũ cãte 20-40 cr., ȃicẽndũ unulũ cã-i dã de ciõreci saũ iȃari, altulũ de pãlãrie, dacã e bãiatũ, de catrinȃ, tulpanũ etc. dacã e fetiȃ.

Iea apoi cumãtrulũ mare o plãcintã și o bucatã de gãinã de pe masã, ȃnfige ȃn plãcintã unũ *pușorã* (10 cr.) saũ și mai multũ și o dã apoi mõșei.

Mõsa, luãndũ plãcinta și jucãndũ cu dĩnsa ȃn mãnã, se duce pe la cei-lãlți ȃspeți și fie-care ȃi dãruesce, dupã ȃmprejurãri și putere, cãte mai mulți crucerĩ.

Sfãrșindu-se și acẽsta iea mõsa copilulũ și-lũ dã mamei sale

dimpreună cu banii adunați; apoi începe a cinsti pre óspeți de buna crescerea și norocirea pruncului (1).

În *Fundulă-Moldovei*, districtul Cămpulungului, unde se face *cumătria* sau *botejunea* abia la o săptămână sau două după botez, adecă abia după ce s'a însănătoșat și rădicat nepóta din pat, sosindú ȃiua hotărítă, tatălú copilului se duce pe la cei ce voescú să iea parte la cumătrie, și fără a-i cinsti cu vre-o béatură óre-și care, îi poftesce ȃicéndú:

Poftimú să faceți unú bine
Să veniți pâna la mine,
Că facú astăđi botejune!

Cei poftiți, dar mai cu sémă femeile, gătindu-se, ieaú cu sine oué, câte unú blidú de brândă sau făină de grâu, iérna câte vr'o câte-va fuióre de cânepă, iar vara câte-o legătură de lână, și apoi se ducú la botejune. Ajungéndú la starea locului, daú cele aduse femeii de casă, ȃicéndú:

— Poftimú de sănétatea saú de sufletulú lui N. N.!

Nepóta, luándú darurile aduse și strîngéndu-le, mulțămesco fie-căreia îndeosebı pentru dınsele.

După ce s'aú adunatú acuma, se punú cu toți la masă și anume nânașulú, adecă cumătrulú celú mare, pe-o ladă saú pe unú scaunú înaltú, iar cei-lalți óspeți în două rînduri în prejurulú mesei.

Sfîrșindu-se unú rîndú saú două de bucate, mama saú tata iea pre copilulú noú-botezatú și se duce cu dînsulú de 'nainte nânașului, anume ca să-i dee unú darú óre-și care.

Nânașulú precum și toți cei-lalți, carı se află la masă, începú acum a da câte unú darú copilului și anume în mâna celui ce-lú ține în brațe, ȃicéndú:

— Poftimú de curea, pălărie, cușmă etc. dacă e băiatú, de tulpanú, mărgele etc. dacă e copilă.

(1) Com. de Mich. Jemna, stud. gimn.

Aici trebuie să observăm că Românii din Fundul-Moldovei au datină de-a aduna daruri în timpul cumătriei numai pentru copiii ómenilor celor sërmani, nici când însă și pentru a celor avuși, ca în alte părți ale Bucovinei.

După ce s'au adunată banii pentru copil și după ce i-au înmănuat părinților, iea nănașul un málai și înplântă într'insul vr'o câți-va cruceri. După dînsul înplântă și ceilalți óspeți pe rînd cîte unul sau mai mulți cruceri de jur împrejurul málaiului, pe care îl dau apoi dimpreună cu banii móșei, pentru care s'au strîns.

După adunarea banilor mai staă, mai ospétéză și mai cinstesc pușin, istorisind în același timp diferite istorioare și cîntînd diferite cîntece de bucurie sau de jale, după cum e fie-care dispus, și apoi luîndu-și rêmăs bun se duce fie-care pe acasă (1).

În *șinutul Dornei* este datină ca darurile menite pentru copil să se dea înainte de masă.

Móșa din acest șinut, când vede că bucatele sunt gata, înfașă copilul, după ce l'a înfașat îl stárnesce ca să plîngă, și apoi îl pune pe masă d'inaintea cumătrului, respective a cumătrei mari, șicînd că i trebuie bani de ciobote, opinci etc. și de aceea plînge.

Fie-care dintre cei de față, începînd delă cumătrul mare, pună banii lângă dînsul, șicînd unii, că îi dau pentru pâne și pentru sare, iar alții :

Eă dau pentru sănătate,
Că-i mai bună dintre tóte!

Nănașul trebuie numai decăt să dea ceva, căci de nu móșa îl înfrică, că-i duce băiatul, adică finul acasă.,
Bani îi strînge mama copilului.

(1) Dict. de Paraschiva Lehașiu-Leușténu.

După aceea, puindu-se bucatele pe masă, începă a se ospeta și a se veseli, a grătulă, a cinsti și a bea atât în sănătatea copilului nou-născut și a părinților săi cât și în sănătatea cumătrilor mari, a móșei, precum și a celorl-lalți óspeți câți se mai află la masă (1).

Gratularea cea mai îndătinată, care se rostesc de astă dată cumătrilor mari, și mai cu sémă din partea óspeților adunați, e cea următoare:

Cumătre (sau cumătră) mare!
Precum ai ajunsă să botezi,
Așa să ajungi să și cununi,
Să ai totă fină de fină
Să-ți fie voia deplină!

În cele mai multe părți ale *Bucovinei* este datină de a se închina și a bea cu paharul, decă cumătra mare, când îi vine de astă dată rindul, voindă a da petrecerii ună aeră câtă se póte de veselă, luândă paharul țice:

Dragu-mi-î paharul plin
Și badea nu prea bėtrănă.
Dragu-mi-î paharul ras
Și bădița nu prea grasă!

Bărbatul, căruia i s'au adresat aceste cuvinte, voindă a constrînge pe cumătra mare ca să bea întregă paharul, țice:

În fundul paharului
Sănătatea omului,
Decă cine nu bea de dușcă,
Acela móre de pușcă!

Și cumătra cea mare mai bine bea întregă paharul decât să móră de o mórte așa de rea.

În ținutul Săliște din *Transilvania* au o sémă de inși

(1) Com. de d-lă Vasile Diač.

datină de-a rostii, precum la mesele cele mari dela nunți, așa și la această ocaziune, următoarele versuri :

Ce trumósă adunare,
Totú de cei ce scurgú pahare.
Deci celú ce bea să trăiască,
Celú ce nu bea să plesnescă.
Celú ce bea e unú omú bunú,
Celú ce nu bea e nebunú.
Celú ce bea e omú voinicú,
Celú ce nu bea e calicú.
Celú ce bea e omú voiosú,
Celú ce nu bea-í ticălosú.
Celú ce vinulú nu va bea,
Nici în raiú nu va întra,
Că și sântulú Petru ȓice:
Beȓi vinulú să nu se strice ! (1)

În părțile dela munte, unde adese-orí se întrebuițeză *plosce* în locú de șipurí, ne avêndú destule pahare la îndemână, beauȓ și din ploscă. Deci celú ce a primitú plosca ȓice :

Cuí i voia să nu móră,
Pue plosca subsuóră.
Cuí i voia să trăescă,
Plosca să n'o părăsescă !

Multú, puținú, e pretutindene cunoscutú că Românulú, până ce nu-í închină și cinsti tu mai întâi, până atunci nu voesce să bea, căci ȓice elú : trebuie să scio omulú din ce mână a bėutú, din bună saú rea. Dreptú aceea, dacă ai închinatú la dînsulú și n'ai gustatú măcarú câtú de puținú, nu primesce paharulú, ci ȓice :

Nu mi-í vina,
Nu 'ntindú mână ;
Când mi-í vina
Totú-deauna !

(1) Com. de d-lú B. Iosofú.

O sémă de Români, cari sunt mai avuți, facă adese-orî cumătrie cu lăutari, de cum-va aceea nu pică în vre-unu postu, și cu deosebire în sêptemâna mare. Iar dacă din întâmplare nu potû căpêta lăutari, se mulțămescû și numai câte c'unu cimpoșu sau fluerarû, să aibă numai cine le cânta.

O astû-felû de cumătrie cu lăutari, la care de regulă ica parte și preotulû dimpreună cu dascălulû, dintre cari celû dintâiû stă în fruntea, iar celû de-alû doilea în cornulû mesei, se numesce *cumătrie grasă* sau *cumătrie în genunchi*, va să dică până la genunchi de plină.

Cumătriile în genunchi, cari se facû de regulă după ce s'a însănătoșatû cum se cade nepóta, duréză cu multû mai lungû decât cele de rîndû și voia cea bună e cu multû mai animată (1). În timpulû mesei cântă nu numai lăutarii ci adese-orî și óspeții diferite cântece, iar după ce s'a sculatû dela masă prindû a și juca.

Unulû dintre cântecele usitate la acéstă ocasiune, și mai alesû în timpulû mesei, e și celû următorû:

Lelea albă ca omêtulû
 Se iubesce cu cumătrulû,
 Da cumătra să nu scie,
 Vorbă 'n casă să nu fie.
 Lelea albă cum e çaşulû
 Se iubesce cu nânașulû,
 Da nânașa să nu scie
 Lungă vorbă să nu fie.
 Brădănașû cu vârfulû verde,
 Cumătra sprîncene negre,
 Cinc-o vede mintea-și pierde (2).

(1) «Dacă în decursulû unei cumătrii, — ne scrie d-lû Ionică alû lui Iordachi Isacû din Mahala, — se 'ntemplă prea mare chefû, dacă óspeții sunt de-o potrivă peste fire bine dispuși, e unû semnû că copilulû, pentru care se face cumătria, nu va trăi lungû timpû.»

(2) Din Crasna, dict. de Marióra Bărbută.

Altă cântecă, care asemenea se cântă în decursul mesei dela cumătrie, sună astă-felū :

Frunță verde de-alămăe,
 Dragă mi-î cumătra mie,
 Da cumătru și mai tare,
 Că i numele mai mare,
 Da cumătra să nu scie
 Lungă vorbă să nu fie (1).

In fine alū treilea cântecă sună așa :

Dragu-mi-î câmpulū cu florī
 Și cumătrulū une-orī.
 Dragu-mi-î câmpulū cu erbă
 Și cumătra câte-odată.
 Când ninge și viscolia
 Cumătru la noi venia.
 Acuma-î caldū și frumosū,
 Cumătru la noi n'a fostū.
 Și-amă multū e caldū și bine,
 Cumătru la noi nu vine.
 Frunță verde pipigioiū,
 Poftimū cumătre la noi,
 Că noi suntemū bucuroși
 De cumătrii cei frumoși.

Ba, la cumetriile cele grase, când veselia și voia cea bună a ajunsū la culme, nu o dată auđi și pre tatălū copilului adresându-se atâtū cătră nevasta sa câtū și cătră cumătrii cei mari și ȃicendū :

Să trăescū și eū și tu,
 Și cumătru selécū,
 Și vițelulū de sub vacă
 Și cumătra, că mi-î dragă!

(1) Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

Sau așa :

Isvorașu cu apă rece,
De-ar da Dumnezeu să secc
Să rămâie numai tină
Să dau mâna
Cu vecina.
Cu vecina
Nu-mi dă mână
Cu cumătra totu-da-una!

La cumătrie, după cum amu amintitu și mai sus, ieau parte numai bărbați și neveste, adecă numai cei căsătoriți. Decî, dacă anume sau numai din întemplantare intră și vre unu fecioru în casă, unde se ține cumătria, atunci moșa, cum dă cu ochii de dînsulu, îi iea și ascunde cușma, anume ca să pótă dormi copilulu și să ajungă, ca să pórte și elu cușmă sau pělărie.

Precum mai nainte, în decursulu mesei și mai după aceea în decursulu jocului, îndătinéză de-a cânta diferite cântece, totu așa îndătinéză și după ce s'a sfirșitu cumătria și anume când cumătrii își ieau rămasu bunu și voescu să se pornescă spre casă.

Așa cumătra mare, când își iea rămasu bunu dela cei de casă, cântă :

Frunđă verde lemnu de nucă,
Mi-a venitü vremea de ducă ;
Mi-a fostü vremea mai de multü,
Dar' eu nu m'am priceputü !

Sau :

Cântă cuculu pe butucü,
Vine vremea să mă ducü.
Sara bună, eu mă ducü
Nu vë facü nici unü buclucü !
Sara bună eu vë lasü,
Nu vë facü nici unü năcazü !

Sara bună nu de *tătă*, (1)
Că mai am gându să vă vedu!

Sau:

Vreme-mi-î de mersu acasă,
Holercuța nu mă lasă.
Sara bună nu de tătū
C'am de gându să vă mai vedu!

Sau:

Sara bună mi-ași lua,
Nu mēndurū de Dumnia-ta,
Cumătriță, draga mea!
Sara bună eu mă ducū.
Mulțămimū, gură de cucū.
Sara bună, nu de tătū,
Că am gându să te mai vedu!

Mama copilului, care voesce ca cumătriî, respective cumătra, să mai stea ca să mai petrécă împreună și să se mai veseléscă, țice:

Cumătră, ciréș'amară
Fă-mi cu ochiū pân'afară.
Cumătră, ciréșă dulce,
Fă-mi cu ochiū când te-î duce! (2)

Cumătra, nu numai că-î face cu ochiulū, dar luându-și din nou séra bună, dă numai decât să se pornéscă.

Mama copilului urméză:

Dragu-mi-î, boerî, de voi,
C'ați venitū până la noi,
Și mi-î dragū de Dumnia-vóstră,
C'ați venitū la casa nóstră,
Da de-acum mai dragi mi-ți fi
Că și mai desū mi-ți veni!

(1) *Tătă* = totū, se aude fórte adeseorî in Bucovina atătū in vorba de tóte țilele, câtū și in poesia poporană.

(2) Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

În sfârșit, vedând mama copilului că cumătrii nu glumesc, ci voru numai decât să plece spre casă, iea un șipă de rachiū și petrecându-i până la pörtă, cântă:

Cumătrița mea cea dragă,
Mi-a trecut acum de șagă.
Cumătră, cumătră hēi,
Când aud de sara bună
Mi se uscă limba 'n gură!

Dacă între cei ce-și ieaū rēmasū bunū se află și vre-o nevastă străină, fără părinți, frați și surori, atunci numai ce-o veđi și pre aceea rădicându-și vócea și cântându:

Voī nu vē prea fuduliți
Și la min' încă veniți,
Că voī prea bine mă sciți
Că eū isū fără părinți;
Și veniți în sērbători,
Că eū isū făr' de surori;
Și voī totū nu mă uitați,
Că eū isū cea făr' de frați (1).

Ajunși la pörtă mai beaū încă câte unū rīndū saū douē de pahare și apoi se despărțesc, întorcându-se căsași în casă, iar cei-alalți ducându-se fie-carele pe la locuințele lorū.

În unele părți ale *Moldovei* câte-va țile după botezū, unū prietenū alū casei umblă cu o garafă cu rachiū, întră în fiecare casă, țice câte-va vorbe de cinste pentru gazdă, apoi umplēndū paharulū îlū închină fie-căruia dintre gospodari și-i poftesco pe sară la cumătrie. De obicinuitū vorbele ce se țicū la asemenea împrejurări, sunt de felulū următorū:

— Jupānulū nānașū și jupānesa nānașă, împreună cu ai lorū cumătri, se închină la cinstita fața Domnia-vóstră ca la unū māndru codru verde și vē poftesco să osteniți de sară

(1) Din Gălinesci, districtul Rădăuțului.

până la gazda dumilorū-sale, că li s'a născutū pruncū tînărū și frumosū și de mare veselie s'a umplutū casa lorū. Tare se vorū supēra cinstiții nānași și întrēga cinstita adunare dacă veți da greșū la acēsta.

Gazda rēspunde prin cāte-va vorbe, arētāndū că nu va lipsi dela adunare și înapoindū paharulū ca să-lū îndulcēscă, trimisulū îlū iea iarāși și, đicēndū: «*mulțămimū*», îlū dă *de dușcă*, iar poftitorulū adaugē: «*să vē fie de bine.*»

Odată cu amurgulū seriī începū a se aduna unulū cāte unulū cei poftiți la cumătrie, bărbații cu femeile lorū, căci și în Moldova numai gospodarii se poftescū la asemenea petreceri

Sosindū la casa de cumătrie, bărbații se stringū grămadă de-o parte și femeile de altă parte, fie-care cētă vorbindū de ale sale.

În vremile de demultū bărbații vorbeiau de cumpenele resbóielorū, de vitejiile Domnilorū și ale boerilorū; fie-care își spunea povestea întēmplărilorū sale în bătăliile cu Turciī, cu Tătariī, cu Unguriī saū cu Litfa. Astăđi grăescū despre nevoile lorū, despre jidovulū crișmarū, despre ciocoī, iar cei din părțile muntóse mai multū despre întēmplările cu dihania de ursū.

— Umblamū — đice unulū — după o găină sēlbatică ce de multă vreme o auđisemū codcodocindū prin *smidă* (1), când la capētulū plaiului, colo, scii, dreptū bradulū celū pirlitū . . . he! he! rēspunde altulū ce stă cu ochiī țintă la povestitorū. . . . numai iacă o dihanie cătu-mi-ți-ī mamila stătea în cărare par că-mī aținea calea; aprindū într'insa, că Dómne îndămână-mī mai venia, și chitescū dreptū în frunte încât nici n'a mai mișcatū. Era unū ursū bîrzū țintatū în frunte; pare-mi

(1) Smida e o pădure de brađi arși, în care aū crescutū tufe nouc.

se că tocmai acela, care mai astă primăvară m'ă luat unu cârlanū de m'ă durutū în sufletū,— scii cârlanulū celū *fertinū*.

— Dar dumi-tale ți-a mersū bine — răspunde unū altulū — că în locū de o zémă de găină, te-ai alesū cu o piele de ursū, dar mie mi s'a sfetitū mai rău: era despre séră și mă dusesemū să-mi aducū boii; scoborū pe *sgghiabī* (1), când la capētulū *tarniței* (2) iacă dihania de ursū; după ce-mi supsese boulū, flū movilise, și acum ședea nepēsătorū de-asupra pe *partamurī* (3): așa m'am aprinsū de mânie, vĕdĕndu-mī boulū perdutū, încât mi-am ȓisū în mine: de acum totū una mi-e, orī eū, orī elū; punū mâna pe o tișitură și strigândū înfri-coșatū, ca să-ī ieaū apa dela móră, am și repeđitū într'insulū. N'a statū dihania de pricină, ci a rupt'o de fugă. — Ești și omū fiorosū — adaugă rĭdĕndū unū altulū. — Ba nu, bre, — răspunde iarășī altulū — da era ursū de cei furnicoși, care fuge de-și scóte ochii când vede omū.

La aceste vorbe daū cu toȓii unū hohotū de rĭsū, și altora li se taie pofta să mai povestéscă vitejii cu urșii.

În vremea acésta între femeī, ca dela gâgăitulū gâscelorū nu se mai înȓelege nimicū, vorbescū tóte de odată, chicotescū și rĭdū cu hohotū.

Așa merge rĕnduială, până când gazda saū nânașa poftesce la masă, în capulū căreia se așézá nânașulū și nânașa și apoi totū părechī, bărbatū și femeie, după cum sunt de fruntași, până se încheie masa. Mânâncă, beaū și se veselescū mai multe ceasurī, glumindū și rĭdĕndū asupra jidanului din satū saū despre vre-unū prostacicū ce s'a pribegitū la masă.

(1) *Sgghiabulū* este o cărare prin valea dintre doi munȓi.

(2) *Tarnița* este unū drumū bătutū de oi saū de vite prin unū locū greū de umblatū.

(3) *Partamurī* se numescū bucăȓile dintr'o vită ruptă de ursū, pe care aceșta le face grămadă și apoi se sue de-asupra lorū, faptă ce se numesce «*a movil*».

Pe la sfârșitul mesei se dregu paharele cele dulci, întâi drege nânașul și pune ceva mai mult în pahar mai făgăduind copilului acolo în fața tuturor o vițică; apoi încep ceilalți a pune bani în pahare după puterile lor.

Cu acești bani își scote gazda cheltuețele mesei și une-ori mai prisosesce ceva.

După ce se slirșesc paharele dulci óspeții încep a se rădica dela masă.

În totă vremea câtă ține masa, doi balauri negri ca dosul ceaunului cântă unul din scripcă și altul din cobză felurite cântece de țeră cum și altele vechi împământenite, precum sêrbésca, corăbiasca și rusésca. Din când în când câte un óspe chefăluit întinde un pahar de vin scripcarului ori cobzarului, dicându-i:

—Bea, balaure. co ți-lu tornu în capu!

Țiganul se scólă, închină și el, dar' cine bagă în sémă închinăciunea țigănescă?

După rădicarea mesei stă totu temeiu cântecelor și a jocurilor. Flăcâi ameiți saltă legănatu, cântă din gură, glumesc, prujesc și chiue, bătându cu picioarele de rêsună pămîntul. Acum își deschid dragostele totu mersul lor; prin inimile femeilor trecu când segeșile iubirei, când ale temutului. Unele cântă în pilda altora:

Nu sciũ țese, nu sciũ cósă,
Dar nu-mi pasă, că-sũ frumósă.

Cântecũ mestecatũ cu laudă și batjocură, pe care nici o femeie de țeră nu-lu primesce cu mulțămire, celũ pușinũ în ochi lumii.

Este în sufletul Românului unũ fondũ însemnatũ de în-tristare, care se revarsă prin versul duiosũ și tristũ alũ cântecului sêu și prin vorbele ce dice la cântare. Acestũ su-

flectă a presurată note triste chiar și în cântecele menite pentru veselie. Iar *Doina* este culmea tuturor; ea închide într'însa inima întrégă, are ceva a sufletului singuratic și jalnic, pe care nu-lu pôte zugrăvi nici unŭ cuvîntŭ în limba grăită, afară pôte de *dorulŭ*, care se apropie întru câtŭ-va prin mulțimea întrebunțărilor lui. Până la acestŭ cântecŭ toți sunt veseli, sorbindŭ unulŭ din bucuria altuia, dar de îndată ce se audŭ sunetele străbătătoare ale doinei, se lasă de mână și de după gâtŭ și fie-care se ascunde în adâncurile jalnice ale sufletului său. Țiganiŭ lăutarŭ aŭ ghicitŭ aceste însușiri ale Românilui, de aceea pentru a scăpa de batjocurile și șăgile dupăcite ce pornescŭ din veselia sburdalnică, ei începŭ unŭ cântecŭ de *inimă albastră*, care pune pe gânduri până și pe cei mai zurbagii; iar unii, cei mai cu focŭ, începŭ să strige lăutarilorŭ că aŭ nemeritŭ, «*căci par'că le iea cu căușulŭ dela inimă.*»

Sfîrșindu-se astŭ-felŭ de cântece și indesândŭ cocoșulŭ cântărilor sale, óspeții începŭ a se împrăștia, în vreme ce unii mai slabi dormŭ duși unde i-a apucatŭ vremea (1).

În județulŭ Suceviŭ precum și în alte județe din partea de sus a *Moldovei*, cumătria se face saŭ nemijlocitŭ după botezulŭ nou-născutului copilŭ saŭ la vr'o câte-va zile după aceea, când atâtŭ părinții copilului câtŭ și nănașii săi invită pre rudeniile lorŭ cele mai de aproape ca să iee parte la dînsa.

După ce s'aŭ adunată toți cei invitați și după ce s'aŭ aședatŭ la masă, móșa, înfășindŭ copilulŭ în scutecele cele mai frumoșe ce le are, se duce cu dînsulŭ la cumătrii cei mari, adecă la nănașii săi, cari staŭ în capulŭ mesei; și presentându-lŭ lorŭ, dice:

(1) A. Lambrior, «Obiceiuri și credințe la Români.» în «Convorbiri lit.» an. IX, Iași 1.875, p. 2—5.

Din găoză din rogoză
O ieșitū i-stū lētū frumosū,
Și cere scufă și salbă
Să se ducă 'n lumea albă,
Cere calū de călărie
Și o stea la pălărie
Ca să trecă de pustie;
Și mai cere unū calū brézū,
Că-ī feciorū de omū vitézū.
Dă-ī măicuț' unū oborocū,
Ca să-și cate de norocū,
Și mai dăi măicuț'o sită
Ca să-și cate de ursită;
Și mai fă maic' o plăcintă
S'o mâncămū până la nuntă.
Ca grăulū N. N. să crească
Și 'ntru mulți ani să trăască!

După rostirea acestei *urări*, fie-care mesanū scóte și dă câte unū darū bănescū pentru copilū și anume mai întâi nânașii sēi, apoi rudele și vecinii.

Mai pe urmă, și anume după ce au statū cu toți unū restimpū bunū la masă, după ce fie-care a gustatū din bucatele aduse și puse pe masă și a cinstitū câtū a voitū și i-a plăcutū, móșa iea o pâne saū unū mălaiū, merge cu dînsulū mai întâi la cumătrii ceī mari apoi la fie-care óspe în deosebī și, făcēndū diferite glume, cere ca să-ī dee și ei câte unū darū pentru ostenélă ce-a avut'o.

Și fiindū că așa-ī datina din moși-strămoși, nime nu se pune de pricină, ci fie-care scóte câte vr'o câți-va banī, câtū îi lasă inima, și-ī implântă în mălaiū.

Cu adunarea acestorū banī se încheie apoi cumătria, se scólă cu toți delă masă, și luāndu-și rēmasū bunū delă parinții copilului, căruia îi dorescū viață îndelungată și ne-

pătă, minte sănătoasă, fericire și toate cele bune, plăcă fie care mulțămitu spre locuința sa (1).

În *Țera-Românească* (2) și în *Transilvania* se dă asemenea pretutindene după botezū câte unū prândū mai mare sau mai micū, după cum e și starea părinților pruncului. Cu acea ocașiune se facū apoi, ca și în Bucovina, unele presente parte în bani parte în naturale. Pe unele locuri banii se aruncă sau în scaldă sau în lógănulū pruncului.

Dela ceī prezenți precum și dela aceia, cari vinū mai târđiū în casa pruncului, se *iea somnū*, adecă se taie nișelū pěrū sau se pune câte unū bănuțū la pernă (3).

În părțile *Oravișei*, din *Banatū*, se face asemenea după botezū unū prândū, la care iea parte nașulū, mōșa, sau alte nēmuri, cari venindū rōgă de sănătatea noū-născutului, aducēndū daruri, cu care ocașiune đicū: «Eū daū puținū, Dumnezeu să dea mai multū, đile multe, norocū și fericire!» (4)

În alte părți din *Banatū*, după botezarea unū copilū, tatălū acestuia, dacă e cu dare de mână, pregătesce unū prândū

(1) Dict. de mai multe Romānce din satele Mălini și Rădășeni. Veđi și «Gazeta sātēnului», fōia cunoscintelorū trebuinciose agricultorului și poporului, an. III. Rimnicu-Sărătū, 1886 p. 187.

(2) «Lumina pentru toți» an. III. Bucuresci 1888. p. 473: «După botezū, nașulū merge acasă la părinții noulū-născutū, unde se face masa, la care vinū rudele și prietenii atâtū ai nașului câtū și ai părinților pruncului și daū, câte unū darū pruncului.»

(3) Com. de d-lū Georgescu inv. în Secadate. — «Gazeta Transilvaniei,» an LV. Brașovū 1892. No. 207: «Afara de botezulū realū, se mai facū — în Ilva mare — și așa numitele «*botejunī*.» Atunci gazda casei vestesce pe aceia, pre cari îi doresce să-ī aibă la batejune, care în casulū acesta este unū *ospēțū de prietini*. Ceī chemați se intrunescū la casa chemătorului, care îi ospēta bine. Atunci fie-care oște își ține de datorie să cinstescă gazdei o vișea, una ori mai multe oi, bucate, ba și bani. Acei oșteți, cari cinstescū o vișea, unū mănzū o vaca (nu și ceī cari cinstescū oi, capre, bucate, bani) *intră în cumătrie* cu gazda casei. Acesta, la casū de nevoie, la cumătri alérgă mai întâi după sfatū și ajutorū.»

(4) Aur. Jana, «Credințe la nasceri», în «Familia» an. 1889 p. 483.

mare, numită *gostie*, la care pe lângă nași și moșă, mai chémă încă și pre bărbatulú moșci, apoi pre veciní, prietení și rudenii; une-orí aducú chiar și láutari.

După ce aú prânditú și s'aú veselitú cu toții, fie-care óspe, înainte de a-și lua ziua bună și a se porni spre casă, caută și scóte vre-o câți-va bani, care câtú se 'ndură și după cum îi e și puterea, și puindu-í la capulú miculú botezatú, ȓice:

— Eú îți daú puținú, Dumneȓeu sã-ȓi dea mai multú!

Rostindú cuvintele acestea, dá mâna cu cei de casă și, luându-și rēmasú bunú dela dínșii, se pornesce în cotro s'a îndreptatú.

Nemijlocitú însă înainte de pornire, *gãzdóia* casei dá nașulú saú nașei ca darú o maramă frumósă, iar moșei o *pogace*, pe care sunt grãmădite cãrnurí fripte, aluaturí fine, iar deasupra ca la 8—10 *rifi* de pânză fină, alú cãrei mijlocú vine dreptú de-asupra pogacei și a aluaturilorú, iar capetele se tragú (tãrnie) pe jos. Pogacea și pânza acésta trebuie s'o ducă moșa până la sine acasă ȓinēdu-o mai sus decât umērulú, alãtarea cu capulú, iar capetele pânzei lãsându-le sã se tãrnie după dinsa ca unú șlepú după o dómnă, anume ca cine va întâlni o pe drumú, sã-í admire darulú și sã pótã ȓice: «mare și frumosú darú i-aú datú!»

Cu acésta apoi, petrecuȓi fiindú nașii și moșa de cãtră pãrinȓii copilulú și de láutari până la unú locú, une-orí chiar și până acasă, se gatã gostia saú actulú botezãrii.

Cei mai sēráci, dacã nu potú în ziua botezãrii da și ei unú prândú ca cei bogatí, hotãrescú a-lú da pe altã Duminecã saú sērbãtore, une-orí chiar și la 2—3 sēptēmãni. Atunci facú și ei o micã *gostie*, dar totú-deauna mai pe sērãcie și mai cu puținú sgomotú (1).

(1) Com. de d-lú I. Popovicí.

În *Ungaria* asemenea e datină de-a se da unŭ *ospęțŭ* în onórea cumătrilorŭ mari și a móșei, dar mai cu sémă numai după botezulŭ unui *pruncŭ* (băiatŭ).

În decursulŭ ospęțului acestuia, care, cu puține abateri, se face mai totŭ așa ca și în cele-lalte părți locuite de Români, nepóta e dătóre să spele mânilé móșei, ceea ce se face așa: tórnă apă curată într'unŭ blidŭ, și apoi, luând cu mânelé séle apă de-aceea, spală cu dinsa mânilé móșei; iar după ce i le-a spéléatŭ îi dă o ștergură nouă ca să se ștérgă. Atátŭ ștergura acésta, câtŭ și o năframă, asemenea nouă, care i-o dă mai pe urmă, rêmânŭ ale móșei ca darŭ pentru ostenéla sa precum și pentru mâncarea ce i-a preparat'o și i-a adus'o, câtŭ timpŭ a fostŭ bolnavă.

Spélarea mânilorŭ móșei de către nepóta sa trebuie în ori ce casŭ să se întéple în vieța acésta, căci dacă nu se întéplă, atunci móșa în cea-laltă lume e tótă până în cóte *sângiósă*.

Dacă nepóta a neglijatŭ în decursulŭ vieții sale actulŭ acesta alŭ spéléării, și s'a întéplatŭ să móră, atunci móșa se duce la dinsa până a nu se înmorminta, și némurile ei o spală pe mâni și o ștergŭ cu pânza ce se află pe fața repausatei (1).

În fine în *Macedonia* după botezŭ se pune masă la martori, și în timpulŭ mesei se aduce unŭ vasŭ cu vinŭ, la fie-care óspe care aruncă în năuntru bănișori saŭ parale, menite a se cóse pe scufița copilului. Cele-lalte formalități se facŭ ca și la Români din Dacia-Traiană, fără nici o deosebire (2).

(1) Com. de d-lŭ Elia Popŭ, invęțătorŭ în Șomeuta-mare.

(2) Bolintíncu, Călétorii la Români din Macedonia, p. 88—89. Veđi și Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ, în op. cit., p. 46.

XVII.

S C Ă L D Ă C I U N E A.

În decursul cumătriei său nemijlocit după acesta urmăză de regulă *Scăldăciunea*, numită altmintrelea și *scăldușă* sau *scăldușcă*; adecă copilul nou-născut se scaldă de cătră *cumătriî marî*, nașii copilului, cari l'au ținut la botez.

În cele mai multe locuri din *Bucovina* însă este datină de a se scălda copilul de cătră cumetrii cei marî abia a doua sau chiar a treia și după botez, și acesta din ca-să ca să nu se ștérgă prea de grabă *mirul* de pe dînsul, ci să dórma cel puțin o nópte în mir (1).

În acele locuri, unde se scaldă a doua sau a treia și, mai există încă și acea credință că pe copilul botezat nu e nimérui iertat să pue mâna, până ce nu-l scaldă nânașa sa (2).

(1) Com. de mai mulți inși precum și de d-lă V. Turturénú, protú : «*Scăldăciunea*, numită altmintrelea *scăldușcă*, se face totú-deauna a doua și după botez, pentru că la botez pruncul se miruesce și de-aceea în aceea și nu se cade a scălda sau a spăla copilul, căci se spală mirul de pe dînsul.»

(2) În Stroesci, com. de d-lă I. Berariú, parochú și exarchú.

Scăldăciunea se face în cele mai multe părți din *Bucovina* astă-felū:

A doua și după botezū saū cumătric, colea când se apropie sórele spre amiađi, se adună la casa nepótei mai multe femeī dimpreună cu cumătra saū cumătrulū mare, adecă cu celū ce a ținutū copilulū la botezū.

Dacă celū ce a ținutū copilulū la botezū e bărbatū, vine de regulă dimpreună cu soția sa, dar nu aduce nici unū darū, dacă e femeie, atunci aceea vine de regulă fără de bărbatulū seū, dar aduce cu sine și de astă dată, ca și mai nainte la botezū, pelincī, fașă, unū tulpănașū, unū brăū, o perinuță, tóte acestea nouē (1).

În *Boianū*, dstrictulū Cernăuțului, și în Vicovulū-de-sus, dstrictulū Rădăuțului, nașa aduce de regulă finului seū de astă dată ca darū: o fașă, unū *scutecū* și o bucată de pânză nouă ca de vr'o 3—4 coți de lungă pentru pelincī, precum și o *căpătușcă* (2) albă și una cu florī (3).

În *Fundulū-Moldovei*, dstrictulū Cămpulungului, dacă nașulū copilului e femeie, când merge să *scalde copilulū de mirū*, duce următórele daruri: o păreche de dăsăguți, unū sculū de *lână albă* orī *lae*, apoi *scutece*, o *fașă* și unū *tulpănașū* de legatū capulū copilului, cari sunt puse într'o traistă nouă și câtū se póte de frumósă. Pe lângă acestea mai duce încă și o *ólă nouă*.

Obiectele prime sunt menite pentru înfășarea copilului, iar óia de încăldițū scăldătórea într'insa.

Dacă celū ce a botezatū e bărbatū, tóte lucrurile acestea le duce nevasta sa, care scaldă totū-odată și copilulū. Dacă n'are soție, le duce o soră saū altă femeie. Iar dacă e sēr-

(1) În Calanfindesci și Frătăuțulū-vechiū.

(2) *Căpătușcă* = basmă.

(3) Com. de d-lū V. Turturénū, preotū.

mană, și n'are lucruri de acestea în casa sa, trebuie să le cumpere dela alții, căci de dusă, fie avută ori s'ermană, fie-care trebuie să le ducă (1)

După ce s'au adunată acum toate femeile, câte au avută să se adune, căci bărbații, afară de cumătrul mare, mai nicăiri în Bucovina nu e datină ca să iea parte la *Scăldăciune*, móșa prepară scăldătórea (scăldușca), adecă tórnă apă curată și ne 'ncepută în óla cea nouă, care a adus'o cumătra cea mare, respective soția cumătrului mare, anume spre acestú scopú de acasă și care însémnă *ca copilulú să aibă glasú ca și óla cea nouă când se cumpără din târgú*, și apoi o pune la focú ca să se încăldéscă. In același timpú pune în óla cu apă încă și următóarele plante sau semințe de plante, precum: *busuiocú*, câte-va *fire de grăú*, *mărariú*, *mintă*, *românița*, câte-va *botii* (botie) sau *măgálii de macú*, *semînța de cânepă*, precum și una sau mai multe pene de orí și ce felú de pasere.

Busuioculú îl pune de aceea ca nou-născutulú, și mai alesú dacă e copilă, să fie atrăgétóre și iubită ca busuioculú;

Firele de grăú, ca *să aibă cinstea grăuluiú*; și precum e grăulú celú mai alesú și mai căutatú dintre toate pânele albe, așa să fie și copilulú mai alesú, mai căutatú și mai vèdútú dintre toți ómenii;

Mărariulú, să fie plăcutú ca mărariulú în bucate;

Minta și *românița*, ca să créscă ușorú și să fie sănétosú;

Botiile de macú, ca să pótă ușorú și bine dormi;

Sămînța de cânepă, ca să créscă iute ca cânepa; iar

Penele, ca să fie ușorú ca pana, precum și pentru aceea ca toate să le pricépă și învețe ușorú, și totú așa să trăéscă în lume.

Totú așa facú și móșele românce din *Macedonia*; acelea

(1) Dict. de Paraschiva Lehaciú — Leușténú.

încă pună în scaldătoare, după ce s'a botezată copilulă, *busuioacă*, ca să fie *muşată* (frumosă), *paralzi* (parale) de argintă ca să fie avută, şi *sare* ca *să aibă hare* (să fie plăcută) (1).

După ce s'a încălădită scaldătorea astă-felă preparată, o iea dela focă şi o tórănă într'o vănuşă saă covăţică, numită altmintrelea în unele părţi atâtă din Bucovina câtă şi din Moldova alghie dem. *alghiuşă* (2), în care mai pune încă şi o lécă de *aghiasmă*, puţină *lapte dulce*, o bucăţică de *zahară* precum şi unulă saă două *ouă*.

Apa sfinţită saă aghiasma însămnă ca copilulă să fie ca acésta de curată;

Laptele dulce, ca să fie albă şi frumosă ca laptele, precum şi pentru aceea ca să-i fie viéţa dulce ca laptele, să trăéscă bine în lume;

Zaharulă, mai alesă dacă e copilă, anume ca să fie lumei dulce ca acesta; iar *ouéle*, cară rămână întregă până a doua di, când le sparge mama copilulă şi aşa sparte le pune apoi în scaldătoare, însemnéză ca să fie curată, plină şi sănătoşă ca oulă.

Mai totă aceste obiecte îndătinéză a le pune în *scalduşă* şi Româncele, respective móşele, din unele părţi ale *Moldovei* precum bună óră cele din judeţulă Sucéva (3).

În *Ţera Românescă*, când se scaldă copilulă pentru prima óră dela boteză, i se pune în scaldătoare o bucată de pâne şi una de slănină de porcă, anume *ca copilulă să créscă ca pânea în coptoră şi să se îngraşe ca ună purcelă*. I se mai pune încă şi o córdă de vióră ca în viaţa lui să cânte frumosă (4).

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, publ. în op. cit., p. 41.

(2) Dict. de Aniţa Pletosă, Româncă din Rădăşeni, judeţulă Sucéva.

(3) Dict. de An. Pletosă din comuna Rădăşeni: «*Scaldătorea*, numită altmintrelea *scalduşă*, o face móşa din apă ne'ncepută. După ce o pune în *alghiuşă* şi-o *stempără*, pune într'insa grău, zahară şi pene, ca să fie uşoră ca pana.»

(4) Ionénu, op. cit., p. 27 şi 28.

Iea apoi totu mōșa copilulū și-lū viră în scăldătore. După ce l'a viritū, cumătra, respective cumătrulū mare, nașulū copilulū, iea lumina de botezū, o aprinde și apropiindu-se de vasulū, în care se află copilulū, *pică* (picură) dintr'însa în scăldătore în forma crucei câte de trei ori în fie-care locū și anume : întâi la capū, apoi la piciore, după aceea în partea dréptă și pe urmă în cea stângă.

Dacă sunt doi saū și mai mulți cumătri, atunci picură fie-care pe rëndū, aruncândū în același timpū câte unulū saū și mai mulți florinī în scăldătore.

Vinū apoi pe rëndū tōte femeile câte se află de față și stropindū copilulū cu puțină apă, aruncă și ele în scăldătore câte vr'o câți-va crucerī saū puișori, după cum sunt de avute.

Baniī aceștia, cari sunt meniți pentru mōșă (1), însemnéză ca copilulū să fie *bănosū* și *norocosă* câtū va trăi.

Iar luminele le punū pe masă, unde le lasă să arđă până mai pe urmă.

După acésta cumătra mare scaldă singură copilulū. Dacă sunt mai multe cumătre ilū scaldă fie-care pe rëndū. Iar dacă nașulū copilulū e bărbatū, atunci ilū scaldă nevasta sa, în lipsa acesteia mōșa saū și altă femeie. Totuși și nănașulū trebuie să tórne măcarū o lécă de apă pe copilū (2).

După ce l'a scăldatū și spelatū cum se cade, iea cumătra cea mare *crijma*, în care a fostū pusū după ce s'a scosū din botezū, o mōie în scăldușcă și șterge cu dînsa copilulū mai întâi pe la tōte încheeturile, unde a fostū unsū cu

(1) Datina Rom. din Calafindesci, Ilișesci, Frătăuțulū-vechiū și Sucéva.— Veđi și Or. Dlujanschi, Din viața pop. rom., în «Albina Carpaților» an. IV. Sibiiū 1879, p. 76.

(2) În Calafindesci, dict. de C. Racolța;— în Frătăuțulū-vechiū, dict. de Zamfira Ignătóief; apoi în Ilișesci.

miră, apoi în gură ca să nu-î pută, pe subsuori ca să nu asude și la urechi ca să audă bine (1).

Nespălându-l cumătra cum se cade cu *crijma*, în gură, subsuori și 'n urechi, se crede că copilului, câtă trăește, îi pute din gură, asudă foarte tare și nu aude bine (2).

În Boiană și Mahala, districtul Cernăuțului, dreptul de a scălda pre celă botezată întâia oră după botez îl are numai nănașa. Alte femei și cu deosebire mama copilului nu se cuvine nici decum să-l scalde de miră, pentru că după credința Românilor din aceste două comune ar fi un mare păcată când l'ar scălda altă femeie, și nu nănașă-sa.

Dreptă aceea nănașa, după ce atâtă ea câtă și cei-lalți meseni cari voescu, au aruncat mai întâi câte unul sau mai mulți cruceri în scaldătoare, moie cornulă crijmei în scaldă și picură copilulă cu dinsa în gură de trei ori anume ca să nu se prindă de dinsulă nici ună rău, apoi picură cu lumina de botez, care arde în totă timpulă scaldării, în scaldușcă câte trei picușuri: la capă, la piciore și la ambele mâni în forma crucii. După acăsta, scaldându-l și spălându-l cum se cuvine, iea *tripliculă* (3) și busuioculă, care a fostă legată la lumina de botez, precum și crijma, ale cărei cornuri le îndoesce la ună locă, și prindându-le pe tôte acestea la olaltă, le moie în scaldă și șterge cu dinsele pe copilulă scaldată la urechi, la mâni, subsuori, în *stinghiuri* (4) precum și la tôte cele-lalte încheeturi ale corpului.

După ce l'a scaldată și ștersă în chipulă cum s'a arătată, îl scote din scaldătoare, prindându-lă cu mânele de ambele

(1) În Fundulă-Moldovei întrebunțază Românele în locă de *crijmă* spre scopulă acesta ori și ce felă de pânză curată. Com. Par. Lehaciă - Leuștănă.

(2) În Fundulă-Moldovei, com. de d-lă P. L. Leuștănă.

(3) *Triplică* se numesce ună sculișoră de ață răsucită de colore albă, roșie și albastră.

(4) *Stinghiuri* se numesce încheeturile de sus ale picioreloră.

umere ale obrazului anume ca să crească înalt și drept și să-și fie grumațul lung, apoi aruncându-l pe scutece și pelinci, ca să fie sprinten, îl înfașă, îl stringe de nas și-și face de trei ori cruce peste corp. După acesta îl pune pe o perină curată și-l acopere cu crijma, dacă e băiat, așa ca fața să-și rămâie descoperită, iar dacă e copilă o acopere și pe față, anume ca să fie rușinosă.

Astfel acoperită și în locul unde l'a pus îl lasă să stea până după scoterea și aruncarea scaldătoarei, în care s'a scaldat (1).

În Poiana-Ștampii, districtul Dornei, sfârșind nănașa copilului de scaldat și scoțându-l din scaldătoare, îl înfașă în pelințele și scutecele ce le-a adus anume spre acest scop de acasă sau în pânza și brâul, care l'a adus la botez, și după aceea îl duce și-l dă mâne-sa ținându-l:

Poftim Ține-l !
Să fie voios,
Sănătos
Și frumos ;
Lucrător,
Ascultător
Și îndurător ;
Să trăiască
Și să crească ;
Să fie harnic, foc,
Să aibă mult noroc.
Iar' dumnia-ta cumătră,
Ca o mamă adevărată,
Să trăești
Să poți să-l crești,
Și să-l povățuești!

Iar dacă e copilă Ține :

(1) Com. de d-lă V. Turturică și Ionică ală lui Iordachi Isac.

Poftimū ține-o!
Să fie voiósă,
Sănětósă
Și frumósă ;
Lucrătóre,
Ascultătóre
Și 'ndurătóre;
Să trăiéscă
Și să créscă ;
Să fie harnică, focú,
Și să aibă multú norocú;
Iar dumnia-ta, cumătră,
Ca o mam' adevěrată,
Să trăesci
Să poți s'o crescí
Și s'o povățuesci.

Mama copilului, primindu-lú, sărută mâna cumătrei, dacă acésta e mai bătrână decât dinsa și mulțamesce, ȓicěndú:

Mulțámimú, cumătră,
Că l'ai botezatú
Și l'ai creștinatú. . .
Dumneȓeú țí-ajute! . . . (1)

În Frătăuțulu-vechiú, după ce-lú scóte din scăldătóre, îlú așeză pe lâna unui pieptarú, anume ca să fie îmbrăcatú ca óia, și apoi îlú pune alătorea cu maica sa (2), iar în Fundulú-Moldovei, după ce-lú încinge cu fașa, sub care pune 50 cr. saú 1 fl. îlú ia în brațe și lumina de botezú în mână, apoi sărutându-lú atătú pre dînsulú cătú și lumina, îlú duce la mama sa și dându-i-lú acesteia ȓice:

-- Poftimú de sufletulú meú!

Iar dacă nu l'a botezatú femeea, ce i-lú dá, ci bărbatulú ei saú altulú cine-va, ȓice:

(1) Dict. de mai multe Romănce de locú din Poiana-Ștampii.

(2) Dict. de Zamfira Iȓnătóiei.

— Poftimă de sufletul bărbatului meu, sau de sufletul lui N. care l'a botezat!

Mama copilului, primindu-l, îi sărută mâna și-i mulțamește (1).

În fine în *Macedonia*, unde scăldușca e asemenea usitata a doua și după botez, cum a scăldat nănașa copilul, cum l'a pus în scutici de lână, lucrate în casă și țesute la amândouă capetele cu roșu, și cum l'a înfășat cu șitore, de care se anină un inel de aur ori de argint, îl ia în brațe și ducându-se cu el la maica sa țice:

«*Nună dela mine hîlină (fină), dela Dumnețeu creștină!*» (2)

După ce a predat acum cumătra mare copilul maicei sele, mōșa scoțendă banii, cari i-a aruncat mai nainte cumătrii precum și cei-lalți meseni din scaldătore, ia covățica sau vānuța cu scăldușca, în care a fost scaldat copilul ca să o scōtă afară. În același timp cumătra sau soția cumătrului mare, luând lumina de botez aprinsă într'o mână, iar un șip de rachi fierț cu miere precum și un pahar în cea-laltă mână, merge în urma ei, iar cele-lalte femei, cāte se mai află la scaldăciune prindându-se de mână și formându un fel de danț se duc cu tōtele în urma lor petrecându-le până la o apă mergătore, dacā se află vre-o atare prin apropiere, sau în grădinița cu straturile, însă de regulă în pomēt, unde este, și anume tot jucend, cāntānd (3) și strigānd:

(1) Dict. de Paraschiva Lehaciu-Leuștēnū.

(2) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilor, în op. cit. p. 42 și 48.

(3) Datina Romāncelor din cele mai multe comune din Bucovina precum din Boian și Mahala com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isac și V. Tururēnū: «Mai nainte de a prezentă copilul nānașului sau nānașii, mōșa scōte și varsă scaldătore într'un loc curat sub un pom sau o tufă etc. Femeile merg tōte împreună cu mōșa și cu nānașa cu lumina de botez aprinsă.» — Din Vicovul-de-sus și Voitinelū com. de d-lū Dumitru Cārdeiu, agricultorū: «Femeile merg cu scăldușca afară cāntānd și jucānd ca să jōce și clū bine, și o tōrnă apoi la un pom ca să crōscă ca pomul de mare.»

Hopa, hopa,
C'a ȕisŭ popa
Să jucămŭ
Și să cântămŭ,
Să ne 'nvățămŭ
Bine 'n lume să făcemŭ,
De răŭ să ne apărămŭ,
Să nu facemŭ nici când răŭ,
Să fie lui Dumnezeu
 Neplăcută
 Și uritŭ;
Să făcemŭ numai frumosŭ
Să placă și lui Christosŭ,
Să facemŭ numai plăcutŭ
Să placă Duhului sfîntŭ,
Și să facemŭ numai bine
Să placă la orŭ și cine (1 .

Săŭ așa :

Hop, leliță cu sumanŭ,
Cu trei ace 'n peștimanŭ :
 Unŭ pișcă,
 Unŭ mișcă ;
Unŭ 'mpunge, unŭ scóte,
Unŭ strigă că nu póte ;
 Unŭ face
 Cum îi place (2).

Cum aŭ eșitŭ din casă afară cântă :

Ușoru-i cu flóre 'n gâtă,
Greŭ e cu copilŭ la țîță.
Mai bine cu flóre 'n față
Decât cu copilŭ în brațe,
Că eŭ flóre n'am purtatŭ,
Cu copilŭ m'am deșteptatŭ (3).

(1) Din Crasna, dict. de Anița Ursachi.

(2) Din Mahala, com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ, agricultorŭ

(3) Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

Ajungându în pomëtü se oprescö la unü mërü saü pärü saü și la altü pomü verde, sănëtosü și frumosü care se aflä la unü locü curatü (unde nu-sü pomï la o rächitä saü la unü socü, iar în grädina cu florile la unü trandafirü etc.) și acolo apoi tórnä scäldätórea la trupina pomului respectivü anume ca copilulü sä crëscä, sä 'nflorëscä și sä rodëscä ca pomulü ; iar la locü curatü de aceea, pentru că acësta e cea dintäi scäldätóre de când s'a miruitü, și mirulü e sfintü, apoi și pentru aceea că în scäldätóre se aflä și aghiasmä. Iar când o tórnä ñice:

Sä crëscä mare ca pomulü și sä fie sănëtosü (sănëtósä) ca dïnsulü!

Totü așa facü cu apa din scäldätórea acësta și Român-
cele din *Macedonia*, acelea încä o aruncä la locü curatü, cu
acea deosebire numai că ele de obiceiü n'o ducü s'o verse
mäi departe în afarä de streșina casei, ca nu cumva sä se
verse peste *albele* saü *häräsitle* (ursitele) despre cari am vor-
bitü mäi sus (1).

Cum a aruncatü scäldätórea móșa prävale coväțica, adecä
o întórcë cu gura în jos și, punëdu-se pe dïnsa sä șëdä,
ñice:

S'a resturnatü covata,
Sä träëscä nepóta;
Și s'a resturnatü de-odatä
Sä mäi facä înc'o fatä,
S'a resturnatü pe-unü piciorü
Sä mäi facä și-unü feciorü (2).

Cumätöra mare, dimpreună cu cele-lalte tomei puindu-se
și ständü rótä împrejurulü móșei începü asemenea a cãnta
și a ñice:

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorü, în op. cit. p. 41.

(2) Din Mahala, com. de d-lü Ionicä alü lui Iordachi I-acü.

Jócă móşa pe covată
Să mai aibă câte-o fată,
Jócă móşa pe ştiubeiú
Să mai aibă *nepoţei* (1).
Să trăescă nepotulú
Să mai facă şi altulú,
Să trăescă nepóta
Să mai facă şi alta.
Nepotulú dac'a trăi,
Noi bine ne-omú veseli
Cu fete şi cu feciori,
Că de-acestea ne-a fostú dorú.
Să jucămú, s' ne veselimú,
Totú de-acestea ne gătimú.
Şi nepotulú să trăescă
De-acestea să ne gătéscă! (2).

Apoi încunjurându pomulú şi jucându atâtú în prejurulú
lui câtú şi alú móşei, care şede şi acum pe covată, chiue:

Dragulú mamiú sugătorú
Să trăesci, să crescí uşorú,
Să fii tatiú de bunú sporú
Şi mamiú de ajutorú
De pe vatră pe cuptiorú!

Dacă celú scáldatú e copilă:

Draga mămuchiú păpuşá
Să trăesci, s'ajungí mátuşá,
Să fii bună jucáuşá
Cu gunoiulú după uşá! (3)

După a treia încunjurare şi anume după ce aú sfirşitú de
chiuitú următórea chiuiturá:

(1) Móşa atâtú pre copiiú ce-í moşesce, câtú şi pre părinţii acestora îi numesce *nepotú-ú*.

(2) Din Stroesci, com. de d-lú I. Berariú.

(3) Com. de d-lú G. Tomoiagá, cant. bis.

U, iu, iu nânașă mare,
Iea și suflă 'n lumînare,
Dór' a arde și mai tare
Să svêrlimū cea scăldătore
'N grădina cu florile
Să strîngemū nurorile ! (1)

încetéză de jucatū, cumătra stinge lumina, iar una dintre femeii ieia nisce bețe și începe a scormoli cu dînsele, ca și când ar ara spre semnū ca celū noū-născutū să aibă norocū la arătură, își face apoi barbă spre semnū ca celū noū-născutū să fie preotū, în fine umblă cu nisce ciucălăi în mână spre semnū ca celū noū-născutū să fie avutū (2).

În *Boianū* și *Mahala*, dacă noū-născutulū e *bdiatū*, facū o mulțime de șăgi cu lucruri bărbătești, precum : cosescū, adună, căpițescū, îmblătescū etc., iar dacă e *fată* facū lucruri femeesci, precum e și ocupațiunea femeilorū, adecă péptănă, scarmănă unū cojocū, torcū, cóse cusuturī și multe alte mai facū (3).

Apoi sculându-se mōșa de pe covată le provócă să sară peste acēsta, anume ca să aibă și ele câte-o fată sau feciorū, đicēndū:

Haī, săriți peste covată
S'aveți și voi câte-o fată,
Dar săriți cam nălțișorū
S'aveți și câte-unū feciorū.

Nevestele. cari dorescū să aibă copii, începū acum a sări una după alta peste covată, făcēndū și de astă dată o mulțime de glume (4).

(1) Din Valea-Putnei, com. de V. Tocariū.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(3) Com. de d-lū V. Turturēnū.

(4) Com. de d-lū V. Turturēnū.

În *Sucéva* din contră, întorcându mōşa covăşica saŭ vānuţa, fie-care femeie, mai alesŭ cele tinere în locŭ să sară, se punŭ să şedă pe vānuţa; acesta însemneză că în curēndŭ o va învrednici Dumnedeşŭ şi pre dînsa cu unŭ astŭ-felŭ de odorŭ (1).

Am amintitŭ mai sus că la *Scăldăciune* ieau parte numai femeile şi cu deosebire cele mai de aprōpe înemurite cu nepōta dimpreună cu cumătra mare, şi numai *limpede* acestea iesŭ cu scăldătōrea şi se ducŭ cu dînsa ca s'ō arunce la unŭ locŭ curatŭ. Bărbaşii nu aŭ datină de a lua parte la scăldăciune, cu atâtŭ mai puşinŭ la scōtērea scăldătōrei. Şi dacă naşulŭ copilului e bărbatŭ, atunci în loculŭ lui iese cu scăldătōrea numai soşia sa cu mōşa şi cu cele-lalte femei, iar elŭ rēmāne în casă. Decī dacă se 'ntēmplă să se amestece printre femei şi vre-unŭ bărbatŭ, atunci vaī de capulŭ lui ce mai facŭ cu dînsulŭ. Mai întāi începŭ a-şī bate jocŭ de dînsulŭ, cāntāndu-ī diferite cāntece sarcastice, precum :

Frunđă verde de alună,
Catŭ la dēlŭ, dēlulŭ rēsună,
Leliţa pe gārī' adună.
Ce să facŭ să mē 'ntālnescŭ,
Douē vorbe să-ī vorbescŭ,
Inima să-mī rēcorescŭ.
Ia m'oiŭ da *dipe* unŭ corciŭ
Şi m'oiŭ trage 'ncetŭ pe josŭ
Ca s'ō prindŭ şi s'ō sārutŭ,
C'alta nu-mī trebe mai multŭ,
Că-ī lucru nepriceputŭ ! (2)

Apoi de ar fi orī şi câtŭ de voinicŭ, femeile întăritate începŭ a-lŭ trage în colo şi 'n cōce, a-lŭ lua în totŭ chipulŭ peste piciorŭ, astŭ-felŭ că bărbatulŭ, scăpatŭ cu mare greŭ

(1) Or. Dlujanschi, în op. cit. p. 75.

(2) Din Crasna, dict. de Aniţa Ūrsachi.

dintre dinsele, își face cruce și nu mai are curagiū altă dată a se mai viri la acéstă întemplantare printre femeī, ba elū învață și pre alții ca să se ferescă de dinsele, cu ocasiunea ducerii și aruncării scălduscei (1).

Iar, după ce s'aū săturatū acum de jucatū și de făcutū diferite comedii, iea cumătra mare șipulū celū cu rachiū, îlū pune pe unū *sahanū*, umple unū paharū și închină mai întâi la mōșă, bea pușinū rachiū dintr'insulū, iar restulū îlū aruncă pe pomulū la a cărui rădēcina a aruncatū scăldătórea. După acéstă, luândū mōșă paharulū închină la una dintre femeile de față, aceea la alta, și totū așa una la alta pe rēndū până ce aū ajunsū la cea din urmă. Dacă sunt douē saū mai multe cumătre mari, atunci cinstesce fie-care afâtea rēndurī de pahare de bine, câte cumătre sunt. Iar când a ajunsū rēndulū la cea din urmă, și după ce a bēutū și acéstă, se prindū iarăși de mână și începū din noū a juca și a cânta:

Frunță verde de omētū,
Beū holercă și mă 'mbētū
La cumătru prin pomētū.
Ași mai bé și-o țir 'de bere.
Că cumătru-i cu putere! (2)

După ce aū luatū în capū, saū cum spune proverbulū, după ce aū prinsū ciocărlanulū de códă:

De-ași putē cânta ca cucu
Nu m'ași mai strica cu lucru.
D'asa cântū ca ciocărlanu,
Prăpădescū vremea cu anu! (3)

Saū astū-felū:

(1) In Bosancī și alte sale, com. de G. Tomoiagă.

(2) Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

(3) Din Crasna, dict. de An. Ursachi.

U, iu, iu,
Și buhuhu,
Pân' la anu
Și altu !.
Pân' la anu
Și ciobanu ! (1).

După ce aū cinstitū tōte, femeile *înflorescū* pre mōșa cu diferite flori, dacā e varā, iar dacā e ernal, o *înflorescū* numai cu unulū saū mai multe fire de busuiocū uscatū. In același timpū își punū și lorū cāte unū firū de busuiocū la ureche. Une-orī, în timpū de varā, nu numai cā o *înflorescū*, ci voinđū a face mai multū hazū și voe bunā, prindū a o urzica pe māni, pe piciōre, mai pe scurtū pe unde apucā, astū-felū cā unele mōșe, fiindū nerābdātōre și țifnōse, prindū a plānge de usturime și ciudā. Apoi începū iarāși a juca, a chiui și a face diferite comedii. Pe urmā, ținēndu-se de mână, mōșa cu șipulū și cu paharulū într'o mână, iar cu covățica în alta și cumātra mare cu lumina aprinsā mergēndū înainte, se întorcū totū jucāndū și făcēndū chefū pānā în pragulū ușei (2).

In satele de peste Prutū și anume în Boianū și Mahala, după ce aū aruncatū scāldātōrea și aū sāritū peste covatā, și după ce aū făcutū diferite șegī și aū cāntatū mai multe cāntece glumețe, nevestele de față ieaū pre mōșā și o punū în covățică și astū-lelū o ducū apoi pe sus pānā în casā, unde đicū celorū de față cā mōșa a voitū sā fugā cu ciobacā, iar ele, alergāndū după đinsa aū prins'o și-aū adus'o în casā.

Mōșa, cum a intratū în casā, se duce, petrecutā fiindū de o mulțime de glume, risete, dreptū la copilū, unde l'a fostū pusū și lāsātū cumātra cea mare înainte de a scōte scāldātōrea

(1) Din Frātăuțulū-vechiū și Calafindescī.

(2) In Calafindescī, dict. de C. Racolța.

afară, îl ia cu perină cu totu în brațe și ducându-lă dimpreună cu lumina cea de botezū aprinsă, îl dă nânașului sau nânașei sële, adecă celui ce l'a ținutū la botezū, ȓicēndū:

Cinstite cumătre mare!
Poftimū unū ciobanū la oi,
Că pe délurī și pe vāi
Tótă vara le-ar purta
Și le-ar pasce și 'nturna;
Pe délulū cu florile
Elū ar pasce oile,
Pe valea cu carpenele
Ar înturna caprele.
Caprele-sū iuși de piciorū
Dar și elū e sprinteniorū.
Ciobănașu-ī mititelū,
Dar' fiindū că-ī ușurelū,
De piciorū îi bunū și elū,
Măcarū că e mititelū.

Iar când îl pîne pe mâna cumătrului ȓice:

Cinstite cumătre mare!
Poftimū că finulū celū mare
Cere numa o óie mare,
Iară celū mai mititelū
Cere-o vacă cu vișelū.
Vre-a mână lapte și elū!

Nânașulū, luândū copilulū în brațe și puindū de-asupra crijei pe pieptū 1—2 sau și mai mulți florini, după cum e și starea sa materială, ȓice:

Poftimū, mōșă, de-unū purcelū,
Să aibă parte de elū!

Banii aceștia rēmânū ca darū pentru finū.

Mōșa mulțămindū nânașului pentru darulū primitū, îl ia iarăși în brațe, și de astă dată îl duce și-lū dă mamei sale, adecă nepótei, cu banii și cu lumină de botezū cu totū,

urându-i în același timp să trăească până ce-lă va vedé mare și pusă în cale.

Nepóta, adecă mama copilului, luându-lă și mulțămindă nânașului pentru dară, iar móșei pentru ostenéla sa, o cinstesce cu ună paharū de rachiū.

Móșa, primindū și cinstindū paharulū de bine, și ne mai avéndū de o cam dată altū oficiū de împlinitū, se duce și se așeză și ea la masă în rëndū cu cele-lalte femeí (1).

În *Crasna*, la întórcere, ducéndū pre móșă asemenea pe covățică, ca și cele din Boianū și Mahala, îi cântă următorulū cântecū până ce ajungū la pragulū ușei și daū să între în casă :

Lolița secerătóre,
Seceră vara la sóre,
Durere de mijlocū n'are,
O pusū secerea 'n pămîntū
Și se sue 'n délū la vântū
Ca să-í trecă de urítū (2).

Ajungéndū la pragulū ușei gospodarulū de casă le iese cu o lumină aprisă înainte și le întrebă pe unde aū călătoritū și ce aū făcutū.

Femeile răspundū că aū fostū de aū turnatū scăldătórea la trupina unui arbore a nume ca copilulū, care s'a scăldatū într'insa, să créscă și să rodéscă ca arborele respectivū în bine și în abundență, și precum arborele își lătesce ramurile sale, așa să se lățéscă și înmulțéscă și seminția nou-născutului copilū.

După acésta, lăsândū móșa covățica în tindă, întră cu tótele în casă și se așeză după masă. Cumătra mare pune lumina pe masă ca să ardă. Apoi desface crijmă dela lumină și îmbrobodesce pre nepotū cu dînsa, iar cordeluța saū

(1) Com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū și V. Turturénu.

(2) Din *Crasna*, dict. de An. Ursachi.

bumbăcelul, cu care a fostă crijma legată la lumină, lăgă copilul la grumază ca să nu se deóche. Iea după aceea și lumina și o dă nepótei, iar nepóta, primind'o o stinge și o stringe.

În *Frătăuțulu-vechiu*, cum s'aú înturnatú și-aú intratú în casă, ieaú copilul de pe pieptarul, pe care a fostú pusú înainte de a eși cu scăldătórea, îlú înfașă în obiectele cele noue cari le-a adusú cumătra mare la cumătrie, iar cele vechi le dă de-o parte. După ce l'a înfașatú îlú dă nepótei dicëndú:

Poftimú, cumătră, finulú
Cu pâne și cu sare,
Cu darulú sfinției sale.
Eú l'am scăldatú,
L'am spelatú,
L'am îmbrăcatú,
Și l'am înfrumusețatú.
Iar Dumnia-ta-lú ține
Și mi-lú cresce bine
Cu norocú și sănătate
Ca să ai dintr'insulú parte !

După ce i-a datú copilulú, móșa stinge luminele în *grindarú*.
Mama copilulú, primindu-lú, răspunde :

Mulțămimú, cumătră,
Cum ai ajunsú de l'ai botezatú
Și încreștinatú,
Așa s'ajungí să-lú și cununí.
Iar lumin'acésta
Cum ai făcut'o
Și-ai gătit'o,
Și-ai împodobit'o,
Așa s'o veđí și 'n ceea lume
De gătită
Și 'mpodobită ! (1).

(1) Dict. de Zamfira Ignătóieí.

Așezându-se după acesta la masă, mōșa cinstesce la cumătra saū cumătrulū mare, ȓicēndū :

Precum ai ajunsū
A-lū boteza,
Și-a-lū scālda,
Așa să ajungī
A-lū și cununa !

— Să dea Dumneȓeū! — rēspunde cumătra. Apoi luāndū paharulū cinstesce la nepōtă, nepōta la o femeie, femeea la gospodarulū de casă, iar acesta la cea mai bētrână și mai cu vaȓă dintre muerile presente, și totū așa până ce trece rēndulū pe la tōte. Apoi începū a mânca din bucatele ce sunt puse pe masă și a se veseli, a cāntă și a istorisi cāte de tōte (1).

Cătră finea mesei vine *bucatăriȓa* cu mână drēptă legată, iar în mână stāngă duce unū talgerū cu o bucățică de pāne și dānd'o cumătrii începe a se vāita că s'a friptū și s'o mi-luēscă meseniī, ca să se pōtă vindeca, pentru a le putē face și alte dăȓi māncări și mai bune. Toȓi meseniī saū mai bine ȓisū mesenle punū în pāne cātū voescū și daū talgerulū cu crucerii înapoi. După acesta *masa se sparge* și fie-care se scōlă și se duce acasă (2).

Cumătra mare își iea de regulă rēmasū bunū prin unū cāntecū.

În *Moldova*, judeȓulū Sucēva, cumătra mare, sufulcāndu-și mānecele picurā mai întāi cu lumina de botzū în scāldătōre în crucișū, apoi îlū spală cu *sprijinēla* (3) prin urechi ca să audă bine și să nu fie zoiosū și colbăitū, la nasū ca să fie în tōtă vremea curatū și *sghicitū*, la gură ca să nu

(1) În Calafindesci, Bosanci și Ilișesci.

(2) Or. Dlujanschi, în op. cit. p. 76.

(3) *Sprijinēla* = crijmă.

pută, subsuorî ca să nu se opărescă, pe palmî ca să nu asude, și în urmă la tóte *încheetorile* mânelorî și ale picioarelorî ca să fie spornicî la lucru și îndemânicî la umblatî.

După ce l'a scaldatî și ștersî în chipulî cum s'a arêtatî, totî cumătra mare îlî scóte din scaldătóre, îlî înfașă și în-cinge cu *șitóre* (1) și apoi îlî duce și dă, gata înfășatî, maicii scéle.

Móșa, care în totî timpulî acesta a statî de o parte, iea acuma apă curatâ, tórănă nânașîi pe mânî ca să se spele, și după ce s'a spêlatî îi dă unî prosopî ca să se ștérgă.

Cumătra mare, la rêndulî sêu, cum s'a ștersî, scóte unî francî, care e menitî pentru móșă, și-lî pune pe alghiuța.

Móșa, strîngêndî franculî, ia alghiuța cu scaldătórea și, fiindî-că acêsta e cu mirî, o scóte afară și o aruncă la unî locî curatî (2).

În unele părți din *Banatî*, unde este datină de a se boteza copîiî mãi cu sémă Duminica, nu se scaldă mãi multî în ȕiua aceea, ci, ca și 'n cele mãi multe comune din Bucovina, abia a doua ȕi după botezî. A doua ȕi dimînêțã însã, scaldându-se, și fiindî scaldătórea acêsta cea dintâi după botejune, nu se duce și lepêdã acolo unde s'aũ lepêdatî cele-lalte calde pânã la botezî, ci, fiindî prima scaldătóre după botejune *unsã*, adecã fiindî copîlulî unsî de preotî cu mirî sfințitî de Archireu, se duce, ca și 'n Bucovina și Moldova, și se lepêdã la rãdêcina unî pomî roditorî, în locî curatî, și totî așa se face și cu cele-lalte calde, câte douê în tótã ȕiua, ce urmêzã în decursî de unî anî; acelea încã se ducî și se lepêdã totî la rãdêcina aceluî pomî; saũ celî pușinî în apropierea lui (3).

(1) *șitóre*=cingetóre, chingă.

(2) Dict. de An. Pletosî din Rãdãșeni, și M. Nistorî din Mãlinî.

(3) Com. de d-lú Ioanî Popovicî, învêțãtorî în Opatîția.

În ținutul *Dornei* scaldăciunea se face totu-dauna în aceeași ȃi în care s'a scaldatŃu copilulŃu și anume nemijlocitŃu înainte de a se pune bucatele pe masă sau mai bine ȃisŃu înainte de începerea cumătriei.

ScaldătŃorea o prepară mŃșa din apă curată, adusă dintr'unŃu părău curatŃu, o încălȃdesce într'o ôlă nouă, asemenea curată, o pune într'o covăȃică curată, în care mai pune încă și *lapte dulce* precum și *apă sfinȃită* de preotŃu. Aceste obiecte se punŃu de aceea, ca copilulŃu să fie bunŃu, iutișorŃu, să crească de grabă și să dŃrmă bine.

După acēsta face cruce asupra scaldătŃorei și apoi bagă băiatulŃu în năuntru.

Când e acum băiatulŃu în scaldătŃore picură nănașa sau nănașulŃu, adecă celŃu ce l'a botezatŃu, cu lumina de botezŃu, în scaldătŃore și anume dela drēpta la capŃu, apoi din stānga la piciorē, dela stānga la capŃu și pe urmă dela drēpta la piciorē. Acēstă picurare se repeșesce de trei orŃi după olaltă. După ce a picuratŃu aruncă banŃi de argintŃu pentru mŃșa în scaldătŃore.

Dacă celŃu ce l'a botezatŃu e bărbatŃu, atunci îlŃu scaldă mŃșa, iar dacă e femeie, atunci îlŃu scaldă femeea respectivă, și totŃu ea îlŃu scŃote. îlŃu înfașă și-lŃu pune pe masă, iar apa, în care a fostŃu copilulŃu scaldatŃu, n'o scotŃu în aceeași ȃi afară, ci o păstrēză până a doua ȃi diminēȃă, când apoi o scŃote mŃșa și o aruncă într'unŃu locŃu curatŃu.

Când pune nănașa copilulŃu pe masă, atunci toȃi cei adunaȃi se află la masă.

După ce l'a pusŃu pe masă așterne unŃu tulpanŃu pe peptŃu și fie-care dă ca darŃu cāte ceva băiatulŃui, și anume îi punŃu pe peptŃu dela 50 cr. până la 2 fl. Cine n'are banŃi, dă și pânză. De multe orŃi însă, și anume cei mai avuȃi, dăruescŃu pruncului totŃu atunci cāte o *oie* sau *viȃică* pe care s'o fie și s'o crească în noroculŃu pruncului botezatŃu de dinșii.

În multe locuri vita dăruită se ține și se crește astă-felă că înmulțindu-se și vîndîndu prășila copilulă sau copila respectivă e în stare mai pe urmă să-și cumpere o talce și mai bine de pămîntă.

După ce a dată acum fie-care ce a avută să dea, iea mōșa copilulă dimpreună cu banii și-î dă nepōtei. Acēsta mulțămesce tuturorū pentru cele dăruite și primite.

Finindu-se și acēsta iea mōșa o bucată de pîne și mergîndū cu dînsa la fie-care ôspe, începîndū dela cumătra sau cumătrulū mare, țice :

Cine n'a da părăluța
I-a mușca mățta mănuța?

Făcîndū acēsta fie-care înfige în pîne cîte unulū sau mai mulți cruceri. Baniī acēștia sunt ai mōșei.

După ce a adunatū acum și mōșa partea sa se începe masa. Stăpânulū de casă cînstesce mai întăi la nănași sau cumătri și de acolea merge pe rîndū.

Astū-felū totū mîncîndū, bîndū și veselindu-se staū la masă ca la vr'o douē pîna la trei ôre. Apoi, mulțămîndū cu toțiī gospodarului și gospodinei de casă, se scōlă dela masă și pornindu-se mai întăi cumătra sau cumătrulū celū mare înainte, iar cei-lalți după dînsulū, se duce fie-care la ale sale, dorîndū încă odată însănătoșare grabnică nepōtei și creștere ușoră pruncului.

În fine mai e de observatū încă și aceea că dacā mōre copilulū îndată după ce a fostū botezatū, atunci nu se scaldă de felū nici nu se face cumătrie (1).

(1) Dict. de Măriuca Ūrsaca și Vasile Diacū din Dorna.

XVIII.

SCĂLDĂTÓREA NEPÓTEI.

La o săptămână după *Scăldaciune*, pe unele locuri cu multă mai 'nainte de acesta, iar în altele chiar și a treia și după nascere, scaldă mōșa pre nepótă.

Scăldătórea acesta se face astū-felū: se pune într'o căldare mare ca la 4 — 10 cofe de apă precum și diferite plante și anume: *mintă neșră*, *mārariū*, *romānișă bună*, *gālbinele* de cele ce mirósă frumosū, *tāmāișă*, *smeurică* (resedă), *sulcină*, *nalbă*, *póla Sânta-Măriei*, *calapēră*, *lemnulū Domnului*, *tóe* și *strohū de fēnū*. Afătū apa câtū și plantele acestea se 'ncălđescū bine până ce iese tótă puterea dintr'insele, apoi se tórnă într'o vană mare în care se lasă până ce se stēmpēră. După aceea se scólă nepóta, se viră în vană și, stāndū în picióre, mōșa o spală peste totū corpulū.

Nemijlocitū după acesta, ieșindū din vană, se îmbracă într'o cămeșă curată, se încinge bine și se îmbrobóde. Iar mōșa, luāndū apă sfinșită, i-o tórnă în vērvulū capului și prinde și cu acesta a o spēla pe obrazū, pe mână, pe picióre și pe peptū anume ca să fie curată, pentru că înainte de a se scālda

și spăla cu apă sfințită se consideră de *necurată* precum și pentru aceea ca să pótă face mâncare, să-î fie încuviințată a umbla pe lângă casă și-a aduce apă dela fântână, pentru că până ce nu se scaldă nu-i este nici decum iertatú să prindă ceva în mână sau să iasă afară.

Sfârșindú móșa de scăldatú și de spălatú pre nepótă, începe acum acésta a spăla mânele móșei totú cu apă sfințită și anume de aceea pentru că și móșa, după ce a rădicatú copilulú, încă se ține de necurată. După ce a spălat'ó îi dă, în locú de ștergariú, o păreche de mâneci de pânză nouă și subțire de fuiorú ca de doi coți de lungă, sau și de călți, după cum adecă e și nepóta de avută, puindu-le pe mâni, începéndú dela grumazú și până la vêrvulú degetelorú și cu acestea se șterge apoi móșa pe mâni (1).

Mânecele acestea, cari rămânú móșei ca darú din partea nepótei, însémnă ca ea să aibă în cea-laltă lumc cu ce acoperi stropiturile de sânge cu cari a fostú stropită după ce a *strînsú pécatele femeii*, adecă după ce a rădicatú copilulú.

Dacă n'ar căpéta mânecele acestea, în cea-laltă lume s'ar vedé tótă împroșcată cu sânge.

Móșa după ce s'a ștersú (2), împăturesce mânecele bine, le strînge și le pune de o parte. Iar mai pe urmă, după ce le-a dusú acasă, își face dintr'însele o cămeșă sau unú cămeșoiú.

Sfîrșindú și acésta iea móșa copilulú nou-născutú, îlú desfașă și-lú petrece de trei orí, așa golú cum este, prin cămeșă, în care l'a născutú mă-sa, și anume bágéndu-lú prin póle și scoțéndu-lú prin gură. Petrecerea acésta se face cu

(1) În Calafindesci dict. de Catrina Racolta și în Fundulú-Moldovei dict. de P. L. Leușténú.

(2) O sémă de móșe nu se ștergú în mânecele acestea, ci într'unú ștergarú sau altă pânzătură.

scopu ca copilulü sä nu capete *reulü copiilorü* säu *Samca* nici sä nu se umple de *rofiü* (1).

Dupä petrecerea copilului iea mösa cämeşa și o spalä în scäldätörea, în care s'a scäldatü nepöta, iar dupä acësta, luändü scäldätörea dimpreună cu töte plantele ce äü fostü puse într'insa și scoțënd'o afarä o aruncä într'unü locü retrasü pe unde nu umblä nici ömenii nici vitele, anume ca sä nu calce într'insa și sä se bolnävescä (2).

O sémä de femei lépädä la ocasiunea acësta și cämeşa, în care äü născutü, anume ca sä nu capete copilulü *böld lumescä* (3).

În unele localitäți din *Moldova*, județulü Suceviü, unde este datinä de a se scälda nepöta cam de comunü a treia, a opta säu a noua di, punü în scäldätörea acesteia, dacä e iernä: *strohü de fënu*, *väsdoöge* säu *bonce*, sing. *bonca*, *bozü* și *busuiocü*, iar dacä e véra: *cätușnicä*, *romänițä*, *mätura de grädinä*, *bozü*, *ovësü*, *mälinä* și *vetrice* (4), precum și alte flori de câmpü, cari dupä ce se fierbü mai întâi într'unü ceonü, se lasä pänä ce se potolescü, și apoi nepöta se scaldä cu apă de acësta.

Scopolü punerii acestorü plante e, dupä cum spunü unele, ca nepöta sä se întärescä și sä se scöle mai de grabä (5).

Dupä scäldare, nepöta dä möșei, ca și 'n Bucovina, o bucatä de pänzä câtü ar puté face doué mäneci la o cämeșä dintr'insa. De acestü petecü de pänzä se șterge apoi mösa, dupä ce s'a spëlatü mai întâi pe mäni. Dacä nepöta nu-i dä nemicä, atunci mösa, venindü mai pe urmä, se spalä și se șterge de cämeșä nepötei, anume ca tötä necurățenia s'o

(1) Dict. de Paraschiva L. Leuștënu.

(2) Dict. de P. L. Leuștënu.

(3) Ionënu, op. cit. p. 9. — *Böld-lumescä* = frențe = sifilitică.

(4) *Vetrica* e o plantä înälä cu frunžä mërunțicä, flöre galbënä, care creșce pe prilöge și pe haturi.

(5) Com de A. Pletosü din Rädășeni, și M. Nistorü precum și alte Romänce din Mälinä.

dea de pe dînsa pe nepótă, precum și pentru aceea, ca să nu rămâie necurată pe cea-laltă lume.

Se mai dă mōșei, totū la acéstă ocașiune, încă și unū căușū saū strachinā plinā cu fāinā și sare de-asupra. Dacă noulū-nāscutū este fatā, se pune peste tóte unū fuiorū de cānepā, ca să aibā pērū mare. Căușulū saū strachina plinā însémnā ca copilulū să ție de grabā capulū în sus (1).

În *Țera-Romānescā* la trei țile dupā facere, mōșa scaldā pre lehuzā în albia, în care mōie și cămașa cu care a făcutū, frecāndū în același timpū corpulū lehuzei cu ea, ca să-ī pērā petele de pe față (2).

O sémā de femeī, totū din *Țera-Romānescā*, și anume acelea carī aū nāscutū întāi băiatū, taie pólele cămeșei cu care a nāscutū și le dau la fete mari să trecā de nouē orī prin ele, ca să se mărite curēndū (3).

Unele femeī din *Bucovina* însă, dar mai cu sémā mōșele din acéstă țerā, taie tivitura dela pólele cămeșei, în care a nāscutū nepóta, și o dau fetelorū mari ca să se încingā cu dînsa, cređēndū că fata, care se va încinge cu o atare tiviturā asemenea se măritā de grabā

În *Banatū* de cum-va mōșa împreună cu *nepóta de buricū* orī și numai una dintre ele voiesce ca respectiva nepóta să nu mai nascā alți prunci, mōșa nu multū dupā nascere, spalā pre nepóta, o îmbracă în altā cămașā, iar cămașa pătatā, dimpreună cu buriculū tăiatū alū nou-nāscutului prunci precum și cu cuțitulū saū fórfecele cu care l'a tăiatū, le duce și le îngropā pre tóte la unū locū lângā *o moghildā*, unde se împreună trei hotare, sorocindu-le în același timpū ca numai

(1) «Șețetórca», an. I. Fălliceni 1892, p. 153.

(2) Ionénu, op. cit. p. 14.

(3) Ionénu, op. cit. p. 8.

atunci să mai nască nepóta N. altú pruncú, când se vorú des-
gropa lucrurile îngropate de ea.

Murindu-í nepótei respective prunculú și voindú să aibă
acum altú pruncú, se duce la moghila din cestiune și desgrópă
tóte lucrurile îngropate acolo, în credință că prin acésta desface
vrăjitura făcută la îngroparea lorú și că prin urmare va puté
iarăși căpéta altú pruncú. Și de cum-va lucrurile amintite nu
sunt putređite, e cu atáta mai sigură în desfacerea vrăjitu-
rei. Dar ea, ca să fie și mai sigură, nu se lasă numai cu
atáta, ci mai încercă încă și unele întorsături cu cămașa, orí
mănâncă vermulețulú ce se află cam de comunú în pola-
mida spinósă ce cresce véra în gráu (1).

Totú în ȕiua aceea, în care s'a scáldatú nepóta, scóte móșa
și paele și fênulú pe care a născutú acésta, le duce într'unú
locú indositú, pe unde nu umblă vite și ómeni, și acolo apoi
le aprinde și le arde. La locú deschisú însă nu le duce nici
când, pentru-că pe acolo lesne ar puté să calce ómenii și
vitele, și apoi, amésuratú credinței poporului, s'ar bolnávi,
ar tuși, căci și 'n paele acestea încă s'aú strecuratú pécate
de ale nevestei ce-a născutú (2).

Totú așa facú și nevestele din *Moldova*. Acestea adecă cum
aú luatú pre nepótă din patú și aú scáldat'o, îndată scotú
și patulú, în care a născutú, ducú paele dintr'însulú într'unú
locú pe unde nu umblă nimene, le aprindú și 'n loculú lorú
punú altele noué (3).

În *Ungaria*, comitatulú Satmarului, cum se ímplinescú trei
ȕile dela nascere, merge móșa la nepóta sa, íea *gozuiú* din
patú, ílú scóte din casă și-lú duce în ogradá departe și a-
prindêndu-lú ȕice fetelorú și feciorilorú de prin vecini, pre
carí i-a chiămatú cu puținú mai nainte de acésta :

(1) Com. de d-lú Ios. Olarú.

(2) Dat. Rom. din Bucovina.

(3) Dict. de M. Nistorú și alte Románce din Măliní.

—Săriți câte de trei ori desculți și numai în *cămăș* peste acestă gozū aprinsū!

Fetele *buntuzuindă* foculū aprinsū și sărindū peste dînsulū glicū:

—Așa să umble feciorii după noi cum sarū scînteile acestea!
Iar feciorii făcendū asemenea spunū :

—Așa să se bată fetele după noi, cum se batū scînteile acestea de piciórele nóstre!

După acésta ducū în patū altū gozū nou, apoi se punū la masă și se ospetéză.

Acesta se chiamă ospetelū, când își plinesce móșa serile.

Scurtū după acésta spintecă móșa câte-va haine mai moi și mai slabe, pre cari le-a adusū de acasă, face dintr'însele *fășii* și le duce spre a înfășa pre noulū seū *nepotū* sau *nepótă*, căci astū-felū numesce ea pre copiii nou-născuți și *ridicați* de dînsa (1).

În fine în acele locuri, unde nepóta se scaldă a treia și după nascere, totū într'acea și iea móșa și *casa* sau *loculū*, în care s'a aflatū copilulū, care până atunci s'a păstratū într'o ólă sau *sciobū*, pune într'însulū trei fire de piperū, trei de tāmăe, trei de usturoiū și-lū îngrópă într'o *bortită* de regulă sub prispă cu gura în sus anume ca femeea, ce l'a avutū, să mai nască încă și alți copii. Dacă însă se îngrópă cu gura în jos femeea nu mai are alți copii și atunci e păcatulū móșei, care l'a îngropatū astū-felū.

Firele cele de piperū precum și cele-lalte obiecte se 'ngrópă dimpreună cu loculū de aceea, ca nemică rău să nu se pótă apropia de *loculū copiilorū* și pe urmă și de dînșii.

În același locū, unde se îngrópă *casa* și 'n același timpū când se 'ngrópă, se aruncă în unele părți ale *Bucovinei*, pre-

(1) Com. de d-lū Elia Popū.

cum bună oră în Fundul-Moldovei, și scaldătorea în care s'a spălatu întâia oră copilul nou-născut, și care de multe ori se păstrează până a treia și în același vas, în care s'a păstrat și locul (1).

În alte părți, totu din *Bucovina*, este datină că îndată ce o femeie a născut locul, moșa îl stropesce cu aghiasmă, îl pune într'o olă și-lu îngrăpă asemenea într'unu locu scutit, de regulă în tindă după ușă. În casă însă nici când, căci se crede a fi păcatu (2).

În *Moldova*, județul Sucéva, locul după ce a eșitu cu desvîrșire, se strînge întâiu într'o covată, iară după aceea se îngrăpă și se astupă bine cu lutu după ușa tinzii sa într'o șură unde-va, anume ca să nu dea nisce câni de dînsul și să-lu mănânce, căci dîndu și mîncîndu-lu ar fi mare păcatu, de ore-ce e sânge de creștinu (3).

În *Țera-Românească* în locul, unde se îngrăpă casa, se pune și o para de argintu, ca să aibă copilul, care a statu în acea casă, norocu la bani (4).

Cu scaldarea nepotei se sîrșesce apoi și totu serviciul moșei, mai alesu daca scaldarea acesta a urmatu după scaldăciune.

(1) Dict. de P. L. Leuștenu.

(2) Dict. de Mariuca Ursaca din Dorna.

(3) Dict. de M. Nistoru și alte Romance din Mălini.

(4) Ionenu, op. cit. p. 13.

XIX.

I N B I S E R I C I R E A .

Am amintitū maī sus (cap. VIII) că fie-care muere după născerea unū copilū e considerată de cătră poporū ca necurată și ca atare șése săptămâni sau patru-șeci de ȝile nu-ī este de felū iertatū a se depărta de lângă casă.

Implinindu-se cele șése săptămâni, cea dintâi cale, ce o face, e aceea că luându-și copilulū se duce cu dīnsulū la biserică parte ca să i se cetéscă *rugăciunea de 40 de ȝile*, după care-ī este apoi permisū de a merge orī unde ar voi, parte ca să i se *īnbisericéscă* sau *īnbisericéze* copilulū nou-născutū, adecă să iea începutū de a intra în biserică.

Maī 'nainte de acésta însă, cu o ȝi sau două, e datină ca fie-care nepótă să se scalde și să se curățéscă. Iar în diminéȝa ȝilei, când voesce să plece la biserică, se spală și se imbracă în hainele cele maī curate ce le are. Totū așa face ea de astă-dată și cu copilulū seū, cu acea deosebire numai că acestuia îi pune sub fașă o bucăȝică de sare și una de pâne.

După ce s'a pregătitū în chipulū arétatū, iea copilulū în braȝe,

saŭ dacă nu e în stare singură a-lŭ duce, îlŭ dă altei femeii ca să i-lŭ ducă și așa se pornesce la biserică.

Ajungându la biserică nu întră îndată în năuntru, ci așteptă la pragulŭ acesteia până ce iese preotulŭ din biserică ca să-i cetască rugăciunea de 40 de zile.

Eșindŭ preotulŭ începe a-i ceti rugăciunea de 40 de zile, în care timpŭ femeea stă cu copilulŭ în brațe în genunchi pe pragulŭ bisericeii.

Sfîrșindŭ rugăciunea prescrisă de cetitŭ iea preotulŭ copilulŭ din brațele mamei sale, care acuma se scólă din genunchi, face cu dînsulŭ semnulŭ crucii înaintea ușelorŭ bisericeii, dicëndŭ:

«Inbisericeză-se robulŭ (rôba) luŭ Dumneșeu N. în numele Tatălŭ, și alŭ Fiulŭ, și alŭ St. Duhŭ, acum și pururea și în veciŭ vecilorŭ, aminŭ.»

Apoi băgându-se cu dînsulŭ în biserică, dice:

«Intra-va în casa ta, închina-se-va către biserică cea sfîntă a ta.»

După ce a intratŭ în biserică și anume când a ajunsŭ în mijloculŭ acesteia, saŭ mai bine șisŭ în despărțitura bărbătésă:

«Inbisericeză-se robulŭ luŭ Dumneșeu, . . . prin mijloculŭ bisericeii te va lăuda.»

În fine când ajunge de 'naintea ușelorŭ altaruluiŭ:

«Inbisericeză-se robulŭ luŭ D-șeu!»

După acésta îlŭ închină pe la tóte icónele împărătesci și apoi dacă copilulŭ e de parte bărbătésă, întră cu dînsulŭ pe ușa de către amiași și în altarŭ, unde îlŭ atinge cu capulŭ de tuspatru laturile mesei celei sfinte, și-lŭ scóte pe ușa de către miașă-nópte în despărțitura bărbătésă, unde-lŭ pune apoi saŭ de 'naintea ușelorŭ împărătesci saŭ de 'naintea tetrapodului. Dacă însă e de parte femeésă nu-lŭ ha-

gă de felu în altar, ci îi închină numai de 'nantea icónelor împărătesci și apoi punându-lu în unul din locurile mai sus indicate, se 'ntorce în altar.

Totu așa se face înbisericirea și 'n județulu Sucevii din *Moldova*, cu acea deosebire numai că aici nici copilele nici băeții nu se bagă în altar, ci se 'nchină numai pe la icóne, iar după ce s'a închinatú îi duce preotulu în despărțitura femească și acolo îi pune înaintea icónei Maicii Domnului saú îi dă maicii séle în mână (1).

Mama copilului, după ce i s'a cetitú rugăciunea de 40 zile, întrându și ea în urma preotului în biserică, în cele mai multe locuri ținându-se de epitrachirulu preotului, se duce până în mijloculu bisericei și acolo așteptă până ce preotulu îi înbisericesce și închină copilulu pe la icóne. Iar după ce i l'a înbisericitú și l'a pusú acum jos se apropie de copil, bate trei metane, sărută icóna de pe tetrapodú și după acésta filu rădică de jos și se întorce cu dînsulu în despărțitura femească.

În multe locuri este datină ca nănașulu saú nașa copilului, dacă se află în biserică, să bată cele trei mētane, să rădice copilulu de jos și să-lú dea apoi mamei sale.

Mama, după ce a rădicatú copilulu saú l'a primitú din mânele nașului și s'a dusú cu dînsulu în despărțitura femească, sărută mâna tuturor femeilor celor mai bătrâne decât dînsa, iar cu celea ce sunt de-o sémă cu dînsa se sărută în gură și abia după acésta se postéză într'unú loc, unde stă apoi până ce se sfirșesce liturghia.

O sémă de femei, cari sunt ceva mai avute, plătescú înainte de acésta preotulu o liturghie atâtú pentru sănătatea lorú câtú și a copilului nou-născutú.

(1) Dict. de An. Pletosú din Rădășeni.

La sfârșitul liturghiei copilul nou-născut și înbisericit se împărtășește cu sf. taină a comunicăturei. E însă de observat că la comunicătură nici când nu-l ține mama sa, ci în unele sate e datină de a-l ține nașul sau nașa, iar în altele de regulă unul dintre epitropii bisericeii.

Totul aici trebuie să amintim că în unele comune *lumînările*, ce s'au întrebuițat la botez și cari au ars ne'nterupt prin totu decursul *cumătriei* precum și vr'o câte-va zile și nopți după acesta, nu le păstrează mai mult în casă, ci nepoța, când se duce prima oră cu copilul la biserică, iea cu sine și lumînările acestea, pre cari după împărtășirea copilului le dăruiesce bisericeii cu scopul ca să ardă la icóna *Maicii Domnului* sau la patronul copilului. Și mai cu seamă se observă acesta, când nou-născutul e copilă, crezându-se că dacă lumina de la botez stă prea mult în casă nearsă, atunci și copila, după ce crește mare, nu se poate mări de grabă, ci trebuie mulți ani să stea lată, pentru că și lumina de la botez a stătu prea mult nearsă (1).

Dacă mamei copilului i s'a cetit rugăciunea de 40 de zile înainte de ce s'au împlinit șese săptămâni de la naștere, sau dacă e cum-va bolnavă, atunci aduce copilul nou-născut la biserică altă femeie ca să se înbisericeze și să se împărtășească cu sfintele taine.

După ce s'a împărtășit copilul de astă-dată cu sfintele taine, nu se împărtășește mai mult până după al șaptelea an, afară de acesta mai e de observat încă și aceea că după ce s'au împărtășit spiritele cele necurate nu au mai multă putere de a-l cerceta pe acasă și a-i face vre-un rău. Totuși ele și după acesta pot mult rău să-i facă, dacă nu se păzește cum se cade de locurile acelea, unde spiritele cele necurate petrec mai cu plăcere.

(1) Com. de d-l G. Tomoiagă.

Dreptu aceea fie-care mamă luătore de sémă caută ca copilul sėu nici când să nu mâie sau să dórma, fie ȃiuă fie nópte, pe haturı, ın cornurile garduriloru, ın unghere, pe sub soci, ın case de mai mulți ani părăsite, prin cetățı dărámate, ın pivnițe, ın rıpi, ın lunci, pe pãrae, pe movile de hotară, ın păduri unde s'aũ întemplatũ vre-o mórte grabnică, orı s'a spânzuratũ cine-va sau s'a ınecatũ, sau s'a junghiatũ, sau a fostũ ucisũ de tâlharı, pentru că tóte locurile aceste după credința poporului sunt necurate, de óre ce spiritele cele necurate și rele petrecũ și jócă pe dınsele. Și mulți copii până la 7 ani, ba adese-orı chiar și ómenı ın vırstă, mândũ peste nópte sau dormindũ pe asemenea locuri, s'aũ nenorocitũ, sculându-se din sãnėtoși, cum erau mai nainte, muți, gângăiți, schimosiți, ba chiar și nebunı (1).

Unele mame, carı sunt mai avute, după ce li s'a cetitũ rugăciunea de 40 de ȃile și după ce s'aũ întorsũ dela biserică acasă, de bucurie că aũ scăpatũ dela așa numita «*cușcă*», adecă de oprirea ca să umble unde-va fără rugăciunea acésta, daũ și puțină masă, ınsă numai ın cerculũ celũ mai restrınsũ familiarũ.

ın *Ungaria*, unde este datină a se ceti femeii, ce-a născutũ rugăciunea de 40 de ȃile ca și ın cele lalte țeri locuite de Români, mama copilului, când iese din bisercă spre a se întórce acasă, merge la icóna Maicii Domnului și ıea dela acésta vr'o câte-va flori vestejite cu scopũ ca să le pue ın ciupă ın credința că făcendũ acésta copilulũ va fi bunũ, va dormi tótă ȃiua și nu va plãnge mai nici când (2).

ın *Macedonia*, luândũ nepóta ın ȃiua a 40-a dela nascere *ñichu* (prunculũ) cu dınsa, merge la biserică *ca s'li dă preftulũ ifchii* (să-ı dea preotulũ binecuvıntare.)

După ce a datũ preotulũ pruncului binecuvıntarea ındă-

(1) Com. de d-lũ G. Tomoiagă.

(2) Com. de d-lũ Elia Popũ.

tinată maica-sa, întorcându-se cu dînsulă acasă trece pe la trei fîntâni și înmóie în tustrele turta cea frămîntată de unú copilú, a treia și după nascere, despre care am vorbitú mai sus și după ce vine acasă o mánâncă ca să-í vie lapte cu îmbelșugare pentru hrana copilului.

De ordinarú nepóta nu merge de a dreptulú acasă după ce iese dela biserică, ci se duce la nașa, care cele mai de multe ori pune parale și zahărú în sînulú copilului ca acesta să fie dulce la vorbă și bogatú.

Ce se atinge de împărtășire trebuie să observămú că în *Macedonia* este datină ca copilulú nou-născutú să se împărtășescă îndată după botezú și nu mai pe urmă în timpulú înbisericii, ca 'n țerile române din cóce de Dunăre, și dacă în momentulú când i se daú sfintele taine, nu plânge, móșa îlú pișcă de trupú saú îlú strînge de nasú ca să plîngă, de aceea fiindú că se crede că prin plânsú cere dela Dumneđeú să se creștinească (1).

În fine trebuie să mai amintescú încă și aceea că o parte din credințele și datinele înșirate în capitolulú de față erau usitate și la o sémă de popóre din anticitate.

Așa la *Grecii cei vechi* femeca nu eșia din casă pentru a se duce la Templu decât după 40 de zile dela nascere (2).

La *Iudei* muerea născétóre se consideră după nascerea unui fiú de necurată prin șepte, iar după nascerea unei fiice prin patru-spre-șapte zile și era îndătorită în casulú dintăi a nu se depărta de casă prin patru-șeci, iară în casulú alú doilea prin optú-șeci de zile. După decursulú acestora aducea la templu unú sacrificiú de curățire. Acéstă datină iudaică a trecutú mai pe urmă și în biserica creștină în formă de rugăciunea cea de curățire, ce se face la mueri la patru-șeci de zile după nascere (3).

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorú, op. cit. p. 48—49.

(2) Censorinus, capit. 11.

(3) Isid. de Onciulú, Manualú de archeologia biblică. Cernăuți 1884, p. 150.

XX.

C O L Ă C I M E A.

În cele mai multe părți ale *Bucovinei* și *Moldovei* este datină ca părinții noilor născuți și încreștinați să ducă nănașilor, respective cumătrilor, colaci ca semn de recunoștință și mulțămită pentru că le-au ținut fiii la botez.

«A da și a primi colaci, — scrie V. Alecsandri, — este una din vechile datini ale țării. În toate împrejurările cele mai însemnate ale vieții omului, la *nascere*, la *botez*, la înmormintări, colacii nu lipsesc, și icaș proporțiunii de mărime potrivită cu starea omului. — Când se nasce un copil și se botéză, părinții duc colaci nașului (1).»

Despre acei părinți, cari n'aș dusă nici nu aș de gând să ducă colaci pentru fiii lor și mai cu sémă pentru cei ce aș repausat, se crede că aș fôrte mare păcat și că pruncul mort nu e mai mult al părinților nici nu se rógă lui Dumneș pentru dînșii. Din contră, dacă părinții aș dusă nănașilor colaci pentru dînșul, atunci e fiul lor drept și se rógă pentru dînșii înainte lui Dumneș (2).

(1) Poesii pop. ale Rom. p. 101 — 102.

(2) Com. de d-lă G. Tomoiagă.

Dela *colaci* aceștia, cari în genere sunt făcuți din făină albă și curată de grâu și cari sunt cu multă mai mari decât cei de rëndu, se numesce datina acésta în cele mai multe părți ale Bucovinei *Colăcimea*. Pe unele locuri însă se numesce și *cumătrie* din cauză că mai toți cei ce ieaș parte la dinsa sunt *încumătriți*.

Colăcimea se face în orî și care ți de peste anu. Cele mai multe orî însă facerea ei atárnă dela voința și împrejurările sanitare și materiale ale nânașiloru. De comunu nânașii așteptă până ce au mai mulți finî și abia după aceea poftescă pre părinții acestora la colăcime, anume ca spesele să fie mai mici și mai ușorū de purtatū.

Unii cumătri facū colăcime a doua ți după Pasci, când în cele mai multe sate din Bucovina este datină de a se duce nu numai nêmurile cele mai de aprópe, ci și cumătrii unulu la altulu cu pască, alții în țiua hramuluî bisericescu saū în altă sêrbătore mare și iarășî alții îndătinéză a o face în țiua patronuluî, mai pe scurtū fie-care când apucă și când îi vine mai lesne și mai bine la socotélă.

Pe lângă părinții finilorū din botezū și pe lângă finii din cununie, cari de regulă încă aducū colaci dacă cum-va n'au adusū mai nainte, se poftescū la colăcime de cătră cei ce o facū mai totū-deauna și alte persóne, și mai cu sémă nêmurile cele mai de aprópe și amicii cei mai intimi.

Finiî din cununie vinū și aducū colaci totū-deauna singuri. Pentru cei din botezū, fiindū încă prea mici, vinū și aducū colaci părinții lorū. Toți cei-lalți însă, cari mai sunt poftiți, nu aducū nici unū darū.

Dacă copilulu botezatū trăesce, părinții acestuia, respective cumătrii nânașilorū sêi, ducū de regulă *patru colaci mari*, făcuți, după cum am mai spusū, din făină albă și curată de grâu (1).

(1) În Crasna, Calafindesci, Bosanci, Ilișesci și alte sate din Bucovina.

însamnă ca finulă saă fina să fie curată. Apoi tôte acestea dinpreună cu colacii, cari sunt așezați unulă peste altulă, se acoperă c'ună șală, tistimelă saă tulpană frumosă, ori cu o basmă frumósă de mătase, ori cu o năframă frumosă cusută.

Pe alocurea cumătrii mari îndătinéză a spune înainte ce felă de gustă aă și cam ce le-ară plăcé să le aducă, precum: materie de o rochie, o față de mindiră, fețe de pernă saă ună brău de șamă de încinsă. Decă părinții fiiloră botezați de dînșii cumpără și 'nvălescă colacii și cu de aces-tca (1).

Obiectulă cu care se acoperă atâtă colacii câtă și celelalte lucruri înșirate însemnéză ca finulă saă fina să fie modestă (2).

În unele locuri, precum în *Mahala, Crasna, Bosancă, Ciocănescă, Cărlăbaba*, pe lângă colaci și unele din obiectele înșirate mai sus, mai ducă încă și o huscă de sare, ună tălgerelă noă, ună pahară și ună șipă cu rachiă saă cu vină, cari asemenea se pună de-asupra colaciloră și se învălescă c'ună șervetă saă c'ună tulpană.

Dacă copilulă botezată a murită înainte de ce aă apucată părinții săi a duce colaci pentru dînșulă, atunci ducă totă-deauna fie-căruă cumătru numai *câte trei colaci*, nici când cu soță, iar năframa, șervetulă, tulpanulă, saă ce este, îlă pună de regulă sub colaci anume ca aceștia să fie descoperiți. Rare-ori se învălescă, dar și atunci numai cu ună *tulpană albă*, care însemnéză nevinovăție. Totă pentru copiii cei morți mai ducă încă și ună *pomișoră*, pre care îlă împodobescă cu *luminele*, nucă, mere, pere, perje, turte dulci, covrigă și

(1) În Bosancă și Mahala, com. de G. Tomoiagă, apoi în Ciocănescă, com. de G. Burecutănu.

(2) Com. de d-lă G. Tomoiagă.

pupeze făcute din făină de grâu, precum și un șipă plină cu mursă sau o ulcicuță cu apă, care se dă de sufletul copilului repausat ca *să-și ude și rëcorëscă sufletul în cealaltă lume* (1).

Pomul sau *pomișorul* acesta, încărcat așa de frumos, însemnă *pomul raiului*, pe care crede poporul că stă sufletul în cealaltă lume, pe care și-l închipuesc când ca o păsărică când ca un om ce stă la umbra unui pom, creșându-se că fie-care suflet are pomul său (2).

Pomul se pune de regulă între cei trei colaci și așa se duce (3).

În unele locuri, precum bună oră în *Mahala*, *Bosanci* și *Stroesci*, dacă mure finul, nănașul trebuie să-l ducă sălașul la mormint, iar după înmormintare cumătrii îi dau la *pranicul* ce se face pentru sufletul repausatului un rëndu de colaci sau pomene dimpreună cu un pom asemenea celui descris mai sus, precum și un șal sau tistimel. Iar nănașul, cum primește pomul, îndată îl împărțesce mai totu printre oșpeții ce stau la masă de sufletul finului repausat (4).

În fine mai e de 'nsemnat și aceea că dacă a murit un copil, părinții săi nu așteptă până ce cumătrii i-oru pofti la colăcime, ci când au ei timp și putere, atunci se ducă la dînșii cu colaci. În casul acesta cumătrii, vrëndu nevrëndu, trebuie să facă colăcime. Și dacă li-i de petrecere, mai chiamă și pre alți cumătri și finii, dacă nu, petrecu numai cei ce au venit. În casul acesta însă colăcimea nici când nu dureză mai multu de 2—3 ore (5).

(1) În Crasna și Ilișesci.

(2) Com. de d-lă G. Tomoiagă.

(3) În Crasna și Ilișesci.

(4) Com. de d-lă I. Beraru și G. Tomoiaru.

(5) Diet. de M. Bărbuță.

Pregătiți fiindu cu tóte cele necesare, după cum s'a arătatū mai sus, cum a sositū timpulū ca să plece, se îmbracă sərbătorește, ieau colacii și pomulū, adecă fie-care ce are să ducă și se pornescū cu dînșii la cumătrii saū mai bine dîsū la Colăcime.

Ajungēndū la starea locului, cum aū intratū în casă și aū datū *bună dîia* saū *bună séra*, închină colacii stăpânului saū stăpânei de casă prin o orație potrivită.

În casū ca aducătorulū colacilorū să nu fie oratorū bunū, atunci îi închină altulū în loculū lui, care e mai istețū și mai bunū de gură dîcēndū:

Bună dîia,
Bună dîia!
(Bună séra,
Bună séra !)
La d-ta, cumătre mare,
Și la d-ta cumătră mare!
Ne-arētămū cu colăcei,
Colăcei-sū mititei,
Dar mândri și frumușei,
Că-sū făcuți din grăū frumosū
Ca și fața lui Christosū.
Colacii ni-sū mititei,
Dară voia nóstră-i mare
La fața domniei-tale
Și voia nóstră-i deplină
Ș'inima încă ni-i bună.
Poftinū de întinde mâna,
Că și-i vina !
Uită-te în sus și 'n jos
Și la fața lui Christosū.
Să lași inimă păgână,
Să iași inimă română,
Să prindī colacii în mână.
Uită-te 'n fundulū covățelei
Găsi-vei funia vițelci. . .

Cum ai ajunsă a boteza
S'ajungi a-lă și cununa! (1)

Sau așa:

Postimă dela noi puțină
Dela Dumneșeu mai multă,
Că clă îi celă mai avută!
Binevoiți și primiți,
De-altele vă pregătiți!
Că vrândă bunulă Dumneșeu
Elă viță 'ndelungată
Cu de tôte 'ndestulată
Și sănătate v'a da
S'ajungeți a-lă cununa! (2)

O variantă a orației acesteia sună:

Bună vremea la dumnia-văstră!
Am aușitū
Că-i Dumneșeu cu d-văstră
Și-amū venitū
Și noi la dumnia-văstră.
Ar fi fostū vremea mai de multū,
Dară finii dumnia-văstră
Nu s'aū priceputū.
Dar amū vi se închină
Cu norocū și voie bună
Și cu nisce colăcei
Frumușei
Ca și fața lui Christosū,
Să vă fie de bună folosū.
Colăcei-sū frumușei
Dar cam mititei,
Insă voia lorū li-i mare
Și de-orū trăi
Colăceii i-orū mări

(1) Din Valea-Putnei com. de d-lu V. Tocariū.

(2) Com. de d-lă G. Tomoiagă.

Și pe dumnia-vóstră v'orú mulțămî.
Pe lângă tóte aceste
Incă ce-va mai este,
Sub țolișorulú covățelei
Este funicica vițelei,
Vițelei celei peștițe;
Să trăiți
Să le-o dăruiți,
Să fie mulțamiți
Și dumnia-vóstră fericiți ! (1)

Dacă copilulú pentru care s'aú adusú colacii nu trăesce,
atunci în loculú orașiiilorú de mai sus, se ține cea următoare :

Ne-arătămú cu colăcei,
Colăcei de grăú frumosú
Ca și fața lui Christosú.
Colăcei-sú cum í-a datú
Dumneđeú celú prea 'nduratú,
Dará voia nóstră-í mare
Cătră fața dumi-tale ;
Voia nóstră íi deplină,
Că-í dămú din inimă bună.
Poftimú, cumătră, de-í primesce
Pentru numeđe lui Dumneđeú
Și de sufletulú lui N. (2)

În unele localități din *Moldova*, precum bună óră în comunele Rădășeni și Mălini din județulú Sucéva, plaiulú Muntele, este datină de a se închina cumătrilorú mari trei feluri de colaci și anume: *colaci de mortú*, *colaci de scăldător e* și *colaci coperiți*.

Cei de mortú se 'nchină, ca și 'n unele părți ale Bucovinei, nemijlocitú după repausarea și înmormîntarea copilului de curéndú botezatú în decursulú praznicului ce se dá pentru

(1) Din Vama, com. de d-lú Niculaí Lucanú, cantorú bisericescú.

(2) Din Poiana-Stampii, dict. de Petrea lui Serghie P . . .

sufletul defunctului și anume îndată după ce s'au dat colaci preotului funcționar.

Cei de scaldătore, cari constau de regulă din optă oca de pâne și o garafă de vin sau rachiū, îi duce tatăl copilului dimpreună cu mōșa a treia și saū la o sēptēmână după botezū și închinându-i cumătrilorū țice mōșa, care îi închină:

Bună vremea, cumătri mari!
Se 'nchină finiī dumnia-vōstră
Cu colaci de grâu frumosū,
Fața Domnului Christosū!
Cum vedeți, colaci-sū micī,
Pentru că și fini-sū micī,
Dară voia lorū li-ī mare
Asupra fețiī dumnia-vōstră!
Ei se rōgă să-ī primiți,
Dară să nu bănuitiți,
Că dacă finiī dumnia-vōstră
Orū crește mari și-orū trăi
Și colaciī i-orū mai mari.
Voia dumnia-vōstr'orū împlini
Și dumnia-vōstră-ți cheltui.
Poftimū! . . . să vē fie de bine!
Dar nu uitați nici de mine!

Colaciī coperiți, se ducū în genere la jumētate de anū saū la unū anū. În țiuva hotărītă pentru ducerea acestora iea optă oca de pâne, jumētate de oca de orezū, jumētate de oca de săpunū, jumētate de oca de zahărū, douē păpuși de smochine, o litră de cōrne de mare, o garafă de vin sau rachiū, tōte acestea se punū într'unū panerū, se acoperū cu o *casencă* (1) saū cu unū *bariză*, din care causă se și numescū *colaci coperiți*, și apoi mai invitându încă și pre alți

(1) *Casenca* e unū felū de tistimelū de lână cu flori pe mărășini.

inși, cari asemenea au să ducă colaci, mergu cu toții la cumătrii mari și cum ajungu dice mōșa :

Bună vremea cumătri mari !
Iacă se 'nchină finulū dumnia-vóstră
Cu colaci de gráu frumosū,
Fața Domnului Christosū.
Dacă finulū dumnia-vóstră o trăitū
Și-o mai crescutū
Și colăcei s'au mai măritū,
Voia dumnia-vóstră o 'mplinitū,
Ca și dumnia-vóstră s'aveți de cheltuitū.
Poftimū primiți
Și să nu bănuți,
Ci să vă grăbiți
Colaci să-ı luați
Și să căutați
Că 'n fundulū covățelei
Este și funia vițelei ! (1).

Sau așa :

Bună vremea, cumătru mare !
Iacă se 'nchină finulū dumi-tale
Cu colăcei
Frumușei !
Colăcei-sū cam mititei,
De-abia-ı ținu în mână de grei.
Da se rógă cumătri dumnia-vóstră
Cătră cinstita fața dumnia-vóstră,
Că după cum isū ei ostenitori
Să nu fiți bănuitori,
Ci să fiți binevoitori
Și de colaci primitori.
Poftimū, să vă fie de bine !
Și să vă 'ndurați a pune
In fundulū covățelei

(1) Dict. de Anița Pletosū, Româncă din Rădă...

Funicica vițelei.

Da de-ar fi și-o cârlănică

Că nu-î trebuie funicică! (1).

În comuna *Broscești* și împrejurime ducerea colacilor se sărbătorește cu multă curățenie și duh plecatu de cătră săteni.

Cei ce nu dau nașilor colaci de botez, când mor, se crede că sufletul lor e oprit la *vămile văzduhului*, sau pătimesce cine scie ce greutăți în lumea cea-laltă.

Cam același lucru se întemplă și celor ce nu dau colacii de nuntă.

Dacă părinții unui copil nu pot da cumătrului colacii de botez, aceștia le lasă cu limbă de mörte să-și dea colacii. Se crede asemenea că și părinții copiilor, ce nu dau colacii de botez, suferă pe ceea lume din astă pricină.

Acestă obicei se sărbătorește cam în toate locurile din munții Moldovei Sâmbătă seara, sau Duminică, nu se ține în sémă însă adese-orî vremea.

Cumătrii sau finii ducă cumătrilor orî nașilor cam următorele lucruri: doi, trei colaci mari, sau în locul colacilor se pöte duce câte-va oca de făină de grâu, o bucată de zahăr, strafide, smochine, sopon, o păreche de ciobotele femeiesci, o casincă, orî un tulpăn, ș. a.

Lucrurile acestea se pun pe o masă, se acopăr și după ce vorba începe și găzdași își mântue pregătirile, unul din săteni descoperind colacii, chiamă pre cumătri orî pre nași și le închină colacii dicënd:

Bună vremea,

Bună vremea,

Cumătre Iöne! (2).

(1) Dict. de Mariuca Nistor, Romăncă din Mălini.

(2) Aici se pune gradul de înrudire ce are închinătorul colacilor cu gazda.

Iacă se închină
Finiî dumnia-vóstră
Cu nisce colací de grâû frumoşi
Ca faţa lui Christosû,
Şi c'o buticică de vinû,
Să vă fie chiefulû deplinû;
Da-ţi primi şi de holercă
Să nu vă fie rău nemică,
Şi-o băsmăluţă de mătasă
Pentru faţa dumnia-vóstră alésă.
Colăceiî însu cam micî,
Dar voia li e mare
Asupra feţei dumnia-vóstră.
Se rógă să-i primiţi
Şi să nu bănuţi,
Că de vorû trăi
Colaciî vorû mări.
In dosulû colacilorû
Este funia vacilorû
Şi căpěstrulû cailorû.
In dosulû colăceilorû
E funicica viţelilorû
Şi coşăraşulû micilorû.
De nu credeţi
Puneţi mâna şi vedeţi,
Că eu dreptû nu spunû
De câtû odată în anû.

Unii închinători dicû următórea închinăciune :

Bună vremea,
Bună vremea,
Domnilorû cumătri mari!
Iacă séra a 'nseratû
Şi noi colăcei c'aceştia
Nu amû închinatû;
Iată se arată cumătru d-vóstră
Şi cu finiî dumnia-vóstră
Cu nisce colăcei

Mândri şi frumoşi
Ca faţa lui Christosû,
Colăceiî însu mititei
Inşă voia li e bună şi mare
Asupra feţelorû domniei-vóstre.
Finiî şi cumătriî de-orû trăi
Colăceiî vorû mai mări
Şi voia dumnia-vóstră vorû în-
deplini.

Dumnia-vóstră,
 După cum ați fostü ostenitorî
 Și cheltuatorî
 Poftimü fiți bunî și primitorî.
 Poftimü de-asupra pe colăcei
 O basmă mândră de șese lei.
 La dumnia-lorü le-ar fi fostü
 Vremea mai de multü,
 Dar ei nu s'aü priceputü . .
 Dumnia-lorü arü fi făcutü
 Colacii câtü de mari,
 Da nu aü avutü
 Grău la hambariü.
 Poftimü dumnia-vóstră
 Colacii îi primiți
 Și la finî ceva dăruiți;
 In dosulü colăceilorü
 Coșărașulü mieilorü,
 In dosulü colacilorü
 Funicica vacilorü.
 Poftimü că mai avemü
 Unü butoiü cu vinü
 Ca să vă fie chefulü deplinü.
 Dar fie și de holercă

Să nu vă fie de rău nemică.
 Vremea a fostü să aducă
 Acestea mai de multü,
 Dar nu s'aü priceputü,
 C'aü trimesü carële
 In jos la Hârlău
 Și-a fostü drumulü rău ;
 A fostü drumulü grunzurosü
 Și-aü picatü buțile din carü jos,
 Și-aü umplutü fundurile
 Unghiurile
 Și dógele
 Prilógele,
 Și cercurile
 Bîlcurile ;
 A rămasü o buticică ológă
 Dintr'unü fundü și-o dógă,
 Am întinsü mâna
 Și-am luatü și eü una,
 Am venitü acasă la cumătri
 Să o ducemü să cinstimü,
 Să ne fie la toți chiefulü de-
 plinü (1).

In împrejurimea Șomcutei-mari saü Chiorü, comitatulü Satmarü in *Ungaria*, unde este asemenea datină de a se duce cumătrilorü mari *colaci de nănași, se respundü* la masă prin o staroste astü-felü .

Cinstiți hoeri de cinste!
 Este rëndü
 Și cuvintü
 Dela Dumneđeü eclü sfintü
 Întăia órá,
 Și-a doua órá

Este rëndulü
 Și cuvintulü
 Maicii
 Precistiü
 Și-a apostolilorü
 Și-a tuturorü sfințilorü :

(1) «Șeșetórea», an. I. Fálticeni, 1892, p. 36 — 38.

Iar a treia rëndü
 Este cuvintü
 Dela gazdele de locü.
 Da-le-ar Dumneđeü norocü,
 Cinstiți cumătri mari
 AI nânașilorü celorü mari...
 Scimü noi dreptü și-adevëratü
 Cum Dumneđeü a lăsatü.
 Că döră noi am avutü
 Nu tocmai tare de multü
 O odraslă din trupulü nostru,
 Care 'n maica mănăstire
 Prin rostulü nânașilorü
 Și-a preotului de locü
 A primitü sfintulü botezü.
 Dară una noi nu scimü
 Cu ce să le mulțămimü,
 Și-una nu ne pricepemü
 Ce o să le întorcemü?
 Intörcă-le Dumneđeü
 Cu mia
 Și cu suta!
 Dar și noi totü le răspundemü
 Doi colaci de grăü frumosü
 Ca pelița lui Christosü
 Și strigămü toți la Christosü!
 Să dea Dumneđeü norocü
 Și vieță la *porobocü*
 Și cu doi potilați lați
 Tocmai din târgü cumpërați
 Din târgü dela Țiligradü;
 Nisce zadii de mătasă
 Să le pörte sănëtösă
 Cinstita gazdă de casă.
 Scimü dreptü și-adevëratü,
 Cum Dumneđeü a lăsatü,
 C'am avutü, din întëmplare,
 Și-o cinstită mósă mare,

Dumneđeü să ni-o trăescă
 Ca și de-acum să moșescă,
 Și la dînsa nu putemü
 Zölă să i-o întorcemü,
 Intörcă-i-o Dumneđeü.
 Dar noi totü îi răspundemü
 O pâne de grăü curatü,
 Cum Dumneđeü l'a lăsatü,
 Și-o zadie de metasă
 Ca s'o pörte sănätösă.
 Avut-am și-unü ceterașü
 Înălțuțü și drăgălașü,
 Fără de care
 N'am fi fost în stare
 Tréb'acësta s'o lăcemü,
 Și lui încă-i răspundemü
 Cu colacü de grăü frumosü
 Ca pelița lui Christosü,
 Să strige și elü la Christosü
 Să dea Dumneđeü norocü
 Și crescere la porobocü.
 Iar scimü dreptü și-adevëratü,
 Cum Dumneđeü a lăsatü.
 C'am avutü și unü chemătorü.
 Omü voinicü și cu bunü sporü,
 Care pe toți ne-a chematü
 Și aici ne-a adunatü,
 Și pân' ce ne-a adunatü
 Sărit'a elü multe garduri,
 Trecut'a multe prilazuri,
 Îi răspundemü decü și lui
 Un colacü de grăü frumosü
 Ca pelița lui Christosü
 Să strige și elü norocü
 Și crescere la porobocü!
 Scimü dreptü și-adevëratü,
 Cum Dumneđeü a lăsatü,
 C'am avutü și unü socaciü

Fără pică de fundă la gaci, (1)	Îi răspundemă decă și lui
Care multă s'a mai trudită	Ună colacă de grău frumosă
Și multă pe mânuri s'a friptă	Ca pelița lui Christosă.
Totă puindă	Să strige și elă la Christosă
Și luândă	Ca să dea multă norocă
Ólele dela focă . . .	Și crescere la porobocă! . . (2)

Cumătrii, primindă colacii și prindându-i în mână, în casă dacă trăiesc finii, pentru cari li s'au adusă, mulțamescă din totă inima părinților, dorindă în același timpă finiloră vieță îndelungată, sănătate, norocă, fericire și mai alesă dacă sunt avuși, promițându-le în schimbă pentru colacii aduși ună vițelă, o vițică saă o juncă, ună mielă, o cârlană saă o óie etc.; mai pe scurtă ceea ce le dă mâna, ce potă, pre care în scurtă timpă o și trimită finului, căruia i s'a promisă (3).

De multe ori se întemplă că nanașii, ne-avendă copii proprii, testeză la ocasiunea acésta totă averea loră unuia saă altuia dintre finii botezași de dînșii, care apoi, după mórtea nanașiloră, o și capetă în stăpânire (4).

Dacă însă finulă, pentru care s'au adusă colacii, a murită, atunci dică: «*Dumnezeu priméscă, sa fie de sufletulă lui N!*»

Atâtă colacii câtă și pomișorii, cari s'au adusă pentru finii repausași, cum i-au luată din mâna celoră ce i-au adusă în cele mai multe locuri din *Bucovina* îi și împărțescă între toși óspeșii adunași. Iar *luminile*, căci în casulă acesta se aducă și luminile dela boteză, le lasă să ardă până spre sfirșită. Iar când ajungă spre sfirșită iaă mucerile, ce mai rămână,

(1) *Gaci* cuv. germ.=ismene.

(2) Com. de d-lă Elia Popă, invěțătoră în Șomcuta-mare.

(3) În Ciocănescă precum și în alte sate din munții Bucovinei. Veđi și V. Alecsandri, *Poesii pop.* p. 102.—«*Ședětórea,*» an. I. Fălticeni, 1892, p. 39: «Cumătrii ori nași, primindă colacii mulțamescă finiloră și tuturoră colăcariloră și le făgăduescă în fața tuturoră ori o juncă ori două trei ói și altele.»

(4) Din Stroescă, com. de d-lă I. Berariă.

și puindu-le sub masă le lasă acolo să ardă mai departe până ce se stingă singure de sine.

Unul dintre cei patru colaci, cari se aducă pentru finii cei vii, nânașii îl întorcă părinților cu scopul ca să-l dea finilor, iar dacă aceștia-să mărișori și au venit și ei dimpreună cu părinții lor la nânași, atunci li se dă lor colacul în mână.

În unele părți împărțirea acésta a colacilor și a pomilor urmăzează mai târziu și anume atunci când voescă cei ce i-au adus să se ducă pe acasă.

După ce s'au adunat acuma toți cei ce au avut să aducă colaci, după ce i-a închinat fie-care cum a știut, gospodarii de casă iau colacii aduși de pe masă și-i pun în altă loc, iar în locul lor pun pe masă diferite bucate, poftescă apoi atât pre cumătri cât și pre cei-lalți înși ce se mai află de față ca să ocupe loc la masă, și anume pre cei mai înaintați în vîrstă și mai cu vadă în sat li pun să ședă în fruntea mesei, iar pre cei mai tineri împrejurul acesteia.

După ce s'au așezat cu toții cumătrul cel mare, stăpânul de casă, luându un pahar de rachiu cinstesce la cel mai bătrân dintre óspeți, acesta la cumătra mare, iar cumătra la cine o trage mai întâi inima, și totu așa cinstindu-se unul pre altul, bînd și ospetându petrecă în voie bună cam dela vr'o două-trei ore de după amiază și până hăt târziu noaptea.

Dacă cumătrul mare, căruia i s'au adus colaci, e un om vesel și petrecător, și dacă mai e încă și avut, atunci face colăcime și cu lăutari. În casul acesta de multe ori, după ce s'au sculat dela masă, nu se duc îndată pe acasă, ci se apucă la joc, care nu odată durează chiar și până a doua zi dimineță. Ne fiind lăutari dindămână se mulțamesc și numai cu un cimpoiăș sau cu un fluerar, care scie bine din fluer sau din trișcă, să aibă numai după cine juca.

Câtă timp stău la masă, atențiunea loră nu e îndreptată numai la mâncare și băutura, din contră glumescă și istorisescă felă de felă de lucruri și întemplări atâtă din sată câtă și de prin împrejurime.

Iar unii, după ce au prinsă o lécă în capă, începă a cânta și felurite cântece, precum:

Holercă cu secărea
Vaî de minc cum te-ași bé,
N'are cine mă 'mbia.
Imbiă-m'a ore cine,
Că î-a fi milă de minc!

Său astă-felă:

Holercuță, draga mea,
Pus'amă gândă că nu te-oî bé.
Unde vedă pe alții bëndă,
Vedă inima 'n mine-ardëndă!

Dacă vre-unulă a bēută cam multișoră și începe a-î fi răă, cei-lalți, observândă acēsta, țică în glumă:

«*A prinsă ciocărlanulă de cōdă*» său «*s'a nītată cam lacomă în fundulă paharului*» și de aceea «*s'a cam diochiată*», dar lasă că acușă îi va trece și nu i s'a mai întempla nemică!

După masă său mai bine țisă după închierea întregēi petreceri dela *Colăcime*, colăcarii, adecă părinții și finii, cari au adusă colaci, își iaă remasă bună dela găzdași și se pornescă apoî spre casă ducēndă fie-care cu sine veselia precum și ună cară de minciună.

Cumătriloră și nănașiloră le pare bine de finii ce au, dacă au semne de bună gospodari, iar finii ducă cu ei mângă-erea sufletescă că la *vămile vėzduhului* și pe cea-laltă lume nu voră fi supuși la muncă oră opriți în drumulă lumei fericite de colaci de boteză oră de nuntă (1).

(1) Veđi și «*Șeđetőrea*» an. I. Fălticeni, 1892, p. 39.

XXI.

C R E S C E R E A.

Românca țărancă, de ar fi orî și câtû de bogată și de ar avé orî și câtû de mulți copii, ea nici pre unulû nu-lû dă pe mânele altei femeî ca să i-lû lăpteze și créscă, nici când nu-și caută și năimesce *doică* saû *mamcă*, ci numai dacă-i încuviințéază sănătatea, îi nutresce și crește ea singură. Fiecare Româncă, avută orî sërmană,

Copilû dacă dobândesce
Cu lucru în mână-lû crește,
Ilû légănă cu piciorulû
Și din brăû tórce fuiorulû.
Cu o mână îi dă țîță
Cu alta foculû ațîță (1).

De face de mîncare pentru bărbatulû sêu saû pentru lucrătorî, de caută de vite, de paseri saû de alte animale domestice, de lucră la cânepă saû țese pânza trebuitóre pentru îmbrăcămîntea familieî, de grijesce în casă saû pe afară, mai pe scurtû de-ar fi orî și cât de învăluită și ne-

(1) A. Panû, Povestea Vorb. t. II. Bucuresci p. 153.

căjită ea nici când nu uită de copilul sçu, ci amuşu amuşu alérgă la dînsul sã vadă ce face, de nu plînge sau póte îi trebue ce-va, şi după ce-lă caută şi grijesce se apucă iară şi de lucru.

Iar dacă se duce în câmpu la prăşitū sau la seceratū, la adunatū fēnū sau la culesū cânepă, ea nu-şi lasă copilul de fiţă acasă, ci-lū iea totū-deauna cu sine şi ajungēndū la starea locului îndată caută o tufă sau îi face o colibuţă de buruene, îlū pune acolo la umbră şi se dă apoi la lucru şi lucră din tóte resputerile. Iar când începe copilul a plînge alérgă la dînsul, îi dă de suptū, îlū desmiardă puţinū şi adormindu-lū se apucă din nou la lucru şi lucră ne'ncetatū până ce apune sórele.

Şi cu tóte că copiii Româncelorū ţărance sunt așa đicēndū din momentul nacerii lorū şi până ce crescū mari espuşī la o mulţime de neajunsuri şi neîndămânări, cu tóte că fórte adese orī sunt expuşī vēntului şi recelei, ploii şi arşiţei só-relui, totuşi experienţa de tóte đilele ne arată că ei sunt în-đecitū mai sănētoşi şi mai voinici de cât ai celorū, cari îi crescū cu cea mai mare băgare de sémă şi ferélă atâtū de umbră câtū şi de sóre, după cum merge vorba.

Cunoscută ni-ī încă şi aceea, că partea cea mai mare a copiilorū de ţeranū sunt cu multū mai isteţi şi mai ajunşi de capū la orī şi ce învăţatură, decât ai celorū dintr'o stare mai înaltă.

Dacă priceperea şi de multe orī chiar şi mijlócele unui ţeranū ar ajunge până acolo ca să-şi pórte copiii sēi la şcolă, atunci fórte lesne amū avé ocasiune de a ne mândri cu unii dintre cei mai deştepti şi culţi bărbaţi.

Să sperămū însă că în curēndū îndemnulū şi năzuinţa după învăţatură va prinde rădēcini adânci şi în sînulū poporului românū dela ţeră.

Până atunci să ne întorcem iarăși la modulă creșcerii copiiloră de cătră Româncele nôstre.

Ună străinū, scriindū despre datinele și credințele Românilorū din *Transilvania*, spune în privința creșcerii copiiloră următoarele:

«Trecendū în sfârșitū pentru femeea sirguincioasă cele șesc *săptemâni de lehuzie*, ea iarăși iea partea activă în câmpū și în pădure, în casă și prin ogradă la *afacerile* bărbatului său, pe când sugătorulă adesea-orī rămâne țile întregi singurelū ca cuculū acasă, și adese-orī capătă abia séra de-măncare.

«Cu tôte acestea copilulū prosperéză, măcarū că adese-orī e luatū și dusū de cătră părinții săi cale de mai multe țile pe pășunile muntôse, unde nu o dată e destulū de expusū viilororū carī nu arare orī chiar și 'n driculū verei vîjje pe câmpiile cele înalte ale Carpaților; elū creșce și prosperéză asemenea florilorū de pe munții îngusteī sale patrii, de cătră tatălū și maica sa fôrte puținū căutatū și îngrijitū ba chiar prea puținū băgatū în sémă. Despre o relație intimă între mamă și copilū nici vorbă nu pôte fi la Români; de aceea în genere luatū, le și lipsescū lorū cântecele de lăgănū precum și cele de copii, carī ni le înfățișéză poesia poporală ale celorlalte națiuni prin adâncimea sentimentului și a intimității sale într'unū chipū atâlu de excelentū (1).»

Pe câte șire, mai pe atâtea neadevăruri, și mai alesū în ceea ce privesce relația și intimitatea dintre mamă și copilulū său sugătorū pe de o parte, iar pe de altă parte că Româniī n'arū avé mai de felū cântece de lăgănū!

Ce se atinge de intimitate am spusū chiar la începutulū

(1) D-r Heinrich v. Wislocki, *Aus dem Leben der Siebenbürgen Rumänen*. Hamburg 1889, p. 11.

acestui capitolu, și o mai repețescă încă o dată, că Româncea adevărată numai rară când se despărțese bucurasă de copilul său sugător, și ea e totu-deauna cu gândul la dînsul ca să nu i se întempe vre o nenorocire.

Sunt, nu-î vorbă, și de acele mame cari nu-și prea bată capul cu copiii lor, dar numărul aceloră, după câtu știu eu, e foarte mică în comparare cu totalitatea Româncelor.

Ce se atinge de cântecele de lăgăn, apoi acestea nu pe afară și cu atâta mai puțin la lucrarea câmpului pot fi audite; ci ele trebuie căutate în casă lângă *lăgăn*, dela care și-a căpătăt și numirea. Însă acolo e cam greu a le asculta și mai greu a le aduna, pentru că cântecele ce le cântă Româncea fiului său fiicei sale sunt mai mult nisce dorințe sau taine ale inimei se, nisce acorduri duiose, cari nu prea bucurasă le descopere ea altora, cu atâta mai puțin unui străin.

Au și Români destule și prea destule cântece de lăgăn, dar precum pentru multe altele, așa și pentru acestea nime până acum nu s'a îngrijit să le dea publicității și pôte că nici nu i a dată nimăru până acum mâna de a se apropia de copilul ce abia a început să ațipescă și a constrînge pre maica acestuia ca să i le dicteze.

În șirele următoare însă noi ne vom convinge că și Români din tôte țerile încă au felurite cântece de lăgăn.

Mai nainte însă de a reproduce unele dintre cântecele de lăgăn, cari ni-să nouă cunoscute, să vedem cum și din ce este compus lăgănul Româncelor? și ce felu de numiri mai are acesta la Români?

Lăgănul Româncelor e în genere foarte simplu. El e compus din două scândurele mai lungi și două mai scurte în forma unei lădițe sau mai bine dîsu a unui secieșu (copârșeu) ori coșu de căruță, care e așezat și întărit pe

două picióre (tălpî) semicercuale, pe cari se și légănă în colo și încóce. La fundù e de regulă mai îngustù, iar la gură mai largù și fără de acoperișù.

Se mai facù *légăne* încă și din nuele în forma unei coșerci (corfe) lungurețe. Dar și acestea încă aù tălpî semicercuale pe cari se légănă.

În unele părți din *Transilvania* légănele din urmă se acată cu nisce funii de grindă, și așa se légănă (1).

Româncele cele sermane întrebuintéază în locù de adevêratulù légănù adese-orî și o *covățică*, care în unele părți din *Bucovina* și *Moldova*, și mai alesù dela țeră, se numesce *alghiută*. Româncele mai inteligente precum și țêrancele cele mai avute aù adoptatù de unù timpù în cóce légănulù usitatù la Germani.

O samá de Românce îndătinéază de a culca pre fii lorù și'n patù. Însă acésta după credința poporului românù din *Transilvania* nu e bine, din contră e păcatù ca unù ângerù curatù să dórmă într'unù patù întinatù (2).

Asemenea nu e bine de a se pune unù copilù în légănulù altuia, *căci ier crescutulù aceluî copilù* (3).

Scândurelele, din cari se compune unù légănù, sunt în genere de *bradù* saù de *paltinù*, iar nuelele de *alunù* saù și de *răchită*.

Din altù lemnù, afară de cele înșirate până aici, nu e bine să se facă légănulù. Dovadă despre acésta avemù următórea doină din *Transilvania*:

Frunđă verde săcărea,
Maică măiculița mea,
Când ai fostù cu mine grea,

(1) Com. de Romulù Simù, învêțetorù în Orlatù.

(2) Com. de d-lù Rom. Simù.

(3) Ionénu, op. cit. p. 24.

Maică rău îți mai părea.
Dară dacă m'ai făcută
Ție bine ți-a părută,
Mi-ai făcută plaponă de lână,
Fașia de mătrăgună
Și lăgănu de magherană
Să mă lăgănu de măgană (1).

În lăgănu se așterne de regulă ună păeriū micū umplutū mai alesū cu fēnū saū cu pae de grāū saū de secară, și la capū se pune o perinuță.

Fie-care mamă însă trebuie să iea fōrte bine sēma ca pintre fēnulū saū paele din păeriū să nu fie *neghină* saū vre-unū *spīnă*, căci acestea potū să-ī fie nu numai de stricăciune, ci și de augurū rău. De aceea țice unū cântecū din Transilvania:

Maică, când m'ai legănatū,
Maică, rău m'ai blăstematū.
În lăgănu mi-ai pusū neghină
Să nu am în veci hodină,
Și sub periniță spină
Să trăescū între străini (2)...

Și acuma, după ce am văđutū cum și din ce-și facū Romāniū lăgănu pentru copiiī lorū, și cum ilū îngrijescū, *să trecemū la cântecele de lăgănu.*

Am amintitū mai sus că Romāncele, când sunt fōrte învāluite și ocupate cu lucrulū, rare-orī îndătinēză de a adormi pre copiiī lorū cu cântece. Nu totū așa facū ele și în țile de sērbătōre când n'au de lucru, saū serile când au sffrșitū totū lucrulū pe afară și când s'au retrasū în casă. Atunci nomijlocitū după ce i-au scāldatū, înfășatū, li-au datū de suptū

(1) Iuliu Moldovanū, Poesii pop. publ. în «Gazeta Transilvaniei» an. 1888. No. 235.

(2) Iuliu Moldovanū, Chiuituri pop. publ. în «Gazeta Transilvaniei» an. LI. Brașovū 1888. No. 142.

și i-au culcată în lăgănu, începă a-î legăna și a-î adormi prin cântecele loră cele dulci și melodióse, în cară cuvinte ca *nani-nani* și *liuliu-liuliu* resună ca o doiósă desmerdare.

Iată unulă dintre cele măi frumóse cântece de lăgănu, prin care îndătinéză *Româncele din Moldova* a-și adormi *feciorașă loră*:

Nani-nani, copilașă,
Dragulă mamăi feciorașă!
Că mama te-a legăna
Și mama te-a căuta
Ca pe-o flóre drăgălașă,
Ca pre-ună ângerelă în fașă.

Nani-nani cu mama,
Că mama te-a descânta
Să te faci ună vitéză mare

Ca Domnulă Stefană celă Mare,
Să fii verde la răsboiă,
Să scapă țera de nevoi;

Nani-nani puiulă meă,
Ferici-te-ar Dumneđeă!
Să fii ócheșă și frumosă
Ca ună sóre luminosă,
Fetele să te 'ndrăgescă
Floră în calea ta să crească (1) †

Aria cea măi răspândită, pe care se cântă versurile aceastea, e cea următóre:

Cuvîntulă *nani*, cu care se începe cânteculă reprodușă precum și multe alte cântece de lăgănu ale Româniloră, ne

(1) V. Alecsandri, Poesii pop. ale Rom. p. 381.

(2) T. T. Burada, Almanachă musicală, an. II, 1876, Iași p. 72.

aduce aminte de cântecele de légănũ saũ *nenia* cu cari mamele romane adormiaũ pre prunciĩ lorũ (1).

Și mamele italiene încă îndătinézã, ca și Romãncele nôstre, a legãna pre copiii lorũ cu unũ felũ de *nani-nani*. Ele cântã urmãtórea strofã:

Dormi, dormi, nel mio seno.
Il mio cuor culla sara,
Fa la nina, nana na (2).

Dacã sugëtorulũ e *fetișóra*, atunci mamele din unele părți ale *Moldovei* ilũ adormũ prin urmãtorulũ cântecũ:

Nani, nani copiliță,
Draga mamei garofiță,
Cã mama te-a legãna
Și pe fațã te-a spũla
Cu apã dela isvóre
Ca sã fi ruptã din sóre.
Nani, nani drãguliță,
Cresce-ai ca o garofiță,
Sã fi naltã trestiórã,
Albã ca o lãcrãmiórá,
Blãndã ca o turturea
Și frumósã ca o stea (3).

Unũ cântecũ din *Bucovina*, care asemenea se'ncepe cu *Nani, nani*, și care se cântã atãtũ bãeșilorũ câtũ și copilelorũ, sunã așã:

Haida, nani,	Puiulũ mamiĩ;
Nani, nani,	

(1) Horatii epist. I, 1, 62; Carmen, 3, 28 16. — Phaedri, 3, prolog. 10.

(2) Apud. V. Alecsandri, Poesii pop. p. 382.

(3) V. Alecsandri, Poesii pop. ale Rom. p. 381.

Celū de curcă,
Eū te légănū
Tu te culcă ;
Puiulū mamîi
Celū de rařă,
Eū te légănū
Tu te-așeză ;
Puiulū mamîi
Celū de domnū,
Eū te légănū
Tu adormî ;
Eū te légănū

Linișorū,
Tu te culcă
Binișorū,
C'a veni domnulū
Cu somnulū
Să-mî adórmă
Puișorulū,
Și-a veni dómna
Cu perina
Să-mî adórmă
Duduca (1).

Altū cântecū, totū din *Bucovina*, care așîșderea se 'ncepe cu *nani, nani*, sună precum urméză:

Nani, nani,
Dragulū mamîi,
Nani, dragulū meū, și dormî,
Diminéța să te scolî
Să fîi mamîi de-ajutorū
De pe vatră pe cuptorū,
Tătușîi de prășitorū.

Unele Românce din *Bucovina*, pe lângă cuvîntulū desmerdătorū *nani*, întrebuițéză fórte adese-orî în cântecele lorū de légănū încă și *cuv. liuliu*.

Iată unū astū-felū de cântecū, în care provinū amândouē cuvintele de maî sus:

Haida *liuliu*, puiule,
Puiule, puiușule!
Haida *liuliu* cu mama,
Că mama te-a legăna

(1) Din comuna Balacéna, com. d' M. Jemna, stud. gimn.

Și din gură ți-a cânta,
Ți-a cânta unŭ cântecelŭ
Scurticelŭ și frumușelŭ,
Dóră-î cresce măricelŭ
Și te-î face voinicelŭ.
Haida *liuliu, nani, nani*,
Liuliu, liuliu, puiulŭ mamiŭ.
Că mama ție ți-a ȃice
Unŭ cântecŭ mândru, duiosŭ,
Ca s'adormŭ să fii frumosŭ,
Părinȃilorŭ de folosŭ;
Haida liuliu, băeȃelŭ,
Dragulŭ mamiŭ mîȃitelŭ,
Dóră-î cresce mărișorŭ,
Să fii mamiŭ de-ajutorŭ.
Haida nani, *palicașŭ* (1),
Dragulŭ mamiŭ ficiorașŭ,
Dóră-î cresce mai de grabă,
Să fii tatŭ bunŭ de trébă! (2)

Unŭ altŭ cântecŭ de légănŭ, totŭ din *Bucovina*, și anume
din comuna Crasna, sună așă:

Haŭ *liuliuȃu*, puiŭ de pesce,
Haŭ liuliuȃu și adormesce
Să te pótă mama cresce,
Să-î fii slujbă cu nădejde,
Să fii mamiŭ de-ajutorŭ
Și tătŭȃi de hunŭ sporŭ;
Să fii mamiŭ ierna 'n casă,
Tătŭȃi vara la cósă
Mână dréptă, de-ajutatŭ,
Ori-ce lucru de lucratŭ:

(1) *Palicașŭ* e unŭ cuvintŭ de desmerdare, însă Románca e ea dictatŭ cânteculŭ n'a sciutŭ să spue ce însemnăză.

(2) Din Bălăcena, com. de Mihaŭ Jemna.

De-adusă apă cu cofița,
De-aprinsă séra luminița (1).

O variantă a acestui cântec, culésă asemenea din Crasna,
sună astŭ-félŭ:

Haï liuliuțŭ, dragulŭ mamiï,
Puiulŭ mamiï, scumpulŭ mamiï!
Haï liuliuțŭ și-ï dormi,
Dórá maï măruțŭ vei fi.
Haï liuliuțŭ și-adormesce,
Și-adormesce, puiŭ de pesce,
Dór te-ar puté mama cresce,
Să fiï mamiï de-ajutorŭ
Și nenuțului de sporŭ,
Mămuții tale în casă
Iar nenuțului la cósă
De-adusă apă cu cofița,
Séra de deschisŭ portița! (2)

Altă variantă, totŭ din Crasna, sună précum urméză:

Dragulŭ mamiï puiŭ de pesce,
Haida liuliŭ și-adormesce
Să te pótă mama cresce,
Să te créscă mărișorŭ
Sá fiï mamiï de-ajutorŭ
Și tătuchii de multŭ sporŭ,
Să scoți boii din ocolŭ
Pe Prianŭ și pe Bujorŭ
Și la jugŭ să mi-ï înjugi
Și la plugŭ să mi-te duci.
Boii că mi-ï înjuga
Și cu tata că-ï ara
Grău de vară-ï semăna

(1) Dict. de M. Bărbuță.

(2) Dict. de M. Bărbuță.

Și-a da Dumneđeũ și-a fi
Câtũ bãiatulũ va trãi
Și colacĩ frumoșĩ vomũ face
C'ãșa bãiatului place!

La unũ bãiatũ ce-va mãi mãrișorũ:

Haide liuliũ, lulișorũ!
Dragulũ mamii puișorũ,
Dõrã-ĩ cresce mãrișorũ,
Sã mi te vedũ cã grãescĩ
Sã nu mẽ mãi nãcãjescĩ,
Cã destulũ pieptulũ mi-ãĩ suptũ
Și țĩtele mi le-ãĩ ruptũ.
Fã-te mãrișorũ și crescĩ
Cã totũ dragulũ mamii ești.
Și tu 'n cãmpũ cã mi te-ĩ duce,
Mama mãncare țĩ-a duce
Și dupã ce mi-ĩ lucrã
Iĩ sta puțĩnũ și-ĩ mãncã
Și tata s'a hodini,
Cãtũ cu tine-a mãi trãi,
Numãĩ dacã-ĩ ascultã
Cum a đice tãtuca.
Dumneđeũ s'a bucurã
Și ție hranã țĩ-a da:
Cãtũ iĩ fi și-ĩ mãi trãi
Nemicã nu țĩ-a lipsi (1).

Altulũ:

Dragulũ mamii, Ionicã,
Puișorũ đe rĩndunicã!
Haida liuliũ și te culcã
Dõr te-ar putẽ mama cresce
Sã te dee la neveste! (2)

(1) Amẽndoue cãntecele acestea, culese din comuna Crasna, mi le-a comunicatũ cumnatulũ meũ d-lũ Sam. Petrescu, parochũ și exarchũ.

(2) Din Mahala, com. de d-lũ Ionicã alũ lui Iordachi Isacũ, agricultorũ.

La o copilă:

Haide liuliù draga mamiï,
Draga mamiï, puica mamiï!
Haida liuliù de-mî adormî
Deminéța să te scolî
Să fii neniï de-ajutorû
Și mamiï lucru cu sporû.
Câte florî aũ fostû pe șesû
Fetele că le-aũ culesû
Și le-aũ strînsû în mănunchele
Și le-aũ pusû în sînu la piele.
Și le-aũ strînsû în mănunchiũ mare
Pe la asfințitû de sóre
Și mi le-aũ pusû subsuórá
Ca copila să-mî adórmă.
Și se va culcă cu sóre
Să-î pară nóptea mai mare . . .
Și așa mî-a adormitû
Puiulû mamiï celû iubitû,
Că singură n'a sciutû
Noptița când a trecutû (1).

Altulû:

Draga mamiï copiliță,
Scumpa mamiï garofiță,
De-ar sci mama cui te crece
Nu ți-ar mai trage nădejde! (2)

La unû copilû, a căruï mamă a muritû:

Haide liuliù, dragulû tatiï,
Căci amû nu-î țița mamiï!
Țiță rea și acrá
Amû te aplécă
Și mână străină
Amû te alină! (3).

(1) Din Mahala, com. de d-lû Ionică alû lui Iordachi Isacû.

(2) Din Mahala, com. de d-lû Ionică alû lui Iordachi Isacû.

(3) Din Crasna, com. de d-lû Sam. Petrescu.

La unŭ copilŭ de fată mare:

Frunđă verde mărăciune,
Când iese fata la lume
N'asculte cine ce-î spune.
Dacă-î spune unŭ flăcău
Ea să-lŭ ție totŭ de rău.
S'asculte pe tatălŭ sĕu,
Tatălŭ sĕu n'o 'nvață rău,
Da o 'nvață totŭ de bine
Să nu jŏce 'n jocŭ cu nime.
Joculŭ cela nu-î curatŭ
Multe fete c'a 'nșelatŭ,
Gâțe gŏle n'au purtatŭ,
Pe părinți i-au rușinatŭ.
Când se 'ncepŭ hramurile
Ele plângŭ cu ȓilele.
Cătŭ îi vara de frumŏsă
Ele ședŭ la umbră 'n casă

Altulŭ:

Perișorŭ uscatŭ pe culme,
Câte fete sunt în lume
Nu-î nici una amărită
Ca fata cea 'ncluită
Și de lume despărțită.
Când flăcăii mergŭ la jocŭ
Ea pune scăldușca 'n focŭ,
Când flăcăii jŏcă rŏtă
Ea aplcă pe covată
Și totŭ plânge și oftéză
Multe lacrămi mai *vĕrséză*
Și se primblă pe la pŏrtă
Pare că ar fi plouată,
Cu mânila subsuŏră,
Cu focșorŭ la inimiŏră.

Și blastĕmă jocurile
Și tŏte petrecrele:
—Câte jocuri am jucatŭ
Lacrimi atâte-am vĕrsatŭ.
Bădișorŭ, ce mĭ-ai fostŭ dragŭ,
Să vii pân' la alŭ meŭ pragŭ,
Că tu dacă mĭ-î veni
Eŭ frumosŭ te-oî milui
C'o cojiță de mălaiŭ
Uscată de nouĕ ai,
C'o strachină de cenușă
De-asupra cu cărbunași
Să scii cum iubescŭ și lași
Cine iubescŭ și lasă
N'ar mai avé tiană 'n casă,
Aibă mŏrte de cuțitŭ,
N'aibă locŭ nici în mormîntŭ (1).

Când flăcăii vinŭ pe-a casă
Ea atunci scăldușca varsă.
Fetișŏră 'ncluită
Și de lume despărțită!
Cine mi te-a învĕțatŭ
Pe părinți de-ai rușinatŭ
Pe nĕmuri de-ai supĕratŭ?
— Măiculița din celŭ satŭ
Pe la tŏte zorile,
Pe la stratŭ cu florile!
— Păseruică 'n cuiburele,
Copii micŭ în covățele,
Lĕgănă-î, puică, și tacŭ,
Că ți-au fostŭ teciorii dragŭ.
Feciorii la jocŭ s'orŭ duce,

(1) Din Mahala, com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ.

Iar tu-î suspina și-î plânge ;	Trupu-acolo să-î rămâie,
Feciorii 'n jocu orû juca,	Și-atuncea elû să se 'nsóre
Tu-î plânge și-î legăna:	Când voiû fi eû fată mare,
Haida liuliû dragulû mamiî	Și-atuncea să se cunune
Dragulû mamiî, puiulû mamiî !	Când voiû eși eû la lume;
N'ar ajunge ȝile bune	Cum mî-a legatû mânele
Celû ce te-a făcutû pre tine.	Și scurtatû drumurile
Elû îî dusû în cătănie,	Scurte-i-se ȝilele! (1)
Numai vestea lui să-î vie,	

Ca și Româncele din Bucovina și Moldova, totû așa adormû pre fiiî și ficele lorû și *Româncele din Transilvania, Banatû și Ungaria*, cu aceea deosebire numai că acestea adese-orî începû cântecele lorû cu cuvîntulû *abua* și *bua*, în locû de *nani* sau *liuliû*.

Iată unulû din *Transilvania*:

Bua, bua, cu mama,
Că mama te-a legăna
Și frumosû ȝi-a descântă :
Bua, bua, puiulû mamiî,
Dragulû mamiî frumușelû,
Până-î cresce măricelû (2).

Altulû, totû din Transilvania, și anume din Cohalmû:

Bua, bua, bua,
Puiu mamiî,
Dragû frumosû
Cresci luminosû,
Să fii prea norocosû,
Să trăesci nepăcătôsû ;

(1) Din Mahala, com. de d-lû Ionică alû lui Iordachi Isacû.

(2) Gazeta Transilvaniei, an. LIV. Brașovû 1891. No. 32, în «Foiletonû».

Pentru tine mă năcăjesc
Și 'n lume mă amăresc,
Să te cresc,
Să te măresc!

Ală treilea, totă de-acolo:

Bua, bua, bua,
Puișorū și-alū meū drăguțū,
Feciorū fă-te mare mărișorū
Ca să-mī fiī de ajutorū
Și să-mī ieī boulū de cornū
Și la 'ntorsū și la ogorū;
Pentru tine mă căsnesc
Ca să te cresc,
Să te măresc;
Haide luică
De mi-lū culcă,
Și tu cióră
De mi-lū scólă,
Și tu pesce
De mi-lū cresce,
Și tu rață
De-lū resfață,
Și tu țarcă
De-lū îmbracă,
Numai mare să se facă,
Să crească,
Să 'mbetrânescă,
Pe lume să vecuască!... (1)

Iată unulū și din *Banatū*:

Bua, bua, Ionașū,
Dragulū mamii copilașū.
Taci și dormi încetișorū
Sufletulū meū puișorū;

(1) B. P. Iasdeū, Dict. limb. ist. și pop. a Românilorū, t. II, p. III. din Adenda.

Până ȕiua te-a trezi
Pe-alũ ei pieptũ te-ĩ odihni . . .
Bua, bua, pãunașũ,
Scumpulũ mamiĩ ângerașũ (1).

Altulũ din *Ungaria* și anume din împrejurimea Șomcuteĩ mari, comitatulũ Satmarũ :

Abua-te cu mama,
Cã mama te-a legãna,
Cucã-te (2) tu pititelũ
Și te scõlã plugãrelũ.
Cucã-te tu și te-abuã
Și te scõlã mânĩ la ȕiuã.
Bãtut'ar fi Dumneȕeũ
Trĩmbele dela belcũ
Care m'am legãnatũ eũ,
Sã nu se legene nime,
Sã fie plãtitũ cu mine.
—Lãgãnã, lele, și tacĩ
Dacã ȕi-a plãcutũ sã-lũ faci! (3).

Ce se atinge de cuvĩntulũ *bua* alũ Romãncelorũ din Banatũ și Ungaria, trebue sã amintimũ aici, cã elũ, deși mai rarũ, provine și ĩn Bucovina și anume ĩn dõue forme adicã *bua* și *bda*.

Unũ cãntecũ din satulũ *Bosancã*, districtulũ Suceviĩ, ĩn care provine acestũ cuvĩntũ, sunã așã :

Haĩ *bua*, maicã, *bua*,
Cã maica nu te-a lãsã,
Ci ea mi te-a legãnã
Și din gurã ȕi-a cãntã,

(1) Alexandru Onaciũ, «*Cunundã*», novelã pop. publ. ĩn «Familia» an. XI. Buda-Pesta 1875. p. 74.

(2) *Cucã-te* = culcã-te. Totũ așã rostescũ verbulũ acesta și Romãncele din Bucovina, cãnd voescũ sã-șĩ adõrmã copiĩ.

(3) Com. de d-lũ E. Popũ. ĩnvãțãtorũ ĩn Șomcuta-mare.

Și ția cântă 'ncetișorū
Unū cântecū micū, scurtișorū
Și veî cresce mărișorū,
Ți-a cântă unū cântecelū,
Scurticelū și frumușelū,
Dórá-i cresce măricelū
Și te-î face voinicelū! (1)

Unū altū cântecū din orașulū Câmpulungū, în care provine cuvîntul *bða* se'ncepe astū-felū:

Haide luliu, și-a bòa,
Că mama te-a legănă. .

Se întêmplă adese-orî că dormindū unii copiiî điua, când înseréză, fugindu-le somnulū, nu potū să dórmă. Decî mamele lorū, vêđendū că prin cântece de séma celorū arêtate mai sus, nu potū de felū să-î adórmă, și voindū în urmă și ele a dormi începū a cântă unū felū de cântece, prin cari provócă felurite vietățî ca să le vină întru ajutorū spre admirarea copiilorū, precum:

Vină rață
De-lū ica 'n brațe,
Vină știucă
De mi-lū culcă,
Vină somnū
De-lū adormî,
Vină pesco
De mi-lū cresce (2).

Mai totū prin aceste cuvinte își adormū copiiî și Româncele din unele părți ale *Transilvaniei*:

Vină rață
Și-lū ia 'n brațe,
Și tu gâscă

(1) Dict. de o Româncă din Bosanci.

(2) Din Siretū și Bălăcna.

De-î dă țiță.
Vină *dulcă*
Și mi-lă culcă,
Și tu somnă
De mi-lă adormă,
Și tu pesce
De mi-lă cresce! (1)

Iar o variată a cântecului acestuia, totă din Transilvania, sună așa:

Haidă rață
De-lă iea 'n brațe
Și tu mâță
De-î dă țiță,
Și tu *Luică*
De mi-lă culcă,
Și tu somnă
De mi-lă adormă,
Și tu pesce
De mi-lă cresce,
Că copilulă
Trebuesce! (2)

Dacă din întâmplare tatălă copilulă e înrolată la óste și se află departe de casă, atunci mama, adormindu-și copilulă, cântă:

Liuă, liuă, liuă, și iară liuă,
Liuă, liuă, liuă, că tată nu-î,
Că tatălă copilulă
Pe drumulă Sibiulă,
Și tatălă băiatulă
Pe drumu 'mpăratulă (3).

Nemijlocită însă după versurile acestea, mama întristată

(1) Com. de d-lă I. Georgescu, învăț. in Secadate.

(2) Com. de d-lă Rom. Simu.

(3) Com. de d-lă I. Georgescu.

şburându-î gândul la bărbatul său, care se află cine scie unde, printre străini, pe când ea trebuie să stea singură acasă şi să caute de toate cele trebuincioase, schimbă cântecul său cel dulce de mai nainte prin altul trist şi cântă:

Cine n'are noroc, n'are,
De cum nasce până móre,
Nice eă nu am avut,
De când mama m'o făcut! (1)

Sunt o sémă de bărbaţi, cari uitându-şi dëtoră de soţ şi părinte petrecă mai mult prin crîşme decât pe acasă. Ba, nu destulă atăta, când se întorcă acasă se începă la cërtă şi chiar la bătae cu soţiiile lor, neluându în considerăţiune că aceste, pe lângă munca de pe lângă casă, mai au încă de a căuta şi de copii.

Şi cu toate acestea multe femei cari au avut nefericirea de a avé astă-fel de bărbaţi, fiindă răbdătoare şi ascultătoare în locă să se pună de pricină, îşi caută de trebă, desmiardă şi adormă pre mică şi nevinovaţii lor copii ca şi oră-care mamă fericită, cu acea deosebire numai că atară mame nu o dată sunt necesitate de a adormi pre copiii lor prin cântece de séma celui următor:

Puişor de rândunea
Mută-ţi cuibul de-acolea,
C a veni tătuţa bată
Şi-a găsi cuibul stricat
Şi-o să ni-lă dee de cap!... (2)

Dacă trecem delă Români din Dacia traiană la cei din *Macedonia* vedemă că şi Româncele din acéstă ţeră încă îşi desmiardă şi adormă copiii ca şi surorile lor de din-cóce de Dunăre. Ba, ce e şi mai bătător la ochi, mamele ma-

(1) Com. de d-lă I. Georgescu.

(2) Din Crasna, dict. de M. Bărbuţa.

cedonene începă cântecele loră de légănă tocmai ca și cele din Dacia traiană cu cuvîntulă *nani*.

Iată ună cântecă și din acele părți:

Nani, nani, bunlu.
Nani, nani, ficiorlu,
Nani, nani, *hina* (1)
Nani, nani papa,
Că va jină tata
Va s' aducă *hitse* (2)
Și bilbitse (3)

Altulă, totă de acolo:

Nani, nani tu mănușă,
S'jină somnul dela ușă,
Ș'ni lia ficiorlu di gușă,
Ș'ni-l ducă tru grădină,
Să-lă cântă nă ghirăchină:
— Ghine năi jine năicu a năicu
S'ni-l bag iu voiu eă,
Tru grădină trandafil,
Sum trandafil și garofil.

Nani, nani în légănă,
Să vină somnulă dela ușă,
Să-mă iea ficiorulă de gătă,
Să mi-lă ducă în grădină,
Să-ă cânte o *ghirăchină* (4):
— Bine-mă vine miculă meă
Să mi-lă pună unde vreă eă,
In grădină sub trandafiră,
Sub trandafiră și garofilă (5).

Sunt mulți copii din firea loră foarte răi, cari, măcar că-să destulă de sănătoși și voinici și măcar că capăta tôte cele trebuincioșe la timpă, totuși plângă ne'ncetată dândă mai-celoră vecinică de lucru. Cu tôte acestea însă fie-care mamă, în timpulă scăldării, lăptării și a legănării copilulă seă, caută dacă-ă e cu putință, a fi câtă se pôte de liniștită, voiósă și bine dispusă, ca să nu strice copilulă. Iar dacă împrejurările nu-ă iértă a fi totă-deauna liniștită și bine dispusă,

(1) Xηνα.

(2) hitse = smochine.

(3) Dr. Gustav Weigand, Die Sprache der Olympo-Walachen, etc. Leipzig 1888, p. 117.

(4) Ună felă de pasăre.

(5) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 46.

atunci celu puțină se feresce în timpulă acesta a-și blăstema copilulă, prea bine scindă că

. . Blăstēmulă de mumă
E rău ca ghiara de ciumă,

saū:

. . Blăstēmulă de mumă
Totă ca rana cea de ciumă,

pe când:

. . Blăstēmulă dela tată
In lume n'a fostă vr'odată.
Așa-i în Țera Românescă,
Unde-i pânea voinicésă,
S'aibă să se pomenésă (1).

De aceea mamele, cari aū copii foarte răi, și voescă a avé fienă, mai de grabă fierbă băciulii de macă și suculă acestora le daū apoi de bēutū și-i scaldă într'insulă, decât să-i blăsteme. Și copiii îmbētați fiindă de suculă celă ameșitoră dormă duși.

Mama nerēbdătore, care nu se pōte reținé de a-și blăstema copilulă, nu numai că nu-și ajută nemică prin acēsta, ci din contră pōte foarte multă să strice miculă și nepriceputulă sēū sugētoră, căci după credința generală a poporului blăstēmulă părintescă totă-deauna pică pe capulă fiiloră sēi.

Dovadă despe acēsta avemă și următorulă cântecă din *Bucovina*, comuna Todiresci:

Maica mea, când m'o făcută
Fōrte bine i-o părută.
Dară ea, când m'o scaldatū,
Fōrte rău m'o blăstematū.

(1) D. Vulpianū, Poesia poporală pusă in musică, culegere din tōte țerile române. Bucuresci 1886, p. 14 și 15.

Maică! cu blăstēmulū tēū,
. Am ajunsū eū așa răū! (1)

Altū cântecū din *Moldova*, județulū Sucēva, comuna Mă-
lini, sună așa:

Mama dinceputū
Când ea m'o făcutū,
Bine i-o părutū;
Când m'o legănatū
Ea m'o blăstēmatū,
Totū blăstēmū cu plānsū
De mine s'o prinsū.
Și când m'o scāldatū,
Ea că m'o scāldatū
Cu apă de iazū
Să fiū de năcazū,
Cu apă din rītū
Să fiū de uritū (2).

Iar o doină din *Transilvania*, care asemenea ne-arată
cātū de răū e, când o mamă își blăstēmă fiī, sună precum
urmézá:

O mămucă, mama mea,
Vaī de inimióra mea!
Vaī și de țilele mele,
Una-ī bună, țece-sū rele.
Fī-ți-a, mamă, și păcatū,
Că amarū m'ai blăstēmatū,
Când, mamă, m'ai legănatū:
Să am casa cuculuī
Și odihna vântuluī!
Fī-ți-a, mamă, și păcatū,
Că pe când m'ai legănatū,
C'unū piciorū mă legānai,
Cu gura mă blăstēmai:

(1) Com. de Ioanū Avramū, stud. gimn.

(2) Dict. de M. Nistorū.

Să n'am cină cu-așezare
Nici odihnă la mâncare! (1)

Ba, ce este încă și mai mult, nici măcar în glumă, în rîs, nu este unei mame ertat, a-și blăstema copiii săi, dacă voesce ca aceia să fie fericiți, ne cum într'adins, căci ăce o altă doină, totu din Transilvania:

Rău, maică, m'ai blăstemat
Vinerea pe nemăncat,
Maică cu blăstemu de foc,
Ca să n'am nici unu noroc.
Nu știu cum m'ai blăstemat
Că de min' rău s'a legat:
Orî în rîs, orî într'adins,
Că de min' tare s'a prinsu! (2)

După ce au crescut copiii mai mărișori, după ce *au eșit acuma din pelin* și au început a se târî dintr'unu locu într'altu și-a *gongăni*, mamele lor le facu *cămeșuici* precum și alte vesminte copilăresci cu cari îi îmbracă.

Româncele din *Bucovina* facu de o potrivă atât pentru băeți cât și pentru copile *cămeșuici* (cămeșuțe). Cele din *Transilvania* însă facu pentru băeți *cămeșuțe*, iar pentru copile *iiuțe* (3).

Prima cămeșuică, după credința Româncelor din *Bucovina*, nu e bine să se facă din pânză nouă, ci dintr'o cămeșă veche ca să trăească mai mult, și anume dacă e băiatu, dintr'o cămeșă bărbătească, iar de e copilă din una femească.

După credința Româncelor din *Transilvania* însă nu e bine de a se face nou-născutulu cămeșă din pânză nouă, din cauză că capetă *reul copilor* sau *frasu*. Totu după cre-

(1) Iuliu Bugnariu, Doine și hore pop. din jurul Năsăudulu, în «Familia», an. XXII. Oradia-mare 1886, p. 43.

(2) V. Alesiu, Poesii pop. în «Convorbiri lit.», an. XXII. București 1889, p. 919.

(3) Com. de d-lu I. Georgescu.

dința acestora nu e bine de a se acoperi copilul cu cârpă din capu pentru-că și 'n casulū acesta încă capătă *frasū* (1).

După credința Româncelorū din *Țera-Românească* din contră dacă unū copilū micū se ține acoperitū la față, făcându-se mare, *va fi rușinosū* (2).

Și numai atunci, când se duce copilulū unde-va din casă, bună oră în șeșetóre sau în altū locū, e bine de a se pune ce-va negru peste dînsulū ca *să nu se sperie* (3).

Româncele din *Țera-Românească*, voindū ca copilulū lorū să trăească, cea dintâi cămeșă o facū din pânză de căpētatū dela trei case (4). Dar prin gura celei dintâi cămeși, ce se va face unū copilū, să se trecă de trei orī fōrfecele cu cari a fostū croită, ca să fie copilulū tare ca fōrfecele (5).

Asemenea facū și Româncele din *Transilvania*. Acestea *fie-care cămeșă nouă* a unū copilū, înainte de a se îmbrăca acesta cu dînsa, *o scutescū*. Lasă adecă unū cușitū ca să cadă cu vîrvulū în josū printr'însa (6).

Totū așa facū și *Româncele din Macedonia*. Iată ce ne spune în privința acēsta D. Bolintinēnu: «Cea d'întâi cămeșă ce se pune unū micū copilū, muma înainte trebue să trecă prin tr'însa unū fierū óre-care, ca copilulū să fie tare ca fierulū (7).»

Acoperēmîntulū de capū alū copiilorū de țîță se numesce de cătră Româncele din Bucovina *căiță* și *scufiță*, iar de cătră cele din Transilvania *căiță* și *gugiū*, și spre a feri pre copilū de diochi punū de regulă pe dînsulū unū semnū specialū,

(1) Com. de d-lū Rom. Simu.

(2) Ionēnu, op. cit. p. 18.

(3) Com. de d-lū Rom. Simu.

(4) Ionēnu, op. cit. p. 12.

(5) Ionēnu, op. cit. p. 20.

(6) W. Schmidt, *Das Jahr etc.* p. 27.

(7) Călētōrii la Romāniī din Macedonia, p. 114.

o *cordeluță roșie* său ună *bănuțu*, ca *ómenit* (1) și femeile, cari dióchie, vedëndü semnulü, să-și aducă aminte și să nu-lü dióche (2).

Afară de *cămeșă* și *căița* mai întrebuinteză Româncele spre îmbrăcarea copiilorü sêi încă și multe alte îmbrăcăminte precum: *tulțânașe*, ună *brăușorü*, *colțunași*, etc.

Cele mai multe Românce însă credü că nu e bine să se încalțe unü copilü cu *ciorapii*, până nu împlinesce anulü, *căci va face mă-su altulü curëndü* (3).

Asemenea nu e bine ca unü copilü, până nu împlinesce anulü să se îmbrace cu haine pe dosü, *căci i se întórce anusulü* (4).

Mai departe nu e bine în timpü de unü anü să apună sórcle pe hainele copilului, că apoi capătă *spaimă*. În sfirșitü femeea să nu bată hainele unui copilü cu maiulü până la unü anü, *că se face copilulü batăușü* (5).

Acésta în privința îmbrăcămintelorü!

Să trecemü acum la alte datine și credințe.

Atätü Româncele din *Bucovina* câtü și cele din *Moldova* și *Transilvania* credü și spunü că nu e bine a legăna légănulü golü, căci acésta aduce copilului móрте timpurie (6).

Asemenea nu e bine ca în légănulü copilului să se culce altulü cine-va, că-ï iea somnulü (7).

Din contră când copilulü se scólă din albie, se dă josü și-și légănă covata, mama sa va mai face copii (8).

(1) Atätü Româniü din Bucovina cât și cei din Transilvania numescü bărbății, spre deosebire de femci, și ómenü.

(2) Com. de I. Georgescu.

(3) Ionénu p. 21.

(4) Ionénu p. 25.

(5) Com. de d-lü Rom. Simu.

(6) W. Schmidt, Das Jahr, p. 26. «Ședětórea» an. I. Fálticeni 1892. p. 126: «Când leginü albia copilului fără ca elü să fie în ea, copilulü móre.»

(7) «Ședětórea». Fálticeni 1892. p. 52.

(8) «Ședětórea». an. I. Fálticeni 1892. p. 172.

Când începe unŭ copilŭ întâia óră să mérgă în picióre, atunci Româncele din *Țera-Românescă* taie loculŭ de unde se ridică în sus de jurŭ împrejurŭ cu unŭ cercŭ anume ca să taie piedica copilului ca să pótă merge ușorŭ (1).

În *Bucovina* din contră, când e copilulŭ acum așa de mărișorŭ că se trage pe jos, dar nu póte încă îmbla, atunci voidŭ să îmble mai de grabă, îlŭ iea unulŭ dintre căseni într'o Duminecă dediminéță de mânuțe și-lŭ duce în picióre până la pragŭ. În același timpŭ iea și mă-sa unŭ fórfece într'o mână, iar în cea-laltă vr'o câte-va pene de găină și mergêndŭ înaintea lui taie tóte penele.

Făcêndŭ acésta credŭ și ȃicŭ că-i taie pïedica și că din momentulŭ acela copilulŭ póte mai de grabă și cu mai mare ușurință umblă.

Iar când îlŭ vedŭ prima óră că s'a sculatŭ și prinde a umblă singurŭ în picióre, exclamă: *pomŭ, pomŭ* sau *copăcelŭ, copăcelŭ*, ceea ce însemnéză: să créscă și să stea ca unŭ copăcelŭ dreptŭ în picióre (2).

În *Banatŭ*, când o Româncă vede că copilulŭ ei e acum destulŭ de mare și tare ca să pótă umbla în picióre, cu tóte acestea totŭ nu umblă, așteptă până ce vine o țigancă (cortoroșiță) la cerșitŭ. Atunci, cum întră țigancă în casă, una dintre femeile, ce se află de față, o iea cu vorba, iar mama copilului, ducêndu-se în sobă și luândŭ de grabă *bătele* țigâncei, le bagă și le pune óre unde în casă ȃicêndŭ:

— «Astea potŭ sta și în casă, nu numai în sobă (tindă)!»

Nemijlocitŭ după rostirea acestorŭ cuvinte o altă persónă iea copilulŭ, ce nu póte umbla, în brațe, iese cu dînsulŭ în curte, îlŭ pune călare pe unŭ bețŭ de alŭ țigâncei, care asemena l'a luatŭ cu dînsa când a eșitŭ afară, și astŭ-felŭ

(1) Ionénu p. 16.

(2) Com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ și alți Români din Bucovina.

apoi ținându copilul de mânuțe ca să nu cadă îl pörtă în colo și 'n cóce călare pe bēțu dīcēndū :

—Cum este de umblătore țiganca, așa să fie și N. de umblătorū!

După ce l'a purtatū în chipulū acesta de trei orī în colo și în cóce, se întorce cu copilulū în casă și pune bēțulū la loculū sēū de unde l'a luatū.

Despre tóte acestea însă țiganca nimicū nu trebuie să scie, căci dacă scie, în zadarū le-a fostū tótă ostenēla, iar dacă nu scie se crede că copilulū, în urma acesteī procedurī, în scurtū timpū va începe a umblā în picióre (1).

În *Macedonia*, când copilulū începe a merge, mama sa îi cāntă :

Bor, bor pi t' ubor
Cu cămēșa di fulior.
Bor, bor pi t'urzicā
Cu cămēșa burungicā.

Când copilulū nu umblā în picióre la timpū, i se légă degetulū celū mare dela piciorulū dreptū de degetulū dela piciorulū stāngū cu unū firū de lānā roșie, apoi se pune copilulū pe pragulū ușei cu unū piciorū de o parte, și cu cela-laltū de cea-laltā parte a pragului, și acolo pe pragū cu o secure i se taie firulū dreptū în jumētate; în acelū momentū o femeie prevestitā de ceea ce trebuia să se facā vine și întrebā: *da ce faci acolo?* — *Tai frica copilului!* — i se raspunde.

În *Magarova* și în alte locurī mai este și acestū obiceiū: douē temeī ieau copilulū una de o mână și alta de cea-laltā. mână și-lū ducū în mijloculū ogrăđii, și acolo culegū o mână de surcele, și după ce le légă cu o stórā le pune în spatele copilului, apoi îlū duce la pragulū ușei, și acolo copilulū

(1) Com. de d-lū I. Popovič.

pune unŭ piciorŭ de o parte a pragului și cela-laltŭ de cea-laltă parte, și așa sub piciorŭle copilului o femeie începe a tăia cu unŭ toporŭ, atunci cea-laltă femeie o întrebă: *da ce faci acolo?* — *taș frica copilului!*. — Îi rĂspunde; acĂsta se face în trei SĂmbete diminĂță, surcelele tăiate se aruncă în drumŭ, pentru ca copilulŭ să umble pe cale mai curĂndŭ (1).

CĂnd începe unŭ copilŭ întâia oră a vorbi și ăice *tată*, se crede că mă-sa va mai face unŭ băiatŭ, iar dacă ăice *mamă*, va mai face o *fată* (2).

CĂnd unŭ copilŭ nu pĂte de grabă vorbi, spunŭ RomĂncele din *Bucovina* că e bine a i se da de mĂncatŭ pĂne din traista unui cerșetorŭ. Dreptŭ aceea, cĂnd vine vre-unŭ cerșetorŭ și se întĂmplă că are pĂne la dĂnsulŭ, mama copilului, ce nu pĂte vorbi, se rĂgă să dea o bucăăică și copilului sĂc.

Cerșetorulŭ, luĂndŭ o bucăăică de pĂne și dĂnd'o copilului ăice:

— Na-ăi pĂne dela moșulŭ ca mai de grabă să vorbesci! (3)

RomĂncele din *Banatŭ* din contră aŭ datină de a duce pre copiii lorŭ, cari *nu potŭ de grabă vorbŭ*, la biserică, și acolo apoi rĂgă pre *crĂsniculŭ* (4) bisericei ca să iea restulŭ apei, ce o întrebuintĂză preotulŭ la sf. slujbă și cuminicĂtură, și sĂ-lŭ tĂrne în *zvonișorulŭ* (5) cu care *zvonesce* (clopoșesce) elŭ în altarŭ la diferite acte, în decursulŭ st. liturghii.

CrĂsniculŭ, sciindŭ prea bine care e cauza acestei cereri, nu se pune de pricină, ci cum se sfirșesce st. liturghie, iea apa din cestiune și turnĂnd'o în svonișorŭ o dă cu acesta de trei ori de bĂutŭ copilului, ăicĂndŭ:

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ în Macedonia, în op. cit. p. 49—50.

(2) În Bucovina și ăera-RomĂnescă. — Veăi Ionenu, p. 16.

(3) Com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ.

(4) *CrĂsnicŭ* = sfătŭ = fĂtŭ = palimarŭ.

(5) *Zvonișorŭ* = clopoșelŭ.

—Dómnne! ajută fiului tǎu N., ca cum sună zvonulǔ cu sunetulǔ lui, așã sã sune cu gura și glasulǔ fiului tǎu N. și precum zvonesce zvonișorulǔ din altarulǔ tǎu, așã sã zvonească cu glasulǔ sǎu fiului tǎu N. și sã i se deslege lui gura și limba și vorba, precum ai deslegatǔ gura lui Zaharie preotulǔ și a preamãritǔ minunile tale, Dómnne!

Fãcendǔ acsta se crede cã i se deslgã copilulǔ limba și incede apoi a vorbi (1).

Când unǔ copilǔ, care póte umblã în picióre, umblã *de-a bușile*, se crede cã *vinǔ rudele* (2).

Totǔ-deauna trebuie de pãzitǔ *mãța*, precum și copiii din casã, dacã mãi sunt, ca sã nu trecã preste copilulǔ nebotezatǔ, pentru cã trecendǔ mãța preste *dnsulǔ*, *copilulǔ se spurcã*, iar dacã trecǔ cei-lalți copii pânã la botezǔ precum și dupã acesta, copilulǔ *închercesce* și nu cresce, și rmãne *ttrezǔ* or ghibosǔ or cu altã smintlã și pricinã (3).

Totǔ așã credǔ și spunǔ și Romãncele din *Moldova* precum și cele din *Tra-Romãnescã*, cã dacã pãșesce cine-va preste unǔ copilǔ, respectivulǔ copilǔ nu mãi cresce (4).

Copilulǔ, preste care ai pãșitǔ cum-va cu intențiune, spunǔ Romãncele din *Transilvania* cã nu mãi cresce de locǔ, pânã când nu-lǔ despãșesci (5).

Dacã trece cine-va preste unǔ copilǔ saǔ ilǔ msrã cu cotulǔ, îi aducǔ prin acsta mrte or celǔ pușinǔ ilǔ face sã inchiercscã (6).

(1) Com. de d-l I. Popovic.

(2) Ionnu, op. cit. p. 24.

(3) Com. de d-l G. Tomoiagã.

(4) Ionnu, p. 25: «Nu e bine sã pãșscã peste vre-unǔ copilǔ, *cãci nu va mãi cresce.*» — Sevastosǔ, Cãltori: «sã nu pãșsci copilulǔ cã nu mãi cresce.»

(5) Calendarulǔ poporului pe anulǔ comunǔ 1889, an. IV. Sibiu p. 72.

(6) W. Schmidt, Das Jahr, p. 27.

Asemenea nu e bine să se dea cu vr'o mătură sau ghemă în vre ună copilă, căci și 'n casulă acesta nu mai cresce (1).

Copiii cei foarte înțelepți și deștepți, după credința Românilor din *Bucovina* și *Transilvania*, nici când nu trăescă lungă timpă.

La ună copilă nu se 'ntăresce môlele capului, până nu va puté dice pétră (2).

Când ună copilă se lovesce la capă de ceva, să se tórne în acelă locă apă, *ca să nu ieasă cucuru în capă* (3).

La copilulă care se va uita în oglindă mai nainte de a împlini anulă, spună Româncele din Țera-Românescă, că-î iesă dinții anevoie (4), iar celea din *Macedonia*, până ce prunculă nu împlinesce trei ani, nu-lă lasă să se uite în oglindă din causă că, după credința loră, se înbolnăvesce de bóla «*cade din afară*» (ducă-se pe pustii, epilepsie) (5).

Pe primii dinți, ce iesă unui copilă, să dea tatălă seă cu bani de argintă, apoi acei bani să-î dăruescă copilulă *ca să nu-î mirósă gura vre-o dată* (6).

Când iesă pentru prima óră dinții la copii, Româncele din *Macedonia* pună la focă grău de ferbe, care apoi se împarte la rude sau vecină, luându-se mai întâi din elă vr'o două-șeci de bóbe, cări se înșiră pe o ață roșie și se légă la gâtulă copilulă, pe care o pórtă așa până ce-î iesă patru dinți, apoi ața aceea se aruncă într'ună locă curată (7).

Când unui copilă îi crescă dinții mai întâi în falca cea de josă e, după credința Românceloră din *Bucovina*, ună

(1) Ionénu, op. cit. p. 26.

(2) Ionénu, op. cit. p. 21.

(3) Ionénu, op. cit. p. 22.

(4) Ionénu, op. cit. p. 25.

(5) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 45.

(6) Ionénu, op. cit. p. 21.

(7) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 49.

semnă că copilul respectiv are să trăească lungă vreme, iar când îi ieșu întâi în falca cea de sus, atunci se crede că are să móră de grabă.

Totă în Bucovina e datină ca mamele, când vedă celă dintăi dinte ieșit, să ȃică: «*dinte noă în capă sanetosă!* (1)»

Când ună copilă dórme cu șeđutulă în sus, *cobesce a mórte*. Asemenea și copiii cară plângă multă, *incă cobescă a mórte pentru ei saă vre-ună părinte ală loră* (2).

Copilulă mică să nu i se taie unghiile până nu împlinește anulă, căci spună Româniă din Țera-Românescă că *se învața hoșă*, (3) iar cei din Moldova ȃică că n'are cu ce se apăra de Necuratulă.

Copilulă mică să nu se pupe nici o dată la șeđut, căci când se va face mare *va întórce dosulă la celă ce l'a pupat* (4).

Nu-ă bine ca mama să sărute pre copilă nici pe palmă, căci atunci se face tálhară, nici la cefă, căci se face reă.

Când sărută copilulă la găt, mama *macedonencă* îi ȃice: «*Ńi ti bașă dada tru gușă, să nu'ni ti năireșci după ușă* = te sărută mama pe găt, ca să nu te superă stândă după ușă (5).

Până la 40 de ȃile dela nascere, nepóta, după datina și credința Românceloră din *Macedonia*, trebuie să se ferescă de a se întórce cu spatele la copilă, căci dacă nu ar face una ca acésta, atunci copilulă s'ar înbolnăvi de *galbenare* (6).

De multe oră mamele, după ce le-aă începută copiii a umblă și a pricepe nu numai că-ă desmérdă și drăgostescă,

(1) Dict. de mai multe Românce din Bucovina.

(2) Ionénu, op. cit. p. 24.

(3) Ionénu, op. cit. p. 25. — «Șeđetőrea» an. I. Fálticeni 1892, p. 13: «Copiiloră mică să nu li se taie unghiile, că n'aă cu ce se apăra de Necuratulă.»

(4) Ionénu, op. cit. p. 19.

(5) Burada, Obiceirile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 46.

(6) Burada, Obiceirile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 44.

ci totă-odată, avându timpă din trecută, se și jăcă cu dînșii. Atunci voindă a-î face să rîdă pörtă degetele mănăi drepte pe lângă dînșii, ca și când s'ar mișca vr'o vietate ceva și dicită:

Merge *bolea* pe-ici, pe-ici,
Și face hap-hap de ici!

Iar când rostescă cuvintele din urmă îi prinde cu degetele de ună picioruțu său mănăță și copiii rîdă.

Dacă mititeii, cu cari se jăcă, sunt copile atunci dicită așa :

Vine *bolea* pe părete
Și mănânc'ună pumnă de fete.

Său:

Merge *Caua* pe părete
Și mănâncă șapte fete.

Său:

Merge *Borza* pe părete
Și mănânc' ună cară de fete.

Când desmărdă pre copiii cei frumoși său le arată vre-ună obiectă frumosă, atunci spună că ei său obiectulă respectivă e *cicea*, adică frumosă, plăcută.

Dacă ună copilă se apropie de vre-ună obiectă, de care ar pută să se împiedice și să pice său vrea să se sue într'ună locă, de unde lesne ar pută să cadă și să se sdruncineze, atunci Româncele din Bucovina, făcându-lă atentă ca să se ferescă spună: «*băca!* — feră că-î da *băca*, — nu te sui, că acuși îi da *băca!*» său «*hopa-î da!*» adică: iea séma că-î pica, îi cădé jos!

Iar dacă a căđută esclamă: *hopa!* ceea ce 'nsemnéză că copilulă n'a căđută, ci ar fi sărită. Acésta se dicită anume ca să nu plângă.

Neputându-lă prin acéstă simplă exclamare opri dela plânsă, din causă că prea rău a căđută și s'a pălită, atunci îlă iea

de grabă în brațe și, vrîndu nevrîndu începe a-i arăta diferite jucării dîră-lă face ca să tacă. Așa luându-î o mînuță și arătându-î tóte degetele pe rîndu, începîndu dela celú mare și sfîrșîndu cu celú micu, țice :

Iesta-î ursu,
Iesta-î ursóică,
Iesta-î lupu,
Iesta-î lupóică,
Iesta î puu de iepuróică !

Sau arătîndu mai întăi între degetulú celú mare și celú arătătorú :

Aici șede-unú iepurașu,
Aesta-lú grijesce,
Aesta tae lemne,
Aesta face focu.
Aesta face plăcinte,
Aesta țice: miau, miau, mămucă,
Dă-mi și mie-o bucățică !

Sau așa :

Iesta-î iepurașu
Iesta dórme dusu,
Iesta-lú fugăresce,
Iesta ilú împușcă,
Iesta țice: mîa !
Unde-î mama mea ?
Cea cu códa lată
Vine să mă bată,
Cea cu códa lungă
Vine să mă 'mpungă !

După ce a rostitú versurile aceste întinde mîna spre dînsulú ca și când ar voi să-lú împungă, făcîndu în același timpú «*buuu !*»

Copilulú fiindú atentú la celea ce i le arată și spune mama sa, nu numai că uită de plînsu și durerea cășunată

prin căderea sa, ci totu-odată când rostesc mama sa cu vintele din urmă ale versurilor citate saŭ «*buuu*», începe a rîde și a spune mamei sale ca să mai facă încă odată așa.

Mama mai repeșce de vr'o câte-va ori jucăriile de mai sus, apoî puindu-lŭ cu piciorușele pe căputa piciórelorŭ sale și țiindu-lŭ de mânușe, ca să nu cadă, începe a-lŭ hușușu în sus și 'n jos și a ȓice:

Hușa, hușa,
Cu cărușa
Pân' la lelea Măriușu,
Și-unde-a fi drumulŭ mai greŭ
Oiŭ pune și calulŭ meŭ!

Saŭ:

Dura, dura cu cărușu
Pân' la lelea Măriușu.
Măriușu nu-ı acasă,
Numai fata cea frumósă
Cu cercei de ghiocei,
Cu salbă de nouă lei!

Făcendŭ și acésta și vedendŭ că copilulŭ a uitatŭ acuma cu totulŭ de plânsŭ, îlŭ pune iarăși jos și-și continuă trebile.

Când devinŭ copiii prea obraznici, când prindŭ a fi neascultători, atunci îi ameninșă cu *Babaua* (1), spaima copiilorŭ.

Aceeși căutare și purtare de grijă, și mai totŭ aceleași desmierdări și jucării, cari le aflămŭ la Româncele din *Bucovina* și despre cari am vorbitŭ până aici, le întîmpinămŭ și la Româncele din cele-lalte provincii locuite de Români

Iată ce ni se spune în privinșu acésta mai cu sémă despre Româncele din *Transilvania*:

(1) Sub. cuv. *Bóle*, *Catabóle*, *Cauă*, *Borză* și *Babauă* înșelegŭ Româniŭ din *Bucovina* unŭ felŭ de fiinșe mitologice.

«Când sunt copiii ca de unu anu și jumătate, când prindă acum a umbla singuri în picioare, a rosti vorbe bine articulate și lesne de 'nțelesu, dela acésta vîrstă începîndu înainte jucăriile mamei sunt întocmite cu planu educativu pentru băiatu și totu odată instructivă.

«Copilulă ar totu fugi prin casă, de multe ori însă, fiindă udă pe jos, ori rece, mama ca să-lă ferescă de răcéla, ce l'ar puté bolnăvi, ori de oboséla prea mare împreunată cu multele trănțe, ce le dă de pămîntu, îlă iea frumosu de jos, îlă pune pe genunchele stângă, îlă ține cu mîna stângă la spate ca să nu cadă, iar cu drepta iea pe rîndu câte unu digetuțu de alu copilului, începîndu dela celu mare, și dîce :

Iesta la viței,
Iesta la purcei,
Iesta la găsce,
Iesta la rațe,
Iesta sfîrcu acasă!

și când dîce «*sfîrcu acasă! sfîrcu*!» gâdele pe pruncu încetu pe la fole; elu rîde cu hohotu, uită a se cere jos și dîce: «*fă mamă!*» semnă că-î place astă distracție instructivă pentru elu, că învață vorbe noue și încă cadențate, cum place urechii copilului.

«Cei mai mulți copii de ai țeraniloru noștri, până la acésta etate, cunoscă deja aceste patru animale, decî le face o deosebită plăcere auđindu-le exprimate numele și nevedîndu-le. Ba, de-î prunculă în laune rele, vrea chiar să vadă aceste animalcule și decî plîngîndu dîce numele uncia ori alteia: *ței* (viței), mamă! *cei*, ma-mamă!» De-î în laune bune iar dîce: «mamă, *ței*, *fă ței*, mamă!» Apoi încetu cu încetulă se obicinuesce urechia atătă cu versurile acestea, de ar vré să le totu audă, și de câte ori observă, că e desculțu, de i se vedă degetele, cercă singuru să dîcă punîndu mînuța

pe degetele picioruțelor: «*ței, cei, fîră, fîră, casă*»! Firesce că numai mai târziu, când e aproape de trei ani, scie întregu versurelulă legatū de degetele picioarelorū.

«Copilulū e *plictisitū*. Mama-ī cîntă, dar nu-lū pôte scôte din plictisélă. Atunci își iea refugiulū la altă distracție. Prinde cu degetulū celū mare și celū arătătorū dela mîna dréptă pielcăluța dosului mînei băiatului și trăgênd'o în sus cu mîna cu totū cîntă:

—Pițigae, gae,
Ce duci în tigate?
—Unū piciorū de oīe!
—Cine ți l'a datū!
—Popa din Bărgău
Țină-lū Dumnețeu! (1)

«La vorbele «*Țină-lū Dumnețeu*,» îi lasă mînuța în jos și-lū gâdele frumosū la fole, prin ce îi stârnesce risulū, și copilulū sare din plictisélă, și riđendū țice: «fă, mamă!»

—Cum să facū, dragulū mamii?

—Fă popa!— Că din tôte cuvintele auđite singurū cuvintulū *popă* i-a rămasū în memorie, căci îlū mai auđise.

«Mama riđe voiósă, că a ținutū «*puiulū mamii*» ceva în minte și-ī mai face odată, și iar odată, până se uresce, orī că o răpesce vre-o ocupațiune.

«Dar băiatulū are lecție: numai ce-lū veđi singurū la degete numêrandu-le:» *găce, rațe, fîră, fîră!* . . . orī: «*ței, cei, fîră, fîră!*» căci sfirulū nu-lū uită, numai nu-lū pôte esprima. Orī că cêrcă câte unū cuvintū din versurelulū alū doilea, numai îlū veđi că cu drépta își prinde pielea dosului mînei stînge și țice: «*popa*» . . . «*popa*» . . . apoi se ciudesce că nu mai scie țice, decī întrebă pe mama sa. Și mama,

(1) Atătū datina câtū și versurile acestea sunt usitate și 'n Bucovina.

de are timpŭ, fii ımplinesce voia, de nu are ilŭ mĂngăie, cĂ «mintenașŭ,» iar copilulŭ consolatŭ ȃice și elŭ «*nașŭ*».

«E sĂrĂ. Mama obositĂ de lucrulŭ de peste ȃi ar adormi, dar *puiulŭ mamii* celŭ de doi ani a adormitŭ, și la ȃi lui nu-ı e somnŭ, elŭ s'ar juca. De stinge mama sa lumina, elŭ se scĂncesce, cere apĂ, sau se cere jos. Decii biata mamĂ iar aprinde lumınarea, gĂndindu-și: cu de-a tĂria nu poȃi face pe nime sĂ dĂrmĂ, nu mi-a fi nemicĂ de voiŭ mai sta o lĂcĂ cu elŭ. Aprinde lumina, fii face totŭ ce scie, copilulŭ e voiosŭ, dar și somnulŭ par' cĂ fuge dela elŭ. BiatĂ mamĂ se plictisese cĂtŭ a mai repetatŭ; *Ăsta la viȃei și Piȃigaia-gaia* . . . Dar de-odatĂ fii vine o idee nouĂ. Pe pĂrete sunt douĂ umbre: a ei și a copilului. Atrage atenȃiunea copilului, elŭ nu se sparie, apoi mama iși preumblĂ degetele pe pĂrete imitĂndŭ mersulŭ pĂinginului și ȃicĂndŭ:

Merge gĂnga pe pĂrete
Și-apucĂ copilulŭ de ureche!

iar la vorbele «*de ureche*» ilŭ prinde cu degetele frumosŭ de ureche, firesce, nu sĂ-lŭ dĂrĂ, cĂci cum ar face mama cu voia ceva durere la «*puiulŭ mamii?*». Iar copilulŭ nĂbușese intr'unŭ rĂsŭ voiosŭ propriŭ etĂȃii lui copilĂresci.

«Astŭ-felŭ se mai continuĂ și astĂ jucĂrie unŭ bunŭ scopotŭ, iar cĂnd vrea mama sĂ o ınterupĂ, copilulŭ se scĂncesce și ȃice: «fĂ, reche, mamĂ!» Face și *reche* mama, face și calŭ și *ȃelŭ* și «*popĂ gĂ*», pĂnĂ ın urmĂ copilulŭ dĂrme dusŭ și nu se mai deșȃptĂ pĂnĂ a doua ȃi, colo la prĂndŭ, cĂnd vorba cea dĂntĂi e «*popĂ mamĂ!*»

«Mama iși iea puișorulŭ ın braȃe, ilŭ sĂrutĂ, ilŭ desmiardĂ pe braȃulŭ stĂngŭ, ilŭ ține aprĂpe de inimĂ, iar cu mĂna drĂptĂ descoperĂ mĂmĂliguȃa de pe masĂ.

«Copilulŭ vĂȃĂnd'o ȃice riȃĂndŭ voiosŭ «*ligĂ*». Iar mama pĂte  re sĂ nu-ı facĂ unŭ versurelŭ pĂnĂ-ı cautĂ lĂptișorulŭ,

care-i călduțu lângă focu? Nu! Ea când își aude puișorul
șicându «*ligă*», de locu începe desmerdându-lu:

Mămăligă
Fiartă 'n glugă
Dă la slugă
Să nu fugă.

«Copilulu rîde voiosu, șice și elu după mama sa:

ligă
gugă.
dă sugă
nu fugă!

Mama rîde și-lu desmiardă cu dragoste, îi dă cu lingurița
mămăliguța cu lapte repeșindu-i versurelulu, iar elu după
fie-care îmbucătură repetéază, câtu putu finé în minte din elu.

«De aci în colo, de câte ori vede pe mama umblându de
dîra mîncării, totu-deauna îl uauđi șicându:

Ligă
fiartă gugă,
dă sugă
să nu fugă.

«Ba adesea jucându-se prin casă numai se trezesce reci-
tându-și versulu favoritulu alu mămăligei.

«După ce se uresce, jucându-se pe jos, se cere în brațe.

«Mama, dacă numai o lasă necazurile, îi și împlinesce
cererea, îl uia în brațe, îi pune degetulu pe frunte și șice:
«*aramă*,» iar copilulu repetéază «*aramă*», apoi îi pune de-
getulu pe masă și șice «*cataramă*», copilulu după ea «*ra-
mă*,» apoi îi pune degetulu pe buza de sus și șice «*bumbă*»;
când copilulu dă să repeteze «*bumbă*» trage degetulu peste
buza din jos și astu-felulu băiatulu respică «*brumbă*» și rîde
că elu, voinđu să șică *bumbă* a șisă *brumbă* (1).

(1) Totu așa facu și Românele din Bucovina.

«Micuța mamei e cea d'întâi la părinți.

«Orî-ce nume să-î fi pusă *popa*, când a botezat'o, nu-î destulă de potrivită pentru dragostea mamei.

«Ea-î ȃice: mică, dragă, scumpă. bună. Cu aceste nume se deșteptă micuța. Când o întrăbă cine-va, colea când se apropie de anulă ală doilea, cum te chiamă, drăguță? Ea răsponde desmerdată: scumpă, dragă, bună.

«Mama varsă lacrimi de bucurie, când o aude astă-felū respundëndū, și toți ai casei sunt voioși de istețimea micuței. Iar ea fugindū prin casă repetăză: mică, dragă, scumpă, bună, dragă, mică, bună, scumpă!

«E séra. Toți sunt în casă. Așteptă cina. Tata șéde pe unū scaunū orî pe o laviță. Micuța umblă ca o rățucă dela unulū la altulū.

«Scaunele și lavițele ómenilorū noștri sunt multū maî suse'n picióre, decăt să ajungă celū ce șéde pe ele cu piciórele jos.

«Micuța s'ar urca la tată-séu în brațe, merge lângă elū și i se sue pe piciorū. Elū o prinde de mânuțe să nu-î cadă de pe piciorū și o huțuță pe piciorū cāntāndu-î: «hinta, hinta!»

«Copilița încă cāntă după tată-s'o: «hinta, hinta!» ba de o pune jos scāncesce și suindu-se iar pe piciorulū tatāne-séu ȃice: «face tata hinta!»

«Mama o îngānă:

Face tata hinta, hinta

Copila māncă plācinta!

«Copila aude, uită hinta, și strigă: «mama hinta cinta!»

«Ceî din casă rîdū, iar ea repeșesce: «hinta, cinta!(1)»

Așa-și cresce poporulū nostru copiii sēi: cu cāntece, desmerdări și diverse jucării pānă ce-î vede mari!

În fine merită a fi însemnatū aici încă și aceea, că 'n *Bu-*

(1) Gazeta Transilvaniei, an. LIV. Brașovū 1891. No. 32, în «Foeletonū.»

covina copiii dela nascere și până la unū anū se numescū fără deosebire de genū *cocă*, dem. *cocuță*.

Cele-lalte numiri ale copiilorū sunt, și anume pentru băieți: *băiatū* (mai adesū băietū), *băiețelū*, și când e mai mare *băietanū*; *băiețanū*, care e fórte usitatū în Bucovina și ca nume de familie, apoi *băiețandru*; *copilū*, *copilașū*, și când e mai mare *copilandru*; *ficiorelū*, *ficiorașū*, *ficioruțū*, și abia când a ajunsū în etate de peste 18 ani *ficiorū*, *ficiorū holteiū*, sau simplu *holteiū*; *june*, *junișanū*, *junișorū*, dela 18 ani în sus se mai numesce încă și *flăcăuașū*, *flăcăuandru*, și *flăcău* sau *flecău*: *pruncū*, *pruncuțū*, *pruncușorū*, *prunculețū*; *fetū*.

Pentru copile: *băiată*, *băiețică*, se 'ntrebuințeză mai multū în Transilvania; *copilă*, *copiliță*, și după ce a crescutū mai mărișoră *copilandră*; *pruncă*, *pruncuță*, *pruncușoră*; *fetiță*, *fetutuță*, *fetișoră*, după ce a crescutū mai mare *fetuiică*, *fetișcandă*, iar când i-a sositū timpulū de măritatū *fetă*, *fetă 'n flóre*, *fetă-mare*, și *fetocū* sau *fetoiū*, dacă e naltă și robustă.

Români, după cum amū vedutū, aū multă dragoste pentru copiii lorū. De aceea când unū copilū e singurū la casa omului, elū este numitū *unicelulū*; când sunt doi, ei sunt chemați *ochiū capuluș*; iar dacă móre vre-unulū dintre dînșii, părinții dicitū plângendū, că *l'a îndrăgitiū Dumneșeū* (1).

(1) V. Alecsandri, Poesii pop. p. 18.

XXII.

BÓLELE COPIILORŪ.

Cele mai însemnate bóle, de cari suferū copiii de țîță, sunt după spusa poporului următóarele : *Diochiulū, plánsorile, rēulū copiilorū, cēsulū rēū cu spăriatū, roșățu saū rofiile, aripele, bubele dulci, pērulū porcului, giunghiulū, plesnele, focurile, sochotele, rastulū, gălbenărea și babițele.*

Dacă unū copilū a căpētātū vre-una din aceste bóle, mama sa caută tóte chipurile și mijlócele cum l'ar puté 'mai de grabă vindeca și scăpa de bóla ce l'a cuprinsū. In casulū însă când singurā nu-și póte da rēndū saū nu este în stare ca să-lū vindece, atunci chiamă pre o babă sciutóre, care după credința poporului, cunósce mai bine chiar și decăt orī-care medicū învățātū tóte bólele precum și tóte erburile cari de ce lécū sunt bune. Și dacă nici aceste babe sciutóre, cari se pricepū la vindecarea orī-cărei bóle și cari pe lângă diferite plante vindecătóre mai întrebuintéză pentru fie-care bólă în deosebī încă și câte unulū saū mai multe descântece, nu potū să-lū vindece pre celū bolnavū, atunci nimcne nu mai e în stare să-lū vindece, fără numai Dumneđeū.

Așa crede poporul, și dintru ale sale e greu a-lu scóte. Încă multu timpü va mai trebui să trecă la mijlocü până ce se va puté aduce la cunoscință și pricepere, că cele mai multe dintre mijlócele ce le întrebunțéază elü spre vindecarea unei saü altei bóle sunt basate numai pe tradițiune saü închipuire, nici de cum însă mijlóce adevérate și binefăcétore.

În șirele următóre noi vomü descrie fie-care dintre bólele înșirate mai sus și vom aréta totü-odată și modulü cum se vindecă ele de cătră poporulü nostru. Vomü începe mai întâi cu

Diochiulü. Între tóte bólele, câte s'aü înșiratü mai sus, *Diochiulü*, numitü altmintrelea în Bucovina încă și *diochiare* saü *diokitura*, ocupă loculü primü.

Tóte popórele vechi și moderne aü cređutü și credü că privirea ochilorü are o putere magică și periculósă, care nu se póte înlătura decât numai cu nisce ceremonii particulare. Acéstă superstițiune se urcă în vremile vechi până la *Indienü*, cari numescü diochiulü *drichti-docha* (1).

Ea este răspândită în *Scoția*, (2) *Britania*, *Francia*, *Portugalia*, *Spania*, *Polonia*, (3) și mai cu deosebire în *Italia*, unde Neapolitanii punü celü mai mare cređemintü în *jettatura*.

Pliniu (4) ne vorbesce de vrăjitorii *Ilirianü* a cărorü privire améțea și putea să dea chiar mórtea.

Totü Pliniu, vorbindü despre diochiü, dice: «E de însemnatü că acești ómenü aü câte douë pupile în fie-care ochiü.» (5)

(1) Chesnel, Dict. des superstitions, p. 664.

(2) Migne, II. 880.

(3) W. Schmidt, op. cit., pagina 26—27. «Credința în ochiulü rău, ὀφθαλμὸς βασκανός Plaut. Conviv. I. Quaest. 7., «*obliquus oculus*» la Horațiu, ep. I. 14, 37; italienește «*mal'occhio*»; portugalesce «*olho mau*»; spaniolesce «*mal ojo*»; englizesce «*evil eye*» și polonesce «*uroki*» s'a răspânditü peste tótă lumea.

(4) Hist. n. VII. 16.

(5) Hist. nat. I. VII. 2.

Fiindă-că locuitorii Pontului aveaŋ nisce ochi mari melancolici ardenți și serioși dăduse ocașiune la mai mulți fiziologi din véculu clasicității ca să se ocupe mai în adinsu cu erórea causeróru pentru cari acestu poporú era așa de renumitú pentru diochiare. Pliniu ne și amintese de unú anumitú Filarchú, care astú-felú scie despre ei: «după cum se scie, ei aú într'unú ochiú o pupilă géménă, iar în cela-laltú icóna unú calú (1).»

Anticii credeaú asemenea că óre cari femeí din *Sciția* puteaú omorí cu privirea (2).

În tótă *Abisínia* se crede și astăđi în diochi, și când vre-o persónă de distincțiune vrea să bea, o slugă îi pune înainte ochilorú o pânză ca să-lú apere de ochii rói (3).

În *Peloponezú* de abia se nasce copilulú și móșa îi acopere capulú cu unú vélú și pune pe frunte puținú noroiú luatú dintr'unú vasú, unde apa a statú multú timpú (4).

Arabú, Turcú și Israelítú (5) aú și ei credința diochiului.

Ba credința acésta se întinde nu numai asupra copiilorú celorú frumoși, ci chiar și asupra seménăturilorú câmpului și a animalelorú, cari asemenea potú fi diochiate.

Romaniú, ca și Româniú, o credeaú acésta, după cum prealesne putemú judeca din următorulú versú alú lui Virgiliú:

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

(Nu sciú ce ochiú mi-aú amețitú mielușeiú) (6)

Spaniolú însă aú mersú și mai departe. Abatele Migne

(1) Niculaú Densușianú, *Scrutări mitologice la Români*, în «Familia» an. IV, Pesta 1868, p. 223.

(2) Montaigne, I. 20.

(3) Curios. théolog. p. 147.

(4) Migne, II. 879.

(5) Laisnel, *Traditions et leg. du centre dela France*. I, 268.

(6) Asemenea și la Aul. Geliú în «Noctes Atticae». IX, 4.

ne spune că unŭ spaniolŭ avea ochi atâtu de ageri încât uitându-se fixŭ la ferestrele unei case îi spârgea gémurile (1).

Dar să ne 'ntórcemŭ iarăși la *Românŭ*. Aceștia credŭ că mai cu sémă unŭ copilŭ de ȳtă nici unei bóle nu e așa de expusŭ ca *diochiuluŭ*. De e grăsuțŭ și frumușelŭ, de are ochi vioi și *nu e scumpŭ la rîsŭ*, cum se uită cine-va lungŭ la dînsulŭ, mai cu sémă însă o persónă *rea de ochi*, saŭ una cu *ochi albi*, saŭ una *cu sprîncene îmbinate*, și nu va ȳce îndată «*să nu-ŭ fie de diochi*», stupindŭ în același timpŭ asupra lui, îndată se dióche. Asemenea dacă se miră cine-va de unŭ copilŭ, saŭ îlŭ laudă că e frumosŭ, bunŭ, istețŭ etc. încă se dióche (2).

Și dacă nu s'arŭ întrebuița imediatŭ diferite mijlóce, copilulŭ diochiatŭ lesne ar puté nu numai să se bolnăvescă, ci chiar să și móră. •

Dreptŭ aceea Româncele, sciindŭ prea bine că numai copiii cei din cale afară urîți și schiloȳi nu sunt expuși diochiuluŭ, pentru că la aceștia nime nu se uită uitându-se, pe când toți cei-lalți se potŭ fórté ușorŭ diochia, întrebuițéază din capulŭ locului, nemijlocitŭ după nascere, după cum amŭ vȳduțŭ mai sus în capitolele premergétóre și după cum vomŭ vedé și mai la vale, diferite preservative.

Așa fie-care mamă, când cine-va se uită prea lungŭ la copilulŭ seŭ. se rógă celui ce se uită ca să nu se mire, ci să-i spue ca să nu-ŭ fie de diochi și să scuipe de trei ori spre dînsulŭ (3).

Româncele din unele părți ale *Transilvaniei*, după cum scrie W. Schmidt, voinďŭ a apĕră pre copiii lorŭ de influ-

(1) Migne, II, 879, apud Djuvara, op. cit. 250—252.

(2) Veȳi și W. Schmidt, op. cit. p. 26.

(3) În Bucovina și la Djuvara, op. cit. p. 251.

ența diocherii saŭ a lucra contra acesteia, pe lângă întrebuițarea mijlócelorŭ arătate mai sus, mai îndătinéază încă de a-î da pe unŭ timpŭ scurtŭ unei țigance saŭ unei femei recunoscute ca vrăjitoare spre lăptare (1).

Alte Românce, totŭ din Transilvania, și anume din comuna Gârbova-de-sus, punŭ pe cine-va ca să le scrie unŭ felŭ de cârticică numită *Numărușŭ*, pe care copiii o pórta apoi ca amuletŭ la grumazŭ (2).

De multe ori însă nu numai privirea cea rea póte fi cauza diocherii, ci și alte împrejurări.

Așa Româncele din unele părți ale *Munteniei* nu arată pre copiii lorŭ cei mici în oglindă până nu împlinescŭ anulŭ, căci, după credința lorŭ, arătându-se, *se dióche singurŭ vëndu-și chipulŭ* (3).

Alte Românce din contră nu sărută pre unŭ copilŭ micŭ, până nu împlinesce anulŭ, căci și din acéstă cauză încă se dióche lesne (4). Și iarășî altele nici când nu punŭ doi copii mici față în față, pentru că, după credința lorŭ, asemenea se dióche (5).

Dacă însă cu tótă precauțiunea și preservativele întrebuițate copilulŭ totuși *se deóche*, atunci nu le rămâne alta nemică de făcutŭ decât să caute cât mai de grabă ca să-lŭ vindece.

Mijlócele cele mai bune și mai folositoare contra diochiu-

(1) Op. cit. p. 26.

(2) Familia, an. XIX. p. 64: «De deochi singurŭ elŭ scia să apere pe copiii ómenilorŭ, prin aceea că le făcea *Numărușulŭ*, la care singurŭ se pricepea în întregŭ ținutulŭ. Numărușulŭ așa se face, că se scrie mai întâi aceea ce trebuie. După aceea hárta se împătură frumosŭ, se punŭ trei fire de tãmăe și trei de piperiŭ, apoi cosându-se într'unŭ peticŭ curatŭ de pânză, s'acață de grumaziŭ copiluluiŭ, ca să-lŭ pórté cum porți o salbă bună-órá. De *deochi* n'ai grijă câtŭ trãesci. . . »

(3) Ionénu, op. cit. p. 20.

(4) Ionénu, op. cit. p. 26. — Asemenea nu e bine să se pupe unŭ copilŭ la tãlpile piciorélorŭ, *căci va face pėdurei*. Ionénu, p. 20.

(5) Com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ.

lui sunt, după credința poporului, mai întâi *stîngerea cărbunilor*, iar după aceea *descântecul de diochi*.

Dreptu aceea nu e mai nici o Țromâncă, cu atâtu mai pușinü o mósă, care n'ar sci stînge cărbuni.

Deci ori-care mamă, care presupune că copilulü ei e diochiatü, iea îndată nouë cărbuni aprinși și-ı stînge într'unü paharü cu apă ne'ncepută. Dacă cărbuniü sfârăe și svârcolindu-se se cufundă în apă, e unü semnü că copilulü a fostü diochiatü. De aceea mama iea apa, în care s'aü stinsü astüfelü cărbuniü și care e bună de lécü, și o parte dintr'insa o dă copilulü bolnavü de bëtütü, iar cu cea-laltă parte îlü spală pe têmele, pe pieptü și pe capü. Dacă copilulü n'a fostü diochiatü, atunci cărbuniü plutescü de asupra apei. În casulü acesta copilulü trehue să fie de altă bôlă bolnavü și prin urmare trehue să caute alte mijlôce de vindecare.

Datina de a stînge cărbuni se găsesce și la *Francesi* (1) și arc asemenea obârșie păgână, ca și credința în diochere.

Euripidü (2) și Atheneü (3) ne spunü că *Greciü* făceau apă lustrată (cum amü ñice aiasma lorü), cufundändü în apă ordinară de bëtütü unü tăciune luatü de pe rugulü, pe care arsesse victima sacrificată ñeilorü (4).

Ne ajutändu-ı copilulü bolnavü *stîngerea cărbunilorü*, cu tôte că de pe cufundarea acestora prea bine se póte sci că e diochiatü, atunci *ü descântă de diochi* (5).

(1) Laisnel, I. 83. — Despre *stîngerea cărbunilorü* să se vadă mai pe largü *S. Fl. Marianü*, Descântece poporane române. Sucéva 1886, p. 249.

(2) Herc. fur. V. 928.

(3) Lib. IX, cap. 18.

(4) Djuvara, op. cit. p. 250—252.

(5) Veđi și Schmidt, op. cit. p. 26—27: «Dacă însă cu tótă precauținea acésta totuși se dióche saü arată urmările unei căutăturı rele, saü nu se cunoscü cauzele indisponerei sale, atunci se întrebuintézză unü felü de descântece proprii, cari se rostescü, ținëndü în același timpü de-asupra capulü copilulü cu mâna dréptă unü cuțitü saü unü fórfece.»

Numărul descântecelor de diochi e foarte mare. Colecțiuni întregi s'arū puté face dintr'insele. Cu tóte acestea însă noi în sirele urmátore vomū reproduce numai trei și anume: unul din Bucovina, iar cele-lalte douē din Transilvania, cređendū că pentru studiulū de față și acestea vorū fi de ajunsū.

Descânteculū din Bucovina sună precum urméză:

De-ī diochiată *Maria* (1)
De fată mare
Curată,
Necurată,
Cu ochiī de *vîrgolacū* (2)
Plesnécă-ī țītele,
Să-ī curgă sângele,
Să se mire dihania,
Cum s'o miratū ea de Maria.
De-ī diochiată Maria
De femee curată,
Necurată,
Cu ochiī de vîrgolacū,
Plesnécă-ī țītele,
Să-ī curgă laptele,
Să se mire dihania,
Cum s'o miratū de Maria.
De-ī diochiată Maria
De omū curatū,
Necuratū,
Cu ochi de vèrgolacū,
Plesnécă-ī bóșele,
Să-ī curgă sângele,
Să se mire dihania,
Cum s'o miratū de Maria.
De-ī diochiată Maria

De câmpū mândru înfloritū,
Florile să-ī picce,
Iarba-ī se usuce,
Să se mire dihania,
Cum s'a miratū de Maria.
De-ī diochiată Maria
De codru mare n'frunđitū,
Codrului frunđa să-ī picce,
Copaciī i se usuce,
Să se mire dihania,
Cum s'a miratū de Maria.
De-ī diochiată Maria
De apă curată,
Necurată,
Să-ī secc isvórele,
Să-ī péră vițele,
Să se mire dihania,
Cum s'a miratū de Maria.
Da Maria să rămăe
Curată,
Luminată,
Ca argintulū strecuratū,
Ca Dumneđeū ce-o dat'o,
Ca maică-sa ce-o făcut'o,
Ca sórele în seninū.
Aminū (3).

(1) Aicī se pune numele copilulū diochiatū.

(2) In cele mai multe părți ale Bucovineiī ființei mitologice, despre care se crede că mănăncă luna, i se dice *Vèrgolacū* in locū de *Vèrgolacū*.

(3) Acestū descântecū e dictatū de Domnica Popescu, Romăncă din orășelulū Ciudeiū, din districtulū Storojinețulū.

Româncele din unele părți ale *Transilvaniei*, când vedă că copiii lor sunt *deochiați*, îi lingă de trei ori pe frunte și dică:

Fugă deochi
Dintre ochi
Ca volbura peste cale
Și ca vântulă preste mare !
Fugă deochi
Dintre ochi
Din tēmplesle capuluț,
Din fața obrazuluț
Și din sgârçiułă nasuluț,
Din haerele inimeț,
Din capū,
De după capū,
Din 99 de mădulăriț,
Din 99 de încheetură.
De va fi deochiatū
De bārhatū,
Să-ı crepe bōșele,
Să-ı curgă sângele.
De va fi deochiatū
De nevastă cu băiatū,
Să-ı crāpe țīțele,
Să-ı curgă laptele.
De va fi deochiatū
De fată mare,

Să-ı cadă pērulū
Ca fuiorulū.
De va fi deochiatū
De vre-unū băiatū,
Să-ı crepe pulpele,
Să-ı curgă sângele.
De va fi deochiatū
De strigoiuț
Saū strigóicā,
Să mănānce fierulū
Și oțelulū.
Acestū deochiatū
Să rămāe curatū
Și luminatū
Ca D-șeū, ce l'o lāsātū.
Să-ı fie de vorba mea
Și de graiulū meū,
Mai multū dela D-șeū !
Cum va plăti
Aceluț ceı șice
De cu dragū
Si de grabū,
Așa-ı va trece de curēndū ! (1)

Altū descāntecū, totū din *Transilvania*, sună așa :

Deochiułū e iute ca vântulū
Negrulū și greū ca pāmīntulū.
Doi ochi rēi că te-aū vēđutū,
Doi ochi rēi te-aū deochiatū,

(1) Com. de d-lū Rom. Simu, învęțătorū în Orlatū. — Veđi descānteculū acesta, cu puține abateri, și la W. Schmidt, op. cit. p. 37.

Trei ochi buni ți-au ajutat
Tatăl, Fiul și Duchul sfințit.
Dela mine ești născut
Dela mine-ți fie lécul! (1)

Plânsorile. Dacă copilul de țiță al unei femei atâtu diua câtu și nóptea nu póte de felu dormi, dacă plânge și se vaetă ne'ncetată fără ca să-lu dóră ceva, se crede că cine-va din nebăgare de sémă sau din răutate, însă mai alesu că o altă femeie, care 'asemenea are copilū micu, *i-a luatū somnulū*, sau i-a trimisū unū felu de morbū, care în cele mai multe părți ale *Bucovinei* și *Moldovei* se numesce *Plânsori*, sing. *plânsore*, iar în ținutulū Dornei precum și 'n unele părți ale Transilvaniei *Plânsu rău* (2).

Luarea somnului, după credința poporului din Bucovina, se póte face în mai multe chipuri și anume:

Femeea, care voesce a lua somnulū, se duce la o casă unde se află unū copilū de țiță și fură o pelincă sau altū lucru de alū copilului aceluia, sau varū de sub feréstră unde scie că dórme copilulū respectivū, dicéndū:

— Eū nu ieaū copilulū, ci somnulū și odihna lui!

Rostindū cuvintele acestea apucă obiectulū furatū, se duce cu dînsulū acasă și-lū pune în légănulū copilului sēu.

Făcéndū acésta, cugetă femeea că copilului, de unde a furatū ea obiectele sus amintite, *i-a luatū somnulū*. Iar despre copilū, din minutulū în care i s'a luatū somnulū în chipulū arétatū, se crede că nu pote mai multū de felu dormi, cum a dormitū mai nainte, ci *că plânge mereū nouē*

(1) Com. de Rom. Simu. — Alte descăntece de deochi să se vadă la S. Fl. Marianū, Descăntece.

(2) «Ungaria,» revistă socială-știentiifică-literară, 'Clujū 1892. No. 9. p. 378: «Sub *plânsu rău* se înțelege mai alesu morbulū copiilorū, cari nu dormū, ci incomodéză pe părinți cu plânsu continuu, mai alesu nóptea. Se crede și aceea, că copiii respectivī arū fi săgetați de nisce ómenī cu ochi rei.»

noapți după olaltă, și dacă nu i se desface póte să și móră. Din contră copilul, pentru care s'a luatú somnul, dórme fórte bine.

Femeea, căreia îi plânge tare copilul de țifă, mai alesú însă serile, și voesce ca să nu mai plângă, pândesce unde se află la o casă cu copii mici séra lumină, și cum a zăritú lumina, iea copilul în brațe și pâne și sare într'o mână, și așa se duce apoi pe furișú ca să n'o vadă nimeni în dreptulú luminei dela casa respectivă, și cum ajunge, aruncându spre lumină pânea și sarea, rostesce următoarele cuvinte :

Bună vremea focușorú
Arđătorú,
Și 'ncălditorú !
Am venitú să-mi încăldescú
Mănuțele
Și picioruțele
Fetei mele N.
(Feciorulú meu N.);
Să icaú cina
Și hodina
Dela casa,
Dela masa
Luí N. N.
Și dela toți căseni
S'o daú fetei mele N.
(S'o daú feciorulú meu N.).

Prin rostirea acestorú cuvinte crede ea că a luatú somnulú dela copiii, unde a arsú lumina (1).

De multe ori însă se 'ntémplă că femeea, alú cărei copilú plânge, nu voesce să se ducă ea singurá ca să iea somnulú, ci trimite pre o altă femece, mai alesú însă pre o babă bătrână, o vrăjitóre, care nu se teme a face cui-va răú. Decí vră-

(1) Dict. de Maranda Nastasi, Româncă din Siretiú.

jitórea respectivă, luându copilul în brațe, o bucățică de mămăligă precum și trei surcele într'o mână, se duce după ce a asfințitú sórele, unde vede că arde lumina în casă și ajungêndú rostesco de trei orî după olaltă cuvintele :

Focule,
Focșorule !
Na-ți somnulú fiului meu,
Dă-mî somnulú fiului têu !

și aruncă pe rêndú, după fie-care rostire, o surcică și câte o bucățică de mămăligă spre casă.

După ce a făcutú acêsta se 'ntórce cu copilulú acasă și culcându-lú se ȓice că îndată aȓipesce și dórme cu multú mai bine, de cum a dormitú mai nainte. Iar despre aceia, dela carî s'a luatú somnulú, se crede și se ȓice că din momentulú acela nu potú mai multú de felú dormi saú numai fórte puȓinú și încă și atuncî rêu (1).

Din cauza celorú înșirate până aici apoi nu e nici de cum bine, după credinȓa Româncilorú, ca séra și nóptea din casa, unde dórme unú copilú de țîȓă, să se vadă lumină pe feréstră saú pe aiurea afară, căci ómenii cei rêuțacioși și cu deosebire vrăjitórele, cărora nu le e nimicú sfântú în lume, vêdêndú lumina saú zarea de focú, începú a vrăji pre copilú, iar copilulú vrăjitú de cătră o atare femeie fără de inimă, îndată capetă *Plânsorî*, și atâta ce plânge până ce se bolnăvesce (2).

Dreptú aceea, cum însereză, e bine ca să se astupe tóte ferestrele, unde e copilú de țîȓă în casă, că apoi nime nu póte nimicú să-î facă (3).

(1) Dict. de M. Bărbuȓă din Crasna.

(2) Dict. de M. Nastasi precum și alte Românce din Bucovina.

(3) In Bucovina și Moldova, veȓi «Șeȓetórea», an. I. Fálticeni 1892, p. 52: «Unde-î copilú micú în casă, trebuie nóptea astupate ferestrele, ca să nu fure cine-va somnulú copilului.»

Maî departe credū și spunū Româncele din Bucovina că din casa, unde se află unū copilū micū, *nu e bine să dea focū*, fiindū-că *prin acēsta pōte să 'i se fure somnulū*, și dacă se și dă, atunci să se arunce îndērēptū peste pragū unū cărbune din partea celui ce iea foculū, anume spre a înturna somnulū copilului noū-născutū (1).

Totū așa credū și spunū și *Româncele din Moldova*.

«Când iei focū dela casa cu copii,— scrie d-șōra Sevastos,— dai apoi unū cărbune peste pragū, ca *să nu iei somnulū copiilorū* (2).»

Iar când vine cine-va în casă, unde se află unū copilū de țîță, fie bărbatū saū nevestă, tînērū saū bătrânū, trebuie număi decât *să lase somnulū copilului*, adecă o *baerd*, saū orī și ce dela sine. Făcēndū acēsta, se crede că copilului nu i se 'ntēmplă nimicū, din contră dacă nu-ī lasă nimicū, fōrte lesne pōte chiar și pe nevrute respectivulū să-ī iea somnulū (3).

«Când te duci la o casă cu copilū în lēgănū,— scrie d-ra Sevastos cu privire la Româniī din Moldova,— îi dai somnū din câte-va fire de brăū, din blană saū o codiță ceva, în sfârșitū din ceea ce ai, dīcēndū:

—«Să dōrmă bine ca mine, să crēcă mare și grasū ca mine!

«Iar de ești slabū dīci:

—«Să fii grasū, nu ca mine! (4)

Ce se atinge de *Trimiterea plânsorilorū*, apoi acēsta se face astū-felū:

Femeea, alū cărei copilū n'are somnū, când vede întăiași dată unde-va lumină séra, se 'ntōrce într'acolo cu copilulū și dīce:

(1) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(2) Călătorii, p. 46.

(3) Cred. Rom. din Bucovina și Transilvania com. de d-lū Rom. Simu.

(4) Călătorii, p. 46.

Dragulă mamii puișorū,
Iată colo unū focșorū!
Deci grăbesce
Și pornesce
De-ți încâldește
Picioruțele
Și mânuțele
Și-ți las'acolo:
Plânsorile,
Strânsorile,
Durerile
Și tóte chinurile.
Și neodihna,
Și-ți ie de-acolo
Odihna
Și crescerea
Și te 'ntorce acasă
Sănčtosū
Și voiosū!

După rostirea acestorū cuvinte aruncă de trei orī pâne și sare în partea aceea, unde a vėđutū lumină!(1)

Alte Românce, precum bună oră cele din Boianū, dacă are vre-unū copilū *plânsore*, adecă dacă plânge neconținutū și nu voesce nici să sugă nici să dórmă, ieaū pe la înserate o bucăřică de pâne, iesū cu dînsa și cu copilulū bolnavū afară, caută în tóte părřile prin satū și cum zărescū unde-va focū ardëndū, îndată începū a purta bucăřica cea de pâne împrejurulū capului și a řice:

Ionică (2), dragulū meū!
Nu fi tu așa de rėū,
Mergī la foculū celū de colo
Și te vīră pe ferestă
Și te du până la vatră

(1) Dict. de M. Nastasi.

(2) Adică după cum e numele copilulū bolnavū.

Și-ți încâldește
Mănuțele
Și fălpuțele,
Și lepădă
Necina,
Nehodina,
Și-ți ie somnul, ce-ți lipsesce
Și spre casă te pornesce,
Și vin'a casă
Și șcd'i la masă,
Și *cinesce*,
Și hodinesce,
Și somnul mi ți-lă plinesce! (1)

În chipul arătat, după credința Româncelor din Bucovina, se *iea somnul dela copîr* și *li se trimite plânsorî*.

Dar precum în contra altor hôle, așa și în contra plânsorilor și spre recâștigarea somnului întrebuintează diferite mijloce și descântece.

Așa unele mame, voind a recâștiga somnul copiilor săi, iea pae din bârlogul unde dormă purceii și le pun în légăn, altele fură ceva dintre lucrurile copilului, despre a căruî mamă presupun ele că ar fi luat somnul, și puindu-le în légănul copiilor săi cred că aceștia încetază de plâns, dormă ca și mai nainte și se restaurază vedënd cu ochii (2), și iarășî altele îi scaldă în stroh sau cu *somnorôsă* (3).

Unele din contră cumpără o ulcică nouă, se duc cu dînsa și aduc apă neîncepută dela trei fântâni, mai cu sémă dela fântânele, cari aș ciutură, ca cu atâta scótarea apei să fie

(1) Dict. de Maria Rabulașca, Româncă din Boianu, și com. de d-lu V. Turturénu.

(2) Datina și credința Românilor din Bucovina.

(3) Sevastos, Călătorii p. 48: «De copilul nu dorme, scaldă-l cu stroh sau cu somnorôsă și-î fă de *plânsorî*.»

mai îndămânică și mai lesnicioasă. Mergându și întorcându-se cu apa acésta nu vorbescū cu nime nici unū cuvînțelū, nici nu se uită înapoi, căci dacă se uită, credū ele, că apa aceea nu e de nici unū folosū.

După ce sosescū cu ulcica plină de apă acasă, spală copilulū cu dînsa pe frunte, pe tēple, pe mîni etc., îi daū vr'o câte-va picături să bee, iar cu restulū ce rămāne se ducū mai cu sēmā la o casā unde e copilū micū, pe a cărui mamā aū prepusū că a luatū somnulū dela copilulū lorū și aici, sosindū în dreptulū unei fereșți, unde dōrme copilulū acesteia, aruncā apa rēmasā în ulcică în crucișū a-suprā ferestreī. Se apropic apoi de feréstrā, sgāndāresce încetū ca să nu o audā nici s'o vadā cine-va o lēcā de tencuélā de pe pārete ȓicēndū:

— Eū nu iaū copilulū, ci somnulū și odihna acestuia!

După ce a luatū tencuiala se 'ntōrce, bāgēndū de sēmā ca să nu o vadā nime, acasă și pune tencuélā sub așternutulū copilulū în lēgānū.

Prin acéstā procedurā cugetā mama copilulū că și-a ajunsū scopulū, că copilulū seū iar are să dōrmā bine și liniștitū ca și mai nainte.

Multe femeī, de și aū prepusū pre cine-va că acela ar fi luatū somnulū copiilorū seī, saū le-ar fi trimesū plānsorī, totuși nu vorū să-lū iea dela copiii acelora îndērēptū, ci mai de grabā luāndū copilulū cu plānsorī în brațe, iaū o bucăȓică de pāne și una de sare în mână, se 'ntorcū cu fața cătrā pădure, dacă e vre-o pădure prin apropiere, de nu, apoi chiar și numai cătrā unū arbore, și ȓicū:

Bună vremea pădure !

Dumnia-ta ai fete

Și eū am feciorī,

Haī ne-omū încuscri

Și ne-omū nemurī.

Iea dela feciorulŭ meŭ
Plânsorile,
Strînsorile,
Intinsorile,
Durerile
Și tóte chinurile,
Și neodihna,
Și dă odihna
Și crescerea
Copacilorŭ tēi
Feciorulŭ meŭ !

Saŭ astŭ-felŭ :

Bună vremea,
Bună vremea,
Mamă cǎlétore !
Haï să ne 'ncusrimŭ !
Sá ne nemurimŭ.
Tu aí fată,
Eŭ feciorŭ.
Na-ți plânsorile
Și strînsorile
Și 'ntinsorile,
Pociturile
Și rǎhniturile,
Durerile
Și tóte chinurile
Feciorulŭ meŭ
Cu pâne și cu sare.
Iar tu dă cina
Și hodihna
Fetei tale,
Feciorulŭ meŭ !

Dacǎ copilulŭ bolnavŭ de plânsori e fată, atunci đicŭ așa :

Tu aí feciorŭ
Eŭ am fată etc.

Din pânea și sarea, cu care încunjurǎ copilulŭ când des

cântă, aruncă totu câte o bucăţică asupra pădurii saŭ asupra arborelui spre care descântă (1).

Unele femei în locu de pâne şi sare ieaŭ trei surcele şi o bucăţică de mămăligă într'o mână, iar copilul bolnavu de plânsori în braţe şi eşindu după asfinţitulu sórelui cu dînsulŭ afară se îndrăptă cu faţa spre pădure, iar cu spaţele întorsu spre casă şi apoi cuvintéază :

Mama, mama pădurii!
Na-ţi somnulŭ fiuluiŭ meu
Şi dă-mi somnulŭ fiuluiŭ tēŭ!

Aceste cuvinte le rostesc de trei orî şi la fie-care rostire aruncă câte o surcică şi câte o bucăţică de mămăligă peste capu spre casă. Făcendū acésta credū că copilulŭ capătă somnū (2).

În Stroesci, districtulŭ Suceviî, când are unŭ copilŭ plânsori şi nu pôte de felŭ dormi, *i se strigă somnulŭ de regulă dela pădure*, nici când însă dela vre-o casă, căci se crede a fi mare păcatŭ, dacă i se strigă dela casă. Iar dela pădure i se strigă astŭ-felŭ :

Mama saŭ şi altă femee descântătoare iea pre copilulŭ, ce suferă de plânsori, în braţe, precum şi nouă cărbuni stinşi în mâna drăptă, iese apoi pe la sfinţitulŭ sórelui, atâtŭ cu copilulŭ câtŭ şi cu cărbunii afară şi întorcendŭ-se cu faţa spre pădure Ńice :

Hu, hu, hure,
De pădure,
Cea mai mare
Şi mai tare
Preste tóte pădurile :

(1) Dict. de M. Nastasi.

(2) Dict. de M. Bărbuţă.

Hu, hu, hure,
De pădure,
Na-ți plânsorile
Și 'ntinsorile,
Durerile
Și suferințele
Copilului N. în sémă.
Să se ducă plânsorile
Și întinsorile,
Durerile
Și suferințele
Copilului N.
Iar tu dă liniștea
Și hodina
Fetei tale
Copilului N.
Ce-î de Dumneșeu născutū.
Și făcutū,
Să dórnmă, să hodinéscă,
Nimicū rēū să nu gândéscă!

Pe când rostesc cuvintele acestea svêrle cărbunii spre pădure.

După acésta, întorcându-se cu copilul în casă, nu vorbesce nimicū. Altă femce însă, care se află în casă, cum o vede că întră în năuntru, întrebă: «Ce faceți?»; Iar ea răspunde:

Ce să facū? ia facū și eū
Ce-a rënduitū Dumneșeu.
Să dórnmă, să hodinéscă,
Nemică să nu gândéscă,
Să dórnmă ușorū ca mielulū,
Să se 'ngrașé ca purcelulū!

După acésta, puindū copilul în légănū, țicū amëndouē împreună:

Dă, Dómnne, așa să fie!
Aistű copilű să se culce,
Să dórmă, să hodinéscă,
Nemicű răű să nu gândléscă,
Că-ı născutű
Și făcutű
In piele de lupű învăscutű ! (1)

Româncele din orașele Siretiű și împrejurime, când li-sű copii bolnavi de *plânsori*, îi iaű după apunerea sórelui în brațe și ducându-se cu dinșii în grădină rostescű de trei ori după olaltă versurile ce urméză:

Mama câmpului!
Și tu ai copilű
Și eű am copilű.
Alű meű mereű plânge,
Iar alű těű nu plânge.
Din acéstă séră
Alű těű să plângă
Și alű meű să tacă!

In fine unele luându asemenea copilulű în brațe, iar în mână trei baligi de calű și întorcându-se cu fața spre unű délű ȓicű:

Sórele după délű,
Plânsorile
Și strînsorile,
Pociturile
Și răhniturile
In baligă de calű!

In timpulű rostirei acestorű cuvinte învărtescű cele trei baligi de calű împrejurulű capului și apoi le aruncă.

După acésta mergű, până nu sfîntesce sórele, totű cu copilulű în brațe la găinărie și ȓicű:

(1) Dict. de Anița Boca și com. de d-lű I. Beraru, exarchű și parochű.

Bună vremea,
Bună vremea,
Cucoșule!
Na-ți pâne și sare
Și iea dela copilulū meū
Plânsorile,
Strînsorile,
Și 'ntinsorile,
Pociturile,
Răcniturile,
Durerile
Și tóte chinurile
Și neodihna,
Și dă odihna
Și somnulū
Nevestelorū tale
Copilulū meū !

Rostindū cuvintele acestea de trei orī după olaltă și totū de atâtea orī încunjurândū copilulū câte cu o bucățică de pâne și una de sare dela picioare la capū, după fie-care încunjurare le aruncă jos (1).

În *Țéra-Românéscă*, când unū copilū n'are somnū, mama lui iese afară cu vinū, sare și pâne, și ce casă va vedé întâi cu trei *ferestre*, aruncă cu acelū vinū, sare și pâne spre ele dîcîndū :

«Nesomnulū și neodihna copilulū meū C. să fie la voi și în casa vóstră, iar în casa nóstră și la copilulū meū C. să fie odihnă și somnū, și iată cu nesomnulū și neodihna din ȧasa nóstră vē daū și pâne, sare și vinū! (2)»

În alte părți, totū din *Țéra-Românéscă*, muma, alū cărei copilū e bolnavū de plânsorī, îlū iea pre acesta în brațe și o bucățică de mămăligă în mână, și apoi eșindū astū-

(1) Dict. de Maranda Nastasi.

(2) Ionénu, op. cit. p. 19.

felu în ogradă și întorcându-se cu fața spre pădure, dice de trei ori după olaltă :

Mama pădurii!
Am trimesu unu semnă la tine
Dela copilulu meu,
Să-ți dau strînsu
Cu plânsu
Și să-mi dai somnulă
Și hodina fetiă tale,
Ca să dormă ca butucu
Și să tacă ca chiticu.
Cum dormu paserile în păduri
Așa să dormă copilulu la mine !

După fie-care rostire a cuvintelorū acestora iea câte o bucățică de mămăligă, care a fostu mai nainte, când a eșitu în ogradă, ruptă în trei părți, și o svirle spre pădurea cătră a cărei mamă s'a adresatū (1).

În *Moldova*, județulu Sucéva, comuna Heciu, când copilulu plânge nóptea și nu se póte odihni, adecă când e *strînsu* și are *plânsorî*, atunci o babă care descântă ori mama copilulu, dacă scie, îi face de plânsorî așa : séra, când asfințesce sórele, iea copilulu în brațe, iese cu dînsulu din casă și se duce în ogradă. Acolo se prepară de trei baligî de calū și întorcându-se cătră asfințitū, iea câte una pe rëndū din aceste trei baligî, o învirte de trei ori pe de-asupra capulu copilulu dîcëndū așa :

Sórele după délū,
Strînsulū
Și plânsulū
Luî N. în baliga asta de calū.

(1) Lupașcu, Medicina babelorū, adunare de descânțece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbesci. Estrasū din Analele Academiei române. Bucuresci 1890, p. 45.

Îl atinge cu dînsa peste frunte și o svîrle apoi cătră asfințitū.

Așa se face cu tóte cele trei baligi de calū.

Acestū descântecū se repetă în trei serī de-a rëndulū și copilulū i se face bine, scapă de plânsori. Acestū descântecū se face la sóre.

Unele femei rele la inimă, cari nu se gîndescū la pecatū, facū, tocmaī ca și o sēmă de Românce din Bucovina, la alte femei cu copilū micū, orī la orī-ce altă casă chiar și fără de copilū. Astū-felū femeea, care voesce să tacă rēū, iea copilulū în brațe și trei boțurile de mămăligă, iese afară și se întórce cătră o casă în cotro vede lumina la feréstră, iea pe rëndū câte unulū din aceste trei boțușóre de mămăligă, întinde mîna cătră feréstra casei cu lumină đicēndū așa:

«Cutare! (numele copilului) veđi luminița aceea?» Totū ea rēspunde, «o vēdū, mamă!»

«Du-te acolo și-ți încălđesce mînuțele și tálpuțele, lasă-ți strînsulū și plânsulū, iea-ți somnulū și hodina și vinū la mama și te culcă, și dormi ca mielulū la óie!»

După rostirea acestorū cuvinte îl atinge în frunte cu boțulū de mămăligă asvîrlindu-lū cătră casa aceea.

Așa se repetă de trei orī cu fie-care din acele trei boțurī de mămăligă în trei serī de-a rëndulū și copilului se face bine.

Dar plânsorile fiindū trimise acolo la casa aceea, eī nu mai potū avé somnū și odihnă, nu potū dormi în noptile acelea. De aceea femeile dela țéră, cari aū copii mici, cum inseréză și aprindū lumînarea saū lampa, punū țolurī pe ferestre ca să nu se zăréscă lumina de afară spre a nu le trimete cine-va plânsori, căci copilulū atunci tótă nóptea plânge și n'are somnū (1).

(1) «Șeđtóra,» an. I, Fálticeni 1892, p. 121.

Româncele din unele părți ale *Transilvaniei* întrebuintează în contra *plânsorilor* său a *plânsului rău*, după cum numescă ele morbulă acesta, următorulă descântecă:

Eși duhă rău	Cu 99 de vanghelii.
Din capulă său,	Eși și te du
Din ósele sale,	Pe părăulă celă rău,
Din ciolanele sale.	C'acolo e lucru rău,
Ieși și te du!	Acolo junghie,
În munții căi pusti,	Acolo prejunghie,
Unde cocoși negri	Acolo ameteșce,
Nu cântă,	Acolo țepenesce!
Unde mâți negri	N. N. să saie,
Nu umblă,	Să resaie
Unde câni negri	Ca ună argintă curată,
Nu latră,	Ca unu strecurată,
Și omă pămîntenă nu esto,	Ca D-đeă ce l'o dată!
Eși și te du,	Dela mine descânteculă
Că te-oiu blăstema	Și dela Dumneđeă léculă!
Cu 99 de cruci,	

Dacă *plânsulă* s'a iscată din causă că copilulă, care-lă are, ar fi fostă săgetată de nisce ómenă cu ochii răi, atunci nemijlocită după descânteculă de măi sus, rostescă ca adausă încă și pre celă următoră:

Eși săgetătură
Te-ajunge leșinătură!
Eși ciócă négră
Cu cușmă négră,
Cu N. N. n'ai trébă!
Dela mine descânteculă,
Dela Dumneđeă léculă!

În timpulă descântării copilulă morbosă se atinge pe capă în crucișă cu cociorva udată în apă.

Recăștigarea odihnei copilulă se crede a se esopera încă și prin înfundarea hornulă cu haine de ale sale; la capă

i se pune sub perină câte o pétră. Hornulú se astupă, când nu e focú (1).

Se póte însă fórte lesne întêmpla ca unú copilú *să n'arbă somnă* și să plângă din altă causă, nu numai din causă că unú bărbatú saú o femee óre-care i-ar fi luatú somnulú.

Așa cine scóte unú copilú afară din casă maí nainte de a se împlini 50 de zile dela nascerea lui și se va arêta cu dînsulú înaintea vitelorú, când acestea vinú saú se ducú la pășiune, spunú și credú Româncele din *Țera-Românescă*, că acelú copilú iea sbieretulú vitelorú și tótă nóptea nu dórme (2).

Deci dacă unú copilú și-a pierdutú în chipulú acesta somnulú și plânge nóptea, e bine ca séra să i se pună fașa de-a curmezișulú drumulú, ca vitele ce vinú dela pășune să trecă peste ea, și astú-felú încingêndú copilulú cu ea, *nu maí plânge*; saú să se iea *somnișorú* după tufe și să se lege la fașă, și *atunci nu maí plânge* (3), saú să i se țină scuteculú la stele, și a doua zi să-lú înfașe cu elú că apoi *îl va veni somnă* (4).

Dacă unú copilú dela nascerea lui plânge continuú o sêptêmână, e unú semnú că *îlú bântue duhurile cele necurate* (5); prin urmare după credința Româncelorú din *Țera-Românescă*, nu e bine ca unú copilú să se scótă din casă înainte de 40 de zile dela nascerea lui, căci scoțêndu-se *se lipesce Mama-pădurii de dînsulú* (6).

În fine când cine-va ține séra vre-unú copilú în brațe, să nu-lú *aridice* în sus maí multú decât statura celui ce-lú

(1) «Ungaria,» revista cit. p. 378.

(2) Ionénu, p. 10.

(3) Ionénu, op. cit. p. 10 — 11.

(4) Ionénu, op. cit. p. 18.

(5) Ionénu, op. cit. p. 12.

(6) Ionénu, op. cit. p. 11.

ține, căci dacă îl ridică mai sus, atunci nepoța va plânge multă (1).

Făcându cele înșirate până aici crede fie-care Româncă, că copilul se trebuie numai decât să înceteze de plâns și să doarmă cu multă mai ușor și mai bine de cum a dormit înainte de acesta.

Tot aici cred că e locul cel mai potrivit de a aminti credința unor Români din *Bucovina* precum bună-ora a celor din Siretiu, cari spun că, atunci când plâng copii mici prin somn, Maica Domnului îi amăgește că a murit mamele lor, iar când rîd prin somn, atunci se bucură, căci Maica Domnului le spune că n'a murit, ci numai i-a amăgit.

Copiii cari rîd în somn, spun și cred Românele din Țera-Românescă, că îi mângâie Maica Domnului (2).

Tot așa cred și Români din unele părți ale *Transilvaniei*. Iată ce ne scrie în privința acesta d-lu Rom. Simu: «Când plânge copilul mic prin somn se crede că de aceea plânge, pentru că i se arată Maica sântă și îi ȳice: «*móre mama ta*», și apoi întórce vorba și ȳice: «*iacă mama ta!*», după cari vorbe copilul începe a rîde.»

Ce se atinge de Români din *Macedonia*, la cari asemenea se află credința acesta, d-lu T. T. Burada ne spune următoarele:

«De se întemptă să riȳă copilul prin somn, nu-i bine ca mama sa altu cine-va să se uite la el, căci se crede că atunci el vorbesce cu ângerul care îi spune că: i-a murit tatăl lui, și el îi rîspunde riȳându că: puȳin îi pasă, și dacă după ce a risu se întemptă de plânge, totu

(1) Ionénu, op. cit. p. 19.

(2) Ionénu, op. cit. p. 24.

prin somn, atunci se crede că ângerul îi spune că: i-a murit mama lui, și atunci copilul se mâhnesce, căci știe că mama îl iubește cu mult mai mult decât tatăl. Și întru adevăr femeia Macedonencă arată o iubire cătră copil, ce nu se poate descrie, în timp ce tata este departe de a o ajunge (1).»

În fine Români din unele părți ale Transilvaniei spun și cred că copilul care plânge mult și e rău când e mic, când va fi mare va fi bun, iar copilul care e bun când e mic, se crede că, când va fi mare, va fi rău (2).

În *Macedonia* noul născut nu se culcă cu fața la lună până ce nu împlinesce un an, căci se crede că acesta îl slăbește.

Iar de se 'ntemplă ca noul născut să plângă mult într'una, femeile țin *ca-i luat de lună*, și pentru ca să nu mai plângă recurg la următorul mijloc superstițios: iea un ou și-l sparg într'o strachină de lut, pe care o acoperă cu o cămașă de a noului născut, și o pun să stea astă-fel sub un trandafir o noapte întregă. Dacă oul dispăre, îl mănâncă mâțele sau alte dihanii, femeile țin că l'a mâncat luna și nu mai are nimic cu noul născut, pe care apoi îl îmbracă cu acea cămașă și încetăză de a mai plânge. Dacă oul nu dispăre, femeile îl observă, și dacă le pare cum-va că găsesc mici schimbări, se consideră acesta ca o împăcare cu ea, când atunci cu toții se bucură, căci cămașa noului născut capătă putere de vindecare și e bună de léc.

Când muma voesce ca copilul să nu mai fie ferit de lumina lunei, atunci îl scote în fața ei și îl promite ținându-i *ți-lă daș slabă și mică, s'mi-lă daș gione mare* — țin-lă

(1) Obiceiurile la născerea copiilor, în op. cit. p. 45—46.

(2) Com. de d-lă I. Georgescu.

daŭ slabŭ ŝi micŭ, sã mi-lŭ dai voinicŭ mare; — din momentulŭ acela copilulŭ nu se mai feresce de lumina lunei ŝi nici se teme cã *vu fi luatŭ de ea* (1).

De ŝi nu potŭ spune cu siguritate, totuŝi imi vine a crede cã in imbinare cu credinŝa acẽsta despre lunã stã ŝi urmãtorulŭ fragmentŭ dintr'o poesie poporanã din Bucovina, comuna Costãna, districtulŭ Suceviŝ, care mi l'a comunicatŭ profesorulŭ ŝi colegulŭ meŭ d-lŭ V. Bumbacŭ :

Lunã, lunã,
Gãrgãunã,
Ce 'nserezŭ
In tóte serile,
Nu veđi
Cum ŝerle Domnulŭ pe patŭ
ŝi mãnãncã pãne de furatŭ
ŝi se rógã rugului
ŝi se 'nchinã cucului,
Cere calŭ de cãlãrie
Sã purcãdã la domnie,
ŝ'a auđitŭ
C'a fãcutŭ
Sora sa
Treŝ fețe
Logofețe :
Una o pieritŭ,
Una o muritŭ,
Una pe munđi o fugitŭ.
Munđi s'o cutremuratŭ,
Pietrile s'o despicatŭ,
In raiŭ o alergatŭ,
Raiulŭ s'o deschisŭ,
Maica Precista o in visŭ,
Dumneđeŭ o rŝsŭ.

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ, in op, cit. p. 45.

Rëulü-Copiilorü. Sub «*rëulü-copiilorü*», numitü altmîntrelea și «*bóla*» saü «*rëutatea copiilorü*», înțelegü Româniî din cele mai multe părți ale *Bucovinei* acea bóla, ce constă dintr'unü felü de cârcei de stomachü, cari frămîntă pre copii în năuntru și-î sgârcesce une-orî așa de tare, până ce-î facü ghiemü și le ducü piciórele la gură. Alte orî copiii, ce sunt torturați de acéstă bóla, facü spume la gură, schimbă felü de felü de fețe, ba adese-orî se schimosescü, adecă li se sucesce vre-o mână, vr'unü piciorü, se 'ncrucîșeză, li se strîmbă fâlcile, li se slăbescü tóte nervele și rëmânü apoî, dacă se întêmplă să nu móră, astü-felü schimosiți pentru tótă viéța. Inșă cei mai mulți copii nu potü petrece și scăpa de acéstă bóla urciósă, ci mai de grabă morü (1).

În *Muntenia* saü *Țera-Românescă* morbulü descrisü mai sus, pe lângă «*bóla*» saü «*rëulü-copiilorü*» (2), se mai numesce încă și *apucatü, încleștatü, strînsü, strînsurd, strînsă-tură* și *încleștătură*.

Când vre-unü pruncü se svircolesce și plânsulü îi este înăbușitü de dureri, atunci babele și móșele din *Muntenia* dicü că: «*e apucatü de inimă saü de rinichi*» (3).

Rëulü-copiilorü se capetă, după credința Românilorü din *Bucovina*, mai întăi și 'ntăi din cauza spiritului necuratü și rëutáciosü numitü *Samca* saü *Avestița*, care torturează pre copii până ce-î cuprinde rëulü acesta, apoî din spaimă mare, din lovire fără de veste peste mîni și degete, prin răcnetulü fără de veste asupra copiilorü, prin bătae în somnü, prin sunetü de pușcă și de trăsnetü, prin căderea dintr'unü locü

(1) Marianü, Descântece, p. 194—203. Totü acolo să se vadă mai multe descântece de acéstă bóla.

(2) Hasdeü, Dict. limb. ist. și pop. a Rom. t. II, p. 1426.

(3) G. Dem. Teodorescu, Poesii pop., p. 362 și 363.

rëu, prin opărire sau frigere la focu, prin plânsu îndelungatü precum și când zacü prea multü de altă bólă (1).

Româncele din *Bucovina*, cari voescü a scăpa și vindeca pre copiii cuprinși de acéstă bólă rëutăciósă și periculósă, ieaü trei fire de *hacîmă* și le descântă rostindü pentru fie-care firü cuvintele următóre și împungëndu-le în același timpü cu unü cuțitü.

Deminéța m'am sculatü,
Pe față că m'am spëlätü,
Pe N. în brațe-am luatü,
Pe cale m'am mănecatü.
Pe cale frumósă,
Pe cărare grasă
Eü că m'am pornitü
Și m'am întâlnitü
Cu leulü și cu leuóia,
Cu ursulü și cu ursóia,
Cu lupulü și cu lupóia,
Cu *Samca* și cu *Samcóia*
Și cum m'am tâlnitü,
In locü m'aü opritü,
Pe N. l'aü smintitü,
Trupulü i-o 'ncordatü,
Pieptulü i-o 'ncleștatü,
Spetele i le-o fărmatü,
Ceasü de mórte că i-o datü...
Tu leule cu leóie,
Tu ursule cu ursóie,
Tu lupule cu lupóie,
Și tu *Samcă* cu *Samcóie*,
Pe N. în pace-lü lăsați

Și 'napoi vé înturnați,
N. s'adórmă
Și să dórmă,
Să se odihnéscă,
Somnulü să-și plinéscă,
Fața să-ı rumenéscă,
Mai mare să créscă,
Să fie grosü
Și sănëtosü
Și voiosü
Ca Maica Domnului
Când l'o născutü,
Și ca maica sa
Când l'o vëđutü;
Să nu rëmăe rëu de lécü
Nici câtü unü firü de macü
In patru despicatü,
In Mare aruncatü...
Aminü, aminü, aminü,
Ca sórele în seninü!
Descânteculü dela mine,
Léculü dela Dumneđeü
Și dela Maica preacurată!

După acésta iea o lécă de untü, ilü pune într'o tigăiță și descântându-lü și pe acesta rostescce cuvintele de mai sus

(1) Com. de d-lü G. Tpmoiagă și alți Rom. din Bucovina.

asemenea de trei ori după olaltă. Apoi ducându firele de hacimă descântate mărunțel și punându-le în tigăița cu unt ca să se prăjescă, cum s'au prăjit bine, unge copilul cu amestecătura acésta peste tot corpul, dar mai ales pe față și pe piept.

Făcându acésta crede că copilului trebuie să-i înceteze durerile și să se vindice de «*rêulă*» de care e cuprins (1).

Românele din *Moldova* întrebuițeză spre același scop următorul descântec, care se descântă de trei ori după olaltă într'o ȃi de secă, și mai ales Lunia până a nu răsări sórele :

M'am pornit
La pădurea de fier
Și-am găsit
O pasere de fier,
Și și-o făcut
Cuib de fier
Și s'o ouat
Oue de fier,
Și-o scos pu de fier
Cu clonțul de fier,
Cu arip de fier,
Cu pene de fier,
Cu totul de fier.
Și-o prins pu a cântă
Și-a se vătă:
—Va de dînșii
Și de dînșii:
Da ei ce-or mncă
Și ce-or bé,
Că s'o vedut toși așa:
Cu clonțul de fier,
Cu arip de fier,
Cu pene de fier

Cu totul de fier!
Da eu lor le-am ȃs:
—Puilor de fier!
Cu clonțul de fier,
Cu arip de fier,
Cu pene de fier,
Cu totul de fier,
Ce sta de v vctai?
La N. iute alergai
Și ceasul r u i lua
Din piept
De sub piept,
Din spate
De sub spate,
Din inimă
De sub inimă,
Din tote 'ncheieturile
Și din tote ciolanele,
Că și eu voi ajut,
Ceasul col r u oi lua
Și 'n Marea-negră vi l oi da,
Elu acolo va așteptă
Cu mese 'ntinse,

(1) Dict. de M. Bărbuț din Crasna.

Cu făclii aprinse,
Să vă vadă când iți bé
Și când iți mîncă
Și-acolo-ți bé
Și-acolo-ți mîncă

Pân'veți sătură,
Pe N. iară li-ți lăsă
Să rămăe curatū,
Luminatū,
Cum e de D-Țoū lăsatū (1).

Unele Românce din *Muntenia*, scaldându pre copiii «apucați» în apă caldă și trăgându-i pre corpū cu unțū prospētū rostescū următorulū descântecū «de apucatū.»

Eū m'am sculatū
Și-am plecatū
Pe cale,
Pe cărare,
Pe ulița mare.
La rîulū lui Iordanū,
La fântâna lui Bogdanū,
Să mă spělū,
Să mă linciurescū,
De bôlă
Să mă tămăduescū.
Cum am pornitū,
Inainte mi-aū eșitū
Lupulū
Cu lupóica,
Ursulū
Cu ursóica,
Smeulū
Cu Smeóica,
Ginerele
Cu gineróica.
Eū fuga am datū,
După mine s'aū luatū;
Ușa am încuiatū
Dar pe ferést'aū întratū,
In gură m'aū apucatū:

Josū m'aū trînitū,
Ósele mi le-aū sdrobotū,
Sângele mi l'aū sorbitū.
Am plânsū
Și m'am olicăitū.
Maica Precista m'a auđitū,
La mine a venitū
Și-așa mi-a grăitū:
—Fiule, ce te jelesc
Și ce te olicăesci!?
—Căci m'am sculatū
Și am plecatū
Pe cale,
Pe cărare,
Pe ulița mare
La rîulū lui Iordanū,
La fântâna lui Bogdanū,
Să mă spělū,
Să mă linciurescū,
De bôlă
Să mă tămăduescū.
Cum am pornitū,
Inainte m'ă-aū eșitū
Lupulū
Cu lupóica,
Ursulū

(1) Dict. de Gafița a lui Nicolae Iacobū a Luchi, din comuna Mălini, județulū Sucéva.

Cu ursóica,
Smeulú
Cu smeóica,
Ginerele
Cu gineróica.
Eú fuga am datú,
După minc s'aú luatú ;
Eú uş'am încuiatú
Pe ferést'aú întratú,

In gură m'aú apucatú
Jos m'aú trîntitú,
Ósele mi le-aú sdrobotitú,
Sângele mi l'aú sorbitú,
— Tací, fiule,
Nu te mai jeli,
Nu te mai olicăi,
Că eú mi te-oiú lecu
Şi mi te-oiú tãmadui (1).

Alte Romãnce, totú din *Muntenia*, descântã «*de încleştatú*»
în urmãtorulú chipú :

A plecatú (cutare)
Pe cale,
Pe mare
La riulú lui Iordanú,
La fãntãna lui Bogdanú,
Sã se spele,
Sã se linciurésã,
De încleştatú
Sã se tãmaduésã.
Cum a plecatú,
După elú s'aú luatú
Ursulú
Cu ursóica,
Lupulú
Cu lupóica,
Ginerele
Cu gineróica,
Smeulú
Cu smeóica.
Elú fug'a datú
In cas'a întratú,
Uşele
A încuiatú,
Ferestrele

A astupatú ;
Dar eí nu s'aú lãsatú,
Ci pe coşú aú întratú
Cu dinþii,
Cu undrelele,
Cu mãselele,
Cu zimþelele ;
La elú s'aú repeþitú,
De subþiorí l'aú smãnitú,
In pãmîntú l'aú trãntitú,
Ósele
I le-aú sdrobotitú,
Sângele
I l'aú sorbitú.
A plãnsú şi s'a olicãitú.
Maica Precista l'a auþitú,
Pe scarã de argintú
S'a scoboritú,
La elú a venitú
Şi astú-felú i-a grãitú:
— Ce plãngí (cutare)
Ce te olicãescí ?
— Cum sã nu plãngú,
Sã nu mē olicãescú ?

(1) Teodorescu, Poesii pop. p. 362

Eŭ amă plecată
 Pe cale,
 Pe mare
 La râulŭ lui Iordanŭ
 La fântâna lui Bogdanŭ,
 Să mă spălŭ,
 Să mă linciurescŭ,
 De bólă
 Să mă tămăduescŭ.
 După mine s'aŭ luatŭ
 Ursulŭ
 Cu ursóica,
 Lupulŭ
 Cu lupóica,
 Ginerele
 Cu gineróica,
 Smeulŭ
 Cu smeóica,
 Eŭ fuga am datŭ,
 În cas'am întratŭ,
 Ușele
 Am încuiatŭ,
 Ferestrele
 Am astupatŭ.
 Eĩ nu s'aŭ lăsatŭ,
 Ci pe coșŭ aŭ întratŭ,
 Cu dinții,

Cu undrelele,
 Cu măselele,
 Cu zimșelele
 La mine s'aŭ repeđitŭ,
 De subsiorŭ m'aŭ smăcitŭ,
 În pămîntŭ m'aŭ trântitŭ,
 Ósele
 Mi le-aŭ sdrobitŭ,
 Sângele
 Mi l'aŭ sorbitŭ!
 —Nu mai plânge,
 Nu te mai olicăi,
 Că eŭ te-oiŭ tămădui,
 Cu mâna
 Te-oiŭ desmerdă,
 Cu gura
 Ți-oiŭ descântă
 Ca să rămăi curatŭ,
 Luminatŭ,
 Ca 'n ȝiua maica ce-a faptŭ,
 Ca stéua
 Din cerŭ,
 Ca róua
 Din pămîntŭ.
 Lécŭ
 Și babeŭ colacŭ!

Descânteculŭ acesta se rostese de trei ori după olaltă în timpulŭ scăldatului. După ce s'a scăldatŭ și descântatŭ se oblojesce cu foi de *varđă*, se înfașe cu scutece calde și apoi se culcă ca să se înădușescă, adecă să asude bine (1).

Unii Români, pe lângă cele înșirate mai sus, îndătinéză de a pune să se cetescă copiilorŭ dela 1—7 ani, cari aŭ *Reulŭ-copiilorŭ* saŭ *Samcă*, rugăciunea contra *Samcet*, despre care

(1) Teodorescu, Poesii pop. p. 363.

am vorbitu în cap. IV, și anume totu-d'a-una la trei sfârșituri de lună câte de trei ori după olaltă, iar copilul, căruia i se cetesce, trebuie totu-d'a-una să fie de față. Inainte de a se celi se afumă copilul și casa cu tămâe.

Pe lângă rugăciunea acesta mulți punu ca să li se cetescă și *visulă Maicii Domnului* (1), iară mulți totu spre acestu scopu punu sub căpătâiul copilului micu, dela nascerea lui și pâna la șese săptămâni împlinite, cartea care se numesce *Avestița*, sau mai bine ȕisă rugăciunea în contra acesteia (2).

Ceasă rău cu spăriatū. Sub «*ceasă rău cu spăriatū*» înțelegū Româniî din *Bucovina* acea bôlă, care sfarmă pre copiii cei mici în peptu și-i face să tremure, și din cauza căreia copii slăbescū așa de tare de gândesci că acuși-acuși aū să móră.

Mulți copii, după spusa Româncelorū, se nascū cu acéstă bôlă, și de cum-va nu se descântă și vindecă înainte de ce se botéză, tótă vieța lorū nu se mai potū vindeca, ci așa rêmânū până ce morū.

Din nascere capetă copiii bôla acesta mai cu sémă atunci, când mamele lorū, câtū timpū aū fostū îngreunate, aū fostū fórte rău supérate și 'nveninate, iară după ce aū născutū aū datū copiilorū sēi fițā stricatā de suptū.

După nascere însă capetă copiii bôla acesta numai atunci, când cadū de unde-va sau când, după ce aū începutū acuma a pricepe, strigă cine-va fórte tare asupra lorū.

Unū astū-felū de copilū se numesce *schimbatū*, pentru că i s'a schimbatū și înrētățitū sângele.

Mai pe scurtū «*ceasulū rău cu spăriatū*» e cu alte cu-

(1) Dict. de C. Tonigariū, Romānū din Fundulū-Moldovei, precum și alți Romāniî din Bucovina.

(2) Hāsdeū, Dict. limb. rom., t. II, p. 1426.

vinte aceeași hólă, care de cătră unii se numesce «*vreulii-copiilor.*»

Descântătórea care voesce a vindeca pre unŭ copilŭ de acéstă hólă rea se duce într'o ȃi desdeminéță, până a nu răsări sórele, la unŭ păriŭ saŭ la o fântână, unde e mai dindemână și de acolo aduce apă ne'ncepută, însă astŭfelŭ ca nime să nu o vadă saŭ s'o întálnescă și apoi s'o întrebe unde se duce și din cotro vine. După ce aduce apa în casă și o pune într'o ulcică, rostesce de trei saŭ de nouă orŭ următóarele cuvinte:

Sub răchita răsădită
 Șéde-o față despletită
 Cu ochii boldiți
 Cu dinții rînjiți,
 În spete drepte tăindŭ,
 Lui N. ceasŭ reŭ trimițéndŭ,
 Ceasŭ reŭ cu spëriatŭ,
 Ceasŭ reŭ cu duhŭ necuratŭ.
 —Fată despletită,
 De sub cea răchită
 Nu te boldi,
 Nu te rînji!
 Ci te ie pe cale,
 Pe cărare
 Și du-mi-te'n mare;
 Acolo să locuesci,
 Acolo să veșuesci,
 De N. să te despărțesci,
 Că acolo este
 O mrénă galbénă
 Cu códa géménă,
 C'unŭ ochiŭ de focŭ
 Și cu unulŭ de apă,
 Și cu celŭ de apă
 Stînge pe celŭ de focŭ.

Așa să se stîngă
 Și ceasulŭ reŭ,
 Ceasulŭ greŭ,
 Ceasulŭ cu spëriatŭ
 Și cu duhŭ necuratŭ:
 Din fața obrazului,
 Din crierii capului,
 Din inimă
 De sub inimă,
 Din ficați
 De sub ficați.
 Din carne
 De sub carne,
 Din ciolane
 De sub ciolane,
 Din tóte ciolánelele
 Din tóte încheiturelele.
 Să nu rămăe reŭ de lécu
 Ca unŭ firŭ de macŭ
 În patru despicatŭ,
 În mare aruncatŭ.
 Descânteculŭ dela mine,
 Léculŭ dela Dumneđeŭ
 Și dela Maica Precista.

După ce a descântatŭ apa, iea trei fire de usturoiŭ și descântându-le și pre acelea pe rëndŭ, rostindŭ la fie-care firŭ câte o dată versurile de mai sus, le împunge cu unŭ acŭ. Piséză apoi firele mărunchelŭ și spëlândŭ copilulŭ pe față cu apa astŭ-felŭ descântată îlŭ frécă cu usturoiŭ, în care pune și o țirucă de apă, pe trupŭ, iar restulŭ apei îlŭ varsă într'unŭ locŭ neumblatŭ, anume ca să nu calce nimene pe dînsa, ca nu cum-va să se prindă bóla și de acela.

O sémă de descântátore ieaŭ vr'o câte-va rămurele dintr'o mătură părăsită și mai alesŭ din una de cetină, punŭ copilului o prostire pe capŭ și afumându-lŭ cu rămurelele aprinse rostescŭ cuvintele de mai sus de trei saŭ de nouă ori (1).

Altŭ descântecŭ de «*ceasŭ rëŭ cu spăriatŭ*» sună precum urméză:

O sinecatŭ
 Și-o mânecatŭ
 Sân-Pavelŭ și cu Sân-Petru,
 Pe caŭ bunŭ o 'ncălecatŭ,
 Arme bune și-o luatŭ
 Și-o pornitŭ
 Și s'o suitŭ
 În délurŭ
 Și 'n vîrvurŭ
 Butucŭ a fărma,
 Pietre-a rësturna,
 Văi a tulbura.
 Sântă-Măria mare
 I-o vëđutŭ
 Și 'nainte le-o eșitŭ
 Și din gură i-o 'ntrebatŭ
 Și așa li-o cuvîntatŭ:
 — Sfinte Pavele

Și Sân-Petre!
 Ce-ați încălecatŭ
 Și-arme v'ați luatŭ,
 Ce v'ați pornitŭ
 Și v'ați suitŭ
 În délurŭ
 Și 'n vîrvurŭ
 Butucŭ a fărma,
 Pietre-a rësturna,
 Văi a tulbura?
 — Sântă-Mărie mare!
 Noi mergemŭ
 Să cercămŭ
 Pe ceasŭ greŭ,
 Pe ceasŭ rëŭ,
 Pe ceasŭ rëŭ cu spëriatŭ
 Cu duhŭ necuratŭ
 Și împelițatŭ,

(1) Dict. de M. Bărbuță din Crasna.

Cu capulü de dracü,
Cu ochi de lupóie,
Cu gură de smeoie!
— Sfinte Pavele
Și tu Sân-Petre!
Mergeți la Tóderü
De-lü aflați
Și-lü cercați
În clescele capului,
În fața obrazului,
În vinele grumazului,
În vederea ochilorü,
În stupușulü urechilorü,
În pieptü
Sub pieptü,
În inimă
Sub inimă,
În rărunchi
Sub rărunchi,
În șele
Sub șele,
În genunchi
Sub genunchi,
În glesne
Sub glesne,
În unghii
Sub unghii,
În ciolane
Sub ciolane,
În tóte ciolănelele,
În tóte 'ncheieturelele.
Curëndü,
Maï curëndü
Cătați,
Cercați,
Pe ceasü greü,
Pe ceasü rëü,
Pe ceasü rëü

Cu spăriatü de mamă,
Pe ceasü rëü
Cu spăriatü de tată,
Pe ceasü rëü
Cu spăriatü de străinü,
Pe ceasü rëü
Cu spăriatü de vecinü,
Pe ceasü rëü
Prin de diochi,
Pe ceasü rëü
Cu Samcă,
Pe ceasü rëü
Cu rëulü copiilorü.
Curëndü
Maï curëndü,
Cătați-lü,
Cercați-lü :
În clescele capului,
În fața obrazului,
În vinele grumazului,
În lumina ochilorü,
În stupușulü urechilorü,
În pieptü
Sub pieptü,
În inimă
Sub inimă,
În rărunchi
Sub rărunchi,
În șele
Sub șele,
În genunchi
Sub genunchi.
În glesne
Sub glesne,
În unghii
Sub unghii,
În ciolane
Sub ciolane,

In tóte ciolănelele,
In tóte'ncheieturelele,
Curêndũ,
Maĩ curêndũ
Pe cununile unghiilorũ
Scoteți-lũ,
Pe rãdęcina përulei
Mãturați-lũ!
Cu mãturile-lũ mãturați,
Cu caii ilũ fãrmați,
Peste mare-lũ dați.

Acolo sã locuêscã,
Acolo sã vecuêscã!
Iar Tóderũ sã rêmãe
Curatũ,
Luminatũ
Ca argintulũ strecuratũ,
Ca Dumneđeũ ce l'o datũ,
Ca maica sa ce l'o fãcutũ,
Ca sórele în seninũ,
Ca Maica Domnului, amin! (1)

In fine alũ treilea descântecũ de «*cêsũ rëũ cu spëriatũ*»
sunã așa:

Ceasũ rëũ cu spëriatũ,
Ceasũ reũ cu duhũ necuratũ!
Eũ te descântũ
De tóte relele,
De tóte spaimele,
Și te întorcũ înapoi
Din creștetulũ capului
Din mēduva ciolanului,
Din crieriĩ capului,
Din fața obrazului,
Din vinele grumazului,

Din stupușulũ urechilorũ
Pânã 'n tãlpile piciórelorũ,
Din inimã
De sub inimã,
Din rãrunchi,
De sub rãrunchi,
Din unghiĩ
De sub unghiĩ.
Din tóte ciolanele
Și din tóte încheieturile...

Descântãtóra, când rostescce cuvintele acestea, afumã pre-
celũ bolnavũ cu o bucãțicã de peticã, în care s'aũ ștersũ
ouẽle roșii la Pasci (2).

Roșãța. Sub *roșãța* saũ *rofiĩ* (sing. *rofiẽ* rostitũ și *rociẽ*)
întelegũ Românii din Bucovina unũ felũ de hube roșii, cari
se facũ numai la copiiĩ cei micĩ pe fața și pe capũ. Rofiile
sunt de douẽ feluri: *uscate* și *putrede*. *Uscate* se numescũ
acelea, pe cari se formezã o peliță uscatã, care cade apoi

(1) Dict. de D. Popescu, Romãncã din Ciudeiu.

(2) Com. de Ștefanũ Bodnãrescu, stud. gimn.

în formă de solzi, iar *putrede* se numescă acelea, cari nu prindă peliță de felu, ci ne 'ncetată punoiază și curge dintr'însele unu felu de apă amestecată cu punoiu.

Rofiile nu doru, ci numai ustură, din care causă apoi copiii devină nerăbdători, și mai alesu când isă mărișori și când începă a le sgăria și prin acésta a le face să se cățeléscă și punoiază mai tare.

Rofiile la o sémă de copii se trecu cu desevêșire dela șése luni până la unu anu, iar la alții se înoescă până la șépte ani.

Mamele, cari voescă numai decăt să vindece *roșafa* sau *rofiile*, ieaă într'o di desdeminéță, până nu rêsare sórele, o cofă, o ólă sau o ulcică și ducându-se la o móră ieaă de acolo stropi ce cadu de pe roțile morii, îi aducă acasă și încăldindu-i puțină, spală cu dinșii pre copilă la loculă cu roșéță. După ce l'au spélată pună restulă în ulcică și-lă ducă de-lă aruncă iar în loculă acela, de unde aă luată mai 'nante stropii. Inșă atătă când se ducă după stropi, câtă și atuncă când îi aducă caută ca să nu le vadă nime, căci apoi nu sunt de nici unu lécu.

Altele din contră vindecă copiii de rofiă cu *rouă de pe iarba*. Ieaă adecă copilulă cu rofiă, se ducă cu dinsulă în grădină și udându unu peticū curatū cu rouă, ștergū cu dinsulă rofiile (1).

Și iarășī altele, dacă sciū că copiii lorū s'au umplutū de rofiă din causa unei Românce, îi curățescū și vindecă cu *flori din Joia mare*, cu cari se 'nflorescū óuele, precum și cu petecele cu cari se ștergū óuele înflorite și cari se păstréză anume spre acestū scopū peste totū anulă.

Florile bune pentru acestū scopū sunt : *souêrvă*, *mêră acru* și *frunđe de mêră acru*.

(1) Dict. de M. Bărbuță,

Piséză o créngă de mărü acru, o fierbũ ca la o óră, după aceea frécă 1 — 2 frunđe de sovêrvũ și 1 — 2 de frunđe de mărü acru, le punũ pre tóte acestea în apă, le lasă ca de ađi și până mâne, și apoi cu apă de acésta, punénd'o în scăldătórea copilului și anume în trei rënduri de scaldă, și scăldândũ copiii se curățescũ (1).

Cu petecele, cu cari s'aũ ștersũ óuele, se afumă roșăța. În același timpũ rostescũ următorulũ descântecũ:

A venitũ omulũ roșũ
Poroșũ,
Și-a luatũ unũ toporũ roșũ
Poroșũ,
Și s'a dusũ la pădurea roșă
Poroșă,
Cu strae roșe
Poroșe,
S'aducă lemne roșe
Poroșe,
Să facă focũ roșũ
Poroșũ ;
S'a dusũ apoi după pesce
Omulũ roșũ
Poroșũ,
Și-a prinsũ pesce roșũ
Poroșũ,
Și l'a adusũ acasă roșũ
Poroșũ,
Și l'a curățitũ omulũ roșũ
Poroșũ,
Și l'a fiertũ în borșũ roșũ
Poroșũ,
Și l'a pusũ în strachină roșă
Poroșă,

(1) Dict. de Paraschiva L. Leușténũ.

Și-a luat o lingură roșă
Poroșă,
Și-a pofțit roșala la masă :
— Pofțim roșală la masă !
Iar pe N. mi-lă lasă
Curatū,
Luminatū
Ca de Maica Dmnuț lăsatū ! (1)

Dacă copilul e umplut de rofi din cauza unei țigance, atunci se pôte curăți cu *dohotū de mestécănū*. Bubele se ungu cu dohotū de acesta (2).

Cele mai multe mame însă nu întrebunțeză nici unū felū de mijlocū spre vindecarea rofiilor, spunendū că e cu multū mai bine dacă se lasă așa ca să se trecă ele singure de sine, pe când dacă cercă să le vindece și nu sciū cum, lesne potū să se pue pe ochi și atunci copiii orbescū, saū pe crieri, și atunci bolândescū.

În fine spunū Româncele, că toți copiii, cari aū rofi, după ce crescū mari se 'ngrașă și capătă o față foarte frumósă și rumenă.

Aripele. Când unū copilū se 'ncórdă, bate din picioare și plânge foarte multū, credū Româncele din Bucovina că a căpătatū morbulū numitū «*aripi*». Decī mama, care voesce să-și vindece copilulū de acestū morbū, iea, după ce l'a scosū din scăldătore, unū fórfece și cu acesta taie scăldătore, adecă apa în care l'a scăldatū, de trei ori în crucișū, țicendū că-ī tae *aripele*. Făcendū acēsta crede și spune fie-care mamă că copilulū nu se încórdă mai multū, ci, trecendū-ī morbulū se liniștesce, nu plânge mai multū și dórme bine (3).

După credința Româncelorū din *Moldova* aripele se punū

(1) Com. de St. Bodnareșcu, stud. gimn.

(2) Dict. de P. L. Leuștēntū.

(3) Com. de mai multe Românce din Bucovina

în șele, și de aceea se 'ncordéză și plânge copilulü așa de tare.

Deci mă-sa voindü a i le scóte ilü pune cu pântecele pe palma stângă, iar cu drépta ilü spală și frécă pe spate cu lapte de țîță până ce-î iesü din piele nisce boțurî ca tullele de găină. După ce aü eșitü boțurile acestea îi încetéză tótă durerea (1).

Bubele dulci. Sub *bube dulci* înțelegü Româniî din Bucovina unü felü de bubuțe, cari se facü numai pe fața copiilorü celorü mici, mai alesü pe lângă gură saü nasü, dar cari nu dorü de felü, ci numai apătoșéză.

Româncele le vindecă parte prin descânțece și parte prin întrebuiñțarea altorü mijlóce.

Românca, care voesce a vindeca *bubele dulci* prin descântare, tórnă vinarsü curatü într'unü paharü și mestecându-lü cu trei rămurele de mătură de mestécănü, rostesce următóarele versurî:

Alesu- s'aü 9 frați	—Unde porniți,
Din 9 tați	Unde grăbiți,
Cu 9 fărtați	Voî 9 frați
Și plecară	Din 9 tați,
Din pădurea mare	Cu 9 fărtați,
Pe cale,	Cu 9 săpi săpândü,
Pe vale,	Cu 9 cuțite tăindü,
Cu 9 sape săpândü,	Cu 9 greble adunândü,
Cu 9 cuțite tăindü,	Cu 9 vorbe șoptindü?
Cu 9 greble adunândü,	—Am plecatü la vale
Cu 9 vorbe șoptindü:	La <i>mèrulü</i> din cale (2)

(1) Dict. de Ant. Pletosü din Rădășeni și M. Nistorü din Mălini.

(2) *Mèrulü* din descânteculü acesta însemnézá *pomulü vieței*, la umbra căruia prosperéză ómenî și vite. Ceî 9 frați din 9 tați, însă dela aceeași mană, sunt în totü casulü ființe rëutăcióse, de óre-ce ei neîncetatü se muncescü a tăia pomulü vieții. Ceî 9 fărtați, cari le staü mană de ajutorü la opera lorü de devastare, nu potü nimene alții să fie decăt feluritele lorü puterî.

Rădăcina să i-o săpămă,
Școrța tótă să i-o rădemă,
Clómbele să le-adunămă,
Și nouă vorbe să spunemă
Ca să putredăscă,
Să nu mai înflorăscă,
—Nu mergeți la vale,
Nu la mărulă din cale,
Că elă e umbra voiniciloră
Și zăcătórea viteloră !
Voí 9 frați
Din 9 tați
Cu 9 fărtați

Inturnați !
Grăbiți la N.
La *bube dulci* a lui N.
Și le luați
Din crierii capului.
Din fața obrazului,
Din 99 mădulări
Și din 99 încheeturi !
N. să rămăe curatú,
Luminatú,
Cum e de Dumneđeú lasatú
Și de popa botezatú !

După rostirea acestorú cuvinte ímbie pre celú bolnavú de *bube dulci* să guste *airu* (usturoiú) și să bea din vinarsulú descântatú. Apoi unge cu o alifie făcută din untură dela trei porci și cu oțetú din trei dughene *bubele dulci*.

Descântarea nici când să nu se facă când se măresce luna, căci în casulú acesta și *bubele dulci*, în locú să se vindece, mai tare se mărescú (1).

Româncele din *Țéra-Românéscă*, cari voescú să vindece pre copiii lorú de *bubele dulci*, ieaú baligă de vacă, apoi pre copilulú ce suferé de *bube dulci*, se ducú cu elú la vatră, unde se face foculú, și luândú câte puțină din acea baligă atingú peste lube de trei orí și descântă astú-felú:

S'a sculatú sfínta Miercurí (2)
De diminéță
Și-a pusú masă
De mēlasă,
Și pe tóte *bubele* le chemase,
Iar pe *bubele dulci* nu le chemase,

(1) Robert Prexl-Mühlach, Besprechungsformeln der Rumänen in Siebenbürgen, in Zeitschrift für Volkskunde. II. Band. I. Heft. Leipzig 1889, p. 36.

(2) Ori Vineri.

Și ele se mânia,
Rădăcina li se usca
Și în vîrfu se pomila (ofelia).

Apoi baliga descântată se lipesce la coșu.

Alte Românce, totu din *Țera-Românească*, când descântă de *bubele dulci*, dicu așa :

Tóte bubele s'aũ juratũ
Că n'o mânca Miercurea (1) dulce,
Numaĩ bubele dulci s'aũ juratũ
Și aũ mâncatũ.
De vîrfu să plece,
De rădăcină să sece.

Acestu descântecũ se face numai Miercurea și Vinerea pe nespelate (2).

Unele Românce din *Bucovina* fierbũ crengi de *mêrũ dulce* și cu sicolu ce iese dintr'ınsele spalã apoi *bubele dulci*. Altele ieaũ fasole negre, le punu pe vatrã ca să arđã, apoi le pisézã și cu pulbere de acêsta presurã apoi *bubele dulci*, cari în urma acêsta se potolescũ și vindecã.

Pêrulũ porcului. Sunt o sémã de copii përoși pe spate. Intre acești perĩ, spunũ Româncele, că se aflã unũ felũ de përũ fórte mëruntelũ și ghimposũ, care se numesce *pêrulũ porcului* și care îi inghimpã pre copii așa de tare, că trebuie să se vaete și să plângã.

Deci ca să se mântuiascã copilulũ de acestũ përũ, mama sa trebuie înainte de a-lũ scãldã să-lũ ungã cu untũ și să-lũ trece c'o peticuțã muiatã în lapte de alũ seũ, și atunci toși perii cei rëi se prindũ de peticã și pre copilũ nu-lũ inghimpã mai multũ.

(1) Ori Vinerea.

(2) Pr. Al. Popescu, Descãntece, publ. în «Țera-Nouã», an. II. Bucuresci 1886, p. 687.

Junghiulū. De multe ori pătinescū copiii cei mici și de *junghiuri*. Decī *Româncele din Țera-Românescă*, voindū a afla *junghiulū* la unū copilū, ieaū unū gălbenușū de ou prōspētū și-lū pōrtă pe totū corpulū lui, și unde se sparge, acolo credū ele că se află *junghiulū*; iar de nu se sparge nicăiri, e unū semnū că n'are *junghiū* (1).

Dacă copilulū are *junghiū*, atunci ieaū unū cuțitū găsitū, cu care se atinge copilulū crucișū peste loculū, unde este durerea și descântă astū-felū :

Fugī *junghiū*,
Că te 'mpungū! (2)
Du-te 'n padia fără iarbă,
In rovina fără apă.
Acolo e casa ta,
Acolo e masa ta,
Junghiū pripitū,
Junghiū grăbitū,
Junghiū cu țepă,
Junghiū cu cuțitū,
Junghiū pusū,
Junghiū prepusū,
Junghiulū *Ielelorū*,
Ielelorū-Șoimanelorū.

Junghiū dela mâna lui D-șeū,
Junghiū de 99 de feluri,
Ieși dela (cutare)
Din osū în carne,
Din carne 'n piele,
Din piele să piei;
Căci cuțitulū te-ajunge,
Te ajunge
Te'mpunge.
Să rămăe N. curatū,
Curatū strecuratū
Ca róua din câmpū,
Ca stéua din cerū.

După ce aū rostitū cuvintele acestea înfigū cuțitulū în pămîntū și pre suferindū îlū mișcă puținū din acelū locū (3).

Româncele din Bucovina, cum se convingū că unū copilū are *junghiuri*, ieaū îndată *ața* (4) de cânepă de vară dintr'unū fuiorū, ce a fostū la crucea cu care umblă preotulū la *Bobotéză* pe la casele ómenilorū, și muind'o în *aghiasmă* *légă*

(1) Ionénu, op. cit. p. 20.

(2) Aceste două versuri se rostescū de trei ori.

(3) Pr. Al. Popescu, *Descântece*, publ. în «Țera-nouă» an. II. Bucuresci 1886, p. 691.

(4) Ața acéstă trebuie să fie întorsū lórsă.

cu dînsa locul, unde are copilul bolnav junghiurile. După ce l'au legat ilu afumă cu petica, în care s'au ștersu oule roșii, și apoî rostescă următorul descântec:

A eșitū cuconița	Și-o periat'o
Bosconița.	Și-o pus'o în furcī,
Boi mândri a înjugatū	Și-o tors'o
Și la aratū a plecatū	Douē-spre-ḑece fete
Cuconița	Cu cuconița
Bosconița (1),	Bosconița
Și-a aratū câtū a aratū	Și-o reșchiet'o
Și cănep' a semēnatū	Și-o depēnat'o
Și apoî o a grăpatū	Și-o fiert'o
Și-a crescutū cănepa mare,	Și-o urzit'o
Căncpă mare, frumōsă,	Și-o țesut'o
Ca mētasa de alēsă.	Și-o ghilit'o
Și-a trimesū cuconița	Și-o croit'o,
Bosconița	Și cămeșă o făcutū
Douē-spre-ḑece fete	Și junghiurile o 'mbrăcatū
Și-aū cules'o	Și apoî le-o blăstematū
Și-aū uscat'o	Și din gur'o cuvîntatū:
Și-aū adus'o	— O voi junghiuri mari,
Și-aū întins'o	De capulū reilorū mari
Și-aū pusū douē-spre-ḑece fete	Să rămâneți
Și-o melițat'o	Și să vē pierdeți!
Și-o strujit'o	N. să fie curatū
Și-o răgilat'o	Și luminatū,
Și-o pieptānat'o	Ca de Maica Domnului lāsātū! (2)

Plesnele. Acestea sunt nisce bubuțe albe, cari se facū pe limba copiilorū și cari neîncetatū se'nmulțescū și se cătelescū. Copiīi din cauza lorū nu potū nici sugē nici mânca, și neîncetatū le curgū balele din gură.

Plesnele, după credința Româncelorū din *Bucovina* și din *Moldova*, le capetă copiīi atuncī, când mamele lorū le dau

(1) Aceste douē cuvinte se repeșescū după fie-carc versū.

(2) Com. de St. Bodnarescu, stud. gimn.

țiță, fiindu despletite. Dreptu aceea fie care mamă, când dă copilulu sēu de suptu, trebue să fie măcar într'o cōdă împletită, nici când însă despletită și buhósă, căci îndată capēta copilulū *plesne*.

Mai capēta copiii plesne încă și atunci, când bagă p̃ep-tenele în gură. Din cauza acēsta apoi nici o mamă precaută nu dă copilulu sēu p̃eptenele de p̃eptenatū ca să se jōce cu d̃nsulū.

Româncele din *Țēra-Românēscă* spunū că nu e bine a se lăsa copiii cei mici a se juca cu piepteniī din cauză că capēta *limbariță* (1).

Dacă din nebagare de sēmă sau din altă cauză óreși care a căpētatū vre-unū copilū *plesne*, atunci mama sa, voinđu a-lū vindeca, iea trei băliguțe de calū și pe copilū în brațe și întorcēndu-se cu fața spre sóre țice:

Sórele-lū daū de sus de pe délū.

Iar plesnele lui N. în baligă de calū!

Cuvintele acestea le rostesc de trei orī, adecă pentru fie-care băliguță și după fie-care rostire scurge baliga și picură câte o țiră de sucū dintr'insa copilulu în gură, unde are plesne (2).

O sēmă de Românce însă piséză petró acrá până ce se face ca pulberea de mărunțică, móie apoi o peticuța curată în apă, o întinge în petró pulverisată și frécă cu d̃nsa copilulū în gură pe unde sunt plesne. După acēsta icaū o lécă de miere și ungu cu d̃nsa pe unde l'aū frecatū cu peticuța.

Făcēndū acēsta spunū că *plesnele* îndată se trecū.

Iar dacă unū copilū, nu numai din cauza plesnelorū, ci

(1) Ionénu, op. cit. p. 23.

(2) Dict. de M. Bărbuța.

și așa îi *curgă bale din gură*, atunci după credința Românelor din *România*, e bine ca balele să se taie într'o Duminică dimineță, că apoi nu voru curge mai multă (1).

Focurile se lecuiesc cu cărbune viu, pisatū pe pragulū ușei și amestecatū cu smântână (2).

Sohotele. Dacă unū copilū a picatū în *sohote*, numite altmintrelea și *socote*, din a cărorū cauză se usucă de număi pielea și ósele rămânū pe dînsulū, atunci unele Românce din *Bucovina*, precum bună óră cele din Mahala, îlū ieaū într'o Sâmbătă dimineță, îlū punū într'unū sacū deșertū, îlū ducū la unū vecinū și acolo îlū bagă apoi de trei óri după olaltă pe gura cuptorașului, unde facū femeile mâncare peste vară și totū de atâtea óri îlū scotū afară pe borta unde stă ceanulū.

Nevindecându-se în urma acestei procedurī, îlū punū asemenea într'o Sâmbătă dimineță într'unū sacū, în care mai nainte de acésta a fostū faină, și astū-felū îlū ducū apoi în ținterimū, unde puindu-lū pe mormîntulū unū copilū cunoscutū ȓicū :

Măi (Vasile) scumpulū meū!
Na-ȓi ȓie aici saculū tēū
Și mi-lū umple pe alū meū
Cu carne, sânge și cu seū!

E de'nsemnatū însă că atātū când îlū ducū la ținterimū, când rostescū versurile acestea, cât și atunci când se întorcū îndereptū, nu le e iertatū să stea în drumū nici să vorbescă cu cine-va, căci dacă stau și vorbescū cu cine-va, tótă procedura acésta nu are nici unū efectū.

Neajutându-ī nici după acésta nemicū fierbū o scăfârlie

(1) Ionénu, op. cit. p. 20.

(2) Sevastos, Călătorii p. 69.

părăsită de calū și-lū scaldă în zéma ce iese din scăfârlia respectivă.

Făcêndū acésta credū că copilulū bolnavū trebuie numai decât să se vindece orī să móră: una din douē.

Voindū mama celui bolnavū numai decât să scie de-ī va trăi orī muri copilulū, iea douē ulcele deșerte și dându-le cui-va să aducă apă cu una dintre dînsele țice: «du-te cu amêndouē ulcelele acestea la fântână și adă-mī într'una, în care veī voi tu, apă!»

În același timpū însă le menesce pre amêndouē țicêndū în gândulū sêū: «Dacă va aduce-o pe acésta plină va trăi, iar dacă va aduce-o pe asta-laltă va muri.» Decī dacă din întêmplare trimisulū aduce apă în ulcica cea menită pentru viêtă, copilulū trăesce, iar dacă aduce în cea-laltă atunci móre (1).

Rastulū. Dacă unū copilū capêtă *rastū*, adecă dacă i se umflă fólele, Româncele din *Transilvania* când cocū pâne îndătinéză de a-lū pune cu spatele pe pragulū casei și apoi scoțêndū douē pâni din coptorū le rumpū în douē și astūfelū, fie acelea orī și cât de ferbinți, le punū peste fólele copilului (2).

În *Țéra-Românescă*, după cum scrie d-lū Dim. P. Lupașcu, bóla acésta se vindecă așa:

«Să se pue nouē ghiocei în oțetū tare, să se pue la căldură până se vorū topi și să-ī dai în tótă deminéța pe nemâncate bolnavului câte o linguriță ca să bea.

«Harbuzū coptū cu tărățe pe petică și să-lū înfăși unde va fi rastulū.

«Să iei jumêtate de litru de lapte dulce, de doi banisăpunū (próspêtū) prostū, să rađi în lapte, să amesteci fórtē bine, să-lū puī la căldură treī țile și apoi, înainte de a mânca,

(1) Com. de Ionică alū lui Iordachi Isacū.

(2) Com. de d-lū B. Iosofū.

să ungi frunză de tutunū tare și să puī pe pânțece câtū rastulū de trei și patru orī; după care va porni diarea și vĕrsătură; în urmă va fi folositū (1).

În *Moldova* este datină ca copiii, carii aū *rastū* (înflătură în pânțece) să se pună, când se gătesce pânza, cu pânțelece pe sululū de 'napoi și tăindu-se firele să se ȃică:

— «Tai natra să se taie *rastulū* lui N!» (2)

Gălbenarea. De se întĕmplă cum-va ca unū copilū să zacă de *gălbenare*, plur. *gălbenări*, atunci Româncele din *Macedonia* lĕgă la gătulū lui unū firū de mĕtasă galbĕnă și unū altū firū de mĕtasă roșie și după ce staū puținū astūfelū se pune pe ramura unū trandafirū ca să stea o nópte întrĕgă; a doua ȃi ia firulū celū roșu și se lĕgă apoi la gătulū pruncului, iar celū galbĕnū se lasă pe trandafirū (3).

Babița, numită altmintrelea și *baghița*, *baighița* și *babghița*, pl. *babiți* și *baghiți* sau *baighiți*, e unū felū de morbū pre care îlū capĕtă mai cu sĕmă copiii, căroră nu le-aū crescutū încă toți dinții.

Copiii ce pătinescū de acestū morbū, spunū Româncele, că li se umflă pânțelece, capĕtă dureri crâncene de stomachū și pântecare mare, din care causă apoi îngălbinescū și slăbescū așa de tare, că mulți și morū dacā nu sunt îngrijiți și vindecați de grabă.

Morbulū acesta se póte vindeca, după părerea celorū mai multe Românce, prin așa numitulū «*descântecū de babiți*».

Descântătórea, care voesce a vindeca pre copilulū ce pătinesce de acestū morbū, ia o ulcică nouă, tórnă într'nsa apă néncepută, apoi nouĕ petricele albe, crude, cu deosebire

(1) Medicina babelorū. Adunare de descânțece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbesci. Estrasū din Analele Academiei române. Bucuresci 1890, p. 62.

(2) «Ședătórea», an. I. Fălticeni 1892, p. 153.

(3) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū, în op. cit. p. 44.

sarea mâței, precum și *mălaiu mărunchel*u său *păsatu*. După acesta pune ulcica, astu-felū umplută, la focū ca să férbă și anume: Lunī diminéța înainte de răsăritulū sórelui, apoi totū în acea ȃi, înainte de améđi precum și înainte de apusulū sórelui.

Totū așa face ea Miercuri și Vineri.

După ce a fiertū apa dimpreună cu pietricelele și mălaiulū mărunchelū din ulcică, rěstórnă ulcica cu cele ce se află într'insa într'o strachină corespundétóre, care se ține apoi pe buriculū copilului bolnavū său mai bine ȃisū de asupra buricului, ca acesta să nu se frigă de strachina înferbintată.

Mai nainte însă de a vërsa cele din ulcică în strachină caută și pune ca să aibă dindemână 9 lingurī noue, 9 fuse noue, unū acū și unū cuțitū.

Deci cum a rěsturnatū ulcica, iea una dintre lingurile cele noue, și muindu-ī puținū vírvulū în apa din strachină o ține în mâna stângă cu adâncitura în sus, móie apoi a doua lingură în zéma cea de pietricele din strachină și o ține pușintelū deasupra celei dintâi ca să picure unū stropū de apă într'insa; și totū așa face ea și cu cele-lalte obiecte până ce le părăndeză pre tóte, rostindū în același timpū la fie-care muiare și ținere a obiectelorū mai sus înșirate urmátórele cuvinte:

Babghiță mánccióasă,
Babghiță puturósă,
Babghiță uriciósă,
Babghiță prin sete,
Babghiță prin fóme,
Babghiță prin arsură mare
Și prin diochiulū celū mare,
leși din N. nu-lū giunghia,
Nu-lū cârciá,
Nu-lū spăriá;

Nu-lă îngălbini,
Nu-lă vrăji,
Nu mi-lă slăbi.
Du-te de îngălbinesce
Și spărie și-mi vrăjesce
La ogorulă cu păsată,
La pârăulă cu pietrele,
La țiganulă cu linguriie,
La țiganulă cu fusele,
La țiganulă cu acele,
La țiganulă cu cuțitele.
Și te du de spărie
Și-mi vrăjesce,
Unde păsărele nu umblă,
Unde cocoșă negru nu cântă,
Unde nu dă nime «điua bună».
N. să rămână curatū
Ca argintulă strecuratū,
Ca maica cea prea curată,
Care l'a lăsatū.

Sfârșindū de rostitū cuvintele acestea suflă de asupra strachinei în semnulă crucei și stupesce jos.

După acésta iea apa din lingura primă, ce a ținut' o în mâna stângă cu adâncitura în sus, care s'a strinsū picurândū de pe cele 8 linguri, 9 fuse de pe acū și cuțitū, și o tórnă copilulă bolnavū de babilă în gură.

În fine tustrele apele, cari le-a fiertū și descântatū într'o đi, dar cari nu le-a pututū întrebuița până într'unū stropū, le duce și le varsă îndată după descântătura a treia la o proptea de gardū.

Astū-felū cum s'a descrisū până aice, se repeșce descânteculă acesta Lună, Miercură și Vineră din decursulă unei săptămâni.

Dacă copilulă e morbosū de *babghiță*, ulcica răsturnată cu gura în jos sugă tótă apa din strachină, așa că rămâne pe

fundulū ei numai păsatulū și pietricelele cele albe, iar dacă ulcica nu suge apa, atunci e unū semnū că copilulū nu e bolnavū de babghițā, ci de altā bólā, prin urmare trebuie a-lū căuta de bóla aceea, de care se presupune mai departe că ar fi bolnavū (1).

Altū descântecū de *babghițā* și a nume din *Țéra-Romā-néscā* sună astū-felū :

O purcesū o baghițā cācāciósā,
O baghițā māncāciósā,
O baghițā puturósā,
Venitā din sete, din fóme,
Saū din ostenélā :
Cu șépte lingurī le-oiū mēsurā,
Cu cuțitulū le-oiū tăia,
Cu chiatra le-oiū închietri,
Prin chiatra moriī le-oiū dā
Și le-oiū mântui ;
Cu fusu le-oiū împunge
Din tóte încheeturelele,
Din tóte mādulārile.
Sā rămāie bolnavulū
Luminatū, curatū,
Precum Dumneđeū l'o lāsātū.

Descântătórea, care rostescē cuvintele acestea, pune într'o ólā nouā apă, puține crupe, puținā cenușā, farmā trei pe-tricele micī, asemenea trei bucāțele marmurā și trei bucāțele cremene ; le pune pre tóte acestea la unū locū să férbā la focū bine, și apoi le rēstórnā într'o strachinā cu gura în jos, ținēnd'o așa pe pāntecele copilulū ; și descântā cu 7 lingurī, unū cuțitū, unū fusū, cu care face cruce câtū descântā în

(1) Acestū descântecū culesū din comuna Șcheia de lângā orașulū Sucéva, mi l'a comunicatū d-lū P. Prelipcénū, învățatorū superiorū. — Altū descântecū de babiți cu multū mai lungū și totū-odatā și mai completū decât acesta sā se vadā în colecțiunea mea «Descāntece pop. rom.» Sucéva 1886, p. 32-39.

trei rînduri; repetă descântecul în trei ȕile de secŭ, dîndŭ apă bolnavului să bea cîtŭ se va ȕiné pe lingurî, dela fiecare lingură cîte de trei ori cîtŭ s'a scurge, asemenea de pe cuȕitŭ și fusŭ (1).

(1) Dim. P. Lupașcu, Medicina babelorŭ. Adunare de descântece, reȕete de doftorii și vrăjitorii băbesci. Estrasŭ din Analele Academiei române. Bucuresci 1890, p. 29.

XXIII.

M A S A M Ó Ş E I.

A treia ȃi de Bobot z , ȃiua de opt  Ianuarie, în fie-care an , este cu mare nerăbdare a teptat  de nevestele din *Dobrogea*, rom nce  i bulgarce.

 n ac st  ȃi t te nevestele aceleia i m şe, fără deosebire de v rst   i avere se adună după amia  -ȃi la m şa lor   i petrec  at t  în onórea ei c t   i într'a lor  până ce se întunecă bine.

M şa în ȃiua de St. Ioan  cu un  pahar  de sticl  cioplită, în el  cu apă sfin it , cu un  m nunchi  compusă din fo  ver i, din *indru aim *  i mu cat  sa  din altă fl re  i din busuioc  uscat , legate cu un  fir  de l n  ro ie se duce pe la t te *nepótele*  i stropindu-le cu m nunchiul  muiat , le  nvit . Pe l ng  nep te mai  nvit  ea încă  i alte neveste, prietene  i cunoscin e de ale ei să vină ca să-i vadă serbarea. B rba i nu  nvit  nici odată, căci fiind  serbarea ac sta exclusivă numai pentru feme , b rba ilor  nu li se cade să iea parte la d nsa.

Clientele m  sei, cu tot  timpul  cel  r u, care nu odată

se află în această Ți în părțile Dobrogei, se adună într'un număr destul de mășor. Nu voru s'o lase cu inima mahnită, sciindă prea bine că au nevoie de dinsa tocmai când viața omenescă e în mai mare primejdie.

Masa e împodobită cu totu ce trebuie mândării, înfrumusețată cu atâtea sticle pline cu vinișor de deosebite lețe, câte nepôte au venitū la serbare, căci fie-care din ele aduce și câte un *ploconū* mamei mōșe, pe care ploconū îl încununază de obiceiū o sticlișoră de vinū.

Iată din ce se compune ploconul nepótelorū mōșei: din câte unū colacū, de ceva carne de porcū orī *trandafirī* din porculū tăiatū la Crăciunū, și câte o sticlă cu vinū mai mare sau mai mică, după cum dispune și aducétoarea. Cele cu vii în genere aducū câte o sticlă mai mare.

În mijlocul mesei se află unū colacū mare, la mijlocū o lumīnare mare neaprinsă; acesta e colaculū mōșei făcutū de ea. Atară de acestea se mai împodobesce masa de regulă și cu o farfurie în care sunt puse o mulțime de frunđe de *mușcată*, de *indrușaimū* și de *rozetă* și pe fie-care frunďă se vede strălucindū câte o bucățică de hârtie poliită și lipită cu miere care însemnază: ca mōșa să fie plăcută nepótelorū séle ca albinelorū mierea dela florī.

Până a nu lua locū la masă nepótele, prietenele și cunoscințele învitate, fata (servitórea) mōșei vine și servesce, ducendū la fie-care tava cu dulcétă și rachiulū preparatū de ea cu spiritū, zaharū, scorfișoră și șofranū.

Nepótele, prietenele și cunoscințele închină în sănătatea mamei mōșe.

Mōșa șede în capulū mesei și mulțămesce fie-căreia cu inima plină de emoțiune și fericire.

Împărțindu-se dulcéta și rachiulū, mama mōșa ica unū ciobū cu tāmăc aprinsă, aprinde lumīnarea cea neaprinsă,

din colaculă din mijloculă mesei, spune rugăciunea *Tatălă nostru* și tămâeză pe fie-care din nepóte și cunoscințe, cari acum își ieaă loculă la masă, apoi împarte florile poleite la fie-care câte una și tóte le înfigă în pěră.

Preotésă, care de regulă încă iea parte la acéstă serbare, căreia i se dă loculă de onóre în capulă mesei, își lipesce frunđa verde în frunte pentru cuvintulă că preotesele fiindă între mirene capulă legii, trebuie să fie mai așezate, mai statornice, nu trebuescă să pórtē florī la capă și nici îmbrăcăminte cu florī vii

Se aduce apoi *ciorbă* și se dă întâi în capulă mesei, unde se află preotésă.

Până a nu începe lingurile să lucreze din capulă cela-laltă ală mesei se aude iarăși «*Tatălă nostru*» recitată totă de mama móșă; fie-care își face cruce și începe să primescă dela ea câte o bucată din colaculă din mijloculă mesei, pe care puțină mai nainte de acésta îlă tăiasē și acuma îlă împărțesce.

Din tóte părțile risete și vorbe. Unele spună că le-a cădută bucata de colacă cu mai multă *coltucă* și aă *să nască ună băiată*, altele că le-a venită bucata de colacă mai multă mijlocă și *aă să facă o fată*; iar celea căroră le-a cădută numai mijloculă, că *n'aă să mai facă copii*.

Se aducă apoi mai multe feluri de bucate și pe urmă friptura, cari tóte se pună la masă, începēndă totă dela preotésă.

După friptură trebuie să dea *bacșișulă*.

Móșă cu multă modestie și bucurie propune ca una dintre nepóte să reguleze darea bacșișului.

Una dintre nepóte și anume care e mai istéță și mai îndrăsnéță iea o farfurie pentru strîngerea bacșișului, pune într'însa ună pahară cu vină, ună picioră de gâscă saă și de

altă pasere și anume friptu aprópe fără de carne, o bucată de pâne, sare, piperu și ardeiu și întindându farfuria în mijlocul mesei strigă móșei:

—Să fie móșa, la primejdie, iute ca ardeiful!

Preotésa aruncă cea dintâi bacșișulú, pe urmă începú nepótele, fie-care câtú le lasă mâna.

Móșa, care și de astă dată se află în capulú mesei, stă în picíore, și la fie-care sunetú, ce s'aude'n farfurie, dice tare:

—Dă Dómne sporú și berechetú cutăreia și cutăreia, spunindú fie-căreia pe nume.

Unele dintre femeí, când aruncă bacșișulú strigă:

—Dela mine puținú dela Dumneđeú multú.

Iară altele, aruncându pe rëndú banií, spunú:

—Atâția copii să facú, câți bani lasú în farfurie!

—Să-ți dea Dumneđeú!—răspunde móșa.

Sfîrșindu-se bacșișulú, strîngătórea presentă móșei talerulú cu banií strînși.

Móșa îi primesce mulțămindu-i, mușcă din piciorulú de gâscă, iea din pâne, apoi luându paharulú închină în sănătate nepótelorú, dicendú:

—Dumneđeú să vă dea sănătate la tóte, sporú și berechetú!

—Să ajungemú și la anulú cu bucurie și cu inimă bună!

După acésta bea paharulú pe jumătate și-și pune banií strînși, legați într'unú colțú de basma, în sínú.

În timpulú mesei se aude din când în când îndemnulú móșei, care dice:

—Luați, fetelorú! beți, mâncați, căci dóră spre acésta ați venitú la mine!

Câte una din neveste, care e mai istéță și mai gluméță, dreptú răspunsú la îndemnulú móșei, spune câte ceva să facă și pe cele-lalte să ridă, bună-órá:

—Fa! scii voi ce să faceți, când vă veți duce acasă? De-ți vedé pe bărbații voștri că vă zîmbescú, voi rîdeți mai tare; de-î vedeți supărați, că se uită rěu la voi, faceți-vě și mai supěrate și băgați-vě pe după sobă, că ei aú să vie după voi să vă facă inimă bună și așa scăpați de a vă mai bom-băni.

Din tóte părțile se audú rîsete, o dovadă că auditorulú femeescú admiră pe nevasta, care a spusú acéstă glumă.

O *Mocancă*, căci în Dobrogea sunt mocance destule, vo-indú și ea a face puțină voe bună, țice:

—Apoi nu scii, acum unú anú, cândú mă duceamú acasă totú de-aici dela mama móșa, întálnii pe omulú meú; eú cum ilú vedúí începúí să mătănăescú în stînga și în drépta ca și cum n'ași fi pututú merge; elú începú să rîdă țicěndu-mi: «da bine mă femeé, nevestele țicú că nu beú, că ele nu se'mbată, dar vedú că și ele nu se lasă de bărbați... facú pasulú mai mare decăt ei!...»

Dar eú atuncí mai rěu mă fáceamú că-sú bétă

—Așa sunt bărbații tragú spúza totú pe turta lorú și bietelee femeí totú rěu facú!— rěspunde una din altă parte.

După ce aú mîncatú și bėutú de ajunsú, după ce s'a strînsú bacșișulú, mai petrecěndú încă puținú în glume și rîsete, masa se ridică, se face locú largú în casă și cu tótele se pregătescú pentru jocú, îndemnându-se unele pe altele să încěpă.

Acum se póte vedé cum de o parte se prindú *bulgarcele* la jocú, de altă parte *románcele*, și iar de altă parte románce și bulgarce la unú locú, și începú a juca și a cînta diferite jocuri și cîntece fie-care în limba sa și cum o ajunge mintea, numai singură preotésa stă impunătóre de o parte pe patú saú în altú locú, privindú cum jócă oile din turma păstoritá de soșulú seú.

Dacă timpul e nefavorabil, ceea ce foarte lesne se poate întâmpla în Dobrogea, și cimpoerul chemat nu poate să vie la timp ca să le cânte, atunci jocă și cântă și singure, fără óre-și care lăutari până la un timp când apoi se despărțesc, ȓicându ca să se vadă pe la anul pe acéstă vreme cu bine, și apoi se duce fie-care a casă (1).

(1) Zoe Crețescu, Obiceiuri dobrogene, publ. în «Románul» an. XXXIV. Bucuresci 1890, No. din ²⁴/₁₃ și ²⁶/₁₆ Februarie.

XXIV.

T U N D E R E A P Ě R U L U I .

La jumătate de an după nascerea unui copilú, în unele părți însă cu multú mai târziu și anume după ce a începutú acum copilulú a umblá, a pricepe și a vorbi, e datină de a i se reteza saú tunde pèrulú.

Acéstá datiná, numită *Tunderea* saú *retezarea pèrulú*, se efectuesce în unele părți ale *Bucovinei*, precum bună orá în satulú *Crasna* din districtulú *Storjineșului*, de regulá în ziua onomasticá a copilului saú într'a tătâne-séú saú într'a mamei sale. Iar dacá nu este cu puțință în una dintre aceste trei zile onomastice, atunci și în altá zi, se cautá însă cu cea mai mare scrupulositate ca *retezarea* sá se întempe tot-deauna într'o *zi slobodá*, adicá într'o *Luni*, *Joi* saú *Sám-bătă*. *Marșea* nu se retézá nici într'unú chipú, pentru cá ziua acésta după credința poporului e cu *năpaste*, și copilulú care s'ar reteza într'acéstá zi, tótá viața lui ar trebui sá tragá năpaste. *Miercurea* și *Vinerea* nu e bine de retezatú de aceea, pentru cá aceste doué zile sunt de secú. Deci pãrinții, voindú ca copilului lorú sá-i mérgá tóte *în plină*,

trebuie să-lă reteze într'o *đi deplindă*, adică în una de fructă, sau după cum spună Transilvănenii, într'o *đi de dulce*. Asemenea nu e bine a-lă reteza *Dumineca* sau într'altă *đi de sêrbătore*, pentru că aceste *đile* sunt legate de biserică și de aceea e păcată.

În ajunulă *đilei* menite pentru tunsă sau retezată, tatălă sau mama copilului, care are să fie retezată, se duce și poftesce pre nașulă sau nașa sa ca să vie pe a doua *đi* să-și reteze finulă, căci ei singurii nu se cade să-lă reteze, pentru că dacă l'ară reteza, după ce va cresce mare și se va căsători i-ar arde casa (1).

Dacă nașulă e împiedicată de a veni, pôte să vie și soția lui, și din contră.

În casă însă când sunt amândoi împiedicați, pôte veni și unul străină ca să reteze. Acesta se numesce apoi *jumătate de nașă*. În cazulă din urmă însă nânașulă adevărată mai totă-deauna se supără pe cumetrii săi: de ce s'au grăbită așa de tare, și au chemată pre ună străină ca să tundă finulă? Din cauza acésta apoi cei mai mulți părinți chiamă pre ună străină la tunderea părului numai atunci, când nașulă sau nașa copilului au murită în restimpulă dela boteză și până la tunderea acestuia.

În *điua tunderii*, părinții mai avuți dau și puțină masă, la care poftescă, pe lângă nânași, încă și unele dintre nêmurile cele mai de aproape precum și vr'o doi trei megieși.

Deci după ce s'au adunată acum toți cei poftiți, nânașulă sau nânașa așterne pieptariulă sêă lângă o feréstră în dreptulă

(1) Com. de Ionică ală lui Iordachi Isacă din Mahala: «Se đice că dacă ună băiată a crescută mărișoră, încât e de lipsă ca să i se reteze părulă de pe capă, nu se cade ca părinții să-lă reteze, pentru că, când va figospodară îi va arde casa. Dreptă aceea părinții întâia oră îl ducă la nânașulă sêă ca să-lă reteze, iar nânașulă după ce-lă retéză, îi dăruesce o oie, mielă etc. Nime nu retéză fără ca să-i dăruiască ceva.»

sórelui, iea pre copilulú ce are să se reteze în brațe și dându-i unulú saú doi *puișori* (ruscuțe) de argintú în mână ca să aibă cu ce se juca, îlú pune să șédă pe pieptarulú așternutú. Desvêlesce apoi douê fuióre de cânepă saú și de inú pre cari le-a adusú anume spre acestú scopú de acasă, și cari însemnézá ca să créscă pèrulú copilului ca și fuiórele acelea de lungú și i le pune dreptú pe crescetulú capului, așa ca unú capetú să-i spânzure pe céfă iar cela-laltú pe frunte, și după acésta prinde a-lú *reteza* în cruciși ca și preotulú după ce l'a botezatú și miruitú.

Tunderea saú retezarea acésta se face totú-d'a-una într'o ȕi luminósă, într'o ȕi cu sóre, nicí când însă într'o ȕi nou-rată, anume ca tótă vieța celui ce se tunde să fie luminósă și norocósă. Dacă l'ar tunde într'o ȕi nourósă, atunci viața lui ar fi nourósă, 'turbure și nefericită.

După ce l'a retezatú, strînge totú pèrulú și-lú dá finului sêú în mână ȕicêndú: — Poftimú, fine, ține pèrulú acesta ca să ne poți mai pe urmă da sémă de ce-í, și la ce vei voi și dori ca să-ți mérgă mai bine să ne spuî ca să scimú și noi. Și precum nu putemú noi fără feréstră și fără sf. sóre, așa să nu póta și ómenii cei de cinste și de omenie fără de dumnia-ta, și precum ni-í noué dragă lumina sórelui, așa să fii și dumnia-ta dragú tuturor!

După acésta mama copilului, luândú pèrulú din mânile acestuia, îlú strînge într'unú locú anume ca atunci, când se va *spèria* copilulú saú va cãpèta altú *beteșugú*, să-lú póta afuma cu o parte dintr'insulú, iar cea-laltă parte o păstrezá până mai pe urmă, adecă până ce copilulú cresce mai mărișorú anume ca să-lú întrebe: de ce felú de vietate e pèrulú acela? Și de ce felú de vită spune copilulú, la timpulú sêú, că e pèrulú ce i-lú arată, de acelú felú de vită va avé mai mare parte și norocú.

Când așeză nânașul pe finul sėu pe pieptarėu ıi pune dinainte și o ștrachină cu apă curată neıncepută, ın care mai tórnă ıncă și puțină aghiasmă. Strachina acėsta o cum-pėră nânașul și o aduce anume spre acestėu scopėu cu sine, cānd vine să-și tundă finul. Iar după ce l'a tunsėu, cu o parte de apă ılő spală, o parte i-o dă ca s'o bea, iar res-tulėu ılő duce și-lő aruncă pre unė pomė verde, anume ca *să-ı mėrgă noroculėu ca din apă*. Cānd merge să arunce apa, ıea pre copilėu ın brațe iar strachina ıntr'o mână și așa se duce și o aruncă. Atătėu strachina acėsta cātėu și puișorii ce i-a datėu mai nainte precum și fuiórele ce i le-a pusėu pe capėu rėmānėu finulėu ca darėu din partea nânașulėu sėu.

După ce aő aruncatėu acum și apa și după ce s'a ıntorsėu nânașul cu finul sėu ın casă se punėu toți ceı adunați la masă, unde ospėtėză și cinstescėu unė timpėu óreși care, ınsă nu multėu și apoi sculāndu-se, se ducėu toți, cāți aő luatėu parte la acestėu actėu, pe acasă.

Dacă se 'ntėmplă să móră copilulėu ınainte de a-ı fi sositėu timpulėu ca să fie retezatėu, atuncı vine nânașul cānd e mortėu, și mėsurāndu-lő mai ıntāı cu o ațișórá, ılő retėză ın cru-cișėu, apoi atătėu pėrulėu retezatėu cātėu și ațișóra cu care a fostėu mėsuratėu, scoțėndėu unė cuiő din pārete, le bagă ın loculėu acestuia și bātėndėu cuiulėu iar la loculėu sėu, rėmānėu apoi acolo pentru totė-d'a-una.

Acėsta se face anume ca de cum-va copilulėu a fostėu cu norocėu, să nu se ducă noroculėu cu dınsulėu ın pāmıntėu, ci să rėmāe ın casa pārintescă.

Dacă se 'ntėmplă să móră ınainte de *scāldușcă* (scāldăciune), atuncı nânașul, cānd ılő retėză ıi pune bani pe pieptėu ca și la scāldușcă. Baniı aceștia ıi ıeaő apoi pārințiı și-ı ıntre-buıntėză pentru lucrurile cele trebuıncióse la ımormıntare (1).

(1) Diet. de Anița Ursachi.

În *Frundulă-Moldovei* ca și 'n *Frătăduțul vechi*, copiii nou-născuți se tundă de regulă la jumătate de an.

Sosindă ziua menită pentru *tunderea părului*, mama copilului se duce la o femeie, fie aceea nănașa copilului sau alta străină, totu una-i, și după ce a ajunsă îi ȳice :

— Să vii să-mi tunȳ băiatulă sau copila!

Dacă însă din întâmplare a venită tocmai atunci vre-o femeie la dînsa îi ȳice :

— Bine că ai venită! . . . fiu bună și-mi tunde băiatulă că acuma are *ciupă* (sing. ciupă)!

— ȳi l'oiu tunde bucură, de ce nu! — răspunde femeia.

Femeia învitată vine apoi într'o *Lună*, *ȳoi* sau *Sămbăta*, și tunde fără multă ceremonie ciupii de pără ai copilului, și după ce i-a tunsă, strîngându-i într'o hărtiuȳă, îi duce și-i îngropă la rădăcina unui pomă anume ca părulă copilului tunsă să crească ca pomulă.

Dacă mama copilului e avută, cinstesce pre femeia ce i-a tunsă copilulă, dacă e sërmană atunci numai îi mulȳămesce, iar cât pentru cinstită o cinstesce mai pe urmă când are cu ce.

La vr'o câte-va săptămăni după tundere părinȳii copilului dimpreună cu mai mulȳi inși, nēmuri de aprăpe sau cunoscuȳi, se ducă cu colaci la cei ce le-au tunsă copilulă și-i închină ca și adevărașilor nănași ai copilului. Dacă nu au colaci făcuȳi, atunci ducă: grău, zahără, rachiă, etc. Mai pe scurtă ducă colaci, pe cari îi învelescă de regulă cu ună tulpană, ca și adevărașilor cumătri la *colacime*.

Femeia sau bărbatulă, care a tunsă copilulă, dăruiesce la acăstă ocaziune copilului tunsă o viȳică, o ôie sau ună cârlană.

Se pună apoi cu toȳii la masă și ospetăză, cinstescă și

se veselescă, căci gospodarul de casă sciindă că voră veni, s'a pregătită și cu pușină masă.

În fine mai e de însemnată încă și aceea că părinții copilului și cei ce le-au tunsă copilul se numescă din ăia tunderii începându între olaltă cumătri, ca și când cei din urmă ară fi botezată copilulă celoră d'ântăi (1).

În unele părți ale *Transilvaniei* tunderea părului, numită de comună *tunderea* sau *tăerea moșului*, se întemplă de regulă abia după împlinirea anului ală treilea dela nascere. Ea se sêvêșesce totă-d'a-una într'ună chipă solemnă în prezența nêmuriloră și a celoră mai de aprópe amică ai familiei. Și precum mai nainte, așa și la acéstă ocașiune móșa jócă ună rolă fórtè însemnată profetindă din crescerea părului copilului, ce are să se tundă, viitorulă acestuia. Așa spre esemplu, dacă perii căpului de dinainte ai copilului crescă în forma de raze, se ăice că elă ar avé ună cuibă pe capă și că prin urmare va fi ună omă însemnată și înțeleptă; dacă are ună pèră fórtè desă și mare însemnéză, după credința poporului, că va fi voinică și tare, avută și norocită.

Cum și-a împlinită móșa oficiulă sêu începe nașulă, după o cuvintare serbătorească, a tunde *moșilă* copilului cu ună fórfecè nouă, rumpe apoi deasupra capului sêu o *turtă* dreptă în două, și pe când singură mănâncă o parte de turtă, pe atuncă copilulă trebuie să mănânce cea-laltă parte.

După acésta copilulă capetă atâtă din partea nașului câtă și din partea tuturoră celoră prezenți câte ună dară. Nașulă cam de comună îi dă ună dară mai însemnată, ceva care să-i rêmâe pentru tótă vieța, de obiceiă o vită de o deosebită prăsilă. Apoi prin ună ospêșă veselă, la care nică când nu trebuie să lipsescă musica și joculă, se închee acéstă

(1) Dict. de Par. Lehaciu — Leușténă.

și forte însemnată pentru un copil român delat sat, și tot din această și se numără copilul, căruia i s'a tuns moșul, la copiii mai mărunți la ale căror jocuri și alte veselii pôte de acuma înainte să ia parte (1).

În *Moldova* nanașul său nanașa tunde numai ciupii fiului se, pre carii îi aruncă apoi în ocolul vitelor anume ca să aibă noroc la vite. Totu atunci îi dă și un dar ăreși care (2).

În *Țera-Românească*, în ziua în care un copil împlinește anul, i se rupe *turta*, adecă: se pune o doniță în care e apă și în ea o sticlă cu vin și bani de argint. Copilul stând pe doniță, o persună bătrână îi rupe o turtă în cap, apoi se scot banii din doniță și se pun pe o tavă împreună cu buchetele de flori, după aceea se lasă copilul să se ducă singur la acea tavă. De va pune mâna întâi pe flori, în vieță îi va plăcé florile și va fi iubit ca ele; iar de va apuca întâi banii, va avé mare noroc de bani.

Turta ruptă se face mai multe bucățele și se împarte pe la asistenți pentru mâncare *ca să pôtă și copilul să ajungă vârsta celui bătrân*.

În unele localități din *Țera-Românească* se obicinesce această până la trei ani (3). În alte localități însă până la dece ani. Și 'n fie-care an se face câte un colac sau o turtă care se rupe pe capul copilului la ziua nasterii sale, și care o tot măresce cu o măsură mai mare (4).

Totu în *Țera-Românească*, când se tunde un copil în cap pentru prima ăra, pèrul lui nu se aruncă or și unde ar fi ca să calce cine-va pe el, ci se pune într'un loc pă-

(1) Wlislöcki, op. cit. p. 13—14.—Slavici, Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukovina. Wien 1881, p. 167.

(2) Dict. de Anița Pletosă, Române din Rădășeni, județul Sucéva.

(3) Ionénu, op. cit. p. 22.

(4) Com. de d-lu G. Lateșu, preot în Rădășeni, județul Sucéva.

zitū, căci altă-felū, după credința poporului românū din acele părți, când se va face mare va căpeta durere de capū (1).

În fine totū în *Țera-Românescă*, când copilulū împlinește unū anū, i se pune în capū unū paharū cu vinū și d'asupra o *azimă*, pre care o rupe preste paharū, și din ea se dă copilulū să mănânce muiată în vinulū din paharū. Acésta este semnū ca să ureze anī mulți, pânea fiindū în fie-care anū nutrimentulū omenirii (2).

La Româniī din *Macedonia* este datină, cum era în *Principate* (România) mai nainte la țeranī, a tăia copiilorū *moșulū* când ajungū într'o vîrstă de câți-va anī. Acéstă tăiere de moșū se face cu ore-care ceremonie; alții în alte locuri frângū o *turtă* pe capulū copiilorū când sunt de unū anū (3).

Cea mai mare parte a datinelorū și credințelorū înșirate mai sus erau usitate și *la vechiī Romanī*, cu acea simplă deosebire numai, că pe când la Români ele se usiteză în timpulū de față la jumătate de anū, la unū anū saū și mai târziu, pe atunci la Romanī erau totū-dea-una usitate într'a opta saū și a noua și după nascerea unū copilū, adecă în aceeași și, în care pâna și 'n ziua de *astăzi* biserica noastră ort. or. îndătinéză de a tunde pre copiii nou-născuți.

Intr'a opta saū a noua și după nascere, în care se lustra și curăția copilulū nou-născutū în înțelesū religiosū, și 'n care i se da numele, în aceeași și era datină de a se duce sacrificiū pentru ȃei de casă, a se închina și sânti capulū prunculū ȃeilorū, și întru acestū semnū a i se tăia apoi perii din capū, saū a se tunde de totū. Totū într'acéstă și prunculū, care pășia acum ca persónă în lume, se recomanda

(1) Ionénu, op. cit. p. 23.

(2) I. St. Negoescu, Credințe populare în «Lumina pentru toți». an. III, București 1888, p. 473.

(3) Dim. Bolintinénu, Călătorii în Macedonia, p. 94.

unuî geniû şi i se făcea unû prognosticû, adecă i se cerca din semne viitorulû, spre care scopû se invocaû tôte ȃeităȃile de sôrte precum: Parcele, Fata Scribunda, Carmentes şi Fortuna (1).

Datina Românilorû de astăȃi de a-şi tunde copiiî abia la jumătate de anû sau şi mai târȃiû, după cum s'a arătatû în şirele de mai sus, şi nu nemijlocitû după botezû, cum îndătinéză biserica, sau după lustrare, cum îndătinaû Romaniî, credû că vine de acolo că përulû celorû mai mulȃi copii noû-născuȃi e prea micû spre a se puté tunde, apoi şi de aceea că Romaniî din cele mai multe părȃi nu'ndătinéză a umbla tunşi, ca Romaniî, ci cu plete lungi. Decî din timpulû acela, când aû începutû a-şi lâsa plete, credû eû că aû începutû a tunde pre copiiî lorû cu multû mai târȃiû, abia după ce le cresce acum përulû mărişorû, parte ca să aibă ce tunde şi parte de aceea ca după ce i-aû tunsû o dată cum se cade, să crăscă mai desû şi mai frumosû.

Tunderea përulû, care e de origine orientală, se află de altmintrelea şi la *Ruşi* şi mai alesû la cei din părȃile sudice.

Băiatulû rusû, alû căruî capû până în momentulû primei tunderi nu l'a atinsû nici unû fórfece şi pôte că nici unû stropû de apă, de ôre-ce acésta, după credinȃa Ruşilorû, i-arû fi adusû nu numai ôre-şi care bôlă, ci chiar şi mórtea, se pune pe unû cojocû de-asupra mesei, şi apoi pe când mama sa îlû ţine de subsuorî, pe atunci tatălû seû îi tunde përulû.

Prin tunderea acésta se recunósce elû totû odată ca o fiinȃă bărbătésă, pe când mai nainte se numera la genulû amestecatû.

(1) Marienescu, Cultulû păgânû şi creştinû, t. I, p. 308—309. — Preller, Röm. Myth. t. II, p. 210.

Și pe când tatălă său îl tunde, iar cei-lalți membri a familiei staă de față la această ceremonie, pe atunci moșulă băiatului adună într'ună tálgerașu banii, ce servescă spre acoperirea speseloră mesei, care e îndătinată a se da la această ocasiune și care firesce că nici o dată nu pôte să lip-sescă (1).

Am amintitū mai sus că după *tunderea* unui copilū mama acestuia, stringându-ī pērulū tunsū, cu o parte îlū afumă când se sparie anume ca să-ī trecă de *spăriatū*, iar o parte îlū păstrează până ce a crescutū *măruțū* și pôte acuma distinge tóte lucrurile anume ca, arētându-i-lū, să vadă de ce va spune că este

Deci după ce a ajunsū acum etatea aceea, în care pôte să distingă lucrurile unulū de altulū, mama copilului său că se duce cu dînsulū și cu pērulū păstratū la nănașulū său, sau că acesta vine la finulū său acasă și, arētându-ī pērulū, îlū întrébă đicēndū:

— De ce e pērulū acesta, fine?

Dacă copilulū rēspunde că e de cutare sau de cutare vită e semnū bunū, căci va avé norocū la vite, dacă đice că e de *câne*, de *mățā* sau de altă vietate necurată, e semnū rău, căci atunci nu va fi gospodarū, iar dacă đice că e de omū, atunci e unū semnū că va fi fórtē cu minte și deșteptū la capū (2).

În cele mai multe părți atātū din *Bucovina*, câtū și din *Transilvania* este datina de a păstra, pe lângă pērū, încă și *buriculū copiiloră* după ce acesta s'a uscatū, s'a desfăcutū de unde a fostū legalū și a căđutū jos, până ce crescū mari și începū a pricepe, în unele localități chiar și până după alū șéptelea anū dela điua naserii.

(1) *Illustrirte Chronik der Zeit*, an. XX. Stuttgart 1891. No. 20, p. 626.

(2) Cred. și dat. Rom. din cele mai multe părți ale Bucovinei.

Deci de comună în aceeași Ți, în care i se arată p rul , i se dă și buricul  ca să-l  desn de. Și dacă b iatul , căruia i se dă de desnodat , il  p te lesne desnoda, se crede că va fi isteț  și priceput  la oră și ce lucru; iar dacă e copil  că va sci asemenea or  și ce cóse, țese, etc. că nimic  nu-i va c de gre , din contră dacă nu-l  va put  de fel  desnod  sau se va munci f rte mult , se crede că nu va fi prea ajuns  de cap .

Unii  nd tin z  a-i întreba, ca și despre p r , de ce e buricul ? și de ce fel  de animală spune că e, de acela va av  mai mare parte și noroc  în vi t .

 n unele părți din *Transilvania* buricul  b eșilor  se pune și se p str z  de regulă în grindă, iară al  copilelor  într'un  loc  mai  ndosit . După ce cresc  copiii mari se iea din locul  unde a fost  pus , se g uresce cu un  fus  at ta c t  să se p t  privi printr' nsul , apoi se dă ca să se uite prin el , cređendu-se că cel  al  cui e buricul , la ce fel  de lucru se va uita și-l  va ved , fie acela or  și ce va fi, il  va deprinde și învăța f rte ușor . (1)

 n alte părți, tot  din *Transilvania*, se crede că e bine a se da buricul  copilului, c nd acesta începe și p te a se juc  anume ca, juc ndu-se cu d nsul , să-l  p rd  ca să nu se scie ce s'a f cut  cu el  (2).

 n *Țera-Rom nesc * buricul  unui copil  se p str z  până ce copilul  respectiv  se face mai mare, atunci se m ie în apă și i se dă să se uite prin el , anume ca să se facă  nd m natic , și să p t  face tot  ce va ved  (3).

(1) Com. de domnii I. Georgescu, Rom. Simu și B. Iosof .

(2) Com. de d-lŭ I. Georgescu și Rom. Simu: «Dacă taie buricul  la copil , partea ce-i taiat  o pune în un  loc  de p str re și după șapte ani il  iea și-l  umflă și-l  dă la copil  sau fată ca să se uite prin el  și apoi se nasce din a-e'  prunc  sau prunc  o pers n   ngeni s .»

(3) Ioncu, op. cit. p. 12.

Totû în *Țera-Românească* este datină ca femeea, care face celû d'întâi copilû, să se uite pe buriculû lui, și câte noduri va vedé pe elû, atâția copii va mai face (1).

Aceeași datină și credință există și la Româniî din Bucovina.

În *Banatû* môșa, numită altmintrelea și «*babă de buricû*», după ce a tăiatû buriculû pruncului nou-născutû pe unû bețû de cornû, anume ca micuțului să fie mlădiosû și tare ca cornulû, îlû învelesce într'unû peticû de pânză nou, curatû și ne mai purtatû, apoi dacă atâtû ea câtû și nepôta sa, pe care o numesce de acum înainte «*nepôtă de buricû*,» voescû ca acésta din urmă să mai nască și alți prunci, îlû duce și-lû îngropă la rădęcina unui mărû tēnerû și sănętosû său, dacă nu se află nici unû mărû prin apropiere, la rădęcina unui goronû, sorocindû și bombānindû în același timpû la câțî anî să mai nască nepôta sa altû pruncû.

Dacă nepôta nu voesce să aibă de grabă saû chiar de felû alți prunci, atunci môșa iea buriculû precum și unęlta cu care l'a tăiatû și cămeșa, în care a născutû nepôta și ducęndu-le pre tóte aceste le îngropă la o moghilă, unde se împreună trei hotare, sorocindu-le ca atunci să mai nască nepôta, când se vorû desgropa aceste lucruri îngropate de dînsa (2).

În *Ungaria* din contră, dacă nepôta nu voesce să aibă de grabă prunci, môșa, după ce a tăiatû buriculû copilului, îlû înodă în șapte locuri și imediatû după aceea îlû spală cu apă rece, în credință că, făcęndû acésta, nepôta nu va mai nasce altû pruncû până după alû șeptelea anû, adecă până ce nu vorû trece atâția anî câte noduri a făcutû ea în buricû (3).

(1) Ionénu, op. cit. p. 11.

(2) Com. de d-lû Ios. Olariu și I. Popovicî.

(3) Com. de d-lû Elia Popû.

În fine de și nu se ține de materia ce o tratăm, totuși cred că aici e locul să amintim încă și următoarea dătină, anume că la *Duminica tână*, adică Duminica primă după luna nouă, se *îngădură urechile copiilor* mici spre a le pune cercei (1).

După trei luni i se dă pruncușii de bătut, mai ales în unele părți din *Banat*, pentru prima oră dela naștere, apă petrecută printr'un fluer să clarinetă, anume ca să capete și el versul acestor instrumente.

După șase luni unele mame duc pruncii lor la móră și acolo apoi îi pun în coșul unde se pune grâul să porumbul de măcinat, pentru ca și ei să fie liberi la vorbă cum e *chichirezul* (2) dela móră (3).

(1) «Luminătorul» an. X. Timișora 1889, No. 65.

(2) *Chichirezul* e o uneltă dela coș, care atinge pétra învritóre și face de pică grăunțele sub pétră.

(3) Com. de d-lu Ios. Olariu.

XXV.

Î N Ț Ă R C A R E A.

Cea mai mare parte de Românce îndătinéză a da copiilor ū sēi de suptū unū anū ūi jumētate, unele însă ūi mai multū, adecă până aprōpe la doi ani, iar altele, cānd sunt *grăbite* de alūi copii, cānd sunt *grōse*, le daū după împrejurări numai 7—9 luni, cāci în casulū acesta ūița nu-i bună.

În vechime Romāncele din *Bucovina* daū de suptū în genere *doi ani fără o lună*, mai multū nu, pentru că dacă se împliniaū doi ani, se considera ca unū pēcatū (1).

Dacă copiii sunt de constituūie slabă, iar mamele lorū sânătoșe ūi tari, atunci de regulă îi lăptēză mai multū de unū anū, anume ca să prindă la putere, să fie voinici, iar dacă mamele lorū sunt slăbănōge sau bolnāvicioșe, ūi din cauza acēsta nu le vine lapte, atunci se întelege că sunt constrinse a-i *înțarca* câtū se pōte mai de grabă.

Romāncele din unele părūi ale *Transilvaniei* spunū că copilulū e bine să sugă douē *Parisimū* (2).

(1) Com. de d-lū I. Berariū, parochū ūi exarcū.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

Cele din *Banat* înțarcă pre copiii lor de regulă când le vine mai bine la socotelă, unele mai nainte de a se împlini anul, altele la un an și jumătate, altele la doi ani și iarăși altele, din dragoste mare ce o au către dinșii, abia după 2—5 ani. Cele mai multe însă sunt de părere că un copil trebuie să sugă doi ani încheiași, căci atunci crește mai bine și se desvóltă regulat atât în privința corporală cât și în cea spirituală. Sugându un copil numai un an sau ceva peste un an, se alege *merșia vǔ*, slab, iar dacă se înțarcă mai de timpuriu se alege și mai slab. Dar și când se înțarcă după 2—5 ani încă nu e bine, căci atunci, devenindu copilul *iclenǔ*, mama sa nu-l poate înșela cu una cu două, ci multe apucături și înșelăciuni e necesită să întrebuinteze, până ce-l desbară și desvață de țigă (1).

Româncele din *Transilvania*, și anume cele din comitatul Solnocǔ-Doboca, îndătinéză a înțarca pre copiii lor cei mai tari de regulă când sunt de un an, iar pre cei mai slăbiți după un an și jumătate (2).

Cele din Ungaria și anume din comitatul Satmarelui din contră sunt de părere că un copil e bine să se înțarce cât mai iute, adecă cum prinde a mânca lapte, căci cel ce se înțarcă mai de timpuriu se face totu-deauna mai isteț, mai deștept la minte, deprinde tóte celea mai de grabă și mai ușor, pe când dacă i se dă țigă până ce e mare, devine prost, greu la cap și nu poate nimic învăța. Ba, ce este încă mai mult, astu-fel de copii adese-or devin nu numai bolândi, ci rămân chiar și muți (3).

(1) Com. de d-lǔ I. Popovici.

(2) Com. de d-lǔ Aur. Chinteanu.

(3) Com. de d-lǔ Elia Popǔ.—Totu așa spun și o sémă de Români din Bucovina.

Ce se atinge în specialu de ȃia și modulū înȃrcării precum și de datinele și credinȃele ce sunt imbinatē cu acēsta, trebuie sǎ notǎmū cǎ Romāncele din cele mai multe pǎrȃi ale *Bucovinei* nu îndǎtinēzǎ nici cānd a-și înȃrca copiii într'o ȃi de postū, ci numai în una de fruptū; o excepȃiune dela acēstǎ regulǎ generalǎ se'ntēmplǎ dōrǎ numai atunci, cānd sunt constrinse de împrejurǎri (1).

Totū așā facū și Romāncele din *Banatū*.

Acestea încă îndǎtinēzǎ a-și înȃrca copiii numai în ȃile de fruptū și anume: saū în cǎșlegile Crǎciunului, cānd îi potū momi cǎte c'unū dǎrabū de cǎrnașū saū pe la Pasci cānd îi potū momi cu ouē roșii, saū în sfirșitū pe la Rusale cānd este lapte de ajunsū și felurite *pomoroge* precum: mere, pere, cireșe etc. cu carī se dedaū copiii și uitǎ de țȃțǎ (2).

În unele pǎrȃi ale *Transilvaniei* din contrǎ îndǎtinēzǎ a-și înȃrca de comunū într'o Vineri diminēșā (3), iar în *Țēra-Romānescǎ Lunia* (4).

Sosindū ȃiaua menitǎ pentru înȃrcare unele mame din *Transilvania* mulgū totū laptele, cǎtū se aflǎ în țȃte și mestecāndu-lū cu fǎinǎ de grǎū, pregǎtescū o *cocǎ* dintr'insulū. Coca aceea apoi o daū copilului ca s'o mǎnānce în credinȃ cǎ mǎncānd'o, nu-și mai aduce nici cānd aminte de țȃțǎ. Altele taie unū puiū și ungēndu-și țȃtele cu sāngele acestuia amāgescū pre copii, spuindu-le cǎ le-a mǎncatū cǎțelulū (5). Și iarășī altele îndǎtinēzǎ a-și unge mai întâi țȃtele cu miere și apoi a le presura cu sare saū a-și bǎgǎ o perie în sinū astū-felū cǎ voinďū copilulū sǎ se atingǎ de țȃțǎ sǎ-lū împungǎ

(1) Din Crasna, dict. de M. Bǎrbușǎ; — din Boianū și Vicovulū-de-sus, com. de d-lū V. Turturēnu.

(2) Com. de d-lū I. Popovicī.

(3) Com. de d-lū Rom. Simu.

(4) Ionēnu, op. cit. p. 23.

(5) Com. de d-lū Rom. Simu.

și după aceea a-lu imbia ca să sugă. În casulă întâi în-grețoșându-se, iar în casulă alu doilea spuindu-i mama că s'ar afla lupulă în sînă și acela ilă mușcă, se teme a se apropiă cu gurița de sînă, se înțelege de sine, dacă copilulă e acuma mărișoră, dacă a începută a umblă și a vorbi (1).

Maî totă așa facă și Româncelă din *Ungaria*. Acestea când voescă a-și înțarca copilă, își ungă țîțele cu funingene de pe hornă până ce se facă negre, apoi când copilulă, pre care vreaă să-lă înțarce, cere țîță, își desvălescă pieptulă și dică :

Bibi-i hidă țîța,
C'a spureat'o măța !

Dacă nu se înțarcă cu acésta, apoi pună în gura *space-lului* periuța cea de unsă firele pânzei și dică :

Bibi ! fugi de aici, nu umblă,
Că-i lupu și te-a mână !

Iar dacă nici acésta nu folosesce, atunci sdrobesce și pre-sură piperă pe țîță și astă-felă i-o dă apoi să sugă (2).

În fine unele întorcă cămeșă cu gura la spate, anume ca și copilulă să se întorcă dela suptă, dela țîță, sau fierbă ună ouă și-lă pună pe pragulă tindeii, apoi luândă copilulă și scoțendu-lă peste pragă afară îi daă oulă și o bulcă în mână dicăndă că *acum e pe pânea lui*. Făcēndă acésta credă că copilulă se înțarcă fôrte lesne și că în curēndă uită țîța (3).

În *Țera-Românescă* de Duminecă séra se pune după ușa casei ună pahară cu vină și cu ună covrigă. Lună diminéța, când copilulă se scólă, se lasă să se ducă singură să le ia de acolo, apoi i se dă să mânănce.

(1) Com. de d-lă Rom. Simu și I. Georgescu.

(2) Com. de d-lă Elia Popă.

(3) Dat. și Cred. Rom. din Bucovina.

Acésta se face ca să uite țița curêndû și să n'o mai do-réscă (1).

În *Moldova* fierbû unû oû și-lû punû după ușă și trimitû apoî copilulû ca să-lû găsească (2).

În *Macedonia* când muma înțarcă copilulû iea o nucă, o despică. În douë jumetăți și în cõja ei pune trei cărbuni aprinși pre cari îi stinge cu laptele din sînulû ei, alăturéază apoî acele douë jumetăți de forméză nuca cum a fostû și așa o păstréază până ce nasce unû altû copilû, apoî a treia ți dela nascere pune nuca pe focû, pentru ca să-i vie lapte în abundență (3).

În timpulû înțarcării însă mama nu e bine ca să se de-părteze pe mai multe ȃile de-acasă, pentru că pe de-o parte cei mai mulți copii tânjescû fórte tare după țița și dacã ar întrerupe dintr'o datã a le da de suptû fórte lesne arû puté să se bolnăvescă, pe de altã parte, mai alesû când le vine fórte multû lapte, póte și lorû fórte ușorû să li se *mosorascã* (4), adecã să li se *bolohănesca* țițele și din cauza acésta să pãtiméscã nu numai ȃile, ci chiar și sêptêmâni întregi. Decî cele mai multe mame, una ca să nu li se bolohănescă țițele, iar a doua ca să nu li se bolnăvescă copiii, îndâtinéază a-i înțarca pe 'ncetulû, dându-le în ȃiua dintâi numai de trei orî, într'a doua de douë orî și într'a treia o datã de suptû și 'n chipulû acesta îi facû pe 'ncetulû să uite țița.

Și dacã cu tóte acestea unei femeî i se *bolohănesce piep-tulû*, atunci ca să nu i se 'ntêuple nimicû réû, întrebuintéază diferite mijlõce spre vindecare.

(1) Ioncnu, op. cit. p. 23.

(2) Sevastos, Cãlétorii p. 48. — Dict. de An. Pletosû din Rãdãșeni: «Se cõce unû oû și se pune după ușã, copilulû se duce și-lû iea.»

(3) Burada, Obiceuirile la nascerea copiilorû, în op. cit. p. 50.

(4) Țița se *mosoresce* (= bolohănesce) pe sub pele și se face *ghilotie* (se scõce).

Dacă nu stîrpesce de grabă țîța, adecă dacă totu îi mai vine lapte, piséză usturoiū și dându-se apoi în dosulū hor-nulū frécă cu usturoiulū pisatū câtū póte suferi atátū țîțele cât și pieptulū, anume ca să *îndărâteze* (să stîrpească mai de grabă (1) iar laptele, ce-lū mulge din când în când, nu-lū aruncă jos, ci-lū îngrópă anume ca să nu-lū lingă mắța orī cánele, că apoi *se spurcă țîța* și nu are mai multū lapte pentru alți copii (2).

O sémă însă se afumă cu *putregaiū de răchită* asemenea ca să stîrpească laptele și să nu le ardă pieptulū. Și iarășī o sémă înferbintă o cremene în focū și aruncând'o într'o strachină, în care se află apă, se aburescū cu aburī ce iesū din apa încălđită (3).

În fine mai e de însemnatū încă și aceca că, după cre-dința poporului din tóte provinciile locuite de Románi, toți copii cei *întorși*, adecă toți aceia cari aū fostū odată înțarcați, dar după vr'o câte-va đile saū sēptēmăni mamele lorū, vedēndu-ī că prea tare tănjescū, saū din altă causă óre-și care le-aū datū iarășī țîța de suptū, după ce crescū mari, sunt fórtē rēi de ochi așa, că în tótă viața lorū orū la cine se vorū uita, fie omū saū vită, fie orī ce va fi, respectivulū îndată se dióche și se bolnăvesce și cu nimicū alta nu se póte vin-deca fără numai cu stîngerea de cārbuni și cu descântarea de diochi. De aceea nu e bine nici o dată a *întórce* pre unū copilū înțarcatū, adecă a-ī da încă pe unū restimpū de suptū, ci dacă l'a înțarcatū o dată, înțarcatū să rēmână pentru totū-dea-una (4).

(1) Com. de d-lū V. Turturēnu, M. Bărbuță și M. Nistorū.

(2) Dict. de M. Nistorū.

(3) Dict. de M. Bărbuță.

(4) Dict. de M. Bărbuță și alte Románce din Bucovina. — Com. de d-lū V. Turturēnu: «*Cei întorși dela țîța* aū puterea de a diochia chiar de mórte. Dacă însă își aducū aminte de acéstă însușire a lorū și đicū scuipāndū: *să*

nu fe deochi» diochiulū nu se prinde. La din contră omulū saū copilulū diochiaulū se bolnăvesce de mórte, vita póte să-și rupă vre-unū piciorū saū să crape etc. Puterea de a diochia o aū de multe ori și cei neînlorși dela țifă, chiar părinții potū să dióche pre copiii lorū proprii. Contra diochiului e stingerca de carbuni.» — Com. de d-niū Rom. Simu și I. Georgescu din Transilvania; dict. de M. Nistorū din Mălini, în Moldova: «*Cei întorși dela țifă totū ce vedū dióche.*»—Veđi și Ioanū Créngă, Scrierī t. I, Iași 1890, p. 217: «Dar nu se póte apropia nime de cerbū, căci este *solomonitū* și nicī unū felū de aramă nu-lū prinde; însă elū, pe care l'a zări, nu mai scapă cu vieță. De aceea fuge lumea de dinsulū de-și scóte ochiī; și nu numai atăta, dar *chiar când se uită la cine-va, fie omū saū ori-ce dihane a fi, pe locū rămăne mortū.* Și ci-că o mulțime de ómenī și de sēlbălăcimī zacū fără suflare în pădu rea lui, nu mai din astă pricină, *se vede că este solomonitū, întorsū dela țifă,* saū draculū scie ce mai are, de-ī așa de primejdiosū.» — Ionénu, op. cit. p. 21: «*Unū copilū să nu se întórcă dela țifă, adecă să-lū înțarce, apoi iar să-ī dca, căci acelu copilū va deochia lesne pe cine va pune ochiī.*» — «Gutinulū», an. I., Baia-mare 1889. No. 30. în «Foiță.» «Ómenii, cari deóche de comunū saū sunt *Strigoī* saū aū plecare de a fi strigoī. Afară de aceștia póte deochia omulū care la «*Cheruvimū* se uită la darurī apoi și *acela care se înțarcă ca pruncū micū de două ori.*» — «Șezetőrea», an. I. Fălticeni 1892, p. 15: «Bóla de diochi provine din mai multe cause, dar mai alesū din privirea a celorū *întorși dela țifă.* Iar *întorsū dela țifă* e acela, care fiindū înțarcatū odală, maica sa îi dă a doua óră țifă peste 3 saū 4 zile, când se inbolnăvesce.»

A D A U S Ů.

I.

CÂNTECE DE CUMĂTRIE.

1.

Sara bună.

(Din Lisaura, sătișorū în apropierea orașului Sucéva).

— Sara bună, fina mea!
— Mulțămescū, nânașule!
-- Sara bună, nu de *tătū*,
Că am gândū să te mai vėdū;
Sara bună, eū m'oiū duce,
Mulțămescū de gură dulce,
Gură dulce ca la tine
Nu-ī în satū la noi la nime!

2.

Cumătrița.

(Din Fundulū-Moldovei, dict. de P. L. Leuștėnū),

— Cumătrița, hai la târgū,
Să vėdū boi cum se vīndū!
— Cumătre de lângă Runcū,
Pas 'nainte că te-ajungū;
De-ī vedé că zăbăvescū,
Fă-mī cu mâna că pornescū!

3.

Tătăișă.

(Din prejurul Năsăudului)

Tătăișă și cumătră !
Lasă ușa descuiată
Și ferestra destupată
Să ne mai vedem odată.
Cumătră și tătaișă !
Nu-mi da hârbă cu *semachișă*,
Ci-mi dă hârbulă cu untulă,
C'acela mi-î sufletul !

4.

Lelea albă.

(Din Siretiu, dict. de Const. Nemeșu).

Lelea albă ca omătulă
Se iubesce cu cumătrulă,
Lelea albă cum îi cașulă
Se iubesce cu nânașulă,
Lelea albă ca vâtrariulă
Se iubesce cu jindariulă,
Lelea albă ca ciauñulă
Se iubesce cu jupâñulă.

II.

CANTECE DE LĂGANŪ.

1.

La unŭ băețelŭ.

(Din Stroesci, com. de d-lŭ I. Berariu, parochŭ și exarchŭ.)

Haida a, a, a, a, a, a,
Haida nani cu mama!
C'unŭ piciorŭ te-oiŭ legăna,
Țiță dulce că ț-i-oiŭ da
Și din gură ț-i-oiŭ cântă
Să dormi să te odihnesci,
Mare mărișorŭ să crești.
Culcă-te cu mămuța,
Țiță dulce ț-i-oiŭ mai da,
Tare bine te-oiŭ cătă,
Când îi crește mărișorŭ
Să fi mamii de-ajutorŭ,
Să-i duci plugulŭ la ogorŭ,
Și-î ară și-î semănă,
Mămuca s'a bucură!

2.

La unŭ băețelŭ.

(Din Berchișeșci, com. de d-lŭ I. Berariŭ.)

Culcă-te, puiuțule,
Că dormŭ *tăte* apele!
Culcă-te
Și-alină-te
In legănuțŭ
De păltănuțŭ,
Fașă dalbă de mētasă,
A mămuchii puiŭ de casă.
Și-ți închide ochișorii
Să crească mamii feciorii,
Că eŭ bine te-amŭ fășatŭ,
Te-amŭ culcatŭ, te-amŭ legănatŭ,
Dóră-î cresce mărișorŭ
Să-mi fiŭ scumpŭ și bunișorŭ,
Să fiŭ mamii de-ajutorŭ!

3.

La unŭ băețelŭ.

(Din Tișeuțŭ, satŭ in districtulŭ Suceviŭ, com. de d-lŭ G. Mleșniță, învățătorŭ.)

Haide liliu, dragulŭ mamii,
Scumpulŭ mamii, bunulŭ mamii,
Haide liuliu cu mama,
Că mama te-a legăna
Și din gură ți-a cânta,
Ț-a cânta încetișorŭ
Dóră-î cresce mărișorŭ,
Să fiŭ mamii de-ajutorŭ.
Dragulŭ mamii copilașŭ,
Tu ești alŭ meŭ îngerașŭ,

Cu tine mă zăbăvescū
Și lucrulū nu-lū mai gătescū.
Dragulū mamii dormi în pace
Dóră lucrulū mi l'oiu face!

4.

La o copiliță.

(Din Șcheia, salū în apropierea Sucevi.)

Vine Domnulū cu somnulū
S'adormă pușorulū,
Și Dómna cu perina
Să-mi adormă cocuța
Din sfințitū în răsăritū
Cocuța mi-a hodinitū.
Mititică mi-am culcat'o
Mărișóră mi-am seulat'o,
Că Domnulū mi-a hodinit'o
Și frumosū că mi-a crescut'o.
Maica sa, când a văđut'o
Tare s'a mai bucuratū
La dinsa că s'a plecatū
Și 'n brațe că mi-a luat'o
Și frumosū mi-a sărutat'o,
Pe slușnic'a mulțămit'o,
Cu mulți bani a dăruit'o,
Și cu blānde, dulci cuvinte,
Iar mi-a pus'o ca să-ī cânte.
De lucra, de nu lucra,
Totū cinste slușnicei da.
Slușnica, când o cinstia,
Mađ de parte-o legăna
Și-alte cântece-ī cânta
Să trăiescă cocuța!

5.

La o copilă.

(Din Fundulŭ-Moldovei, dict. de P. L. Leuștenu.)

Tiucu, tiucu puiŭ de rață,
Vină la bădița 'n brațe.
Tiucu, tiucu puiŭ de curcă
Vină 'n brațe și te culcă.
Tiucu, tiucu, puiule,
Vină 'n tôte ȝilele
N'ascultă minciunile!

6.

La gemeni.

(Din Stroesci, com. de d-lŭ I. Berariu.)

Are mama doi feciori,
De departe par' că-sŭ flori,
Iar de-aprópe-apropișorŭ
Mama are ajutorŭ.

7.

La unŭ șpurii.

(Din Stroesci, com. de d-lŭ I. Berariu.)

Nani, nani cu mama,
Că mama te-a legăná,
Cu mâna te-a legăná,
Cu gura te-a blăstěmă.
Tare nu te-a blăstěma

Pentru că nu-î vina ta,
Ci e vina altuia.
Și-sû de vină mai multu eû,
C'am greșitû și-mî pare rău.
Tare rău am mai greșitû,
Că cinstea mî-am prăpăditû.
Când pe tine te-am făcutû
Tótă cinstea s'a trecutû.
Să te ardă foculû minte,
Că nu mî-aî fostû mai nainte
Să mă 'nveți ca unû părinte.
Acum ești, nu-mî trebuescî,
Că nemicû nu-mî folosescî!

ERORI DE TIPARŪ.

<i>Pag.</i>	<i>șirulŭ :</i>	<i>în locŭ de :</i>	<i>ceteace :</i>
18	7 de jos	însuși	însuși
19	13	streșină	streșina
20	1 de jos	umbă și cu	umbă cu
21	6 de jos	alvie	albie
25	2 de jos	moliftă	moliftă
34	3	sciutóre, aceea	sciutóre, și aceea
44	16	ien	ice
46	8 de jos	da	de
54	6 de jos	zahărŭ	zăharŭ
54	2 nota 2.	femea	femeea
55	10	femea	femeea
60	4 nota 1.	secotesce	socotesce
70	14	pe-aci de vină	pe-aci să devină
82	1 nota 4.	1882	1892.
83	17	zahărul	zăharulŭ
84	2 nota 2.	Somcuța-mare	Șomcuța-mare
90	4	cămăși	cămeși
90	3 nota 1.	funde	funte
91	1	medalionŭ său	medail ^o nŭ rotundŭ său
92	3 nota 2.	ein	ein
96	1 nota 1.	rostiri	restiri
97	16	său pre	său spre
99	6	hrană	hasnă
105	10	pentra	pentru
105	22	dintr'ună	dintr'unŭ
112	17	desprea	despre
117	7 de jos	ca	că
135	8	cumetrele	cumătrele
136	9 și 13	zahărŭ	zăharŭ
149	4 nota 1.	primbă	primblă
153	3 de jos	său	seŭ
176	15	la dinșiŭ,	la dinșiŭ a casă.

<i>Pag.</i>	<i>șirulă;</i>	<i>în locū de:</i>	<i>cețesce:</i>
180	1 nota 3.	173	473
188	24 col. 2	învinsū	învīsū
207	2 de jos	litura	literatura
209	4 de jos	Mihateca	Mihalcea
211	14	Epoca romană.	Epoca română
227	7	da	de
241	18	îndemână	îndămână
243	8 de jos	cumetriile	cumătriile
249	15	co	că
252	4 nota 3.	batejune	botejune
253	3	aducū	aduce
255	1 nota 1.	protū	preotū
256	1 nota 1.	Calanfindesci	Calafindesci
263	8 nota 3.	pomulū	pomulū
279	1 nota 1.	Îracolța	Îracolța
294	4	mătase	mêtasă
299	3 și urm.	oca	ocă
326	8	variată	variantă
337	2 de jos	aducū	aduce
346	5 de jos	masă	nasū
350	nota 4.	16	13
367	8	orașele	orașulū
375	20	Și-a	C'a

CUPRINSULŪ.

Precuvîntare.	PAG.		PAG.
I. Dorulŭ Româncei	1	XIV. Mărturiile.	213
II. In altă stare	10	XV. Schimbarea numelui	222
III. Sburătorulŭ	23	XVI. Cumătria	229
IV. Samca saŭ Avestița	26	XVII. Scăldăciunea.	255
V. Nascerea	37	XVIII. Scăldătórea nepótei.	278
VI. Perderea	73	XIX. Inbisericirea.	285
VII. Scăldătórea	81	XX. Colăcimea.	291
VIII. Slobodirea casei	121	XXI. Crescerea.	308
IX. Rodiniŭ	135	XXII. Bólele copiilorŭ	349
X. Lăptarea	142	XXIII. Masa mósei	403
XI. Ursitórele	149	XXIV. Tunderea pėruluii.	409
XII. Botezulŭ	161	XXV. Ințarcarea	422
XIII. Numele de botezŭ	199		

Adausŭ : Căntece de cumătrie. — Căntece de lėgănŭ. — Erori de tiparŭ.

